

การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

วิทยานิพนธ์

ของ

โกศล นามโร

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์

พฤษภาคม 2556

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University

การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

วิทยานิพนธ์
ของ
โกศล นามโร

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์
พฤษภาคม 2556
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายโกศล นามโร แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....	ประธานกรรมการสอบ
(ผศ.ดร.ทรงคุณ จันทจร)	(กรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ)
.....	กรรมการสอบ
(ผศ.ดร.พิสิฏฐ์ บุญไชย)	(ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)
.....	กรรมการสอบ
(อาจารย์ ดร.ศาสตรา เหล่าอรรคะ)	(กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์)
.....	กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ประสาน กำจรเมนุกูล)	(กรรมการบัณฑิตศึกษาประจำคณะ)
.....	กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สาธิต กฤตลักษณ์)	(ผู้ทรงคุณวุฒิ)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....	.....
(ผศ.ดร.ทรงคุณ จันทจร)	(ศ.ดร.ปรีชา ประเทพา)
คณบดีคณะวัฒนธรรมศาสตร์	ผู้รักษาการคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
	วันที่ 29 เดือน พ.ค. พ.ศ. 2556

Mahasarakham University

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตรจารย์ ดร.พิสิฏฐ์ บุญไชย ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ศาสตรา เหล่าอรรคะ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตรจารย์ ดร.ทรงคุณ จันทจร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ประสาน กำจรเมนุกูล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ดร.สาธิต กฤตลักษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบข้อบกพร่องจนสำเร็จด้วยดี

ขอขอบคุณวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม นายอำเภอ นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน พระสงฆ์ ผู้ประกอบพิธีกรรมและผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพัน สุวรรณศรี รองศาสตราจารย์ อุดม พิริยะสิงห์ ที่ให้คำปรึกษาช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและขอบคุณครอบครัว นามโร ที่เป็นกำลังใจในทุกด้านด้วยดีเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาพระคุณบิดา มารดา บุพการี ตลอดจนครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

โกศล นามโร

Mahasarakham University

ชื่อเรื่อง การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน
ผู้วิจัย นายโกศล นามโร
กรรมการควบคุม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสิฏฐ์ บุญไชย และอาจารย์ ดร.ศาสตรา เหล่าอรรคะ
ปริญญา ปร.ด. **สาขาวิชา** วัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม **ปีที่พิมพ์** 2556

บทคัดย่อ

การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน มีความมุ่งหมายของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาความเป็นมาของการจัดการด้านวัฒนธรรมเทศบาลตำบล 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล และ 3) เพื่อศึกษาการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน ซึ่งเป็นการเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง คือจังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ จำนวน 9 เทศบาล เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ในภาคอีสานตอนกลาง และมีการจัดกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้จำนวน 30 คน ผู้ปฏิบัติจำนวน 60 คน และประชาชนทั่วไป 30 คน และเครื่องมือที่เก็บข้อมูลภาคสนามประกอบด้วย แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบ ทำให้ทราบปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล

ผลการวิจัยพบว่า ความหลากหลายทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละเทศบาลตำบลของทั้ง 3 จังหวัด เป็นตัวบ่งบอกถึงความเชื่อ ค่านิยม ศาสนาและรูปแบบการดำเนินชีวิตตลอดจนอาชีพของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ประเพณีของชาวอีสานมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ส่วนศาสนามีอิทธิพลต่อความเชื่อศรัทธาของคนในท้องถิ่น ประเพณีต่างๆถูกจัดขึ้นเพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการประกอบอาชีพและเพื่อถ่ายทอดแนวความคิด ค่านิยมที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ เกิดจากการที่คนในท้องถิ่นนี้ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร เชื่อว่าการจุดบั้งไฟจะทำให้ผญาแถนดลบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เป็นต้น สภาพปัจจุบันในการบริหารจัดการของเทศบาลตำบล ด้านความเชื่อ ได้มีการจัดการโดยเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณ ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเกิดความตระหนักในคุณค่าและสืบสานความเชื่อในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ด้านประเพณี มีการประชาสัมพันธ์ ประสานงานร่วมกับชุมชนและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ด้านพิธีกรรม มีการจัดสรรงบสนับสนุนในการจัดพิธี สถานที่ พร้อมอำนวยความสะดวก และยังได้มีการให้ความรู้เรื่องของความเชื่อและพิธีกรรม แต่การดำเนินการยังไม่เป็นรูปธรรม ด้านโบราณสถาน มีเทศบาลตำบลบางแห่งที่มีโบราณสถาน ได้มีการดำเนินการคือ ร่วมมือกับชุมชน ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์บูรณะซ่อมแซม พร้อมทั้งสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ด้านโบราณวัตถุ มีเทศบาลตำบลบางแห่งที่มีโบราณวัตถุ ได้ร่วมมือกับชุมชน ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ บูรณะซ่อมแซม พร้อมทั้งสร้างความตระหนักในการหวงแหนทรัพย์สินของส่วนรวม ด้านศิลปหัตถกรรม มีการส่งเสริมให้มีกลุ่มอาชีพในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมเป็นหลัก และมีการจดทะเบียนรับรองสินค้า ด้านการละเล่น มีการส่งเสริมให้มีการละเล่นพื้นบ้านสอดแทรกในการจัดกิจกรรมกีฬาของทางเทศบาลตำบลขึ้น พร้อมทั้งส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้สนใจเรื่องสุขภาพมากขึ้น

Mahasarakham University

โดยสรุปการนำเอาหลักการบริหารจัดการ 4 M มาพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน ในวัฒนธรรมทั้ง 7 ด้าน คือ การบริหารกำลังคนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับงานให้มากที่สุด การบริหารจัดสรรงบประมาณ การบริหารวัสดุในการดำเนินงาน สุดท้ายการจัดการองค์รวม โดยเทศบาลตำบลต้องดำเนินการเชิงรุกแบบบูรณาการ ในฐานะเจ้าภาพหลักด้านวัฒนธรรม มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้านผู้ประกอบพิธี จัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานในประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ในส่วนการสืบทอด สืบสานพิธีกรรมทางเทศบาลตำบลได้มีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น

Mahasarakham University

TITLE The progress of cultural management of Sub-district Municipalities in Isan Region
AUTHOR Mr. Kosol Namroe
ADVISORS Asst. Prof. Dr. Pisit Boonchai and Dr. Sastra Laoakka
DEGREE Ph.D. **MAJOR** Cultural Science
UNIVERSITY Mahasarakham University **DATE** 2013

ABSTRACT

The purposes of the progress of cultural management of Sub-district Municipalities in Isan Region were 1) to inspect the background of the cultural management of sub-district municipalities in Isan region 2) to investigate the current situation and problems about the cultural management of Sub-district Municipalities 3) to examine the improvement of cultural management of Sub-district Municipalities in Isan Region. Nine sub-district Municipalities in three provinces such as Maha Sarakham, Roi-et and Kalasin, were purposively chosen for the study because those Sub-district Municipalities are located on the middle of Isan region and also carried out their cultural activities continuously. The sample group of this study consisted of thirty key informants, sixty practitioners as well as thirty general people selected through a purposive sampling method. The instruments used in this study comprised questionnaire, the observation form and the interview which revealed the troubles in cultural management of Sub-district Municipalities.

The results of this investigation showed that the diversities of art and culture and tradition in Sub-district Municipalities in the three provinces were the indicators of beliefs, values, religions, life styles and occupations of local people living in those areas. Isan culture is unique in particular place while the religions have an influence on local people's beliefs or faiths. Isan people celebrated many traditional festivals in order to build up their hope and pass beliefs and local value down to younger people. For instant, the Bun Bungfai or rocket festival was originated by local people who are most farmers. It is believed that rocket launched in order to worship Phaya Thaen to ask for rain before the cultivating season. This will bring regular rainfall, and rice will grow abundantly and people will live happily.

In the current situation of Sub - district Municipalities management on beliefs and faiths, local people were allowed to participate in all customary activities and the budget was also provided for those activities in order to encourage the younger to be aware of the importance of the their own beliefs and maintain these valuable faiths continuously. In the customary tradition, the sub –district Municipalities

Mahasarakham University

made known all the traditional activities and there was the cooperation between people in the community and the authorities. Moreover, the youths were persuaded to join in so that they would conserve those traditional activities. There was the budget allocated to support the ritual ceremonies. Besides, knowledge of beliefs and ritual ceremonies was also publicized. However, the running process was not so obvious. Some sub-district municipalities have the ancient remains so they cooperated with people in the communities and other authorities to preserver and reconstruct those ancient places. The learning resources about ancient remains were founded as well. Whereas some sub-district municipalities possess the antiques so they worked together with the dwellers to protect and renovate them. In addition, the public awareness of loving and protecting property of community has been inculcated. For the occupation in the community, handicraft groups gained support from the sub-district municipalities since they would like people in the society were aware of community participation. All products for the handicraft groups were copyright. Furthermore, Isan traditional games was also presented in Sub-district Municipality sport days. The local youths were urged to take care of their own health.

In summary, the management method was put into service to develop the seven areas of cultural management of Sub-district Municipalities. The management method is about manpower, money, material and holistic management. The proactive and integrative ways of management must be used by the sub-district municipality organization as the host institution. They need to give out information, work with the local wisdom person and allocate the budget in order to activate all cultural activities which enhance the teenagers to take part and appreciate the valuable local customs.

Mahasarakham University

สารบัญ

บทที่ **หน้า**

1 บทนำ 1
ภูมิหลัง 1
ความมุ่งหมายของการวิจัย 4
คำถามในการวิจัย 4
ความสำคัญของการวิจัย 5
นิยามศัพท์เฉพาะ 5
กรอบแนวคิดในการวิจัย 6

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 8
องค์ความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม 8
องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีอีสาน 19
กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง 53
บริบทพื้นที่ที่วิจัย 63
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 72
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 86
งานวิจัยในประเทศ 86
งานวิจัยต่างประเทศ 94

3 วิธีดำเนินการวิจัย 97
ขอบเขตของการวิจัย 97
วิธีดำเนินการวิจัย 99

4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 101
ตอนที่ 1 ความเป็นมาของการจัดการด้านวัฒนธรรมเทศบาลส่วนตำบล
ภาคอีสาน 101
ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรม
ของเทศบาลตำบลภาคอีสาน 129
ตอนที่ 3 การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน 213

Mahasarakham University

บทที่ **หน้า**

5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 228
ความมุ่งหมายของการวิจัย 228
สรุปผล 228
อภิปราย 239
ข้อเสนอแนะ 244

บรรณานุกรม 246

ภาคผนวก 256
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 257
ภาคผนวก ข รายนามผู้ให้สัมภาษณ์ 283

ประวัติย่อของผู้วิจัย 287

Mahasarakham University

บัญชีตาราง

ตาราง **หน้า**

1 สรุปสภาพปัจจุบันของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน 198
2 สรุปสภาพปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน 204
3 สรุปการนำหลักการบริหารจัดการ 4 M มาจัดการด้านวัฒนธรรม
ของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน 206
4 สรุปการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลในภาคอีสาน 221

Mahasarakham University

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ **หน้า**

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย 7
2 ระบบการบริหารโดยรวม 49
3 หน้าที่ของการบริหารจัดการ (Functions of Management)หรือการบริหาร
หรือการจัดการ (Management Process) 49
4 กระบวนการบริหารจัดการซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ที่สัมพันธ์กัน 4 ประการ 52
5 แผนที่จังหวัดมหาสารคาม 64
6 แผนที่จังหวัดกาฬสินธุ์ 66
7 แผนที่จังหวัดร้อยเอ็ด 69
8 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม 102
9 สำนักงานเทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 103
10 ผู้วิจัยสัมภาษณ์นายเฉลิม โยทะคง รองนายกเทศมนตรีตำบลแวงน่าง 104
11 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเทศบาลตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ 105
12 ป้ายสำนักงานเทศบาลตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม 107
13 ผู้วิจัยเข้าพบนายกเทศมนตรีมิตรภาพเพื่อขอเก็บข้อมูล 107
14 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเทศบาลตำบลนาดูน อำเภอนาดูน
จังหวัดมหาสารคาม 108
15 สำนักงานเทศบาลตำบลนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม 109
16 ภาพถ่ายทางอากาศเทศบาลตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน
จังหวัดร้อยเอ็ด 111
17 เทศบาลตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 111
18 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเทศบาลตำบลมะอึ อำเภอธวัชบุรี
จังหวัดร้อยเอ็ด 113
19 สำนักงานเทศบาลตำบลมะอึ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด 114
20 สำนักงานเทศบาลตำบลชัยวารี ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย
จังหวัดร้อยเอ็ด 117
21 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย
จังหวัดร้อยเอ็ด 117
22 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา
จังหวัดกาฬสินธุ์ 119
23 สำนักงานเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ 119
24 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเทศบาลตำบลหนองแปน จังหวัดกาฬสินธุ์ 121

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

25 สำนักงานเทศบาลตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ 123
26 ภาพถ่ายทางอากาศเทศบาลตำบลเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ 124
27 สำนักงานเทศบาลตำบลเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ 125
28 เทศบาลตำบลแวงน่างจัดกิจกรรมประเพณีสงกรานต์และวันผู้สูงอายุ 131
29 นายกเทศมนตรีตำบลแวงน่างทำพิธีเปิดงานประเพณีสงกรานต์และวันผู้สูงอายุ 131
30 พิธีรดน้ำวันผู้สูงอายุของเทศบาลแวงน่าง 132
31 นายกเทศมนตรีแวงน่าง กล่าวเปิดงานประเพณีบุญบั้งไฟ 133
32 เทศบาลตำบลแวงน่างร่วมประเพณีบุญบั้งไฟ 133
33 นายทองดี ลือโย นายกเทศมนตรีตำบลแวงน่างถวายเครื่องสังฆทาน
จตุปัจจัยไทยทาน 134
34 เทศบาลตำบลแวงน่างจัดกิจกรรมประเพณีลอยกระทงและแข่งเรือ 135
35 การประกวดนางนพมาศในงานประเพณีลอยกระทงของเทศบาลตำบลแวงน่าง 135
36 เรือที่จะเข้าแข่งขันพายเรือในงานประเพณีลอยกระทงและแข่งเรือ 136
37 กีฬาพื้นบ้านการชกมวยทะเลที่ทางเทศบาลตำบลแวงน่างจัดขึ้นในงานประเพณี
ลอยกระทง และแข่งเรือ 136
38 เสาหลักเมืองและหงส์ในเขตเทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง
จังหวัดมหาสารคาม 138
39 ผลิตภัณฑ์จากกลุ่มสานตะกร้าพลาสติกในเขตเทศบาลตำบลแวงน่าง 139
40 เทศบาลตำบลแวงน่างจัดกิจกรรมกีฬาต้านภัยยาเสพติด 140
41 ชุมชนและหน่วยงานอื่นร่วมงานกีฬาต้านยาเสพติดที่
เทศบาลตำบลแวงน่างจัดขึ้น 140
42 การรักษาศีล ฟังเทศน์ในบุญผะเหวดที่ทางเทศบาลตำบลมิตรภาพ 143
43 งานสงกรานต์และรดน้ำผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลมิตรภาพ 144
44 นายกเทศมนตรีตำบลมิตรภาพมอบของขวัญให้ผู้สูงอายุ 144
45 การแข่งขันสวดสรภัญญะในงานออกพรรษา 145
46 เทศบาลตำบลมิตรภาพจัดงานประเพณีลอยกระทง 146
47 ศาลปู่ตาในเขตเทศบาลตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม 147
48 ผลิตภัณฑ์ทำไม้มือเสือของชุมชนบ้านยาง หมู่ที่ 6 ตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ 148
49 ผลิตภัณฑ์ทำแคร่ไม้ไผ่บ้านโนนลาน หมู่ที่ 13 ตำบลมิตรภาพ 148
50 เทศบาลตำบลมิตรภาพจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาสัมพันธ์ 149
51 เทศบาลตำบลนาดูนจัดงานประเพณีนมัสการพระธาตุนาดูน 152
52 นายกเทศมนตรีกล่าวเปิดงานนมัสการพระธาตุนาดูน 152
53 ขบวนแห่ในงานนมัสการพระธาตุนาดูน 153
54 เทศบาลตำบลนาดูนร่วมกับประชาชนจัดงานพิธีบวงสรวงบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ 154

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

55 ประชาชนชาวบ้านร่วมทำพิธีบวงสรวงบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ 155
56 เทศบาลตำบลนาดูนจัดงานกีฬาเทศบาลสัมพันธ์ 157
57 กิจกรรมการแข่งขันกีฬาชักคะเย่อในงานกีฬาเทศบาลสัมพันธ์ 157
58 เทศบาลตำบลหัวช้างจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ 160
59 เทศบาลตำบลหัวช้างจัดงานวันสงกรานต์และวันผู้สูงอายุ 161
60 นายกเทศบาลตำบลหัวช้างมอบของขวัญให้ผู้สูงอายุ 161
61 พิธีรดน้ำผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ที่เทศบาลตำบลหัวช้างจัดขึ้น 162
62 พิธีบวงสรวงพระพรหม 163
63 เทศบาลตำบลหัวช้างร่วมงานบวงสรวงพระพรหม 163
64 เทศบาลตำบลหัวช้างจัดกีฬาเทศบาลหัวช้างคัพ 164
65 เทศบาลตำบลมะอึ จัดประเพณีลอยกระทงบริเวณหนองแค 167
66 การประกวดนางนพมาศในงานลอยกระทง ที่เทศบาลตำบลมะอึจัดขึ้น 167
67 บรรยากาศในงานลอยกระทงที่บริเวณหนองแค 168
68 เทศบาลตำบลมะอึจัดงานพิธีสรงกู่ 169
69 เสากรอบประตูศิลาสลักรูปฤาษีที่โคนศิวลึงค์โบราณวัตถุ
ในเขตเทศบาลตำบลมะอึ 170
70 ร้าน ป.ศิลป์เจริญ กลุ่มเฟอร์นิเจอร์ ในเขตเทศบาลตำบลมะอึ 171
71 ศาลเจ้าปู่ขามเปี้ย ในเขตเทศบาลตำบลชัยวารี 173
72 ประเพณีบุญข้าวจี่ของเทศบาลตำบลชัยวารี 174
73 เทศบาลชัยวารีส่งเสริมสนับสนุนจตุปัจจัยแก่พระภิกษุสงฆ์ 174
74 นายวิชิต ธนะสินธุ์ นายกเทศมนตรีตำบลชัยวารีจัดพิธีบวงสรวง
ศาลเจ้าปู่ขามเปี้ย 175
75 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจักสานกระติบข้าว หมู่12 เทศบาลชัยวารี ตำบลโพธิ์ชัย
จังหวัดร้อยเอ็ด 176
76 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ หมู่ที่ 2 เทศบาลชัยวารี ตำบลโพธิ์ชัย
จังหวัดร้อยเอ็ด 176
77 การละเล่นพื้นบ้านในงานบุญข้าวจี่ของเทศบาลตำบลชัยวารี 177
78 กีฬาพื้นบ้านเล่นชักคะเย่อในงานประเพณีบุญข้าวจี่
บริเวณเทศบาลตำบลชัยวารี 177
79 กีฬาพื้นบ้านวิ่งกระสอบในงานประเพณีบุญข้าวจี่
บริเวณเทศบาลตำบลชัยวารี 178
80 เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา ร่วมประเพณีบุญคูณลานที่หน้าที่ว่าการอำเภอ 180
81 การแข่งเรือชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี
จัดโดยเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา 181

Mahasarakham University

ภาพประกอบ **หน้า**

82 การแข่งเรือชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี จัดโดยเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา 181
83 ประเพณีสรงน้ำพระธาตุยาคู จัดโดยเทศบาลตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ 186
84 ชาวบ้านแห่ดอกเผิ่งรอบโนนสาวเอ้ 187
85 การแห่บุญดอกเผิ่ง 187
86 เทศบาลตำบลหนองแปนร่วมประเพณีบุญบั้งไฟโนนสาวเอ้ 188
87 โนนสาวเอ้ ในเขตเทศบาลตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ 189
88 ปราสาทรวงข้าวงานประเพณีบุญคูณลานสู่ขวัญข้าวที่เทศบาลตำบลเหนือ 192
89 นายยงยุทธ วิชัยดิษฐ เปิดงานบุญคูนลานสู่ขวัญข้าวที่เทศบาลตำบลเหนือ 193
90 ผาแดง-นางไอ่ ในงานบุญบั้งไฟ เทศบาลตำบลเหนือ 193
91 การจุดบั้งไฟในงานบุญบั้งไฟเทศบาลตำบลเหนือ 194
92 พระพุทธรูปหลวงปู่ใหญ่ (หลวงปู่หนองเทา) (องค์เก่า) 195
93 พระพุทธรูปหลวงปู่ใหญ่ (หลวงปู่หนองเทา) (องค์ปัจจุบัน) 195
94 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจักสานในเขตเทศบาลตำบลเหนือ 196

Mahasarakham University

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ประเทศไทยมีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข นับตั้งแต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา และได้มีการจัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน โดยแบ่งการบริหารออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ราชการบริหารส่วนกลางคือ หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการบริหารประเทศ ได้แก่ กระทรวง ทบวง และกรม ราชการบริหารส่วนภูมิภาค คือ หน่วยงานทางราชการที่ได้รับมอบหมายจากส่วนกลางให้ปฏิบัติงานในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของประเทศ และทำหน้าที่ในการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ขัดต่อระเบียบ กฎหมาย หรือฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ได้แก่ จังหวัดและอำเภอ และสำหรับราชการบริหารส่วนท้องถิ่น หมายถึง หน่วยงานที่รัฐบาลกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อการแก้ไขปัญหา พัฒนาและให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งปัจจุบันมี 5 รูปแบบคือ กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) (กรมการปกครอง. 2543 : 7)

การปกครองแบบเทศบาลนี้เป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) ที่ทรงจัดให้มีการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของเทศบาลขึ้น จากหลักฐานการพระราชทานสัมภาษณ์แก่ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ The New York Times ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2474 มีข้อความตอนหนึ่งว่า “เรากำลังเตรียมการออกพระราชบัญญัติเทศบาลขึ้นใหม่เพื่อทดลองเกี่ยวกับสิทธิเลือกตั้งภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลข้าพเจ้าเห็นว่าสิทธิการเลือกตั้งของประชาชนควรจะเริ่มต้นที่การปกครองท้องที่ในรูปแบบเทศบาลข้าพเจ้าเชื่อว่าประชาชนควรจะมีสิทธิมีเสียงในกิจการของท้องถิ่น เราพยายามให้การศึกษาเรื่องนี้แก่เขา ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการผิดพลาด ถ้าเราจะมีการปกครองระบบรัฐสภาก่อนที่ประชาชนจะมีโอกาสเรียนรู้และมีประสบการณ์อย่างดีเกี่ยวกับกับการใช้สิทธิเลือกตั้งในกิจการปกครองท้องถิ่น”
(ธีรทัต ชูคำ. 2543 : 65-66)

เทศบาลมิได้จัดตั้งขึ้นทั่วทั้งประเทศ แต่จะจัดตั้งขึ้นเป็นแห่งๆ ไปดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 แห่ง พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 โดยเมื่อรัฐพิจารณาเห็นควรที่จะยกฐานะท้องถิ่นใดขึ้นเป็นเทศบาล ก็ตราพระราชกฤษฎีกายกฐานะท้องถิ่นนั้นเป็นเทศบาลเป็นแห่ง ๆ ไปเทศบาลมีฐานะเป็นทบวงการเมืองและมีฐานะเป็นนิติบุคคลดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (นันทวัฒน์ บรมานันท์ และแก้วคำ ไกรสรพงษ์. 2544 : 66)

อำนาจหน้าที่ในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบลมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความสะอาด สร้างและบำรุงถนนและท่าเรือ ดับเพลิงและกู้ภัย การจัดการศึกษา การให้บริการสาธารณสุข การสังคมสงเคราะห์ และรักษาวัฒนธรรมอันดีในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังอาจจัดให้มี

Mahasarakham University

สาธารณูปโภคและสาธารณูปการอื่นๆ ได้ตามสมควร หากท้องถิ่นที่เป็นเทศบาลตำบลเจริญเติบโตขึ้น จนมีประชากรถึง 10,000 คน และมีรายได้พอควร อาจได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเมือง (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับเมืองขนาดกลาง) ซึ่งจะมีอำนาจหน้าที่และความเป็นอิสระมากขึ้น และเขตเทศบาลก็อาจขยายออกไปตามชุมชนเมืองที่ขยายตัวโดยยุบองค์การบริหารส่วนตำบลข้างเคียง ที่กลายสภาพจากชนบทเป็นเมืองเข้ามารวมด้วย แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนที่อยู่ในท้องที่นั้นๆ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2554 : เว็บไซต์)

การพัฒนาประเทศไทยในระยะที่ผ่านมาเน้นการเร่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิต ความเจริญทางเศรษฐกิจกระจุกตัวอยู่เฉพาะเมืองใหญ่ การพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วแต่ประการเดียว ทำให้บุคคลและสังคมรวมทั้งโครงสร้างและกลไกลการบริหารและการจัดการต่างๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ การเร่งรัดพัฒนาประเทศโดยวิธีดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคมมากมายอย่างน่าวิตกการพัฒนาที่ตัดขาดจากรากฐานทางวัฒนธรรมของตนเอง ก่อความเสียหาย เกิดผลกระทบรุนแรงต่อการพัฒนาคนหลายด้าน ไม่เพียงแต่จะกำหนดให้เกิดความชะงักงันของการพัฒนา แต่ยังได้กัดเซาะความก้าวหน้าที่ได้สั่งสมในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมาอีกด้วย ประกอบกับกระแสวัฒนธรรมต่างชาติที่หลั่งไหลเข้ามากับกระแสโลกาภิวัตน์ รวมทั้งการนำวิทยาการ และเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตและดำรงชีวิตในขณะที่ยังไม่สามารถสร้างเทคโนโลยีเหล่านี้ได้ ทำให้คนไทยมีวัฒนธรรมตกอยู่ภายใต้การครอบงำของวัฒนธรรมบริโภคนิยม อีกทั้งปัจจุบันนี้ ระบบข่าวสาร และการติดต่อที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความขัดแย้งและสับสนทั้งในเรื่องความคิด ความเชื่อ ค่านิยม บทบาทหน้าที่มีการเอาเปรียบผู้อื่น เพื่อการเป็นผู้ชนะ แข่งขันชิงดีชิงเด่น อย่างขาดการประนีประนอม และเกื้อกูลต่อกัน จนทำให้ระเบียบวินัยและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนในชาติถูกละเลย ภูมิปัญญาไทย และลักษณะความเป็นไทยสมัยใหม่รุกล้ำ ครอบงำจนวัฒนธรรมไทยถูกลดคุณค่า และกลายสภาพอ่อนแอลง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2545 : 6)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ได้เสนอเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาวะด้านสังคม ในเรื่องวิถีชีวิตไทยมีการเปลี่ยนแปลงเชื่อมโยงวิถีชีวิตไทยเข้ากับวัฒนธรรมจากนานาอารยประเทศที่มีความหลากหลายมากขึ้น เศรษฐกิจและสังคมโลกที่ได้ปรับเปลี่ยนจาก “สังคมเกษตรกรรม” สู่ “สังคมอุตสาหกรรม”และ“สังคมฐานความรู้”ทำให้วัฒนธรรมของโลกแพร่เข้าสู่ประเทศไทยผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์อย่างรวดเร็วเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมไทยทั้งทางด้านวิถีชีวิต ทัศนคติ ความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กระบวนการเรียนรู้ และพฤติกรรมการบริโภค คนไทยมุ่งแสวงหาความสุขและสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวมากขึ้น มีแนวโน้มสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่านโลกไซเบอร์ เกิดเป็นวัฒนธรรมย่อยร่วมสมัยมากมายในรูปแบบของการรวมกลุ่มของบุคคลที่สนใจเรื่องเดียวกัน ขณะที่วัฒนธรรมที่บ่งบอกความเป็นไทยไม่สามารถแสดงบทบาทที่ชัดเจน (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2553 : 18)

จากการที่รัฐบาลได้กระจายอำนาจการดำเนินงานต่างๆ ไปยังส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ซึ่งหลักการการกระจายอำนาจดังกล่าวเป็นเรื่องที่ดี แต่งานวัฒนธรรมหลายอย่างกระจายอำนาจไม่ได้ กล่าวคือ วัฒนธรรมประจำท้องถิ่นที่มีอยู่ตามหมู่บ้านหรือชุมชนต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องของคนในชุมชน

Mahasarakham University

สามารถที่จะกระจายอำนาจให้ชุมชนหรือท้องถิ่นดูแลวัฒนธรรมของตนเองได้ เมื่อวัฒนธรรมของหลายๆ ชุมชนมาผสมผสานกันขึ้นมาจนกระทั่งเป็นวัฒนธรรมในระดับภาคขึ้นมาเช่น ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคอีสาน จำเป็นต้องมีผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบ ทำนุบำรุงรักษาวัฒนธรรมระดับภาค ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการกระจายงานให้ชุมชนหรือท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลรักษาวัฒนธรรมของชุมชน หมู่บ้าน และภาค โดยมอบหมายให้เทศบาลส่วนตำบลเป็นผู้ดูแลและดำเนินงานบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2545 : 7-8)

วัฒนธรรมเป็นงานที่มีคุณค่า การรักษาดูแลมรดกของชาติและรักษาความเป็นชาติ การพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการงานวัฒนธรรมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับลักษณะและธรรมชาติของงานวัฒนธรรมที่เป็น “ชีวิตวัฒนธรรม” ที่เป็นกระบวนทัศน์การทำงานแบบองค์รวมที่มองว่าสรรพสิ่งทั้งหลาย มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ และมีผลกระทบสืบเนื่องเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม มีการบูรณาการและเชื่อมประสานระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และโดยวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของสังคมที่ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของ ที่จะต้องมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการรับผิดชอบการดำเนินงานวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องกระจายอำนาจการดำเนินงานวัฒนธรรมไปยังท้องถิ่นโดยการเสริมสร้างพลัง และเสริมสร้างองค์กรประชาชนให้เข้มแข็งในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลายตามความเหมาะสม ของแต่ละท้องถิ่น ให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินงานวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน ให้ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน และประสานการดำเนินงานในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนและองค์กรวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้ ทำหน้าที่ ในการพิทักษ์ปกป้อง บำรุงรักษา สืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรมของตนเอง ของท้องถิ่นและของชาติให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (กระทรวงวัฒนธรรม. 2553 : 24-25)

การดำเนินงานของเทศบาลส่วนตำบล ซึ่งเป็นไปตาม พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหมวด 2 เรื่องการกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสารธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง การบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น และตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2546 ส่วนที่ 3 กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล มาตรา 67 (5) มีหน้าที่ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และ มาตรา 67 (8) มีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น (สมชาย บำรุงทรัพย์ และณัฐวิภา โฆษิตตันติบุณย์. 2547 : 491, 510)

เทศบาลตำบลมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเจริญก้าวหน้าไปในอนาคต จำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวช่วยเร่งให้ท้องถิ่นเกิดการตื่นตัว โดยเข้าไปทำหน้าที่พัฒนาท้องถิ่นให้มีความอยู่ดีกินดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี เทศบาลส่วนตำบลจะต้องพัฒนาคุณภาพของตัวเองให้มีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะช่วยเหลือประชาชนได้ทุกโอกาส และความต้องการของประชาชนในทุก ๆ ด้าน (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5

Mahasarakham University

พ.ศ. 2546. 2546 : 18) เทศบาลส่วนตำบล (ทต.) คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เป็นหน่วยงานที่รับทราบปัญหาและคอยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับชุมชนในท้องถิ่น ดังนั้นหน้าที่ของเทศบาลตำบลตามกฎหมายที่เกี่ยวกับโครงสร้าง ขอบเขตอำนาจ หน้าที่ทั้งด้านการปฏิบัติการ การบริหารและสภาพรายได้ย่อมผูกพันกับภาวการณ์ดำรงอยู่ของประชาชน ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การพัฒนาบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นทั้งสิ้น ภาระหน้าที่ของเทศบาลตำบล ได้ปฏิบัติภาระหน้าที่อย่างเต็มศักยภาพแต่ด้วยข้อจำกัดในหลาย ๆ ด้าน จึงปฏิบัติภาระหน้าที่ในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวกับประเพณี 12 เดือนดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลและแสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) การส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่บุคลากรและประชาชน 3) การศึกษา ค้นคว้า วิจัย วัฒนธรรมท้องถิ่น 4) การเผยแพร่ข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่น 5)การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น 6) การวางแผนพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น 7) การจัดงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น 8) การประชาสัมพันธ์ส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น 9) การจัดเตรียมพัฒนาบุคลากรในเทศบาลเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น 10) การวัดผลและการประเมินผลการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น

ปัจจุบันปัญหาที่เกี่ยวกับการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชน ที่พบมากได้แก่ 1) เด็กและวัยรุ่นไม่สนใจงานวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) บุคลากรของเทศบาลตำบลไม่ร่วมกิจกรรม 3) ประชาชนขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น 4)นโยบายของเทศบาลตำบลไม่ชัดเจนในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น 5) เทศบาลตำบลขาดงบประมาณในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น 6) ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรมท้องถิ่นมีน้อย 7) เทศบาลตำบลขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี 8) เทศบาลตำบลและประชาชนขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริม อนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากข้อค้นพบดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานของเทศบาลตำบลจึงมีความสนใจในการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและสามารถนำไปพัฒนาในองค์กรอื่นได้อย่างมีประสิทธิผล

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของการจัดการด้านวัฒนธรรมเทศบาลส่วนตำบลภาคอีสาน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

คำถามในการวิจัย

1. ความเป็นมาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสานเป็นอย่างไร
2. สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสานเป็นอย่างไร

Mahasarakham University

3. การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสานเป็นอย่างไร

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยทำให้ได้ทราบองค์ความรู้ในเรื่องความเป็นมาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล

2. ผลจากการวิจัยทำให้ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

3. ผลจากการวิจัยสามารถนำไปพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลทั่วประเทศ และหน่วยงาน เช่น กระทรวงวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เทศบาลตำบล หมายถึง หน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ที่จัดตั้งขึ้นตามประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะท้องถิ่น ขึ้นเป็นเทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 เทศบาลตำบลในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง เทศบาลตำบลที่อยู่ในจังหวัดมหาสารคาม กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด

2. การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรม หมายถึง วิธีการดำเนินงานหรือกลยุทธการปฏิบัติงานตามแผน มีการบริหารงานและการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพพร้อมทั้ง ส่งเสริม สนับสนุน วัฒนธรรมขององค์การบริหารตำบล ได้แก่

3. การจัดการ หมายถึง ขบวนการจัดการที่ทำให้งานกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรขององค์การ ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัตถุดิบ (Material) และการบริหาร (Management) ในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง การจัดการที่ทำให้งานกิจกรรมการปฏิบัติงานส่งเสริมสนับสนุนวัฒนธรรมขององค์การ

4. วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน วัฒนธรรมในการวิจัยครั้งนี้

5. การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรม หมายถึง การนำตัวชี้วัดทั้ง 7 ตัวชี้วัด มาพัฒนาในวัฒนธรรมทั้ง 7 ด้าน ด้วยการนำหลัก 4M มาใช้ในการพัฒนา คือ Man= การบริหารกำลังคน จะใช้คนอย่างไรให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลกับงานให้มากที่สุด Money = การบริหารเงิน จะจัดสรรเงินอย่างไรให้ใช้จ่ายต้นทุนน้อยที่สุดและให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล Materials = การบริหารวัสดุในการดำเนินงาน ว่าจะทำอย่างไร้ให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุด หรือเกิดประโยชน์สูงสุด Management = การจัดการ คือกระบวนการจัดการบริหารควบคุมเพื่อให้งานทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างเต็มที่

5.1 ความเชื่อ หมายถึง ความมั่นใจต่อสิ่งนั้นๆว่าเป็นความจริง ซึ่งความเชื่อบางอย่างอาจสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน ความเชื่อเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาตั้งแต่ยุคโบราณ และความเชื่อในลัทธิต่างๆ ศาสนา ในความหมายกว้าง ๆ คือการบวงสรวงบูชาหรือการสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างมนุษย์

Mahasarakham University

กับอำนาจศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ซึ่งมนุษย์เชื่อว่าสามารถควบคุมหรือมีอิทธิพลเหนือวิถีทางของธรรมชาติและวิถีชีวิตของมนุษย์ ศาสนาตามทัศนะทางมานุษยวิทยาจึงบ่งบอกนัยถึงการขยายความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ออกไปสู่ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีอำนาจเหนือมนุษย์และธรรมชาติ ดังนั้น ศาสนาและความเชื่อทางศาสนาจึงเป็นสิ่งสากลที่เราพบเห็นได้ในทุกสังคมตลอดมาทุกยุคทุกสมัย

5.2 ประเพณี หมายถึง สิ่งที่นิยมถือปฏิบัติสืบๆกันมาจนเป็นแบบแผนขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณี ที่ถือเป็น ระเบียบแบบแผนที่กำหนดพฤติกรรมในสถานการณ์ต่างๆ ที่คนในสังคมยึดถือปฏิบัติสืบกันมา ถ้าคนใดในสังคมนั้นๆฝ่าฝืนมักถูกตำหนิจากสังคม ลักษณะประเพณีในสังคมระดับประเทศชาติ มีทั้งประสมกลมกลืนเป็นอย่างเดียวกัน และมีผิดแผกกันไปบ้างตามความนิยมเฉพาะท้องถิ่น แต่โดยมากย่อมมีจุดประสงค์ และวิธีการปฏิบัติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีเฉพาะส่วนปลีกย่อยที่เสริมเติมแต่งหรือตัดทอนไปในแต่ละท้องถิ่น สำหรับประเพณีไทยมักมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อในคติพระพุทธศาสนาและพราหมณ์มาแต่โบราณ

5.3 พิธีกรรม หมายถึง การบูชา แบบอย่างหรือแบบแผนต่างๆที่ปฏิบัติในทางศาสนาลัทธิ เช่น การบวงสรวง การเซ่นไหว้ พิธีกรรมต่างๆของชุมชน

5.4 โบราณสถาน หมายถึง สิ่งที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น โบสถ์ วิหาร วัง ที่มีอายุเก่ากว่า 100 ปีขึ้นไป และเป็นอสังหาริมทรัพย์ทางศิลปะ ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี ทั้งนี้รวมถึงสถานที่ที่เป็นแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์และอุทยานประวัติศาสตร์ด้วย

5.5 โบราณวัตถุ หมายถึง สิ่งของโบราณที่เคลื่อนที่ได้เช่น พระพุทธรูป เทวรูป ศิลาจารึก มีอายุกว่า 100 ปีขึ้นไป และเป็นสังหาริมทรัพย์ที่เป็นของโบราณไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์ หรือสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือ เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของโบราณสถาน ซากมนุษย์ หรือซากสัตว์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการประดิษฐ์หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี

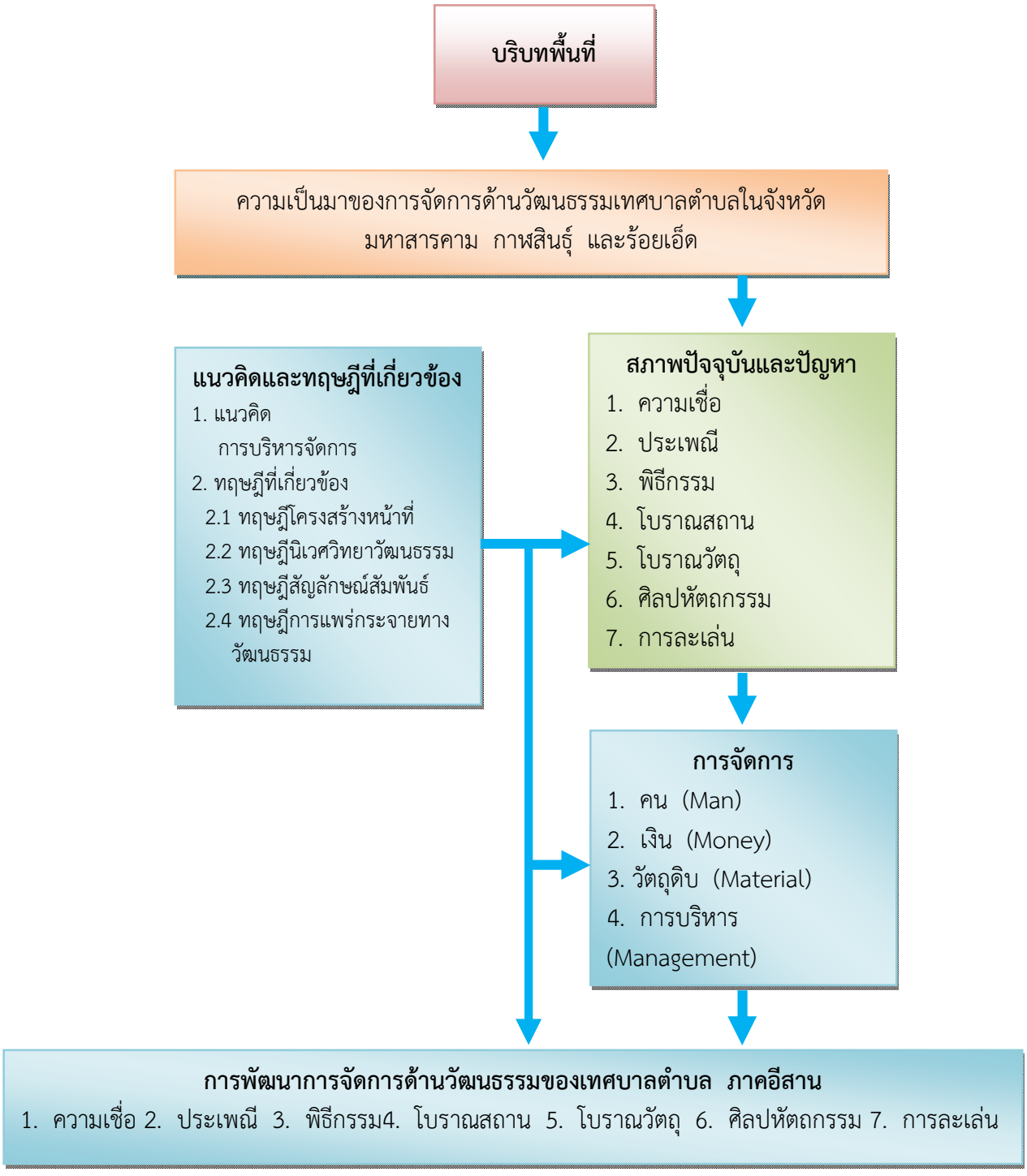
5.6 ศิลปหัตถกรรม หมายถึง ศิลปวัตถุที่เป็นผลงานประเภทศิลปะ ประยุกต์มีจุดประสงค์และความต้องการในด้านประโยชน์ใช้สอย เช่น งานโลหะ งานถักทอ งานเย็บปักถักร้อย

5.7 การละเล่น หมายถึง มหรสพต่างๆ การแสดงต่างๆ เพื่อความสนุกรื่นเริง เช่น การวิ่งกระสอบ ปิดตาตีปี๊บ ม้าก้านกล้วย วิ่งสามขา เป็นต้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยรูปแบบการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพประกอบ 1

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

Mahasarakham University

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามความมุ่งหมายของการวิจัยโดยเสนอตามลำดับดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม
   1.1 ความรู้เกี่ยวกับสังคม
   1.2 ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม
2. องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีอีสาน
   2.1 ความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมอีสาน
   2.2 ความรู้เกี่ยววัฒนธรรมองค์กร
   2.3 ความรู้เกี่ยวกับเทศบาลตำบล
   2.4 ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนา
   2.5 ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ
3. กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง
4. บริบทพื้นที่ที่วิจัย
5. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
   5.1 แนวคิด
   5.2 ทฤษฎีหลัก
   5.3 ทฤษฎีเสริม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
   6.1 งานวิจัยในประเทศ
   6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

องค์ความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม

1. ความรู้เกี่ยวกับสังคม
   1.1 ความหมายของสังคม

นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาได้ให้ความหมายของสังคมไว้หลายประการ สังคม หมายถึง กลุ่มคนที่มีการกระทำระหว่างกัน ซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจในสังคม และมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมเดียว (Fitcher. 1957 : 133)

สังคม หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นระยะเวลานานพอสมควร และมีการยึดถือวัฒนธรรมร่วมกัน (Landis. 1971 : 39)

สังคม หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ระบบความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ยึดเหนี่ยวคนในกลุ่มไว้ด้วยกัน ทำให้มีความมั่นคงไม่แตกแยกทำลายระบบความสัมพันธ์นี้เกิดขึ้นได้เพราะบุคคลในกลุ่มนั้นได้มีการประพฤติปฏิบัติต่อกันและกัน มีการปฏิบัติตาม

Mahasarakham University

ระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์ดังกล่าวกำหนดสิทธิและหน้าที่ของแต่ละบุคคลเท่าที่จะปฏิบัติต่อผู้อื่นได้ การประพฤติปฏิบัติต่อกันเมื่อเกิดขึ้นบ่อยครั้ง สม่ำเสมอก็คือการสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลประเภทต่างๆ รวมกันเข้าเป็นระบบที่ยึดเหนี่ยวบุคคลในกลุ่มนั้นไว้ด้วยกัน (พัทยา สายหู. ม.ป.ป. : 5)

สังคม (Society) คือ คนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบกฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2524 : 101)

สังคมได้แก่ พื้นที่ที่มีประชากรซึ่งอยู่ในสปีชีเดียวกัน มีความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยกัน และเป็นรูปองค์การที่เป็นอิสระจากองค์การอื่นๆ (ยุทธ ศักดิ์เดชยนต์. 2526 : 3)

สังคม คือ ประชาชนกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในดินแดนใดดินแดนหนึ่งและมีประเพณีวัฒนธรรมที่เหมือนกัน (Haviland. 1990 : 30)

สังคมเป็นเรื่องเกี่ยวกับประชาชนที่มีการกระทำระหว่างกันต่อกันภายในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งและมีวัฒนธรรมอันหนึ่งร่วมกัน (Macionis. 1993 : 93)

โดยสรุปแล้ว สังคม คือ คนกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณหนึ่ง โดยมีความสัมพันธ์และการกระทำระหว่างกันต่อกัน มีประเพณีและวัฒนธรรมเหมือนกัน

1.2 องค์ประกอบของสังคม

ความหมายของสังคมที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น เราสามารถที่จะพิจารณาองค์ประกอบของสังคมดังต่อไปนี้

1.1.1 การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม(Group Living) โดยมีประชากรมากกว่า 2 คนขึ้นไป ทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ซึ่งเป็นธรรมชาติที่มนุษย์ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นพวก

1.1.2 การมีอาณาเขตที่อยู่ร่วมกัน (Tertitory) โดยจะเห็นว่าคนที่มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มจะต้องมีอาณาเขตหรือดินแดนในความรับผิดชอบ มีอาณาบริเวณที่มีขอบเขตที่ทราบกันภายในหมู่สมาชิก บางครั้งอาณาเขตบริเวณอาจจะกำหนดเป็นหลักเขตแบ่งแยกดินแดนระหว่างประเทศ แต่บางครั้งเป็นการกำหนดเพื่อเป็นที่รายภายในระหว่างสมาชิกภายในสังคม เช่น สังคมภาคอีสาน เราจะรู้ว่าจังหวัดไหนของประเทศไทยอยู่ในภาคอีสาน และเรียกว่าเป็นสังคมอีสานบางครั้งอาณาเขตบริเวณอาจถูกกำหนดแบบรวมๆ เช่น สังคมชนบทและสังคมเมือง เรามักจะเข้าใจว่าถ้าเป็นสังคมชนบทจะหมายถึงหมู่บ้านต่างๆ ถ้าเป็นสังคมเมืองเราเข้าใจถึงกรุงเทพฯและเมืองใหญ่ ในประเทศ

1.1.3 การรู้จักเป็นพวกเดียวกันไม่มีความรังเกียจกีดกัน(Non Discrimination) มีความหมายว่า สมาชิกภายในสังคมรู้จักกัน ทราบว่ามีสมาชิกคนไหนอยู่ในสังคมใด เช่น ในสังคมชนบทสมาชิกภายในสังคมจะรู้จักกันหมด แต่ถ้าสมาชิกที่อยู่ในสังคมเมืองก็จะมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไปจากคนที่มาจากชนบท แต่คนเหล่านี้สามารถที่จะร่วมมือและเข้าใจกัน และมีจิตใจเป็นแบบชาวเมือง เวลามีความเดือดร้อนต่างๆ ชาวเมืองก็จะแสดงน้ำใจเป็นพวกเดียวกันช่วยเหลือกันบ้างเหมือนกัน

1.1.4 มีการติดต่อระหว่างกัน (Interaction)เนื่องจากสมาชิกต้องมีการกระทำติดต่อซึ่งกันและกัน นั้นเป็นสัญลักษณ์ของความเข้าใจต่อกัน มนุษย์จำเป็นต้องพูดคุยพบปะกันเพื่อจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางสังคม

Mahasarakham University

1.1.5 มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน(Relationship) หมายความว่า เมื่อมีการติดต่อกระทำระหว่างกันนั้น ถ้าหากเป็นระยะเวลานานพอสมควรแล้วความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกย่อมจะมีความแน่นแฟ้นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรักใคร่ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีจิตใจและอารมณ์ที่คิดถึงกันและอื่นๆ ซึ่งเป็นลักษณะต่างๆ ของความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด จะพบได้มากในสังคมชนบท แต่ถ้าในสังคมเมืองสมาชิกของสังคมจะผูกพันไม่เหนียวแน่น เหินห่างซึ่งกันและกัน แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์แบบเมืองยังเป็นลักษณะอย่างหนึ่งในเรื่องความสัมพันธ์ที่อาจจะพบในหลายรูปแบบ

1.1.6 การแบ่งหน้าที่และร่วมมือกัน (Division of Labor and Cooperation) เป็นลักษณะสังคมอีกอย่างหนึ่งที่สมาชิกในสังคมตระหนักในภาระหน้าที่ตามความรู้ความสามารถของตน จึงมีหน้าที่การงานต่างๆ และมีความร่วมมือซึ่งกันและกันด้วย จึงจะทำให้การงานสำเร็จได้ด้วยดี เช่น สังคมจะกำหนดให้ชาวนามีความรู้ความชำนาญเฉพาะการทำนา

1.1.7 การมีระบบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐาน (Idea, Belief, Value, Norms) ทั้งนี้เพื่อที่สมาชิกในสังคมจะได้นำไปประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมและคล้ายคลึงกัน

1.1.8 การมีสถานบันที่ให้บริการตอบสนองความต้องการของสมาชิกในสังคม (Institutions) โดยที่สมาชิกยอมรับและยึดถือปฏิบัติกันมา เพื่อช่วยให้สังคมอยู่รอดและมีระเบียบ สถาบันที่เกิดขึ้นในสังคมนั้นมีความจำเป็นสำหรับสังคม เพราะสถาบันจะกำหนดหน้าที่ กำหนดแบบแผนการดำเนินชีวิต มีบุคคลที่ดำเนินการ และมีสถานที่ที่จะทำการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของสถาบันนั้นๆ สถาบันทางสังคมที่สำคัญมีดังนี้ สถาบันครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง ศาสนา การศึกษา สันทนาการ สาธารณสุข และอื่นๆ

1.3 หน้าที่ของสังคม

สนิท สมัครการ (2534 : 4-11) อธิบายว่าการที่สังคมจะดำรงอยู่ได้อย่างเป็นปึกแผ่นมั่นคงนั้น สังคมจำเป็นจะต้องมีหน้าที่ที่จำเป็นต่างๆ ดังนี้

1.3.1 การจัดให้มีการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมดีพอแก่การปฏิบัติการทางเพศของสมาชิก เพื่อเป็นหลักประกันว่า การเพิ่มสมาชิกใหม่ด้วยวิธีการสืบพันธุ์ (Sexual Reproduction) จะสามารถเป็นไปได้อย่างสะดวกรวบรื่นพอสมควร เพื่อให้มีจำนวนสมาชิกในขนาดที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมของสังคม

1.3.2 การอบรมวัฒนธรรมหรือแนะนำสมาชิกใหม่ให้รู้จักกฎเกณฑ์กำหนดพฤติกรรมทางสังคม เพื่อให้สมาชิกได้รู้บทบาทและหน้าที่ของตนในสังคมและอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข

1.3.3 การติดต่อสื่อสาร ด้วยการจัดให้มีภาษาร่วมกันสำหรับสมาชิกของสังคม เพื่อใช้ในการแนะนำสมาชิกใหม่ให้รู้จักวัฒนธรรมของสังคม และทำให้สมาชิกในสังคมได้แสดงออกทางด้านนามธรรม ความคิด ความรู้ และเหตุผล เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางวัฒนธรรมของสังคม

1.3.4 การเศรษฐกิจทำการผลิต การกระจาย และการบริโภคเศรษฐทรัพย์ต่างๆ และรวมถึงการติดต่อค้าขาย แลกเปลี่ยน และกู้ยืมระหว่างสังคม เพื่อให้สมาชิกในสังคมได้มีความเป็นอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ มีสุขภาพที่แข็งแรง โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.3.5 การจัดระเบียบและรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่สังคม เพื่อให้สมาชิกในสังคมดำรงอยู่ด้วยความสงบสุข และมีการป้องกันการรุกรานจากสังคมอื่น

Mahasarakham University

1.3.6 การผดุงขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติภารกิจของสมาชิกสังคม เพื่อให้สมาชิกของสังคมมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ในชีวิตประจำวัน สังคมจะดำรงอยู่ได้หรือล่มสลายหายไปขึ้นอยู่กับสมาชิกภายในสังคมเป็นสำคัญ หากสมาชิกในสังคมมีความร่วมมือและร่วมใจกัน สังคมก็จะดำรงอยู่และพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

1.4 ประเภทของสังคม

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งประเภทสังคมของนักวิชาการแต่ละสาขาวิชามีความแตกต่างกัน ดังนี้ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2544 : 6-7)

Lewis Henry Morgan นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน ใช้ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ระบบเครือญาติ และระบบทรัพย์สินแบ่งสังคมออกเป็น 3 สมัย โดยแต่ละสมัยจะมีขั้นของการพัฒนา 3 ขั้น คือ

1. สังคมคนป่า (Savage)

ขั้นต้น เป็นสมัยเริ่มแรกของสังคมมนุษย์ ที่เป็นพื้นฐานของสังคมมนุษย์ในขั้นต่อไป

ขั้นกลาง เป็นขั้นที่มนุษย์รู้จักทำการประมง และมีความรู้ในการใช้ไฟ

ขั้นปลาย เป็นขั้นที่มนุษย์รู้จักการทำถ้วยชามและทำธนูไว้สำหรับล่าสัตว์

2. สังคมอนาอารยชน (Barbarian)

ขั้นต้น เป็นขั้นที่มนุษย์รู้จักทำเครื่องปั้นดินเผา

ขั้นกลาง เป็นขั้นที่มนุษย์รู้จักเลี้ยงสัตว์ เพราะปลูกด้วยระบบชลประทาน ใช้เครื่องมือที่ทำด้วยหิน

ขั้นปลาย เป็นขั้นที่มนุษย์รู้จักการถลุงแร่เหล็ก ใช้เครื่องมือที่ทำด้วยเหล็ก

3. สังคมอารยธรรม (Civilized) เป็นสมัยมนุษย์มีการใช้ภาษาและประดิษฐ์ตัวอักษรขึ้นใช้ จนถึงสมัยปัจจุบัน

Auguste Comte นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ใช้ความเชื่อ (Belief) และความคิด (Ideology) ของมนุษย์มาใช้แบ่งประเภทของสังคม โดยอธิบายว่าสังคมทั้งหลายจะมีขั้นตอนของการพัฒนาความเชื่อและความคิด ตามลำดับดังนี้

1. ขั้นเทววิทยา (Theological Stage) ก่อน ปี ค.ศ. 1300 เป็นต้นไป เป็นช่วงที่ความเชื่อและความคิดของมนุษย์ได้รับอิทธิพลจากศาสนา

2. ขั้นอภิปรัชญา (Metaphysical Stage) อยู่ช่วงระหว่าง ปี ค.ศ.1300 - 1800 เป็นช่วงที่มนุษย์ใช้เหตุผลในการสร้างความคิด และยอมรับความเชื่อต่าง ๆ

3. ขั้นวิทยาศาสตร์ (Positivistic Stage) เริ่มตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1800 เป็นต้นมามนุษย์เริ่มรู้จักใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในพัฒนาความคิด หรือยอมรับความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

การแบ่งประเภทของสังคมที่ได้กล่าวมานั้นมีการใช้กันไม่มากนัก ส่วนที่ใช้กันทั่วไปทุกวันนี้ มีสองแนวทางด้วยกัน ดังนี้

แนวทางแรก ใช้แบบของการดำรงชีพ (Mode of Subsistence) เป็นหลักในการแบ่งประเภทของสังคม โดยดูจากกิจกรรมที่มนุษย์กระทำเพื่อสนองความต้องการของตนในการดำรงชีพ ความต้องการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดที่มนุษย์ต้องการ คือ อาหาร เสื้อผ้า และที่อยู่อาศัย

Mahasarakham University

การแบ่งสังคมโดยใช้ความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพของมนุษย์มีหลายรูปแบบ แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงการแบ่งประเภทสังคมที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายของ Gerhard Lenski ดังนี้

1. สังคมล่าสัตว์และเก็บพืชผัก (Huntering and Gathering Society) เป็นสังคมแบบเก่าแก่ที่สุดตั้งแต่แรกเริ่มของสังคมมนุษย์ เป็นสังคมที่มีประชากรจำนวนน้อย อาศัยอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย มีวิถีชีวิตแบบเร่ร่อนไปตามฝูงสัตว์และพื้นที่มีพืชผักอุดมสมบูรณ์ มีการใช้เทคโนโลยีขั้นพื้นฐาน (Primitive Technology) ซึ่งได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำจากวัสดุตามธรรมชาติ เช่น ไม้ หิน กระดูกสัตว์ เป็นต้น มีการแบ่งงานกันทำตามเพศและวัย สมาชิกแต่ละคนในสังคมมีบทบาทที่สำคัญต่อสังคมและเศรษฐกิจ นั่นก็คือทุกคนต้องช่วยกันหาอาหารตลอดเวลาเพราะยังไม่รู้จักวิธีเก็บอาหารไว้ใช้ได้นานๆ และเมื่อหาอาหารมาได้แล้วก็ต้องมีการแบ่งปันอาหารให้ทั่วกันทุกคน

2. สังคมกสิกรรมพืชสวน (Horticultural Society) จากหลักฐานเท่าที่ค้นพบสังคมแบบนี้น่าจะเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกบริเวณที่ใกล้กับที่ราบลุ่มแม่น้ำในตะวันออกกลางเมื่อประมาณ 9,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช เป็นยุคที่มนุษย์ดำรงชีพด้วยการผลิตอาหารจำพวกพืช ควบคู่ไปกับการล่าสัตว์และเก็บพืชผัก มีการสร้างที่อยู่อาศัยแบบถาวร อยู่กันเป็นชุมชน มีการเคลื่อนย้ายชุมชนไปตามความอุดมสมบูรณ์ของที่ดินที่ใช้ในการทำกสิกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำจากวัสดุตามธรรมชาติมีการขัดเกลาตกแต่งมากขึ้นในสมัยนี้บางชุมชนสามารถผลิตอาหารจากการทำกสิกรรม บางชุมชนเป็นสังคมเลี้ยงสัตว์แบบเร่ร่อน (Pastoral Society) ทำให้เกิดผลผลิตในการดำรงชีพของแต่ละสังคมมีความแตกต่างกัน การแลกเปลี่ยนผลผลิตก็เกิดขึ้นตามมา

3. สังคมเกษตรกรรม (Agrarian Society) เมื่อประมาณ 3,000 ปีก่อนคริสต์ศักราชมนุษย์สามารถประดิษฐ์ไถขึ้นใช้ได้สำเร็จ ทำให้การเพาะปลูกสามารถปรับปรุงที่ดินแปลงเดิมให้มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นมาใหม่ได้ การย้ายที่ทำกินไปยังที่ใหม่ที่มีความอุดมสมบูรณ์กว่าก็หยุดลง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนอกจากจะนำไปสู่การนำเอาพลังงานจากสัตว์เลี้ยงมาใช้ในการเกษตรกรรมแล้ว ยังทำให้เกิดการอยู่รวมกันเป็นเมือง มีการครอบครองที่ดิน และสะสมสัตว์เลี้ยงตามมา สังคมเกิดความไม่เท่าเทียมกัน มีการแบ่งชั้นของคนในสังคมตามความร่ำรวยสังคมต้องสร้างระบบควบคุมสังคมเพื่อจัดการความเป็นระเบียบเรียบร้อยของระบบเศรษฐกิจ มีการสร้างระบบเงินตรา มีองค์กรที่ทำหน้าที่ปกครองสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีการประดิษฐ์สิ่งใหม่เพื่อใช้ในการดำรงชีพเกิดขึ้นมากมายหลายอย่าง

4. สังคมอุตสาหกรรม (Industrial Society) ระหว่างศตวรรษที่ 18-19 ก็เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมในอังกฤษ มีผลทำให้รูปแบบการผลิตปัจจัยสำหรับการดำรงชีพของมนุษย์เปลี่ยนจากการใช้แรงงานสัตว์และคนไปใช้แรงงานเครื่องจักร มีการผลิตเป็นจำนวนมากเพื่อการค้า วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตไม่ได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะผลผลิตทางการเกษตรเท่านั้น แต่รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ที่สามารถทำมาแปรรูปเป็นสินค้าตามที่ตลาดต้องการ เกิดชุมชนเมืองที่มีคนอยู่กันอย่างหนาแน่น ภายในชุมชนมีอุตสาหกรรมตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ มีสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่เฉพาะด้านหลายสถาบัน มีการแบ่งแยกแรงงานตามความสามารถเฉพาะด้านไม่ระบุเฉพาะว่าเป็นของเพศใด

Mahasarakham University

นอกจากจะแบ่งสังคมเป็น 3 ประเภทแล้ว ยังมีนักสังคมศาสตร์บางคนได้กำหนดประเภทสังคมเพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่งแบบ นั่นก็คือ สังคมหลังยุคอุตสาหกรรม(Postindustrial Society) เป็นสังคมที่ใช้สำนักงานแทนโรงงานอุตสาหกรรม ใช้คอมพิวเตอร์ทำงานแทนเครื่องจักร ชุมชนเมืองเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่เรียกว่า มหานคร (Metropolitan) สังคมแบบนี้จะมุ่งไปยังระบบเศรษฐกิจที่เน้นการบริการด้านต่าง ๆ เช่น สุขภาพ การศึกษา การขนส่ง และการสื่อสาร เป็นต้น เพื่อสนับสนุนการดำรงชีพของมนุษย์ (Popenoe. 1993 : 94)

การแบ่งประเภทสังคมตามแนวความคิดของ เลนสกี้ สามารถมองได้ทั้งภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา และภาพของสังคมในช่วงเวลาเดียวกันแต่ต่างกันในระดับของการพัฒนาการของสังคมแต่ละพื้นที่ กล่าวคือ ทุกสังคมของประเทศที่พัฒนาแล้ว จะมีการเปลี่ยนแปลงสังคมของตนตั้งแต่สังคมล่าสัตว์และเก็บพืชผัก จนถึงสังคมอุตสาหกรรมและสังคมหลังยุคอุตสาหกรรม ขณะเดียวกันในยุคปัจจุบันในบางส่วนของสังคมประเทศที่พัฒนาแล้วก็มีทั้งสังคมล่าสัตว์และเก็บพืชผัก สังคมกสิกรรมพืชสวน สังคมเกษตรกรรม สังคมอุตสาหกรรม และสังคมหลังยุคอุตสาหกรรม

นอกจากการแบ่งสังคมตามแนวความคิดของ เลนสกี้ แล้วมีนักสังคมวิทยาหลายคนที่ใช้ความแตกต่างของโครงสร้างสังคม(Social tructure) แบ่งสังคมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

Ferdinand Tonnies นักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน เรียกสังคมที่สมาชิกในสังคมมีความสัมพันธ์ทางสังคมแบบสนิทสนมกันแบบเพื่อนฝูงและญาติพี่น้องว่า Gemeinschaft และเรียกสังคมที่สมาชิกในสังคมมีความสัมพันธ์ทางสังคมแบบรู้จักกันอย่างเป็นทางการ รู้จักกันเฉพาะเรื่องหรือรู้จักกันตามบทบาทและหน้าที่ของสังคมว่า Gesellschaft หรืออาจกล่าวได้ว่าสังคม Gemeinschaft ก็คือวิถีชีวิตของสังคมชนบท ที่สมาชิกทุกคนในสังคมจะรู้จักกับสมาชิกคนอื่นๆ อย่างเป็นกันเอง และมีการติดต่อพบประสังสรรค์ต่อกันอย่างสม่ำเสมอ ส่วนสังคมแบบ Gesellschaft ก็คือสภาพของการอยู่อาศัยแบบสังคมเมืองสมัยใหม่ ที่สมาชิกแต่ละคนในสังคมจะมีวิถีชีวิตแบบเป็นส่วนตัว มีความเป็นอยู่แบบปัจเจกบุคคล (Individuality) โดยไม่สนใจพบค้าสมาคมกับคนรอบข้าง

Emile Durkheim นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส แบ่งสังคมเป็น 2 แบบ คือ แบบแรกเป็นสังคมที่มีการยึดเหนี่ยวกันแบบกลไก (Mechanical Solidarity) เป็นสังคมขนาดเล็ก ความร่วมมือและความสมานสามัคคีภายในสังคมเกิดจากการที่สมาชิกทุกคนมีบทบาทที่คล้ายคลึงกันและมีค่านิยมเหมือนกัน แบบที่สองเป็นสังคมที่มีการยึดเหนี่ยวกันแบบอินทรีย์ (Organic Solidarity) เป็นสังคมขนาดใหญ่ ความร่วมมือและความเป็นปรึกแผ่นของสังคมเกิดเฉพาะภายในกลุ่มของคนกลุ่มที่มีบทบาทเฉพาะด้านเหมือนกัน ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของสมาชิกในสังคมจะเกิดเฉพาะกับคนที่มีหน้าที่เดียวกัน

Ely Chinoy นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน แบ่งรูปแบบของสังคมออกเป็น 2 แบบ คือ

1. สังคมแห่งชุมชน (Communal Society) ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1.1 การแบ่งแยกแรงงาน และบทบาทของสมาชิกในสังคมไม่มีลักษณะเฉพาะด้านสมาชิกแต่ละคนสามารถทำงานได้หลายอย่างตามบทบาทที่ตนมีอยู่ในสังคม ความแตกต่างในการทำงานเป็นไปตามบทบาทของเพศ และอายุ

1.2 ครอบครัวเป็นหน่วยที่สำคัญของสังคม พื้นฐานของการจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization) มาจากระบบเครือญาติ (Kinship)

Mahasarakham University

1.3 ความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นแบบรู้จักกันเป็นส่วนตัวและมั่นคงถาวร การติดต่อระหว่างกันเกิดจากความพึงพอใจและเข้าใจซึ่งกันและกัน

1.4 พฤติกรรม และการกระทำของคนในสังคมถูกควบคุมด้วยวิถีประชา และประเพณีของสังคม

2. สังคมแห่งสมาคม (Associational Society) มีลักษณะดังนี้

2.1 การแบ่งแยกแรงงาน และบทบาทของสมาชิกในสังคมมีการแบ่งแยกไปตามความชำนาญเฉพาะด้านเช่น ในงานประเภทเดียวมีการแบ่งงานออกเป็นหลายหน้าที่ แต่ละหน้าที่อาจแบ่งความรับผิดชอบตามความสามารถและระดับการศึกษา

2.2 ครอบครัวมีหน้าที่ที่สำคัญต่อสังคมน้อยลง มีสถาบันอื่นเข้ามารับหน้าที่เฉพาะด้านแทน เช่น มีสถาบันการศึกษาทำหน้าอบรมสมาชิกของสังคม มีบริษัทและโรงงานอุตสาหกรรมทำหน้าที่ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

2.3 ความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่รู้จักกันเป็นส่วนตัว รู้จักกันอย่างผิวเผินติดต่อกันในช่วงเวลาสั้น ๆ ตามบทบาทและหน้าที่

2.4 พฤติกรรม และการกระทำของคนในสังคมถูกควบคุมโดยกฎหมายมีบทลงโทษผู้ที่ละเมิดระเบียบของสังคมไว้อย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาสังคมทั้งสองประเภทที่กล่าวมา สามารถเปรียบเทียบได้ว่า สังคมแห่งชุมชนมีโครงสร้างทางสังคมเหมือนกับ สังคมก่อนยุคอุตสาหกรรม ที่ประกอบด้วย สังคมล่าสัตว์และเก็บพืชผัก สังคมกสิกรรมพืชสวน สังคมเกษตรกรรม และสังคมแห่งสมาคม มีโครงสร้างทางสังคมเหมือนกับ สังคมอุตสาหกรรม และสังคมหลังยุคอุตสาหกรรม

สรุปได้ สังคมจะมีองค์ประกอบของการที่สมาชิกมากกว่า 2 คนขึ้นไปมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มในอาณาบริเวณร่วมกัน สมาชิกจะมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน มีการกระทำติดต่อระหว่างสมาชิกซึ่งกันและกัน มีระยะเวลานานพอสมควร ทำให้มีความสัมพันธ์เกิดขึ้นทั้งที่ใกล้ชิดและเห็นห่าง สมาชิกในสังคมจะรู้จักการแบ่งหน้าที่และร่วมมือกัน และการมีแนวความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐานร่วมกัน ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ที่สมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งจำเป็นในสังคม จนกลายเป็นสถาบันที่ตอบสนองความต้องการ และควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม

2. ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม

2.1 ความหมายของวัฒนธรรม

โดยปกติ คำว่าวัฒนธรรมมีความหมายสองทาง คือ ความหมายที่หนึ่งวัฒนธรรมหมายถึง ธรรมที่เป็นเหตุให้เจริญ เป็นความหมายที่มาจากคำสองคำ คือ “วัฒน” กับ “ธรรม” คำว่า วัฒน หรือ พัฒน หมายถึง ความเจริญ ส่วนคำว่าธรรม หมายถึง คุณความดี ความชอบ ดังนั้น วัฒนธรรม จึงหมายถึง ธรรมแห่งความเจริญ ความหมายที่สอง วัฒนธรรมหมายถึง สิ่งที่ไม่มีเองทางธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่สังคมหรือคนในส่วนรวมมีความต้องการและจำเป็นที่ต้องผลิตหรือสร้างให้มีขึ้น แล้วถ่ายทอดให้อนุชนรุ่นหลังด้วยการสั่งสอนและเรียนรู้แล้วสืบๆ ต่อกันมาเป็นประเพณี (จำนง ทองประเสริฐ. 2541 : 27-31)

Mahasarakham University

วัฒนธรรมในความหมายที่สอง เป็นความหมายที่นักสังคมวิทยา และนักสังคมศาสตร์ได้ให้ไว้ โดยกำหนดให้มีความหมายครอบคลุมกิจกรรมที่กว้างขวางกว่ากล่าวคือ วัฒนธรรมเป็นทุกสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา เช่น ภาษา การทำเครื่องมืออุตสาหกรรมศิลปะ กฎหมาย ศาสนา การปกครอง และศีลธรรม เป็นต้น กับรวมถึงอุปกรณ์ที่เป็นวัตถุหรือสิ่งประดิษฐ์ ซึ่งแสดงรูปแบบแห่งสัมฤทธิผลทางวัฒนธรรมและทำให้ลักษณะวัฒนธรรมทางปัญญาสามารถส่งผลให้เป็นประโยชน์ใช้สอยได้ เช่น อาคาร เครื่องมือเครื่องจักรกล เครื่องมือสื่อสาร ศิลปวัตถุ เป็นต้น

ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นทุกสิ่งที่เรียนรู้และรับการถ่ายทอดมาจากการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกันอันรวมถึงภาษา ธรรมเนียมประเพณีและสถาบันทางสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นแบบอย่างของพฤติกรรมทั้งหลายที่ได้มาทางสังคม และถ่ายทอดกันไปทางสังคมโดยอาศัยสัญลักษณ์ วัฒนธรรม จึงเป็นลักษณะเด่น และเป็นสากลสำหรับสังคมมนุษย์ ซึ่งไม่มีในสิ่งมีชีวิตอื่น นอกจากมนุษย์

2.2 ลักษณะของวัฒนธรรม

ลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมมีดังนี้

2.2.1 วัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม เช่น การสร้างอาคารบ้านเรือน คอมพิวเตอร์ ภาพยนตร์ เป็นต้น หรือดัดแปลงแต่งเติมสิ่งที่เป็นธรรมชาติให้มีรูปลักษณ์ใหม่ เช่น การตัดแต่งต้นไม้ให้เป็นรูปร่างต่างๆ การแต่งแต้มสีสันของหน้าตาให้ดูสดใส สวยงาม เป็นต้นวัฒนธรรมที่สร้างขึ้นมีทั้งวัฒนธรรมที่เราสามารถมองเห็นและจับต้องได้เช่น อาหาร โต๊ะ เสื้อผ้า หรือที่เรียกว่า วัฒนธรรมประเภทวัตถุ และวัฒนธรรมที่มองไม่เห็นเช่น ค่านิยม ทัศนคติ ความรู้ ความเชื่อ สถาบันทางสังคม และโครงสร้างทางสังคมตลอดจนภูมิปัญญา เป็นต้น

2.2.2 วัฒนธรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ในอดีตกาลที่เป็นยุคแรกเริ่มของการกำเนิดมนุษย์นั้น มนุษย์เป็นผู้สร้างวัฒนธรรมขึ้น ในกาลต่อมาจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมกลับเป็นสิ่งสร้างความเป็นมนุษย์ โดยเด็กจะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูและขัดเกลาทางสังคมจากพ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์และจากตำราต่างๆ เมื่อเด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวและความรู้พื้นฐานจนถึงระดับหนึ่งแล้ว ก็จะปรับปรุงพัฒนาและคิดประดิษฐ์เป็นวัฒนธรรมใหม่ๆ ขึ้นมาใช้

2.2.3 วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สมาชิกของสังคมยอมรับ มีส่วนร่วมและนำไปใช้การสร้างวัฒนธรรมใดขึ้นมา หากคนในสังคมไม่ยอมรับและไม่มีส่วนร่วม จะไม่ถือว่าเป็นวัฒนธรรม

2.2.4 วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สั่งสมและถ่ายทอดให้แก่อนุชนรุ่นหลัง ภายหลังที่มีการสร้างวัฒนธรรมและทำการพัฒนาขึ้นมา ก็จะมีการสั่งสมกลายเป็นองค์ความรู้ของสังคมและมีการถ่ายทอดไปยังอนุชนรุ่นหลังต่อไปเรื่อยๆ หากวัฒนธรรมนั้นไม่ได้รับการส่งต่อไปให้สมาชิกรุ่นหลังจะทำให้วัฒนธรรมนั้นสูญหายไป

2.2.5 วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาเพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติรอบข้างและความต้องการของสมาชิกในสังคมวัฒนธรรมบางอย่างเปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลมาจากการแพร่กระจายและการยืมวัฒนธรรมอื่นเข้ามา เช่น เทคโนโลยี ระบบการศึกษา ระบบการเมืองการปกครอง เครื่องแต่งกาย เป็นต้น

Mahasarakham University

ในการรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามาใช้ในสังคมตนเองนั้น ก่อให้เกิดการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมหรือการสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมอื่นกับวัฒนธรรมดั้งเดิมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขึ้นได้ลักษณะของวัฒนธรรมที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นลักษณะเด่นของวัฒนธรรมทำให้เราสามารถทำความเข้าใจความหมายของวัฒนธรรมได้ดียิ่งขึ้น

2.3 ประเภทของวัฒนธรรม

นักวิชาการแบ่งวัฒนธรรมออกเป็นประเภทต่างๆ ตามเป้าหมายและลักษณะดังนี้

2.3.1 การจัดประเภทตามลักษณะที่มองเห็นหรือสัมผัสได้การจัดประเภทตามลักษณะที่มองเห็นหรือสัมผัสได้ แบ่งออกเป็น

1) วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นวัฒนธรรมที่สามารถมองเห็น สัมผัสได้ เช่น หนังสือ แว่นตา รถยนต์ โทรทัศน์ เป็นต้น

2) วัฒนธรรมทางอวัตถุ เป็นวัฒนธรรมที่มองไม่เห็น เป็นมโนภาพ เช่น ค่านิยม มารยาท ปรัชญา บรรทัดฐาน สถาบันทางสังคม ความเชื่อ เป็นต้น

2.3.2 การจัดประเภทตามเนื้อหาการจัดประเภทของวัฒนธรรมตามเนื้อหาแบ่งออกได้ ดังนี้

1) คติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางศีลธรรมและทางจิตใจ อันเป็นคติหรือหลักการดำเนินชีวิต เช่น ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที เป็นต้น

2) วัตถุธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุ หมายถึง วัตถุทางศิลปกรรม เช่น เจดีย์ บ้านเรือน เครื่องแต่งกาย ถนนหนทาง และสิ่งประกอบความเป็นอยู่ทุกชนิด รวมถึงเครื่องอุปโภคบริโภคทั้งหลาย ซึ่งถือว่าเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุทั้งสิ้น

3) เนติธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางกฎหมาย หรือขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีที่มีความสำคัญด้วยกฎหมาย กล่าวคือ บางอย่างแม้ไม่มีกฎหมายห้าม แต่ถ้าใครปฏิบัติก็เป็นที่รังเกียจของสังคม เป็นที่อับอายขายหน้าเพราะถือกันว่าไม่ดีไม่เหมาะสมหรือที่เราเรียกว่า จารีตนั่นเอง

4) สหธรรม ได้แก่ วัฒนธรรมทางสังคม เป็นวัฒนธรรมในการติดต่อเกี่ยวข้องกับกลุ่มชน เช่น มารยาทในการเข้าหาผู้ใหญ่ มารยาทในโต๊ะอาหาร มารยาทในการเข้าสังคม เป็นต้น

อย่างไรก็ตามไม่ว่าวัฒนธรรมจะจำแนกออกเป็นประเภทต่างๆ ตามแนวการจัดแบ่งออกเป็นประเภท แต่สิ่งสำคัญก็คือวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่คนสร้างขึ้นโดยผ่านสัญลักษณ์ ซึ่งมีทั้งวัฒนธรรมที่เรามองเห็นหรือสัมผัสได้ และวัฒนธรรมที่เรามองไม่เห็นแต่ได้รับการสร้างขึ้นเพื่อใช้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์

2.4 ความสำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรม

ดังที่ได้กล่าวในตอนต้นแล้วว่า “วัฒนธรรมคือทุกสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ตอบสนองความต้องการ” คำกล่าวนี้เป็นคำกล่าวที่ครอบคลุมลักษณะ ประเภท และความสำคัญของวัฒนธรรมไปพร้อม ๆ กัน จึงอาจจะเป็นการยากในการมองภาพวัฒนธรรมในแง่คุณประโยชน์ อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นจะขอกล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมเป็นข้อๆ ดังนี้

Mahasarakham University

2.4.1 เพื่อใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต กล่าวคือ

1) เป็นเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการดำรงชีวิต ในแง่นี้วัฒนธรรมเป็นอุดมการณ์ ค่านิยม ทัศนคติและจุดหมายปลายทางของชีวิตที่คนในสังคมประสงค์ที่จะดำเนินชีวิตให้บรรลุผลที่ตั้งไว้ เพราะวัฒนธรรมจะเป็นตัวแบบที่กำหนดว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ดีงาม เหมาะสม เป็นสิ่งที่ปรารถนาที่จะให้บังเกิดขึ้นซึ่งจะกลายเป็นจุดหมายที่บุคคลพึงบรรลุถึง และเป็นสิ่งเหมาะสมในการใช้นำทางในการดำเนินชีวิต

2) เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์หรือพฤติกรรมของมนุษย์ โดยผ่านทางกระบวนการขัดเกลาทางสังคม เพื่อให้เรียนรู้ระเบียบทางสังคม สถานภาพและบทบาท สถาบันและโครงสร้างทางสังคม

3) เป็นตัวควบคุมสังคม การควบคุมทางสังคมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นตัวกำหนดเฉพาะเจาะจงถึงการแสดงออกของบุคคลในสังคม หรือที่เรียกว่า “บรรทัดฐานทางสังคม” ซึ่งกำหนดแนวทางของความประพฤติของคนในสังคม

4) เป็นสิ่งของเครื่องใช้ทุกประเภทเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ ในแง่นี้เป็นวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ เช่น อาหาร เสื้อผ้า บ้านเรือน ยารักษาโรค ศิลปกรรม ภาพวาด ตลอดจนเครื่องจักร คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2.4.2 วัฒนธรรมทำหน้าที่หล่อหลอมบุคลิกภาพให้กับสมาชิกของสังคมให้มีลักษณะเป็นแบบใดแบบหนึ่ง แม้ว่าบุคลิกภาพจะเป็นผลมาจากปัจจัยทางชีวภาพบางส่วนก็ตาม แต่การอาศัยอยู่ร่วมกับคนอื่นภายใต้กฎระเบียบสังคมเดียวกัน ทำให้คนมีบุคลิกภาพโน้มเอียงไปกับกลุ่มที่อาศัยอยู่ร่วมกัน เช่น เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่เป็นโจรจะมีบุคลิกภาพแตกต่างจากเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ประกอบอาชีพสุจริต บุคลิกภาพดังกล่าวจะแสดงออกในรูปนามธรรม เช่น ความเชื่อ ความสนใจ ทัศนคติ ความคิดสร้างสรรค์ และสิ่งที่มองเห็นเช่น การแต่งตัว กิริยาท่าทาง เป็นต้น

2.4.3 วัฒนธรรมก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่น ทั้งนี้ถ้าหากสมาชิกของสังคมมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะก่อให้เกิดความผูกพัน สามารถพึ่งพาอาศัยกันและกัน มีจิตสำนึกรู้สึกเป็นพวกเดียวกันตลอดจนร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมของตนให้อยู่รอดและพัฒนาก้าวหน้าต่อไปดังนั้นจะเห็นได้ว่า มนุษย์กับวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะต้องอยู่ควบคู่กันไป วัฒนธรรมจะเป็นสิ่งที่ตอบสนองและสร้างเสริมให้มนุษย์อยู่ในสังคมอย่างเป็นปกติสุข

2.5 คุณค่าของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นระบบเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ สภาพทางสังคม และสามารถตอบสนองความต้องการของคนในสังคมได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งระบบของวัฒนธรรมประกอบด้วย 3 ระบบที่เชื่อมโยงกัน ดังนี้ (ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. 2542 : 12)

2.5.1 ระบบคุณค่า หมายถึง ศีลธรรมของส่วนรวมของสังคม และจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ที่สร้างสรรค์ มักแสดงออกในรูปความคิดที่ให้ความสำคัญกับความเป็นธรรม ความอุดมสมบูรณ์ และความยั่งยืนของสังคมและธรรมชาติบนพื้นฐานของการเคารพต่อส่วนรวม และเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง

Mahasarakham University

2.5.2 ระบบภูมิปัญญา เป็นระบบที่ครอบคลุมวิธีคิดของสังคม เป็นการจัดการความสัมพันธ์ทางสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับธรรมชาติแวดล้อม ซึ่งปรากฏในรูปของกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตใหม่และการถ่ายทอดความรู้ผ่านองค์กรทางสังคมท้องถิ่นเพื่อปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม

2.5.3 ระบบอุดมการณ์อำนาจ หมายถึง ศักดิ์ศรีและสิทธิความเป็นมนุษย์ที่จะเสริมสร้างความมั่นใจ และอำนาจให้กับคนในชุมชน เพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้ สร้างสรรค์ผลิตใหม่และถ่ายทอดให้เป็นไปตามหลักการของศีลธรรมที่เคารพความเป็นมนุษย์ ความเป็นธรรม และความยั่งยืนของธรรมชาติ เพื่อรักษาความเป็นอิสระของสังคมตนเองเมื่อต้องเผชิญหน้ากับการครอบงำจากภายนอก

วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมายาวนาน และเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้น ๆ ซึ่งมีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ในรูปของความเชื่อ ความศรัทธา จารีต ประเพณีที่ดีงาม ค่านิยม ความเป็นไทย นอกจากนี้ยังมีในรูปของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ฯลฯ วัฒนธรรมเป็นตัวยึดโยงคนในสังคมให้ตระหนักถึงรากเหง้าของตนเอง เกิดความหวงแหน ภูมิใจที่จะรักษาอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาและต่อยอดเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (สุภาพ บุญไชย. 2553)

ณรงค์ เส็งประชา (2544 : 61-65) กล่าวถึงวัฒนธรรมไทยว่าได้รับการสร้างสรรค์จากคนไทยมาตั้งแต่โบราณและบางส่วนก็ได้รับมาจากสังคมอื่นนำมาใช้ทั้งหมดหรือนำมาเป็นบางส่วนหรือนำมาปรับปรุงดัดแปลงให้เหมาะสมสอดคล้องกับวัฒนธรรมเดิมเหมาะสมกับการใช้สอย และในที่สุดสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นก็คือวัฒนธรรมไทยสังคมไทยได้รับวัฒนธรรมจากชนชาวพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในดินแดนสุวรรณภูมิเช่น จากขอม มอญ และจากชนชาติอื่น ๆ ที่ติดต่อสัมพันธ์กัน เช่น จากอินเดีย จากจีน และจากชนชาติตะวันตกนำมาหล่อหลอมกับวัฒนธรรมเดิมเป็นวัฒนธรรมไทย และเป็นที่ยอมรับกันว่าในระยะแรก ๆ นั้นไทยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอินเดียมากทั้งในด้านศาสนา การปกครอง ขนบธรรมเนียมประเพณี วรรณคดี และศิลปกรรม ต่อมาวัฒนธรรมตะวันตกได้มีอิทธิพลอย่างกว้างขวางในสังคมไทย ส่วนวัฒนธรรมจีนนั้นก็นับได้ว่ามีอิทธิพลอยู่ไม่น้อย แต่คนส่วนใหญ่มักจะมองไม่ค่อยเห็น ทั้งนี้เนื่องจากความใกล้ชิดกันระหว่างคนจีนกับคนไทยประกอบกับการที่คนจีนยอมรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมไทยไปใช้ในชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับคนไทยสรุปสังคมทุกสังคมจึงมีวัฒนธรรมที่คนในสังคมนั้นๆ ยกย่องว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า เป็นภูมิปัญญา และเป็นระบบอุดมการณ์ของสังคม อันส่งผลให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมั่นคง เต็มเปี่ยมไปด้วยศักดิ์ศรีและความเคารพในสังคมตนเอง ดังนั้น เราต้องยอมรับว่าทุกสังคมมีวัฒนธรรมของตนเอง ไม่ควรแสดงการดูถูกเหยียดหยามวัฒนธรรมของสังคมอื่น ในทางตรงกันข้ามก็ต้องไม่ดูถูกวัฒนธรรมของสังคมตนเองหรือยกย่องวัฒนธรรมจากสังคมอื่นว่าดีกว่าเหนือกว่าและน่ายกย่องกว่าวัฒนธรรมของตนเอง เพราะการกระทำเช่นนี้เป็นเสมือนการลดศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของสังคมตนเอง ย่อมจะไม่เกิดความเจริญงอกงามใดๆ แก่ตนเองและสังคมของตนเลย นอกจากนี้การเปรียบเทียบวัฒนธรรมของแต่ละสังคมว่าสูงต่ำ ดีเลวกว่ากัน เป็นสิ่งที่ไม่พึงกระทำ เพราะแต่ละวัฒนธรรมก็มีหน้าที่เป็นแบบฉบับของแต่ละสังคม

Mahasarakham University

องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีอีสาน

1. ความรู้เกี่ยวกับลักษณะสังคมและวัฒนธรรมอีสาน

สังคม วัฒนธรรม เป็นบทบัญญัติทางสังคมของชาวอีสาน ให้เป็นหลักปฏิบัติต่อกัน สำหรับคนในสถานภาพต่างๆ มาแต่โบราณโดยใช้เป็นคำบอกเล่าขานสืบต่อกันครั้งยังไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร (ชลิต ชัยครรชิต และคณะ. 2549 : ไม่มีเลขหน้า)

ฮีตสิบสองคลองสิบสี่

ฮีตสิบสองคลองสิบสี่ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอีสาน ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแสดงถึงความเป็นชาติเก่าแก่ และเจริญรุ่งเรืองมานาน เป็นเอกลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น และมีส่วนช่วยให้ชาติดำรงความเป็นชาติของตนอยู่ตลอดไป (บัวศรี ศรีสูง. 2535 : 21-30)

ฮีตสิบสอง มาจากคำสองคำ คือ ฮีต และ สิบสอง ฮีต มาจากคำว่า จารีต ซึ่งหมายถึง ความประพฤติ ธรรมเนียม ประเพณี ความประพฤติที่ดี และ สิบสอง มาจาคำว่า สิบสองเดือน ดังนั้นคำว่า ฮีตสิบสอง หมายถึง ประเพณีที่ประชาชนในภาคอีสานปฏิบัติกันมาในโอกาสต่างๆ ทั้งสิบสองเดือนของแต่ละปี คลองสิบสี่ บางทีเขียนหรือออกเสียงเป็น คองสิบสี่ เป็นคำและข้อปฏิบัติคู่กับ ฮีตสิบสองคลองสิบสี่ หรือคองสิบสี่ มาจากคำสองคำ คือ คลอง หรือคอง ซึ่งหมายถึง ธรรมเนียมประเพณี ทางหรือแนวทาง และ สิบสี่ หมายถึง ข้อวัตรหรือแนวทางปฏิบัติ 14 ข้อ ดังนั้นคำว่า คลองสิบสี่ จึงหมายถึง ข้อวัตรหรือแนวทางที่ประชาชนทุกระดับ นับตั้งแต่พระมหากษัตริย์ ข้าราชการ ผู้มีหน้าที่ปกครองบ้านเมือง และคนธรรมดาสามัญพึงปฏิบัติ 14 ข้อ ฮีตสิบสอง คือ จารีต ประเพณี 12 อย่าง อาจเรียกว่า ประเพณี 12 เดือนก็ได้ เพราะฮีตแต่ละอย่างกำหนดให้ปฏิบัติในแต่ละเดือนครบทั้ง 12 เดือน ฮีตสิบสอง คลองสิบสี่มีรายละเอียด ดังนี้ (สาร สารทัศนานันท์. 2534 : 1-15)

1. เดือนอ้าย หรือบุญเข้ากรรม

บุญเข้ากรรม ได้แก่ ประเพณีทำบุญเข้ากรรม เมื่อถึงวันเพ็ญเดือนอ้าย หรือเดือนธันวาคมนั่นเอง โดยมีมูลเหตุเนื่องจากมีพระภิกษุรูปหนึ่งล่องเรือไปตามแม่น้ำคงคา ได้เอามือไปจับตะไคร้น้ำขาดเป็นอาบัติ ครั้นถึงเวลาใกล้จะตายมองหาภิกษุสักรูปหนึ่งเพื่อจะแสดงอาบัติก็ไม่เห็น ครั้นมรณภาพไปแล้วจึงเกิดเป็นพญานาคชื่อ เอรถปัต เพราะเหตุนั้นจึงทำให้เกิดมีการเข้ากรรมขึ้นทุกปี เพื่อให้โอกาสแก่ภิกษุอาบัติที่ไม่มีโอกาสแสดงอาบัติได้แสดง และได้อยู่กรรมจนพ้นอาบัติในเดือนนี้

พิธีทำบุญเข้ากรรม จัดทำโดยพระภิกษุ ผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส คือ อาบัติขนาดกลาง ต้องปฏิบัติวุฏฐานวิธี คือ ระเบียบเป็นเครื่องออกอาบัติ โดยให้พระสงฆ์เข้าไปอยู่ในเขตที่จำกัด ทรมานกาย และชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ ถือเป็นการแทนคุณมารดาที่ต้องอยู่กรรม (อยู่ไฟ) ด้วย การเข้ากรรมทำอยู่เก้าราตรี คือ สามราตรีแรกเรียกว่า อยู่บริวาส และหกราตรีต่อมาเรียกว่า อยู่มานัต เมื่อครบเก้าราตรีจึงอัพภาน คือ ออกจากกรรม โดยมีพระสงฆ์ 20 รูป เป็นผู้สวดอัพภาน การสวดระงับอาบัติ ภิกษุที่ออกจากกรรมแล้ว ถือว่าเป็นผู้หมดมลทินบริสุทธิ์ผุดผ่อง ชาวบ้านที่ทำบุญถวายทานแด่พระสงฆ์ระหว่างเข้ากรรมถือได้ว่ากุศลแรง

Mahasarakham University

2. เดือนยี่ หรือบุญคูณลาน

ลาน ในที่นี้คือ ลานนวดข้าว คือ เอาข้าวที่เก็บเกี่ยวแล้วมากองให้สูงขึ้น กริยาที่ทำให้ข้าวเป็นกองสูงขึ้น เรียกว่า คูณ หลังเก็บเกี่ยวข้าวในนาแล้วก็อยู่ในเดือนยี่ หรือเดือนมกราคม ชาวนาก็จะทำบุญคูณลาน หรือเรียกบุญเดือนยี่ก็ได้มูลเหตุที่มีการทำบุญคูณลานนั้นมีว่า ในสมัยพระกัสสปพุทธเจ้า มีชายพี่น้องสองคนทำนาร่วมกัน พอข้าวออกรวงเป็นน้ำนม น้องชายอยากทำข้ามธุปกยาส ถวายพระสงฆ์ซึ่งมีพระกัสสปพุทธเจ้าเป็นประธาน และได้ชวนพี่ชายแต่พี่ชายไม่ทำจึงตกลงแบ่งนากัน เมื่อน้องชายได้กรรมสิทธิ์ในที่นาแล้วก็ทำทานถึง 3 ครั้ง คือ ตอนที่ข้าวเป็นน้ำนม 1 ครั้ง ฟาดข้าว 1 ครั้ง และขนข้าวขึ้นยุ้งอีก 1 ครั้ง ในการถวายทานทุกครั้งปรารถนาจะเป็นพระอรหันต์ครั้นถึงสมัยพระโคดมก็ได้เกิดเป็นพราหมณ์ชื่อ โกญทัญญะ ได้ออกบวชเป็นปฐมสาวก แล้วก็สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ส่วนพี่ชายถวายข้าวในในเพียงครั้งเดียว คือ ในเวลานวดข้าวเสร็จแล้ว และได้ตั้งปณิธานขอสำเร็จเป็นพระอริยบุคคล และต่อมาได้เกิดเป็นสุภัททปริพาชก ได้บวชในศาสนาของพระโคดม แต่ไม่มีโอกาสเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าโคดม คงเพียงได้กราบบังคมทูลถามข้อสงสัยในขณะที่พระพุทธเจ้าใกล้ปรินิพพาน เมื่อได้ฟังดำรัสแล้วก็สำเร็จเป็นพระอนาคาและเป็นอริยสงฆ์องค์สุดท้ายในสมัยพุทธกาล

พิธีทำบุญคูณลาน ในตอนเย็นนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ กลางคืนอาจมีการคบงันบ้าง ตอนเช้าถวายภัตตาหารบิณฑบาตร เทศนาฉลองสู่ขวัญลาน เลี้ยงอาหารแก่ผู้ไปร่วมพิธี พระสงฆ์อนุโมทนาประพรมน้ำมนต์ เอาน้ำมนต์ไปประพรมข้าว วัว ควาย เชื่อว่าเข้าของจะอยู่เย็นเป็นสุข ฝนจะตกต้องตามฤดูกาล ข้าวกล้าจะงอกงาม และได้ผลดีในปีต่อไป เมื่อเสร็จพิธีจึงขนข้าวใส่ยุ้ง และเชิญขวัญข้าว คือ เชิญเจ้าแม่โพสพไปยังยุ้งข้าว

การทำบุญคูณลานนี้ทำขึ้นเฉพาะนาใครนามัน ทำส่วนตัว แต่ถ้าทำส่วนรวมเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บุญคุ้ม หรือ บุญกุ้มข้าวใหญ่ คนทั้งหมู่บ้านมาทำบุญร่วมกันโดยมีการปลูก ปะรำขึ้น มีการนำดอกไม้ธูปเทียนมารวมกัน มารับศีลฟังธรรมถวายอาหารพระสงฆ์ อันนี้เรียกว่า บุญคุ้ม แต่ถ้าเป็นบุญคุ้มข้าวใหญ่ก็มีการนำข้าวเปลือกมารวมกัน ทำพิธีเหมือนกัน แต่ต่างกันที่สถานที่ ซึ่งต้องใช้ศาลาโรงธรรม หรือศาลากลางบ้าน

3. เดือนสาม หรือบุญข้าวจี่

ข้าวจี่ คือ ข้าวเหนียวนึ่งให้สุกแล้วทำเป็นก้อนโตประมาณเท่าไข่เป็ดขนาดใหญ่เสียบไม้ย่างไฟให้เกรียม ทาไข่ไก่หรือไข่เป็ดแล้วย่างให้สุกดีอีกครั้ง การทำบุญข้าวจี่เป็นอาหารถวายทานมีผู้นิยมทำกันมาก เชื่อว่าได้กุศลมากเป็นกาละทานอย่างหนึ่ง ทำกันในวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 (มาฆบูชา) โดยมีมูลเหตุที่ทำให้เกิดบุญข้าวจี่นั้นว่าครั้งพุทธกาล นางปุณณทาสีทำขนมแป้งจี่ถวายแด่พระพุทธเจ้า และพระอานนท์ ตอนแรกนางคิดว่าถวายแล้วพระพุทธองค์คงจะไม่ฉัน เพราะเป็นอาหารพื้นๆ พระพุทธองค์ทรงทราบวาระจิตของนางปุณณทาสี ก็ทรงสั่งให้พระอานนท์ ปูอาสนา และทรงประทับนั่งเสวยข้าวจี่ตรงนั้นทันที เป็นเหตุให้นางปุณณทาสีเกิดความปิติยินดีอย่างที่สุด เมื่อเสวยเสร็จพระองค์ได้ทรงแสดงธรรมให้นางปุณณทาสีฟัง หลังจากฟังแล้วนางก็ได้บรรลุโสดาบันติผล เพราะเหตุนี้ ชาวนาจึงถือเป็นนิมิตหมายในการทำบุญข้าวจี่หลังฤดูเก็บเกี่ยวเพื่ออานิสงส์ทำนองนั้น

Mahasarakham University

พิธีทำบุญข้าวจี่ เมื่อเตรียมอุปกรณ์การทำข้าวจี่พร้อมแล้ว ชาวบ้านอาจไปรวมกันหรือต่างคนจัดทำจากบ้าน แล้วนำไปถวายพระภิกษุที่วัด มีการไหว้พระรับศีล พระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ ตักบาตรด้วยข้าวจี่ พอพระสงฆ์ฉันเสร็จแล้วก็อนุโมทนาหลังจากนั้นเป็นอันเสร็จพิธี

4. เดือนสี่ หรือบุญพระเวส

พระเวส หมายถึง พระเวสสันดร บุญพระเวส ได้แก่ ประเพณีทำบุญฟังเทศน์มหาชาติ ซึ่งมักทำกันในเดือน 4 หรือเดือนมีนาคม มีมูลเหตุว่าเมื่อพระมาลัยขึ้นไปไหว้พระธาตุเกศาแก้วจุฬามณีบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ได้พบและสนทนากับพระศรีอริยเมตไตรย์ ผู้ซึ่งจะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต เมื่อพระศรีอริยเมตไตรย์ทราบความประสงค์ของมนุษย์จากพระมาลัยว่ามนุษย์ทั้งหลาย ปรารถนาจะพบศาสนาของท่าน ก็สั่งกับพระมาลัยให้ลงมาบอกกับมนุษย์ทั้งหลายว่า ถ้าหากปรารถนาเช่นนั้นจริงๆ แล้วขอจงอย่าฆ่าตีกัน โบยพ่อแม่สมณชีพราหมณาจารย์ อย่าทำร้ายพระพุทธเจ้า และยุยงให้พระสงฆ์แตกแยกกัน ให้ตั้งใจฟังมหาเวสให้จบได้ในวันเดียว เพราะเหตุนี้จึงทำให้เกิดประเพณีบุญพระเวส

พิธีทำบุญพระเวส เมื่อกำหนดวันทำบุญแล้ว ชาวบ้านจะเตรียมอาหารและ ที่พักสำหรับพระภิกษุสามเณร และผู้มาร่วมงานจากหมู่บ้านใกล้เคียงไว้ให้พร้อม และเตรียมเครื่องบูชาไว้ล่วงหน้า ได้แก่ หมาก เมี่ยง เทียน ธูป ปืน ดาบ ข้าวตอก ดอกไม้ นอกจากนี้มีเครื่องประดับและบูชาอื่นๆ อีก วันแรกซึ่งเป็นวันรวมหรือวันโฮม ตอนเช้ามีการนิมนต์พระอุปคุตมาประดิษฐานที่หอข้างศาลาโรงธรรมตั้งแต่เช้ามืด ตอนบ่ายมีพิธีอัญเชิญและแห่พระเวสสันดร และพระนางมัทรีเข้าเมือง กลางคืนตอนหัวค่ำ มีอาราธนาพระสวดพระพุทธมนต์ เทศน์พระมาลัยหมื่นมาลัยแสน พอจวนสว่างมีการประกาศป่าวเทวดา และอาราธนาพระเทศน์สังกาสและอาราธนาเทศน์มหาชาติต่อ โดยขึ้นจากกัณฑ์ทศพรจนถึงกัณฑ์นคร มีทั้งหมด 13 กัณฑ์ เมื่อจบมีเทศน์ฉลองพระเวสสันดรอีกครั้ง

5. เดือนห้า หรือบุญสงกรานต์

คำว่า “สงกรานต์” เป็นคำภาษาสันสกฤต แปลว่า ผ่านหรือเคลื่อนย้ายเข้าไป ซึ่งในที่นี้หมายถึง พระอาทิตย์ผ่าน หรือเคลื่อนย้ายเข้าไปในจักรราศีหนึ่ง ก็เรียกว่า สงกรานต์ ปีหนึ่งมี 12 ราศี แต่วันและเวลาที่พระอาทิตย์ยกขึ้นราศีเมษ เราเรียกเป็นพิเศษว่า “มหาสงกรานต์” เพราะถือว่าเป็นวัน และเวลาขึ้นปีใหม่ตามคติโบราณ มูลเหตุที่จะมีบุญสงกรานต์มีเรื่องเล่าว่าท้าวกบิลพรหมจากพรหมโลกมาถามปัญหาธรรมบาล 3 ข้อ คือ คนเราในวันหนึ่งๆ เวลาเช้า เวลาเที่ยง และเวลาเย็น ศรีอยู่ที่ไหน ถ้าธรรมบาลตอบได้จะตัดศีรษะตนบูชา แต่ถ้าธรรมบาลตอบไม่ได้จะตัดศีรษะธรรมบาลเสีย โดยผลัดให้เจ็ดวัน ในขั้นแรกธรรมบาลตอบไม่ได้ ในวันถ้วนหกธรรมบาลเดินเข้าไปในป่า เผอิญแอบได้ยินนกอินทรีย์สองผัวเมียพูดคำตอบสู่กันฟังว่า ตอนเช้าศรีอยู่ที่หน้า คนจึงเอาน้ำล้างหน้า ตอนกลางวัน หรือเที่ยงศรีอยู่ที่อก คนจึงเอาเครื่องหอมประพรมหน้าอก ตอนกลางวันและตอนเย็นศรีอยู่ที่เท้า คนจึงเอาน้ำล้างเท้าในตอนเย็น ธรรมบาลมีความรู้ภาษานกจึงจำคำตอบได้ถึงเจ็ดวันถ้วน ท้าวกบิลพรหมมาทวงปัญหา ธรรมบาลตอบได้ตามที่ได้ยินนกพูดกันท้าวกบิลพรหมจึงตัดศีรษะตนบูชาตามสัญญา แต่ศีรษะท้าวกบิลพรหมศักดิ์สิทธิ์ หากตกใส่ดินไฟจะไหม้ ตกใส่อากาศฝนจะแล้ง และถ้าทิ้งใส่ในมหาสมุทรน้ำจะแห้ง ท้าวกบิลพรหมจึงให้ธิดาทั้งเจ็ด ซึ่งมีชื่อว่า ทุงษโคราด รากษส มัณฑา กิริณี กิมิทา และมโหทร เอาพานมารองรับศีรษะของตนไว้ แล้วแห่

Mahasarakham University

ประทักษิณรอบเขาพระสุเมรุเป็นเวลา 60 นาที จึงนำศีรษะท้าวกบิลพรหมไปประดิษฐานไว้ที่มณฑป ในถ้ำคันธุลี เขาไกรลาส ครบหนึ่งปีธิดาทั้งเจ็ดจะผลัดเปลี่ยนกันมาอัญเชิญศีรษะของกบิลพรหม แห่รอบเขาพระสุเมรุครั้งหนึ่ง พิธีแห่เศียรท้าวกบิลพรหมนี้ทำให้เกิดพิธีตรุษสงกรานต์ขึ้น

พิธีทำบุญสงกรานต์ นิยมทำในเดือนห้า โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 13 เมษายน ถึงวันที่ 15 เมษายน โดยวันที่ 13 เมษายน เป็นวันมหาสงกรานต์ วันที่ 14 เมษายน เป็นวันเนา และวันที่ 15 เมษายน คือวันสุดท้ายเป็นเถลิงศก ชาวอีสานโบราณถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ วันแรกมีพิธี สรงน้ำพระพุทธรูปที่วัด ตอนกลางคืนอาจมีการคบงันที่วัด มีการละเล่นต่างๆ และมีการสาดน้ำซึ่งกัน และกันตลอด 3 วัน คือ วันที่ 13 14 15 เมษายน ในวันที่ 15 เมษายน บางแห่งตอนเช้า ทำบุญ ตักบาตร ตอนบ่ายมีการแขวนธงยาว และก่อเจดีย์ทรายที่วัด นอกนี้มีการสรงน้ำพระสงฆ์ และผู้หลักผู้ใหญ่ หรือผู้เฒ่าผู้แก่ มีพิธีบายศรีสู่ขวัญพระพุทธรูปและพระสงฆ์ การแห่ข้าวพันก้อน และการแห่ดอกไม้ด้วย

6. เดือนหก หรือบุญบั้งไฟ

นิยมทำกันในเดือนหก มูลเหตุจัดทำบุญบั้งไฟขึ้น เพื่อบูชาอารักษ์หลักเมือง เป็นประเพณีขอฝนเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เมื่อทำบุญบั้งไฟแล้วเชื่อว่าฟ้าฝนจะอุดมสมบูรณ์ ข้าว ปลาอาหารจะบริบูรณ์ และประชาชนในละแวกนั้นจะอยู่เย็นเป็นสุข เพราะมีข้าวปลาอาหารบริบูรณ์ และปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ พิธีทำบุญบั้งไฟ หมู่บ้านและวัดเจ้าภาพจะเตรียมทำบั้งไฟ เตรียมที่พัก และสุรา อาหาร ไว้ต้อนรับผู้มาร่วมงาน มีการบอกบุญไปยังวัดและหมู่บ้านใกล้เคียง ให้ทำบั้งไฟ และเชิญผู้คนมาร่วมงาน บางแห่งมีการประกวดบั้งไฟและขบวนแห่ด้วย ในงานวันแรกชาวบ้านใน หมู่บ้านที่ได้รับเชิญ และพระภิกษุสามเณรที่ได้นิมนต์มาร่วมงานพร้อมบั้งไฟ วันแรกจะมีการแห่บั้งไฟ ประกวดบั้งไฟและขบวนแห่ และแสดง เช่น การเซิ้ง และการละเล่นต่างๆ เป็นต้น นรุ่งขึ้นมี การละเล่นต่ออีก ในงานมักมีพิธีบวชนาค และบางที่มีพิธีฮดสรง หรือเถราภิเษกแด่พระภิกษุสามเณร ผู้เห็นว่าเป็นผู้ทรงธรรม เพื่อเลื่อนสมณศักดิ์ตามประเพณีโบราณด้วย ตอนบ่ายของวันที่สองของงานจึง นำบั้งไฟไปจุด ณ ที่นั่งร้านที่จัดไว้เป็นเสร็จพิธี

7. เดือนเจ็ด หรือบุญซำฮะ

บุญซำฮะนิยมทำกันในเดือนเจ็ด จัดทำขึ้นเพื่อชำระล้างสิ่งที่เป็นเสนียดจัญไร ต่างๆ ออกจากหมู่บ้าน ตำบล เชื่อว่าจะทำให้ประชาชนหายจากเหตุเภทภัยต่างๆ และอยู่เย็นเป็นสุข มูลเหตุที่จะมีการทำบุญซำฮะ มีเรื่องเล่าว่าครั้งพุทธกาลที่เมืองไพสาลีเกิดทุพภิกขภัย เพราะฝนแล้ง ผู้คนอดอยากล้มตายมากมาย ชาวเมืองจึงอาราธนาพระพุทธเจ้าให้เสด็จไประงับเหตุเภทภัย พระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรด โดยให้พระอานนท์เรียนคาถาแล้วไปสวดมนต์ในเมือง พร้อมนำบาตร น้ำมนต์ของพระองค์ไปประพรมจนทั่วเมืองทำให้ฝนตก ผู้คนอยู่เย็นเป็นสุข จึงทำให้เกิดประเพณี ทำบุญซำฮะตั้งแต่นั้นมา

พิธีทำบุญซำฮะ ชาวบ้านจัดทำปะรำขึ้นในบริเวณหมู่บ้านแห่งใดแห่งหนึ่งมี ต้นกล้วยผูกเสาปะรำสี่มุม จัดอาสนะสงฆ์ เตรียมเครื่องบูชาพระรัตนตรัย ด้ายสายสิญจน์ น้ำพระ พุทธมนต์ ฝ้ายผูกแขน เครื่องไทยทาน กรวดทราย หลัดไม้ไผ่แปดหลัก ตอนเย็นนิมนต์พระสงฆ์สวด พระพุทธมนต์ ตอนเช้าถวายภัตตาหารทำพิธีอยู่สามคืน เข้าวันสุดท้ายถวายสังฆทาน เสร็จพระสงฆ์ ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ แล้วคนเฒ่าคนแก่ผูกแขนให้ชาวบ้าน หว่านกรวดทรายทั่วละแวกบ้าน เอาหลักแปดหลักไปตอกไว้ในทิศทั้งแปดของหมู่บ้าน วงด้ายสายสิญจน์รอบหมู่บ้าน และชาวบ้านนำสิ่ง

Mahasarakham University

ปฏิกูลต่างๆ เช่น ขยะมูลฝอย ภาชนะชำรุด และสิ่งที่จะทำให้เกิดสกปรก ฯลฯ ไปทิ้งนอกหมู่บ้าน หรือทำการเผาหรือฝัง ให้บริเวณบ้านสะอาดเรียบร้อยเป็นเสร็จพิธี

8. เดือนแปด หรือบุญเข้าพรรษา

ถือเอาวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนแปด เป็นวันทำบุญ การเข้าพรรษา ได้แก่ พระภิกษุสามเณร อยู่ประจำวัดใดวัดหนึ่งตลอด 3 เดือน ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือนแปด ถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบเอ็ด ห้ามมิให้พระภิกษุสามเณรไปค้างคืนที่อื่น นอกจากไปด้วยสัตตาหกรณียะ คือ การไปค้างคืนนอกวัดในระหว่างอยู่จำพรรษา เมื่อมีเหตุจำเป็น ได้แก่

8.1 สหธรรมิก (ผู้มีธรรมอันร่วมกัน) หรือมารดาบิดาป่วยไปเพื่อรักษาพยาบาล

8.2 สหธรรมิกกรวะสันจะสึก ไปเพื่อระงับ

8.3 มีกิจสงฆ์เกิดขึ้น เช่น วิหารชำรุด ไปเพื่อปฏิสังขรณ์

8.4 ทายกบำเพ็ญกุศล ส่งมานิมนต์ไปเพื่อบำรุงศรัทธา

แม้ธุระอื่นนอกจากนี้ ที่เป็นกิจจะลักษณะอนุโลมตามนี้ก็ไปค้างคืนที่อื่นได้ และต้องกลับมาภายใน 7 วัน

มูลเหตุมีการเข้าพรรษาเนื่องจากสมัยพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่เวฬุวันกลันทกะนิวาปะสถาน ณ เมืองราชคฤห์ มีพระภิกษุพวกหนึ่งเรียกว่า “ฉับพัคคีย์” ได้เที่ยวไปทุกฤดูกาลไม่หยุดพักเลย โดยเฉพาะฤดูฝนอาจไปเหยียบย่ำข้าวกล้า และหญ้าระบัดใบ ตลอดสัตว์เล็กเป็นอันตราย ประชาชนทั่วไปพากันติเตียน พระพุทธเจ้าจึงทรงอนุญาตให้พระภิกษุสามเณรจำพรรษาตามกำหนดเวลาดังกล่าว

พิธีทำบุญเข้าพรรษา ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนแปด ชาวบ้านมีการถวายภัตตาหารเช้าหรือเพลพร้อมเครื่องใช้ต่างๆ ที่จำเป็นแด่พระสงฆ์ เช่น ไตรจีวร ตั่งเตียง ยารักษาโรค เป็นต้น โดยเฉพาะเครื่องให้แสงสว่าง เช่น เทียน ตะเกียง น้ำมัน เป็นต้น ถือเป็นสิ่งสำคัญ เชื่อว่าถวายแล้วทำให้ตาทิพย์และสติปัญญาดี นอกจากนี้มีการถวายต้นเทียนซึ่งหล่อเป็นเล่ม หรือแท่งขนาดใหญ่ ตกแต่งอย่างสวยงาม และผ้าอาบน้ำฝน ตลอดบริวารอื่นๆ แด่พระสงฆ์ มีการสวดมนต์และฟังเทศน์ด้วย

9. เดือนเก้า หรือบุญข้าวประดับดิน

บุญข้าวประดับดิน เป็นประเพณีการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่เปรตหรือญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว ข้าวประดับดินจะประกอบด้วย ข้าว อาหารคาว หวาน หมากพลู และบุหรี่ ซึ่งเราห่อหรือใส่กระทงไปวางไว้ตามพื้น หรือแขวนไว้ตามต้นไม้ในบริเวณวัด

มูลเหตุที่ทำให้เกิดบุญข้าวประดับดินมีว่า ครั้งสมัยพุทธกาล มีญาติของพระเจ้าพิมพิสารไปกินอาหารของพระสงฆ์ ตายไปแล้วจึงเกิดเป็นเปรต เมื่อพระเจ้าพิมพิสารไปถวายทานแด่พระพุทธเจ้า และพระสงฆ์แล้วมิได้อุทิศส่วนกุศลไปให้ ถึงเวลากลางคืนจึงพากันมาส่งเสียงรบกวนเพื่อขอส่วนบุญ พระเจ้าพิมพิสารจึงไปทูลถามพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าทรงแจ้งเหตุให้ทราบ เมื่อพระเจ้าพิมพิสารทรงทราบ จึงถวายสังฆทานแล้วอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ญาติพี่น้อง จึงทำให้เกิดเป็นประเพณีบุญข้าวประดับดินขึ้น

Mahasarakham University

พิธีทำบุญข้าวประดับดิน ในวันแรม 13 ค่ำ เดือน 9 ญาติโยมนิยมถวายทาน รักษาศีล ฟังเทศน์ และมีการเตรียมอาหารคาวหวาน หมากพลู บุหรี่ โดยห่อด้วยใบตอง หรือใส่กระทง รุ่งเช้าในวันแรม 14 ค่ำ เวลาประมาณ 4 ถึง 5 นาฬิกา นำห่อหรือกระทงที่เตรียมไว้ไปถวายหรือแขวนในบริเวณวัด ในการวางสิ่งของเพื่ออุทิศให้เปรต หรือญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้วดังกล่าว บางท้องถิ่นอาจทำก่อนถวายทานก็มี เป็นเสร็จพิธีทำบุญข้าวประดับดิน

10. เดือนสิบ หรือบุญข้าวสาก

ประเพณีบุญข้าวสาก นิยมทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย หรือเปรตผู้เป็นญาติพี่น้อง ชาวบ้านจะทำข้าวสาก (ภาคกลาง เรียกว่า ข้าวสารท หรือข้าวกระยาสารท) ไปถวายพระภิกษุสามเณร

มูลเหตุที่ทำให้เกิดบุญข้าวสากมีว่า บุตรกุฏมณีผู้หนึ่งเมื่อพ่อสิ้นชีวิตแล้วแม่ก็หาภรรยาให้ แต่ไม่มีบุตรด้วยกัน แม่จึงหาหญิงอื่นให้เป็นภรรยาอีก ต่อมาเมียน้อยมีลูก เมียหลวงอิจฉาจึงคิดฆ่าเมียน้อยและลูก ก่อนตายเมียน้อยคิดอาฆาตเมียหลวง ชาติต่อมาทั้งสองเกิดเป็นสัตว์ชนิดต่างๆ และอาฆาตเข่นฆ่ากันเรื่อยมา จนชาติสุดท้ายฝ่ายหนึ่งเกิดเป็นคน อีกฝ่ายหนึ่งเกิดเป็นยักษิณี ยักษิณีจองเวรได้มากินลูกของผู้เป็นคนถึงสองครั้ง พอเกิดลูกคนที่สามยักษิณีจะตามมากินอีก หญิงคนนั้นพร้อมลูกและสามีจึงหนีไปพึ่งพระพุทธเจ้า ณ เชตะวันมหาวิหาร พระพุทธเจ้าได้เทศนาให้ทั้งสองเลิกจองเวรกัน และโปรดให้ทางยักษิณีไปอยู่ตามหัวไร่ปลายนา นางยักษิณีมีความรู้เกณฑ์เกี่ยวกับฝนและน้ำดี ชาวเมืองนับถือมาก จึงได้นำอาหารไปส่งอย่างบริบูรณ์ นางยักษิณีจึงนำอาหารเหล่านั้นไปถวายเป็นสลากภัตแด่พระสงฆ์วันละแปดที่เป็นประจำ ชาวอีสานจึงถือเป็นประเพณีถวายสลากภัต หรือบุญข้าวสากสืบต่อมา และมีการเปลี่ยนเรียกนางยักษิณีว่า “ตาแฮก”

พิธีทำบุญข้าวสาก ชาวบ้านจะเตรียมอาหารชนิดต่างๆ ใส่ภาชนะหรือห่อด้วยใบตองหรือใส่ชะลอมไว้แต่เช้ามืด วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ตอนเช้าจะนำภัตตาหารไปถวายพระภิกษุสามเณรครั้งหนึ่งก่อน พอตอนสายจวนเพลจึงนำอาหารซึ่งเตรียมไว้แล้วไปวัดอีกครั้ง เพื่อนำไปถวายแด่พระภิกษุสามเณร โดยการถวายจะใช้วิธีจับสลาก นอกจากนี้ชาวบ้านยังนำเอาห่อหรือชะลอมหรือข้าวสากไปวางไว้ตามบริเวณวัด พร้อมจุดเทียนและบอกกล่าวให้ญาติมิตรผู้ล่วงลับไปแล้วมารับเอาอาหารและผลบุญที่อุทิศให้ มีการฟังเทศน์ฉลองข้าวสากและกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ล่วงลับ นอกจากนี้ชาวบ้านจะนำอาหารไปเลี้ยงตาแฮก ณ ที่นาของตนด้วย เป็นเสร็จพิธีทำบุญข้าวสาก

11. เดือนสิบเอ็ด หรือบุญออกพรรษา

ประเพณีบุญออกวัสสา หรือ บุญออกพรรษา เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 พระสงฆ์ทำพิธีออกพรรษาตามหลักธรรมวินัย คือ ปวารณาในวันเพ็ญเดือน 11 ญาติโยมทำบุญถวายทาน รักษาศีล เจริญภาวนา บางแห่งนิยมทำการไต้น้ำมัน หรือไต้ประทีป และพาสาทเผิ่ง (ปราสาทผึ้ง) ไปถวายพระสงฆ์

มูลเหตุที่ทำให้เกิดบุญออกพรรษามีว่า เนื่องจากพระภิกษุสามเณรได้มารวมกันอยู่ประจำที่วัด โดยจะไปค้างคืนที่อื่นไม่ได้ นอกจากเหตุจำเป็นเป็นเวลา 3 เดือน ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 พระสงฆ์จะมาร่วมกันทำพิธีออกวัสสาปวารณ์ คือ การเปิดโอกาสให้มีการว่ากล่าวตักเตือนกันได้ ทั้งภายหลังนั้นพระภิกษุสามเณรส่วนมากจะแยกย้ายกันไปอยู่ในที่ต่างๆ ตามใจชอบ และบางรูปอาจจะลาสิกขาบท โอกาสที่พระภิกษุสามเณรจะอยู่พร้อมกันที่วัดมากๆ เช่นนี้ย่อมยาก

Mahasarakham University

ชาวบ้านจึงถือโอกาสเป็นวันสำคัญไปทำบุญที่วัด และในช่วงออกพรรษาชาวบ้านหมดภาระในการทำไร่นา และอากาศสดชื่นเย็นดีจึงถือโอกาสทำบุญโดยพร้อมเพรียงกัน

พิธีทำบุญออกพรรษา วันขึ้น 14 ค่ำ ตอนเย็นมีการไต้น้ำมันน้อย วันขึ้น 15 ค่ำ ตอนเย็นมีการไต้น้ำมันใหญ่ ส่วนวันแรม 1 ค่ำ ตอนเช้ามีการตักบาตร หรือตักบาตรเทโวถวายภัตตาหาร มีการไต้น้ำมันล้างหางประทีป มีการถวายผ้าห่มหนาวพระภิกษุสามเณร บางแห่งมีการกวนข้าวทิพย์ถวาย มีการรับศีล ฟังเทศน์ ตอนค่ำจะมีจุดประทีป นอกจากนี้บางท้องถิ่นจะมีการถวายปราสาทผึ้ง ล่องเรือไฟ เพื่อเป็นการบูชาและคารวะพระแม่คงคา และการส่วงเรือ (แข่งเรือ) เพื่อความสนุกสนานและร่วมสามัคคี

12. เดือนสิบสอง หรือบุญกฐิน)

บุญกฐิน เป็นบุญถวายผ้าไตรจีวรแด่พระสงฆ์ซึ่งจำพรรษาแล้ว เริ่มตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ถึง วันเพ็ญ 15 ค่ำ เดือน 12 เป็นเขตทอดกฐินตามหลักพระวินัย มูลเหตุมีการทำบุญกฐินซึ่งมีเรื่องเล่าว่า พระภิกษุชาวเมืองปาฐา 30 รูป จะไปเฝ้าพระพุทธเจ้าที่พระเชตะวันมหาวิหาร แต่จวนใกล้กำหนดเข้าพรรษาเสียก่อน จึงหยุดจำพรรษาที่เมืองสาเกต ออกพรรษาแล้วก็รีบพากันไปเฝ้าพระพุทธเจ้า ทั้งๆ ที่ผ้าสบงจีวรเปื้อนเปรอะเนื่องจากระยะทางไกลและฝน ผ้าสบงจีวรจึงเปียกน้ำและเปื้อนโคลน จะหาผ้าผลัดเปลี่ยนก็ไม่มี พระพุทธเจ้าทรงเห็นความลำบากของพระภิกษุเช่นกัน จึงมีพุทธบัญญัติให้พระภิกษุแสวงหาผ้า และรับผ้ากฐินได้ตามกำหนด ในการทอดกฐินนั้นมีกฐิน 3 ประเภท คือ 1) จุลกฐิน (กฐินแล่น) คือ กฐินที่มีการเตรียม และการทอดกฐินเสร็จภายใน 24 ชั่วโมง 2) มหากฐิน และ 3) กฐินตกค้าง คำว่า “กฐินตกค้าง” คือ วัดซึ่งพระสงฆ์จำพรรษาและปวารณาแล้วไม่มีใครจองกฐิน

พิธีทำบุญทอดกฐิน เจ้าภาพจะมีการจองวัด และกำหนดวันทอดล่วงหน้า เตรียมผ้าไตร จีวร พร้อมอัฐบริขาร ตลอดบริวารอื่นๆ และเครื่องไทยทาน ก่อนนำกฐินไปทอดมักมีการคบงัน วันรุ่งขึ้นก็เคลื่อนขบวนไปสู่วัดที่ทอด เมื่อนำองค์กฐินไปถึงวัดจะมีการแห่เวียนประทักษิณรอบวัดหรือรอบพระอุโบสถสามรอบ จึงนำผ้ากฐินและเครื่องประกอบอื่นๆ ไปถวายพระสงฆ์ที่โบสถ์หรือศาลาการเปรียญ เมื่อทำพิธีถวายผ้ากฐินและบริวารแด่พระสงฆ์ พระสงฆ์ทำพิธีรับแล้วเป็นเสร็จพิธี นอกจากนี้อาจมีจุลกฐินหรือกฐินแล่น ซึ่งทำผ้าไตรจีวรจากปุยฝ้ายและนำไปทอดให้เสร็จภายใน 24 ชั่วโมง นับแต่เวลาเริ่มทำ

ประเพณีไทย

ประเพณีไทยเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาเป็นสิ่งแสดงถึงวิถีชีวิตของคนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันว่ามีความเป็นมาและเป็นอยู่อย่างไร ประเพณีส่วนใหญ่ของไทยจะเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา นอกจากนั้นจะเกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เป็นต้น ประเพณีไทยที่นิยมปฏิบัติกัน เช่น

ประเพณีการบวช เป็นประเพณีทางพุทธศาสนาเริ่มจากความเชื่อว่าผู้ชายไทยทุกคนควรบวชเรียน เพื่อจะได้เป็นคนสุกเป็นคนที่รู้จักบาปบุญคุณโทษ และจะได้ช่วยให้บิดามารดาได้เกาะชายผ้าเหลืองสู่สวรรค์ การบวชถือเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่ การบวชจะกระทำเมื่อผู้ชายอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ และมักจะบวชครบพรรษา แต่ปัจจุบันนิยมบวชระยะสั้น เช่น 15 วัน หรือ 1 เดือน และค่านิยมการบวชได้ลดลงไปบ้าง

Mahasarakham University

ประเพณีการแต่งงาน เป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิตการครองชีวิตคู่ของชายหนุ่มหญิงสาว ที่ถือปฏิบัติจะมีการสู่ขอ การหมั้น การแต่งงาน ซึ่งประกอบด้วยการแห่ขันหมาก พิธีไหว้ปู่ย่าตายาย พิธีหลั่งน้ำพระพุทธมนต์และประสาทพรแก่คู่สมรส การเลี้ยงฉลองสมรส การให้ของขวัญแก่คู่สมรส พิธีปู่ที่นอนและเรียงหมอน และพิธีส่งตัว ปัจจุบันการแต่งงานจะถูกต้องตามกฎหมายเมื่อมีการจดทะเบียนสมรส

ประเพณีการตาย แนวปฏิบัติได้แก่ การบอกทางแก่ผู้ที่กำลังจะตายอาบน้ำศพ แต่งตัวศพ มัดศพ ตามไฟหน้าศพ สวดพระอภิธรรมหน้าศพ เซ่นศพ นำศพไปเผา เผาศพ และเก็บอัฐิ ปัจจุบันไม่นิยมเก็บศพไว้นาน นิยมทำพิธีจัดงานศพให้แล้วเสร็จหลังการตายไม่กี่วัน

ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีการขึ้นปีใหม่ของไทยซึ่งเริ่มใช้มาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยถึง พ.ศ. 2483 ทางราชการไทยได้เปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่เป็นวันที่ 1 มกราคม แต่ประเพณีสงกรานต์ก็ยังทำเป็นประเพณีสืบต่อมา ในเทศกาลสงกรานต์จัดเป็นงานรื่นเริงมีการทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระ บางแห่งก็มีพิธีรดน้ำดำหัว ปัจจุบันมีการสาดน้ำเล่นกันเกินสนุก

ประเพณีการเข้าพรรษา จัดเป็นประเพณีนิยมอีกประเพณีหนึ่งที่สืบเนื่องมาแต่โบราณเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดระเบียบสงฆ์ กำหนดให้พระสงฆ์จำพรรษศึกษาและทบทวนพระธรรมวินัยมีการทำบุญถวายสิ่งของเครื่องใช้และอาหารแด่พระสงฆ์ เพื่อการจำพรรษาในช่วงเข้าพรรษา พุทธศาสนิกชนนิยมบวชให้ลูกหลานและศึกษาพระธรรมวินัยตลอดพรรษา

วัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิต ได้แก่ ปัจจัย 4 คือเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย อาหาร และยารักษาโรค

เครื่องนุ่งห่มและการแต่งกายของคนไทย ได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยมีการรับวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวตะวันตกมาใช้มากขึ้นตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การแต่งกายของผู้ชายมักเป็นแบบง่าย ๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบันโดยเฉพาะชาวชนบท ส่วนชาวเมืองจะแต่งแบบสากลนิยม สำหรับผู้หญิงจะแต่งแบบสากลนิยมและเป็นไปตามสมัยนิยม

ที่อยู่อาศัย เรือนไทยเป็นวัฒนธรรมที่พัฒนารูปแบบขึ้นมาจากสภาพธรรมชาติของสังคมไทย เรือนไทยมีลักษณะสูงโปร่งไม่มีห้องมากนัก รับลมเย็นได้ทุกด้าน ป้องกันแดดฝนได้เป็นอย่างดี ใต้ถุนสูงสำหรับเก็บของ นั่งพักผ่อนและทำงานบ้าน ในบ้านไม่นิยมประดับเครื่องตกแต่งมากนัก ปัจจุบันมีคนนิยมปลูกเรือนไทยน้อยเพราะราคาสูงและสนใจแบบบ้านของชาวตะวันตกมากกว่า

อาหาร อาหารของคนไทยสมัยก่อนมีลักษณะง่าย ๆ น้ำพริกปลาร้า ผัก แกงส้ม แกงเลียง ฯลฯ และรับประทานข้าวทั้งสามมื้อ ปัจจุบันคนไทยเป็นนักบริโภคชอบแสวงหาอาหารรสแปลกๆ รับประทาน ชอบนำอาหารต่างชาติมาปรุงแต่งรับประทาน

ยารักษาโรค คนไทยยังนิยมการรักษาโรคภัยไข้เจ็บตามแผนโบราณ อาศัยสมุนไพรมาประกอบเป็นตัวยา และถ้าไม่ใช้ยาแผนโบราณก็จะไปซื้อยาที่ร้านขายยาตามคำแนะนำของคนขาย เป็นเหตุให้คนไทยมีสุขภาพอนามัยไม่ค่อยดี ปัจจุบันคนไทยนิยมรักษาโรคภัยไข้เจ็บตามสถานรักษาพยาบาลมากขึ้น

ศิลปกรรมไทย ศิลปกรรมเป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากความพยายามของมนุษย์ในการที่จะปรุงแต่งสภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ให้สิ่งแวดล้อมน่าอยู่อาศัย สวยงามรวมทั้งเป็นอาหารทางใจ วัฒนธรรมในด้านนี้ เช่น วรรณคดี ดนตรี จิตรกรรม ประติมากรรมและสถาปัตยกรรม

Mahasarakham University

วรรณคดี เป็นศิลปกรรมที่แสดงออกในรูปของตัวหนังสือ การแต่งความเป็นเรื่องราว ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกทางอารมณ์แต่แฝงไปด้วยคติเตือนใจ ตัวอย่างเช่น หนังสือเรื่องพระอภัยมณี ขุนช้างขุนแผน

ดนตรี เป็นศิลปะเกี่ยวกับการบรรเลงให้เกิดเสียงที่ไพเราะ สิ่งที่ใช้บรรเลงทั้งดีด สี ตี เป่า รวมเรียกเรื่องดนตรี ดนตรีอาจแยกออกเป็นดนตรีไทย ดนตรีสากล ดนตรีไทย ปัจจุบันที่แสดงอยู่ เช่น วงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย วงมโหรี ส่วนดนตรีสากลเริ่มเข้ามามีอิทธิพล ต่อดนตรีไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การบรรเลงแตรวงเริ่มมีขึ้นตั้งแต่รัชกาลที่ 4 และเจริญก้าวหน้าโดยลำดับ ดนตรีสากลที่แสดงในสังคมไทยปัจจุบันและพบเห็นได้บ่อย ๆ เช่น แตรวงและโยธวาทิต ดังจะพบในการแข่งขันกีฬา แห่ศพ บวชนาค หรือสวนสนาม

จิตรกรรม เป็นศิลปะเกี่ยวกับการวาดเขียน ระบายสีให้เกิดเป็นภาพหรือลวดลายต่าง ๆ จิตรกรรมไทยนิยมภาพที่ไม่มีแรเงาเป็นภาพแบน ๆ ศิลปะคล้าย ๆ ของอินเดีย ลังกา ดังจะพบได้จากภาพตามผนังโบสถ์ ซึ่งมักจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา

ประติมากรรม เป็นงานสร้างสรรค์เกี่ยวกับการปั้น แกะสลัก หล่อ ทุบ ตีเคาะให้เกิดเป็นรูปร่าง ประติมากรรมที่นิยมทำกัน ได้แก่ พระพุทธรูปซึ่งมีลักษณะเลียนแบบอินเดียและขอม ประติมากรรมเพื่อการตกแต่ง ได้แก่ ช่อฟ้า บัวหัวเสา ฯลฯ

สถาปัตยกรรม เป็นศิลปะการออกแบบก่อสร้าง สถาปัตยกรรมไทยมีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะดังจะพบได้จากประสาทราชวัง วัด โบสถ์ วิหาร สิ่งเหล่านี้แสดงออกถึงคุณค่าทางศิลปะ ปัจจุบันสถาปัตยกรรมมักโน้มเอียงไปทางรูปแบบตะวันตก รวมทั้งโครงสร้างและเทคนิคการก่อสร้าง

วัฒนธรรมประเพณีชาวอีสาน

พระมหาปรีชา ปริญญาโณ (2540 : 14-70) ได้เขียนเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีไทยอีสานไว้ดังนี้

การบวช ชีวิตขั้นที่สองรองจากเกิดก็คือการบวช ผู้ชายทุกคนเมื่ออายุครบแล้วจะต้องบวช การบวชถือว่าเป็นการอบรมบ่มนิสัยให้ดีมีศีลธรรม และเป็นการชดใช้หนี้บุญคุณของบิดามารดาผู้ให้กำเนิด ดังนั้น การบวชจึงถือเป็นประเพณีที่จำเป็นสำหรับลูกผู้ชายทุกคนบวช คำว่าบวชออกมาจากศัพท์ว่า ปะวะชะ แปลว่างดเว้น ได้แก่ งดเว้น ในสิ่งที่ควรงดเว้น คือเว้นจากกิจบ้านการเรือน มาบำเพ็ญเพียรทำกิจพระศาสนา มีสวดมนต์ภาวนา เป็นต้น

การบวช การบวชนั้นถ้าเป็นสามเณร เรียกบรรพชา ถ้าเป็นพระภิกษุเรียกอุปสมบท มี 3 อย่างคือ 1) พระพุทธเจ้าบวชให้ ด้วยเปล่งวาจาว่า มาเถิดพระภิกษุ ธรรมเรากล่าวดีแล้ว ท่านจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อพ้นทุกข์โดยชอบเถิด เรียกเอหิภิกขุอุปสัมปทา 2) พระสาวกบวชให้ ด้วยเปล่งวาจาว่า พุทธัง สรณัง คัจฉามิ ธัมมัง สรณัง คัจฉามิ สังฆัง สรณัง คัจฉามิ เรียกติสรณคมนูปสัมปทา และ 3) พระสงฆ์ 5 รูป รวมทั้งพระอุปัชฌาย์บวชให้ด้วยการสวดญัตติ 1 ครั้ง อนุสาวนา 3 ครั้ง รวมเป็น 4 ครั้ง เรียกญัตติจตุตถกรรมวาจา การบวชข้อที่ 3 นี้เป็นการบวชที่ทำอยู่ในปัจจุบันนี้

Mahasarakham University

มูลเหตุแห่งการบวช ในสมัยโบราณ คนที่ออกบวชย่อมบวชเพราะชรา เจ็บป่วย จนทรัพย์ สิ้นชาติขาดมิตร สำหรับพระพุทธเจ้า พระองค์ปรารภความเกิด แก่ เจ็บ ตาย จึงออกบวช ส่วนคนทุกวันนี้ บวชตามประเพณีเมื่ออายุครบก็บวช บวชเป็นการแก้บนบ้าง บวชชดใช้หนี้บุญคุณของพ่อแม่บ้าง

คนที่ควรให้บวช คือ คนมีอายุครบ 1 มีอาชีพชอบและมีหลักฐานดี 1 มีความประพฤติดี ไม่ติดฝิ่น กัญชา และสุรา เป็นต้น 1 มีความรู้อ่านออกเขียนได้ 1 ปราศจากบรรพชาโทษ และมีร่างกายสมบูรณ์ ไม่ชราทุพพลภาพหรือพิกลพิการ 1 ผู้มีลักษณะดังกล่าวมานี้จึงควรให้บวช

คนที่ไม่ควรให้บวช คือ คนมีอายุไม่ครบ 1 คน ทำความผิดหลบหนีอาญาแผ่นดิน 1 คนหลบหนีราชการ 1 คนมีคดีค้างในศาล 1 คนถูกตัดสินจำคุกฐานเป็นผู้ร้ายสำคัญ 1 คนถูกห้ามอุปสมบทโดยเด็ดขาด 1 คนมีโรคติดต่อ 1 คนมีอวัยวะพิการ ไร้ความสามารถจนไม่อาจปฏิบัติศาสนกิจได้สะดวก 1 คนที่มีลักษณะดังกล่าวมานี้ไม่ควรให้บวช

การกินดองหรือการสมรส อันดับชีวิตขั้นที่ 3 ต่อจากการบวชคือการกินดอง ชีวิตขั้นนี้โบราณถือว่าสำคัญมาก เพราะเป็นชีวิต้องพึ่งตัวเอง และต่อสู้อุปสรรคนานาประการ เป็นชีวิตที่ก้าวขึ้นเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ เป็นพ่อคนแม่คน ดังนั้นผู้ที่จะก้าวขึ้นสู่ชีวิตขั้นนี้ จะต้องใคร่ครวญให้รอบคอบรอบด้าน

พิธีกินดอง การกินดองเป็นพิธีที่จัดให้ใหญ่โตตามฐานะทำให้เสร็จภายในวันเดียว ณ ที่บ้านฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเตรียมการต้อนรับญาติพี่น้อง จะมาช่วยเหลือมีอาหารการกินเลี้ยงกันอย่างอุดมสมบูรณ์ ที่บ้านฝ่ายชายยกเครื่องขันหมากและพาขวัญออกมาตั้งไว้ที่บ้านฝ่ายหญิง ยกเครื่องสมมาเครื่องปูที่นอน และพาขวัญออกมาตั้งไว้เมื่อญาติพี่น้องมาพร้อมกันแล้วจึงทำการสู่ขวัญ

พิธีสู่ขวัญน้อย เมื่อได้เวลาฤกษ์งามยามดีแล้วต่างฝ่ายต่างทำการสู่ขวัญที่บ้านใครบ้านมัน พอสู่ขวัญเสร็จแล้วก็ผูกข้อต่อแขน ฝ่ายชายแห่ขันหมากมาบ้านฝ่ายหญิง

พิธีแห่ขันหมาก เครื่องขันหมากมี 3 ขัน คือ ขันใส่เงินค่าดอง 1 ขันใส่หมาก จีบพลูแนบ 1 ขันใส่เหล้ายา 1 ขันทั้งสามนี้ใช้ผ้าสีต่าง ๆ คลุม ขันใส่เงินค่าดองให้ผู้เฒ่าเจ้าโคตรถือเดินออกก่อน ขันหมากและขันเหล้า ยาให้หญิงสาวบริสุทธิ์ 4 คน หามเดินตามหลัง พาขวัญเดินออกก่อน คู่บ่าวและญาติพี่น้องแห่แหนไปตามเมื่อไปถึงเรือนผู้หญิงแล้ว เจ้าโคตรฝ่ายหญิงจะออกมารับเชิญให้ขึ้นไปบนเรือนเมื่อขึ้นไปถึงแล้วเจ้าโคตรฝ่ายชาย จะยกขันทั้ง 3 ให้ฝ่ายหญิง ทางฝ่ายหญิงเปิดขันค่าดองออกมานับถูกต้องแล้วมอบให้แก่พ่อแม่ของหญิง ส่วนขันเหล้ายากและหมากพลูก็แจกแบ่งกันเคี้ยวกิน อาหารการกินที่ฝ่ายหญิงจัดไว้ก็นำมาเลี้ยงดูกัน

พิธีสมมา เมื่อผู้ชายกลับไปบ้านแล้ว เจ้าโคตรฝ่ายหญิงจะนำผู้หญิงไปสู่เรือนพ่อแม่ฝ่ายชายเมื่อสมมา ของที่จะสมมาพ่อแม่ผู้ชายมีผ้า 1 ผืน เสื้อ 1 ผืน ซิ่น 1 ผืนกับเสื้อ 1 ผืนสมมาพ่อแม่ของผู้ชายโดยไม่คิดมูลค่าเจ้าโคตร ฝ่ายชายนอกนี้จะสมมาด้วยเสื่อ สาด อาสนะอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ตีเป็นราคาผูกเป็นเงิน พอเสร็จแล้วก็กลับบ้านของตน

พิธีส่งตัวผู้ชาย เวลาส่งผู้ชายไปอยู่เรือนผู้หญิงนั้นกำหนดเวลาโฮมแลงคือเวลาบ่าวโฮมสาว ประมาณว่า 2 ทุ่มเศษ เมื่อได้เวลาแล้วพากันแห่ชายไปส่ง ผู้เป็นหัวหน้าร้องบอกไปว่าแม่เฒ่าเอยลูกเขยมาแล้ว ไขป่องเอี่ยมเยี่ยมเบิ่งลูกเขย เมื่อไปถึงแล้วฝ่ายหญิงจะมาคอยต้อนรับเชื้อเชิญขึ้นไปบนเรือน แล้วนำอาหารมาเลี้ยงดูกันตามธรรมเนียม

Mahasarakham University

พิธีปูที่นอน เมื่อเสร็จการเลี้ยงแล้ว ผู้เฒ่าเจ้าโคตร (ชายหญิง) ที่มีฐานะดี มีความประพฤติดี มีลูกเต้าอยู่ด้วยกันมาไม่เคยหย่าร้างกัน เป็นผู้ปูที่นอน ให้ปูของผู้ชายให้สูงไว้ทางขวา ของผู้หญิงให้ต่ำไว้ข้างซ้าย ผ้าปูพอปูแล้วก็ทำพิธีนอนก่อน แล้วจึงลุกขึ้นมาจูงผู้หญิงเข้าไปก่อน จูงผู้ชายเข้าไปทีหลัง แล้วเปิดประตูให้ชายหญิงนอนด้วยกันพอเป็นพิธี จึงเปิดประตูให้ชายหญิงออกมานั่งข้างนอกต่อหน้าผู้เฒ่า เจ้าโคตรทั้งสองฝ่าย

การมอบตัว เจ้าโคตรฝ่ายหญิงจะได้บอกสอนหญิงให้รู้จักฮีตผัวครองเมีย รู้จักฮีตบ้านครองเรือนให้ฮักแพงอยู่ดีกินดีด้วยกันตลอด พอจบกรสอนแล้วเจ้าโคตรฝ่ายชายจะมอบหมายสายเส้น ฝากฝังผู้ชายให้เป็นลูกเป็นเต้าเป็นอันเสร็จพิธีการกินดองแต่เพียงเท่านี้

การตาย ชีวิตขั้นสุดท้ายคือการตาย คำว่าตาย ได้แก่การสิ้นลมหายใจ ร่างกายของคนตายเรียกซากศพ คำว่าศพเป็นคำไทย ภาษาบาลีว่า ฉว สันสกฤตว่า ศว แปลว่า ศพ ประเพณีเกี่ยวกับศพมีดังต่อไปนี้

บอกทางสวรรค์ ถ้าคนป่วยมีอาการหนักจวนจะสิ้นลมหายใจ เขาจัดดอกไม้ธูปเทียนให้คนป่วยประณมมือ ถือเตือนให้ระลึกถึงคุณพระ ทางคดีโลก ถือว่าให้นำเครื่องสักการะนั้นไปไหว้พระธาตุเกษแก้วจุฬามณีเจดีย์บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ทางคดีธรรม สอนให้คนรู้จักไหว้พระอย่าอยู่โดยไม่รู้จักให้ทานรักษาศีลภาวนา

อาบน้ำศพ ศพที่ถูกฆ่าตาย ตกน้ำตาย ตกต้นไม้ ตาย เป็นต้น ถือว่า ตายโหง ไม่นิยมอาบน้ำศพ เพียงแต่มัดแล้วนำไปฝังป่าช้า เพราะถือว่าตายไม่บริสุทธิ์ ที่ไม่เผา เพราะกลัวจะเกิดความเดือดร้อนแก่ญาติพี่น้อง แต่ถ้าเป็นการตายธรรมดา นิยมอาบน้ำด้วยน้ำอบน้ำหอม ทางคดีโลก ถือว่าอาบเพื่อปราศจากมลทิน ทางคดีธรรม ถือว่าสอนให้คนเป็นเอาศีลสมาธิปัญญาเป็นน้ำอายกายวาจาใจให้สะอาด

หวีผมศพ การหวีผมให้ศพนั้น หวีไปข้างหลังครึ่งหนึ่ง ข้างหน้าครึ่งหนึ่งทางคดีโลกถือว่าหวีสำหรับคนตายและคนเกิด เมื่อหวีแล้วหักออกเป็นสองท่อนทิ้งเสีย ทางคดีธรรม ถือว่าเป็นการเตือนให้พิจารณาว่าความเกิดกับความตายเป็นของคู่กัน เกิดแล้วต้องตาย ตายแล้วต้องเกิด ผู้ที่ไม่ตายคือผู้ที่ไม่เกิด

นุ่งห่มผ้าศพ ใช้ผ้าขาวนุ่งสองชั้น ชั้นในเอาชายพกไว้ข้างหลัง ชั้นนอกเอาชายพกไว้ข้างหน้า แล้วห่มผ้าเฉลียงบ่า ทางคดีโลก ถือว่านุ่งเอาชายพกไว้ข้างหลังเป็นการนุ่งของคนตาย นุ่งเอาชายพกไว้ข้างหน้าเป็นการนุ่งของคนเป็น ทางคดีธรรม ถือว่าที่นุ่งผ้าขาวเป็นการสอนให้มีสุจริต เพราะสุจริตเป็นธรรมที่ขาว

รดน้ำหอมศพ เมื่อยกศพขึ้นบนเตียงแล้ว เอามือขวาของศพยื่นออกไปบนเตียง เอาหมอนใบเล็ก ๆ รองหันหัวศพไปทางทิศตะวันตก ใช้น้ำอบน้ำหอมรด ถ้าผู้ตายเป็นพ่อแม่ลูกหลานจะนำขมิ้นทาที่หน้าและเท้า พิมพ์ไว้เคารพบูชา ทางคดีโลก ถือว่าเป็นการแสดงความเคารพต่อศพ และให้ศพมีกลิ่นหอม ทางคดีธรรม ถือว่าสอนให้เคารพต่อบุคคล วัตถุสถานที่ และให้รักษาศีลเพราะศีลมีกลิ่นหอมกว่ากลิ่นน้ำอบน้ำหอม

เอาเงินใส่ปากศพ เงินใส่ปากศพใช้เงินฮาง เงินเหรียญบาท ทางคดีโลกถือว่าให้ค่าเสบียงอาหาร ค่ารถ ค่าเรือแก่ผู้ตายสำหรับเดินทางไปสวรรค์ ทางคดีธรรม ถือว่าสอนคนเป็นให้รู้จักใช้เงินให้เป็นประโยชน์อย่าตระหนี่ถี่เหนียวไม่รู้จักกินรู้จักใช้ เวลาตายไปเขาเอาเงินยัดใส่ปากก็เอาไปไม่ได้ ปล่อยให้เขาแย่งกันชุลมุน วุ่นวาย

Mahasarakham University

งันเฮือนดี เฮือนที่มีศพอยู่ เรียกเฮือนดี ที่เรียกเช่นนั้น ถือเอาตามนิมิตของผู้มา คือบรรดาญาติพี่น้องเมื่อได้ยินข่าวว่าใครตายลง จะพากันนำข้าวของเงินทองมาช่วยเหลือมาคบงันจนงานเสร็จ

การเผาศพ เกี่ยวกับการตายนี้ คนโบราณมีข้อห้ามไว้หยุมหยิม จุดประสงค์ของผู้ห้ามก็เพื่อต้องการให้เกิดความสวัสดิมงคล ผู้อยู่ก็ให้สบาย ผู้ตายให้มีสุข ข้อที่คนโบราณห้ามไว้มีดังนี้

1. อายุไม่ถึง 10 ปี ตายแล้วห้ามไม่ให้เผา ถ้าเผาจะเกิดความฉิบหายแก่พ่อแม่ พี่น้อง เผ่าพงษ์วงศาคณาญาติ และทรัพย์สินเงินทอง
2. ตายเพราะโรคลงท้อง (ท้องร่วง) ห้ามไม่ให้เผา
3. ตกน้ำตาย ตกเรือนตาย ห้ามไม่ให้เผา
4. ฟกบวมตาย ห้ามไม่ให้เผา
5. ตายเพราะช้างม้าเหยียบ เสือกัด งูกัด ควายขวิด ตกต้นไม้ ผีกิน เหล่านี้ห้ามไม่ให้เผา
6. ตายเพราะมีด หอก ดาบ หลาว แหลม เหล่านี้ห้ามไม่ให้เผา
7. ตายเพราะสู้รบกันด้วยหลาว แหลม เหล็ก และโรคลงแดง ห้ามไม่ให้เผา ถ้าเผาจักเกิดอันตรายแก่เจ้าบ้าน และพ่อแม่พี่น้อง ถ้าจะเผาให้นำไปเผาที่อื่น ห้ามเผาร่วมป่าช้า ถ้าเผาร่วมป่าช้าจักเข็ดขวางแก่ไพร่เมือง ผู้ตายเช่นนี้ ห้ามมิให้นับถือเป็นด้ำ (ผีเรือนหรือของฮักษา) ถ้านับถือเวลาทำผิด เขาจะมาถามกินวัวควายหมูเห็ดเป็ดไก่กะเราทุกวัน ถ้าเรายอมให้ก็เสียของ ถ้าไม่ให้มันก็เป็นปอบเป้าโพงผีมากินเรา
8. เวลาหามผีลงเรือน ให้หว่านขี้เถ้ารอบเรือนเมื่อผีถึงป่าช้าแล้ว คนที่อยู่บ้านให้เอาเสื้อผ้าพี่น้องผีไปซ่อนไว้ เวลากลับจากเผา ห้ามเหลียวหลัง มาถึงแล้วให้แสดงอาการกลัวผี ผู้อยู่บ้านให้ปิดประตูเรือน ให้ผู้มาจากเผาผีอาบน้ำให้สะอาดทุกคน แล้วจึงเปิดประตูให้ขึ้นไปบนเรือน ผู้หลักผู้ใหญ่จึงให้ศีลให้พร ถ้าทำได้ดังกล่าวมา จะปราศจากทุกข์โศกโรคภัยอยู่เย็นเป็นสุข
9. เป็นกำเลิดตาย หรือคนป่วยไม่หายต้องการจะย้ายไปรักษาในที่อื่นให้นิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีสวดให้แล้ว จึงให้เข้าในเรือน ถ้าตายให้เอาไปที่อื่น ถ้าเผาร่วมป่าช้าจะเข็ดขวางไพร่เมือง
10. ไม้ล้อเกวียนและตีนเกวียนที่หักแล้ว ห้ามไม่ให้เอาไปรองตีนบันได
11. ห้ามปลุกผีนั่ง ถ้าทำจักเกิดอันตรายแก่พ่อเรือนแม่เรือน ลูกหลาน ญาติพี่น้อง ข้าวของเงินทอง

สรุป ฮีตสิบสอง หรือประเพณีสิบสองเดือน และประเพณีที่ชาวอีสานยึดถือปฏิบัติกันมานับเป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวอีสานซึ่งสมัยก่อนคนโบราณได้พากันปฏิบัติมาอย่างสม่ำเสมอและจริงจัง แต่สมัยปัจจัยประเพณีบางอย่างอาจถูกละเลย มิได้ปฏิบัติกันหรือปฏิบัติน้อย ซึ่งเป็นที่น่าเสียดาย ประเพณีบางอย่างที่มิได้ปฏิบัติเหล่านี้สมควรที่จะได้ช่วยกันคิดฟื้นฟูและหาทางสนับสนุนให้มีขึ้นเพื่ออนุรักษ์ประเพณีอันดีงามให้คงมีอยู่ต่อไปก็จะเป็นการดีอย่างยิ่ง

Mahasarakham University

3. ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร

3.1 วัฒนธรรมองค์กร

กรกนก ทิพรส (2543 : 1-7) ได้เขียนหนังสือชื่อ องค์การและการจัดการ กล่าวถึง องค์กรสรุปสาระได้ดังนี้

วัฒนธรรมองค์กร หมายถึง ความเชื่อถือระหว่างกันที่มีคุณค่าในการนำไปสู่การพัฒนาและเป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กร การสร้างวัฒนธรรมที่ดีและเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในองค์กร วัฒนธรรมองค์กรจะแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ในด้านต่าง ๆ อาทิ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน การทำงานเป็นทีม การสร้างสรรค์ใหม่ เป็นต้น วัฒนธรรมองค์กรจึงเป็นส่วนสำคัญในความสำเร็จและความเป็นเลิศสำหรับการดำเนินงานขององค์กรในปัจจุบัน

คำว่าองค์กร ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Organization องค์กร คือ กลุ่มคนซึ่งอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ว่าด้วยการแบ่งงานกันทำ การกำหนดเนื้อหาของภาระหน้าที่ การจัดระเบียบภายในกลุ่ม การกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมทั้งกำหนดวิธีการประสานงานและความร่วมมือ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้

จากความหมายข้างต้นพอสรุปได้ว่า วัฒนธรรมองค์กร หมายถึง การกระทำหรือวิธีการทำงานของคนในองค์กรนั้น ๆ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้

1. องค์ประกอบขององค์กรมีดังต่อไปนี้
   1.1 มีกลุ่มคน (People)
   1.2 มีการแบ่งงานกันทำ (Division of Work)
   1.3 มีการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ
   1.4 มีการประสานงานตลอดจนความร่วมมือระหว่างกัน
   1.5 มีการจัดระเบียบภายในองค์กร
   1.6 มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกัน
2. คุณสมบัติขององค์กร องค์กรที่ดี ควรมีคุณสมบัติดังนี้
   2.1 เป็นองค์กรที่มีต้นทุนต่ำ
   2.2 เป็นองค์กรที่ทำให้งานที่กำลังดำเนินอยู่นั้นมีประสิทธิภาพของงานสูงขึ้น
   2.3 เป็นองค์กรที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน
   2.4 เป็นองค์กรที่จัดสภาพแวดล้อมภายในที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้กับบุคลากรในการทำงานให้เต็มศักยภาพเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ
   2.5 เป็นองค์กรที่กำหนดแนวทางในการพัฒนาบุคลากรและพัฒนาองค์กรที่เป็นรูปธรรม
3. การจัดตั้งองค์กรทางราชการ

โครงสร้างส่วนราชการในปัจจุบันมีที่มาพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ ในปี

Mahasarakham University

พ.ศ. 2476 ได้มีการกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน โดยแบ่งการบริหารราชการออกเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นพื้นฐานของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2495 และใช้เป็นแม่บทในการบริหารราชการ กฎหมาย ว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินที่ใช้อยู่ปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2546 ตามพระราชบัญญัตินี้มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการจัดตั้งส่วนราชการ ดังนี้

3.1 ราชการส่วนกลาง ประกอบด้วย

3.1.1 สำนักนายกรัฐมนตรี

3.1.2 กระทรวงหรือ ทบวง ซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากระทรวง

3.1.3 ทบวง ซึ่งสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี หรือ กระทรวง

3.1.4 กรมหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรมซึ่งสังกัดหรือไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือ ทบวง การจัดตั้งหรือยุบเลิกส่วนราชการให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ

3.2 ราชการส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย

3.2.1 จังหวัด

3.2.2 อำเภอ

ให้รวมท้องที่หลายๆ อำเภอ ตั้งขึ้นเป็นจังหวัด มีฐานะเป็นนิติบุคคล การตั้งยุบและเปลี่ยนแปลงเขตจังหวัด ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ ในจังหวัดหนึ่งให้มีหน่วยงานราชการการบริหารรองลงมาจากจังหวัด เรียกว่า อำเภอ การตั้ง ยุบ เลิกและเปลี่ยนเขตอำเภอ ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา อำเภอ อาจแบ่งเป็น กิ่งอำเภอ แต่ไม่เสมอไป จะแบ่งเป็นกิ่งอำเภอ เฉพาะเมื่อมีความจำเป็น ในการปกครอง ตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 แต่ละอำเภอ (และกิ่งอำเภอ) แบ่งออกเป็นตำบลแต่ละตำบลแบ่งออกเป็น หมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุด

3.3 ราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

3.3.1 องค์กรบริหารส่วนจังหวัด

3.3.2 เทศบาล แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1) เทศบาลนคร

2) เทศบาลเมือง

3) เทศบาลตำบล

3.3.3 สุขาภิบาล ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนด เช่น กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา

3.3.4 องค์กรบริหารส่วนตำบล

3.3.5 สภาตำบล

การจัดระเบียบการปกครององค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาลองค์กรบริหารส่วนตำบล สภาตำบล และราชการส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

Mahasarakham University

3.2 วิธีการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (กุหลาบ มัลลิกามาส. 2528 : 6 ; อ้างอิงมาจาก มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2528 : 49) ได้ให้แนวคิดในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นสรุปสาระได้ว่า “แนวทางปฏิบัติที่อาจกระทำได้ ได้แก่การเก็บรักษาข้อมูลของคติชน การอนุรักษ์ การเผยแพร่ โดยกระทำให้สอดคล้องเหมาะกับพัฒนาการของคนในวัยต่าง ๆ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ประจักษ์ สายแสง (2531 : 74-75) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น สรุปสาระได้ว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นควรเริ่มต้นด้วยการรวบรวม และการจัดทำโดยการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ซึ่งให้อยู่ในแนวปฏิบัติของชาวบ้าน ส่วนผู้สนับสนุนพึงให้การเสริมกำลังเท่านั้น ทั้งนี้จะต้องมีการร่วมมือกับกลุ่มนักวิชาการ กลุ่มผู้ให้ประโยชน์จากวัฒนธรรมท้องถิ่น และกลุ่มผู้สนับสนุนวัฒนธรรมท้องถิ่น

สายสุรี จุติกุล (2530 : 131) ได้ให้ทรรศนะว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านควรจะเก็บสะสมพร้อมทั้งทำการจำแนกประเภท และวิเคราะห์เชิงวิจัยให้ทราบว่ามีอะไรบ้าง ทั้งในด้านภาษาวรรณคดี ประเพณี อาหาร ความเป็นอยู่ กีฬา การละเล่น ทัศนศิลป์ ตลอดจนการเผยแพร่โดยผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งให้ประชาชนมีส่วนร่วมและควรได้รับการสนับสนุนจากองค์กร สถาบันและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เชื้อ สาริมาน (2530 : 5) มี แนวคิดว่าวิธีการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ควรใช้สถาบันการศึกษาในทุกระดับเป็นหลักสำคัญเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันไม่ต่างคนต่างทำตามใจชอบ ซึ่งจะทำให้พื้นฐานผิดเพี้ยนไป

เสรี หวังในธรรม (2530 : 10) มีแนวคิดว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นอยู่ที่ว่าทำอย่างไร เราจึงจะเข้าไปถึงท้องถิ่นซึ่งในแต่ละท้องถิ่นจะรู้กันว่า ใครเป็นผู้ที่มีความสามารถโดยผู้ที่จะทำหน้าที่นั้นจะใช้หน่วยงานใดก็ได้ที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้กว้างขวางและทั่วถึง

อดุลย์ รัตตานนท์ (2530 : 10) มีแนวคิดว่า การส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นเราจำเป็นที่จะต้องมีองค์กรภาคเอกชน มูลนิธิชมรม สมาคม หรือวัดในท้องถิ่นนั้นเป็นองค์กรหลักในการที่จะช่วยอนุรักษ์ ถ่ายทอด ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ถ้าภาคเอกชนไม่มีใครที่จะสืบทอด วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นก็จะสูญหายไป ส่วนทางราชการก็ต้องให้การสนับสนุน เชิดชูให้กำลังใจและเข้าไปร่วม วัฒนธรรมท้องถิ่นจะดำรงอยู่ได้ก็เพราะประชาชนรักและสืบทอดจากแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งมีหลายกลุ่มบุคคลต่างก็มีความเห็นต่องานด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นว่า วัฒนธรรมท้องถิ่นมีความสำคัญต่อประเทศชาติ ในการจรรโลงศิลปวัฒนธรรม การสะท้อนให้เห็นภาพชีวิตคนไทยจากสังคมในเฉพาะถิ่นที่รวมตัวเข้าเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงให้เห็นความดี ความงาม แม้ว่าวัฒนธรรมท้องถิ่น บางอย่างจะสูญหายหรือเสื่อมสลายลง แต่วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ยังคงอยู่ก็ยังทรงคุณค่าต่อการดำรงชีวิต การสะท้อนให้เห็นถึงภูมิหลังเป็นสิ่งดีที่ควรค่าแก่การส่งเสริมให้คนในสังคมนั้นสำนึกและตระหนักในความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน การเผยแพร่ให้คนในชาติได้รับรู้ และการเผยแพร่ให้ชาวต่างชาติได้เห็นถึงความงามความเจริญทางวัฒนธรรมพื้นบ้านของไทย ส่วนรูปแบบของการส่งเสริม เผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นเพื่อพิจารณา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (2529 : 19-24) สรุปสาระได้ว่า การดำเนินงานวัฒนธรรมเพื่อให้วัฒนธรรมเจริญก้าวหน้าอย่างมีสมดุลย์นั้น

Mahasarakham University

1. ควรส่งเสริมให้มีการวางแผนวัฒนธรรม ทั้งเป็นแผนระยะยาว แผนระยะสั้น แผนระดับชาติและแผนระดับท้องถิ่นเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

2. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประสานแผน และระดมสรรพกำลังด้านทรัพยากรเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมระหว่างหน่วยงานของรัฐ เอกชน และระหว่างประเทศ

3. ในการวางแผนพัฒนาวัฒนธรรมทุกระดับ ให้ถือว่าศาสนธรรมเป็นบ่อเกิดสำคัญของการประพฤติปฏิบัติ และการดำเนินชีวิตของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในฐานะที่เป็นพื้นฐานและเป็นแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรม ด้านอื่น ๆ

4. ในการวางแผนพัฒนาวัฒนธรรมไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะการทะนุบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว การพัฒนาคนให้มีความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักในค่าของวัฒนธรรม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมแก่ยุคสมัยก็เป็นสิ่งจำเป็นยิ่งเรื่องที่ควรพัฒนาในวัฒนธรรมไทย

ในการพัฒนาวัฒนธรรม มีความต้องการเน้นหนักเป็นพิเศษที่จะให้สมาชิกในสังคมไทยมีความรู้ ความเข้าใจ และมีการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามในเรื่องวัฒนธรรมประจำชาติโดยส่วนรวมและวัฒนธรรมท้องถิ่นในเรื่องต่อไปนี้

1. การเลี้ยงอบรมเด็กในครอบครัว ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของสมาชิกในครอบครัว สมาชิกในสังคม และชนต่างชาติ

2. การทำงาน การประกอบอาชีพ และการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3. ความสะอาด สุขภาพอนามัย สิ่งแวดล้อม อาหาร โภชนาการและยารักษาโรค

4. ภาษาไทย การสื่อความ และวรรณกรรม

5. การบันเทิง การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสุขภาพจิต

6. การอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรม ทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ เช่น ศิลปกรรมด้านประติมากรรม สถาปัตยกรรม จิตรกรรม วรรณกรรม ดุริยางคศิลป์ นาฏศิลป์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งประวัติศาสตร์ ความสุภาพอ่อนน้อม ความมีน้ำใจ

7. การรักษาภาพลักษณ์ ชื่อเสียง และเกียรติภูมิของวัฒนธรรมไทยในชุมชนโลก

8. การสร้างสรรค์และการแสวงหาความรู้ ความเจริญงอกงามทางวิชาการและการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับสังคมไทย

9. ศาสนาประจำชาติ ศาสนาที่ตั้งมั่นในประเทศไทย ปรัชญา ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม และความเป็นไทย

10. สถาบันกษัตริย์ การเมือง การปกครอง อุดมการณ์ และความมั่นคงของชาติ

วิธีการรักษา ส่งเสริม และการพัฒนาวัฒนธรรม ใช้วิธีต่อไปนี้

1. การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม คือการจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้มีการริเริ่มสร้างสรรค์บุกเบิก การประดิษฐ์คิดค้น การวิจัยและการพัฒนาทางวัฒนธรรม

2. การส่งเสริมและสนับสนุน คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการใดที่ช่วยให้นักบริหาร นักวิชาการ หรือผู้ประกอบการทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน สามารถดำเนินงาน

Mahasarakham University

วัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การจัดงบประมาณสนับสนุน การจัดกิจกรรมวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ การยกย่องเชิดชูเกียรติ และการอุปถัมภ์ศิลปิน นักประดิษฐ์คิดค้น และบุคคลที่มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรม

3. การเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ คือ การจัดกิจกรรม หรือดำเนินการเพื่อนำวัฒนธรรมไปสู่ประชาชนทางสื่อมวลชนทุกรูปแบบ เช่น การจัดพิมพ์-เอกสารเผยแพร่ การจัดรายการโทรทัศน์และวิทยุ การใช้สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เพื่อความรู้ทางวัฒนธรรม

4. การจัดบริการทางวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรม ให้มีความรู้ความเข้าใจ ความซาบซึ้ง และการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมถูกต้อง เช่น การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การบริการห้องสมุด การจัดการแสดงนิทรรศการ การสาธิตการจัดงานมหกรรมวัฒนธรรมตามเทศกาลและขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนกิจกรรมอื่นใดที่สามารถให้ประชาชนได้รับบริการต่าง ๆ เหล่านั้น

5. การอนุรักษ์ ทำนุบำรุง และฟื้นฟูวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการเพื่อการพิทักษ์รักษามรดกทางวัฒนธรรมที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจากอดีต แม้บางอย่างอาจไม่ใช้ประโยชน์ในปัจจุบันแล้วก็ตาม เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ให้คงอยู่เพื่อประโยชน์ การศึกษาค้นคว้าหาร่องรอยของความเจริญทางวัฒนธรรมในอดีต รวมไปถึงการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ และสถานที่ใด ๆ อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม

6. การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้ประชาชนส่วนใหญ่หรือทั้งหมดได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการตัดสินใจ การจัดกิจกรรม และการดำเนินการทางวัฒนธรรม ตลอดทั้งมีส่วนร่วมในการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมในการเลือกสรรวัฒนธรรม และการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมด้านวัฒนธรรม

7. การเสริมสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการใด ๆ ทางวัฒนธรรมให้ประชาชนมีความรู้และมีการยอมรับวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมของกลุ่มชนในภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการขจัดหรือลดภาวะความขัดแย้งระหว่างกลุ่มวัฒนธรรม เหล่านั้น ในการเสริมสร้างความเข้าใจนี้ นอกจากการให้ทุกกลุ่มชนมีความรู้ความเข้าใจ และซาบซึ้งในวัฒนธรรมของกันและกันแล้ว ย่อมรวมไปถึงการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการประพฤติปฏิบัติตามแนวทางวัฒนธรรมที่กลุ่มของตนได้เลือกสรรแล้ว หากการประพฤติปฏิบัตินั้นไม่เป็นพิษเป็นภัยหรือกระทบกระเทือนความมั่นคงของสังคมไทยโดยส่วนรวม

8. การจัดการศึกษาเพื่อวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมและดำเนินการเพื่อพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้สามารถอ่านออกเขียนได้ สื่อความได้อย่างมี ประสิทธิภาพ เช่น การลดอัตราการไม่รู้หนังสือ การบริการการศึกษาอย่างทั่วถึง การจัดเนื้อหาทางวัฒนธรรมในหลักสูตรการเรียนการสอนโดยตรงและโดยอ้อม การเตรียมและพัฒนาบุคลากรโดยจัดการศึกษาเพื่อฝึกอบรมนักบริหาร นักวิชาการ ศิลปิน และนักเรียน นักศึกษาโดยวิธีการในระบบและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งการจัดกิจกรรมทางศิลปะทุกแขนง สำหรับเด็กและเยาวชน

9. การปรับปรุงวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการในการปรับปรุงชุมชน ที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม เครื่องอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภครวมทั้งการบริการอนามัย การเพิ่มพูนสิ่งดีงามและสิ่งบันเทิงใจในชีวิตประจำวันให้แก่ประชาชน การจัด

Mahasarakham University

ระบบงานและ สิ่งแวดล้อมในสำนักงาน ในรงงาน ในเรือกสวนไร่นา ตลอดจนสถานที่สาธารณะต่างๆ ให้เรียบร้อยสะอาดสวยงาม และมีความเพียงพอทั้งในด้านปริมาณละคุณภาพ

10. การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้ประชาชนมีส่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่ดีเด่นของหมู่คณะและสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และชักนำให้ประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้องสอดคล้องกับลักษณะเด่นอันเป็นเอกลักษณ์ของหมู่และประเทศชาติ

11. การธำรงไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานทางวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้ประชาชนรักษาไว้ซึ่งคุณภาพและมาตรฐานของความดีงามทางวัฒนธรรมด้วยการประกวด การแข่งขันและกิจกรรมอื่น ๆ รวมทั้งการป้องกันไม่ให้ความดีงามเหล่านั้นถูกบ่อนทำลาย

12. การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างชาติ คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับนานประเทศ การศึกษาภาษาและวรรณกรรมของต่างชาติ การศึกษาภาษาไทยและวรรณกรรมของชนเผ่าไทยในประเทศต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนกิจกรรมและบุคลากรทางวัฒนธรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ โดยไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ การสนับสนุนให้มีการศึกษา วัฒนธรรมของชาติอื่นเพื่อให้ตระหนักถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างกับของไทย โดยหวังผลสำคัญในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีคุณค่าในสังคมไทยและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาติ

3.3 การส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2532 : 83-87) สรุปสาระได้ว่า ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมไทย เช่น

3.3.1 การพิทักษ์รักษามรดกวัฒนธรรมไทย ดำเนินการโดยคณะอนุกรรมการพิทักษ์วัฒนธรรมไทย ซึ่งแต่งตั้งโดยคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ งานที่ได้ดำเนินการไปแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526

3.3.2 การจัดตั้งอาสาพิทักษ์วัฒนธรรมไทย โดยดำเนินการพิจารณาเสนอแนะงานพิทักษ์วัฒนธรรมไทย จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมให้การสนับสนุนศูนย์วัฒนธรรมในการฝึกอบรมอาสาสมัครพิทักษ์วัฒนธรรมไทยในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 จนถึงปี พ.ศ. 2531 รวม 22 จังหวัด มีผู้เข้าอบรมทุกกลุ่มอาชีพ มีการเสนอแนะให้มีการจัดสัปดาห์พิทักษ์วัฒนธรรมไทยและการจัดประชุมสัมมนาผู้นำอาสาสมัครพิทักษ์วัฒนธรรม

3.3.3 ป้องกันและปราบปรามสิ่งที่จะทำลายวัฒนธรรมไทย ได้มีการพิจารณาเสนอแนะในการปรับปรุงกฎหมายควบคุมภาพยนตร์ การแพร่ภาพทางโทรทัศน์ หนังสือ สิ่งพิมพ์และสื่อต่าง ๆ ที่มีลักษณะลามกอนาจาร รายงานการจับกุมแหล่งอบายมุขต่าง ๆ เช่น บ่อนการพนัน สถานดิสโก้เทค ฯลฯ พิจารณาเสนอแนะเพื่อดำเนินการในกรณีที่มีการกระทำอันเป็นการหลบหลู่พระพุทธศาสนาของหนังสือต่างประเทศหลายครั้ง เช่น ในนิตยสารนิวสุคและในหนังสือ แมกกาซีน เพ้นท์เฮ้าท์ ฯลฯ การจัดพิมพ์ สติกเกอร์เพื่อรณรงค์การงดสูบบุหรี่

3.3.4 การจัดการประกวดและแข่งขันเกี่ยวกับวัฒนธรรม ในปี พ.ศ. 2528 ได้จัดมีการประกวดเรียงความเรื่อง “วินัยสร้างคน คนสร้างชาติ” และมีการประกวดปฏิทินดีเด่นเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

Mahasarakham University

3.3.5 การรักษาเกียรติภูมิของชาติไทย เพื่อเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติไทย ได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ในปี พ.ศ. 2529-2530 ได้ร่วมกับกรมศาสนาจัดงานประเพณีลอยกระทงในบริเวณพุทธมณฑล มีการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์ไทยของศูนย์วัฒนธรรม การจัดนิทรรศการประเพณีลอยกระทง ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการจัดงานศิลปหัตถกรรมและจัดแสดงดนตรีนาฏศิลป์ไทย ณ เวทีเก่าสวนอัมพร จัดประกวดการแกะสลักผักและผลไม้สำหรับนักเรียนทุกระดับและประชาชน จัดกิจกรรมส่งเสริมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ร่วมกับหน่วยงานราชการในการจัดพิธีสดุดีเทิดพระเกียรติในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินินาถ

3.3.6 การส่งเสริมวัฒนธรรมสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ จัดสร้างธงชาติและพระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและมอบให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นการส่งเสริมความรักชาติและสถาบันพระมหากษัตริย์ การจัดแข่งขันกีฬาเพื่อสร้างความสามัคคี การจัดงานวัฒนธรรมสัมพันธ์ โดยเน้นกิจกรรม 4 อย่าง คือ การจัดนิทรรศการการสาธิตทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน การแสดงกลางแจ้งและการแสดงบนเวที การจำหน่ายผลิตภัณฑ์และสินค้าราคาถูกและการแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน

3.3.7 การจัดตั้งและขยายศูนย์วัฒนธรรม เพื่อเป็นการขยายงานวัฒนธรรมให้กระจายออกไปทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จึงได้มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรม เพื่อทำหน้าที่ดำเนินงานและประสานงานวัฒนธรรมระดับจังหวัด

3.3.8 การส่งเสริมผู้มีผลงานดีเด่นทางวัฒนธรรมในทุกภาคของประเทศ โดยแบ่งออกเป็นสาขา เช่น สาขาศิลปะ สาขาการช่างฝีมือ

3.3.9 การจัดพิมพ์หนังสือและเอกสารทางวัฒนธรรม โดยเผยแพร่ไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานด้านวัฒนธรรม สนับสนุนนักเขียนนักวิจัย ได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานของตน เพื่อเป็นเอกสารงานทางด้านวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นสื่อเผยแพร่ให้ทุกคนได้ มีความรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติตนเกี่ยวกับงานวัฒนธรรมได้ถูกต้อง

3.3.10 การจัดงานมหกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านไทย จากความคิดที่ว่าปัจจุบันนี้วัฒนธรรม ศิลปะ ประเพณีต่าง ๆ ที่เคยเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น ในแต่ละภาคของไทยกำลังจะสูญหายไป เพราะขาดการฟื้นฟูและสืบทอดทางวัฒนธรรม จึงได้จัดทำโครงการนี้ขึ้นเพื่อ ส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้ร่วมมือกันในการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมพื้นบ้าน มีความรัก ความหวงแหนวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน และเพื่อเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ด้านวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ส่วนกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดจะครอบคลุมเนื้อหาทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน 4 ประเภท ได้แก่ ดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ภาษาถิ่นและวรรณกรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน วัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งในการจัดงานดังกล่าวประสบความสำเร็จเกินความคาดหมาย

จากเอกสารและแนวคิดดังกล่าวแล้ว สรุปสาระได้ว่า ควรส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น 5 ด้าน ดังนี้

1. การส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. การเก็บรวบรวมและแสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. การเผยแพร่ข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่น

Mahasarakham University

4. การศึกษาและเผยแพร่การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
5. การปรับปรุงและพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่น

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่หล่อหลอมขึ้นผ่านการปฏิสัมพันธ์หรือได้รับถ่ายทอดจากบริบทแวดล้อม เช่น ได้รับการถ่ายทอดจากความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม กฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี การศึกษา สื่อมวลชน เป็นต้น กลายเป็นแบบแผนในความคิดและการกระทำของคนในสังคมส่วนใหญ่ ที่สำคัญวัฒนธรรมมีลักษณะเป็นกลางสามารถนำมาซึ่งความเจริญงอกงามหรือความเสื่อมแก่สังคมได้ วัฒนธรรมเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความเจริญรุ่งเรืองหรือความก้าวหน้าของแต่ละสังคม การศึกษาวัฒนธรรมก็เพื่อให้เข้าใจวิถีชีวิตส่วนรวมของชาวบ้าน เข้าใจถึงพลังที่มีอยู่ในชุมชน แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนเป็นระบบคุณค่าที่มีความสัมพันธ์กัน และเป็นโครงสร้างที่มีผลต่อพฤติกรรมของคน

4. ความรู้เกี่ยวกับเทศบาล

เทศบาลเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ได้รับการยอมรับและใช้ในประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอยู่ทั่วโลก การปกครองในรูปแบบของเทศบาลนับว่าเป็นการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและบริหารท้องถิ่นของตนเองมากที่สุด กล่าวคือประชาชนผู้เสียภาษีในแต่ละพื้นที่สามารถที่จะเลือกผู้แทนของตน ที่เรียกว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเข้าไปบริหารดูแลการจัดเก็บภาษีท้องถิ่น หรือใช้จ่ายภาษีดังกล่าวให้เกิดประโยชน์กับท้องถิ่นมากที่สุด

เทศบาลเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) ที่ทรงจัดให้มีการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบของเทศบาลขึ้น จากหลักฐานการพระราชทานสัมภาษณ์แก่ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ The New York Times ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2474 มีข้อความตอนหนึ่งว่า “เรากำลังเตรียมการออกพระราชบัญญัติเทศบาลขึ้นใหม่เพื่อทดลองเกี่ยวกับสิทธิเลือกตั้งภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลข้าพเจ้าเห็นว่าสิทธิการเลือกตั้งของประชาชนควรจะเริ่มต้นที่การปกครองท้องที่ในรูปแบบเทศบาลข้าพเจ้าเชื่อว่าประชาชนควรจะมีสิทธิมีเสียงในกิจการของท้องถิ่น เราพยายามให้การศึกษาเรื่องนี้แก่เขา ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นการผิดพลาด ถ้าเราจะมีการปกครองระบบรัฐสภาก่อนที่ประชาชนจะมีโอกาสเรียนรู้ และมีประสบการณ์อย่างดีเกี่ยวกับกับการใช้สิทธิเลือกตั้งในกิจการปกครองท้องถิ่น” (ธีรทัต ชูคำ. 2543 : 65-66)

เทศบาลมิได้จัดตั้งขึ้นทั่วทั้งประเทศ แต่จะจัดตั้งขึ้นเป็นแห่ง ๆ ไปดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 โดยเมื่อรัฐพิจารณาเห็นควรที่จะยกฐานะท้องถิ่นใดขึ้นเป็นเทศบาล ก็ตราพระราชกฤษฎีกายกฐานะท้องถิ่นนั้นเป็นเทศบาลเป็นแห่ง ๆ ไปเทศบาลมีฐานะเป็นทบวงการเมืองและเป็นนิติบุคคลดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (นันทวัฒน์ บรมานันท์ และแก้วคำ ไกรสรพงษ์. 2544 : 66)

ประเภทของเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการจัดตั้งเทศบาลไว้ด้วย โดยกำหนดให้จัดตั้งเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง หรือเทศบาลนครก็ได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด กล่าวโดยย่อได้ว่า เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นที่มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล

Mahasarakham University

ขณะที่เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดหรือท้องถิ่นชุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป รวมทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามกฎหมาย สำหรับเทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไปรวมทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามกฎหมาย ทั้งนี้ การจัดตั้ง การเปลี่ยนชื่อ การเปลี่ยนแปลงเขต การเปลี่ยนแปลงฐานะ หรือการยุบเลิกเทศบาลให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2536 : 144)

ประเภทของเทศบาล พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 8 ถึง มาตรา 11 ได้กำหนดให้เทศบาลมีอยู่ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. เทศบาลตำบล ได้แก่ท้องถิ่นซึ่งมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล กฎหมายมิได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้โดยเฉพาะว่าการเป็นเทศบาลตำบลจะต้องมีเงื่อนไขอย่างไรบ้าง แต่ในทางปฏิบัติ กระทรวงมหาดไทยได้วางหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งเทศบาลตำบลเอาไว้

2. เทศบาลเมือง มีอยู่ 2 รูปแบบ คือ

2.1 ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดทุกแห่งจะต้องตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเป็นเทศบาลเมือง

2.2 ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป และมีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยเทศบาล

3. เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป และมีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยเทศบาล การจัดตั้งเทศบาลทั้ง 3 ประเภทจะต้องทำโดยพระราชกฤษฎีกา ซึ่งจะต้องระบุชื่อและเขตของเทศบาลเอาไว้ด้วย (นันทวัฒน์ บรมานันท์ และแก้วคำ ไกรสรพงษ์. 2544 : 66)

โครงสร้างของเทศบาล

โครงสร้างของเทศบาล ประกอบด้วยสภาเทศบาลและคณะผู้บริหารหรือนายกเทศมนตรี แล้วแต่กรณีเดิมโครงสร้างของเทศบาลประกอบด้วยสภาเทศบาลที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในเขตเทศบาล และคณะเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งกันเองระหว่างสมาชิกสภาเทศบาล แต่อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2543 ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ใหม่และเพิ่มรูปแบบของผู้บริหารเทศบาลเข้ามาอีก 1 รูปแบบ คือ นายกเทศมนตรี โดยมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ในมาตรา 14 แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาลว่า เทศบาลแห่งใดจะมีการบริหารในรูปแบบคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรี ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเขตเทศบาลแต่ละแห่งโดยวิธีการดังนี้ คือ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลใดจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 4 ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลนั้น มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้จัดทำประชามติในเขตเทศบาลนั้น ว่าจะกำหนดให้การบริหารเทศบาลใช้รูปแบบคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรี ผลของประชามติให้นำมาใช้เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นการทั่วไปในคราวถัดจากวันออกเสียงประชามติและให้ใช้รูปแบบการบริหารตามผลประชามตินั้นตลอดไปจนกว่าจะมีการออกเสียงประชามติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลนั้น ให้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารเทศบาลเป็นอย่างอื่น การร้องขอให้ทำ

Mahasarakham University

ประชามติดังกล่าวมาแล้ว จะต้องเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนครบวาระของสภาเทศบาลที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะนั้นไม่น้อยกว่า 360 วัน และจะกระทำในวาระของสภาเทศบาลหนึ่งเพียงครั้งเดียว

สภาเทศบาลประกอบด้วย สมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้งโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี ซึ่งวาระการดำรงตำแหน่งนี้ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542 คือ ลงจาก 5 ปีมาเป็น 4 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรา 285 แห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 สำหรับจำนวนสมาชิกสภาเทศบาลของเทศบาลแต่ละประเภทนี้จะไม่เท่ากัน อยู่ในระหว่างจำนวน 12-24 คน ขึ้นอยู่กับประเภทของเทศบาลดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 15 แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาล ดังนี้

1. สภาเทศบาลตำบลประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 12 คน
2. สภาเทศบาลเมืองประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 18 คน
3. สภาเทศบาลนครประกอบด้วย สมาชิกจำนวน 24 คน

นายกเทศมนตรี ในกรณีที่ประชาชนในเขตเทศบาลใดออกเสียงแสดงประชามติให้การบริหารในเขตเทศบาลใช้รูปแบบนายกเทศมนตรี ให้เทศบาลนั้นมีนายกเทศมนตรีคนหนึ่งซึ่งเลือกตั้งโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลซึ่งกระทำโดยวิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ นายกเทศมนตรีมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้งและไม่สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน 2 วาระได้ นายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมาย โดยมาตรา 48 อัฏฐ แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาลได้กำหนดจำนวนเทศมนตรีไว้ดังนี้ คือ

1. เทศบาลตำบล ให้มีรองนายกเทศมนตรีไม่เกิน 2 คน
2. เทศบาลเมือง ให้มีรองนายกเทศมนตรีไม่เกิน 3 คน
3. เทศบาลนคร ให้มีรองนายกเทศมนตรีไม่เกิน 4 คน

นายกเทศมนตรีเป็นผู้ควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารกิจการของเทศบาลและผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาลและลูกจ้างเทศบาลดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 48 สัตตรส แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาล (นันทวัฒน์ บรมานันท์ และแก้วคำ ไกรสรพงษ์. 2544 : 66-70)

อำนาจหน้าที่ของเทศบาล (Authority)

อำนาจหน้าที่ หมายถึง อำนาจหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเทศบาลและมีกฎหมายรองรับ เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และยังมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายอื่นกำหนดไว้ด้วย เช่น พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่ได้บัญญัติอำนาจหน้าที่ของเทศบาลไว้ในมาตรา 16 เป็นต้น (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2536 : 142)

อำนาจและหน้าที่ของเทศบาล มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ของเทศบาลไว้รวม 31 ประการด้วยกัน คือ

1. จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตน
2. จัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ

Mahasarakham University

3. จัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
4. การสาธารณูปโภคและการก่อสร้างอื่น ๆ
5. การสาธารณูปการ
6. การส่งเสริม การฝึก และประกอบอาชีพ
7. การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน
8. การส่งเสริมการท่องเที่ยว
9. การจัดการศึกษา
10. การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชราและผู้ด้อยโอกาส
11. การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
12. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
13. การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
14. การส่งเสริมกีฬา
15. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
16. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
17. การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
18. การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูลและน้ำเสีย
19. การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัวและการรักษาพยาบาล
20. การจัดให้มีและควบคุมสุสาน และฌาปนสถาน
21. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
22. การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
23. การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่น ๆ
24. การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
25. การผังเมือง
26. การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
27. การดูแลรักษาที่สาธารณะ
28. การควบคุมอาคาร
29. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
30. การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุน การป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
31. กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

Mahasarakham University

และนอกจากนี้ ในกฎหมายว่าด้วยเทศบาลเองก็ยังได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเทศบาลไว้โดยแยกเป็นอำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบล เทศบาลเมืองและเทศบาลนคร รวมทั้งยังมีบทบัญญัติให้เทศบาลสามารถทำกิจการนอกเขตเทศบาลหรือกระทำการร่วมกับบุคคลอื่นได้ซึ่งกล่าวโดยสรุปแล้วกิจการที่เทศบาลทุกประเภทจะทำได้นั้นสามารถแบ่งได้เป็น 8 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เช่น การดับเพลิง การป้องกันและระงับสาธารณภัย

2. การสาธารณสุข เช่นการจัดให้มีและบำรุงสถานที่พิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้ การป้องกันและระงับโรคติดต่อ การรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะ การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การจัดให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ สุสานและฌาปนสถาน เป็นต้น

3. การสาธารณูปการ เช่น การสงเคราะห์มารดาและเด็ก การสงเคราะห์คนชรา คนอนาถา เด็กกำพร้า เป็นต้น

4. การโยธาสาธารณะ เช่น การสร้างและบำรุงทางบกทางน้ำ การจัดให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจของราษฎร เป็นต้น

5. การศึกษา เช่น การจัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวะศึกษา การจัดให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬา เป็นต้น

6. การสาธารณูปโภคและเทศพาณิชย์ เช่น การประปา การไฟฟ้า การเดินรถประจำทาง ตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม กิจการโรงรับจำนำ เป็นต้น

7. การทะเบียนราษฎร

8. การบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร

กิจการทั้งหลายเหล่านี้เป็นหน้าที่ของเทศบาลที่จะต้องจัดทำภายในเขตเทศบาลของตนอำนาจหน้าที่ดังกล่าวนี้ ได้มีการเพิ่มเติมโดยการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับเทศบาลหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 10 ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการเพิ่มหน้าที่ให้กับเทศบาลอีกหลายประการ เช่น เพิ่มหน้าที่ให้กับเทศบาลตำบลในการส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็กเยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น หรือการเพิ่มหน้าที่ให้กับเทศบาลนครในการควบคุมสุขลักษณะและอนามัยในร้านจำหน่ายอาหาร โรงมหรสพและสถานบริการอื่น การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม จัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ การวางผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้าง รวมทั้งการส่งเสริมกิจการท่องเที่ยว นอกจากนี้ เทศบาลอาจทำกิจการอื่น ๆ ได้อีกตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 57 ทวิ และ มาตรา 57 ตรี แห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาล คือการทำกิจการภายนอกเขต เทศบาลอาจออกไปทำกิจการต่าง ๆ ภายนอกเขตของตนได้โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ

1. การนั้นจำเป็นต้องทำและเป็นการที่เกี่ยวเนื่องกับกิจการที่ดำเนินตามอำนาจหน้าที่อยู่ภายในเขตของตน

2. ได้รับความยินยอมจากเทศบาล สภาจังหวัดหรือสภาตำบลแห่งท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

Mahasarakham University

การทำการร่วมกับบุคคลอื่นโดยก่อตั้งบริษัทจำกัดหรือถือหุ้นในบริษัทจำกัด เทศบาลอาจทำการร่วมกับบุคคลอื่นโดยก่อตั้งบริษัทจำกัดหรือถือหุ้นในบริษัทจำกัดตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. บริษัทจำกัดนั้นมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภค

2. เทศบาลต้องถือหุ้นเป็นมูลค่าเกินกว่าร้อยละ 50 ของทุนที่บริษัทนั้นจดทะเบียนไว้ในกรณีที่มีหลายเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบลถือหุ้นอยู่ในบริษัทเดียวกันให้นับหุ้นที่ถือนั้นรวมกัน และได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย นอกจากการดำเนินกิจการดังกล่าวมาแล้วข้างต้นทั้งหมด กฎหมายว่าด้วยเทศบาลมาตรา

เทศบาลตำบล

เทศบาลตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับเมืองขนาดเล็ก โดยทั่วไปเทศบาลตำบลมีฐานะเดิมเป็นสุขาภิบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การจัดตั้งเทศบาลตำบลกระทำโดยประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะท้องถิ่นขึ้นเป็นเทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 เทศบาลตำบลมีนายกเทศมนตรีคนหนึ่งทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหารและสภาเทศบาลซึ่งประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 12 คนที่ราษฎรในเขตเทศบาลเลือกตั้งมาทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของราษฎรเขตเทศบาล

เทศบาลตำบลมีหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความสะอาด สร้างและบำรุงถนนและท่าเรือ ดับเพลิงและกู้ภัย จัดการศึกษา ให้บริการสาธารณสุข สังคมสงเคราะห์ และรักษาวัฒนธรรมอันดีในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังอาจจัดให้มีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการอื่น ๆ ได้ตามสมควร เทศบาลตำบลโดยทั่วไปมีชื่อตามตำบลที่เทศบาลตั้งอยู่ (ส่วนใหญ่จะเป็นเทศบาลตำบลที่ได้รับการยกฐานะขึ้นมาจากสุขาภิบาล) ที่ไม่ได้ใช้ชื่อของตำบลหรืออำเภอที่ตั้งเทศบาลเป็นชื่อ เช่น เทศบาลตำบลแหลมฉบังที่ตั้งอยู่ในตำบลทุ่งสุขลา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เทศบาลตำบล กม.5 ที่ตั้งอยู่ในตำบลอ่าวน้อย อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นอกจากนี้ เทศบาลตำบลแห่งหนึ่ง ๆ อาจมีเขตครอบคลุมพื้นที่ตำบลอันเป็นที่ตั้งเทศบาลแห่งนั้นทั้งตำบล หรือครอบคลุมพื้นที่เพียงบางส่วนของตำบล ส่วนพื้นที่ตำบลเดียวกันซึ่งอยู่นอกเขตเทศบาลนั้นจะอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับล่างสำหรับพื้นที่ชนบท) หรือบางครั้งเขตเทศบาลยังอาจครอบคลุมไปถึงพื้นที่บางส่วนหรือทั้งหมดของตำบลอื่นที่อยู่ข้างเคียงก็ได้

หากท้องถิ่นที่เป็นเทศบาลตำบลเจริญเติบโตขึ้นจนมีประชากรถึง 10,000 คน และมีรายได้พอควร อาจได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเมือง (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับเมืองขนาดกลาง) ซึ่งจะมีอำนาจหน้าที่และความเป็นอิสระมากขึ้น และเขตเทศบาลก็อาจขยายออกไปตามชุมชนเมืองที่ขยายตัวโดยยุบองค์การบริหารส่วนตำบลข้างเคียงที่กลายสภาพจากชนบทเป็นเมืองเข้ามารวมด้วย แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนที่อยู่ในท้องที่นั้น ๆ
(วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2554 : เว็บไซต์)

5. ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนา

คำว่า การพัฒนา ใช้ในภาษาอังกฤษว่า Development นำมาใช้เป็นคำเฉพาะและใช้ประกอบคำอื่นก็ได้ เช่น การพัฒนาประเทศ การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมือง และการพัฒนาข้าราชการ เป็นต้น การพัฒนาจึงถูกนำไปใช้กันโดยทั่วไปและมีความหมายแตกต่างกันออกไป

Mahasarakham University

ดังกล่าวแล้ว เกี่ยวกับความหมายของการพัฒนานั้นได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมายทั้งความหมายที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน ซึ่งอาจจำแนกออกได้เป็น 10 ลักษณะ คือ

1. ความหมายจากรูปศัพท์

โดยรูปศัพท์ การพัฒนา มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่า การเปลี่ยนแปลงที่ละเล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่างๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่น่าพอใจ (ปกรณ์ ปรียากร. 2538 : 5) ส่วนความหมายจากรูปศัพท์ในภาษาไทยนั้น หมายถึง การทำความเจริญ การเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น การคลี่คลายไปในทางที่ดี ถ้าเป็นกริยาใช้คำว่า พัฒนา หมายความว่า ทำให้เจริญ คือ ทำให้เติบโตได้ งอกงาม ทำให้งอกงามและมากขึ้น เช่น เจริญทางไมตรี (ราชบัณฑิตยสถาน. 2538 : 238)

การพัฒนา โดยความหมายจากรูปศัพท์จึงหมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ความหมายดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่นๆ (สนธยา พลศรี. 2547 : 2)

2. ความหมายโดยทั่วไป

การพัฒนา ที่เข้าใจโดยทั่วไป มีความหมายใกล้เคียงกับความหมายจากรูปศัพท์ คือ หมายถึง การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ หรือการทำให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่อย่างเป็นระบบ (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2526 : 1) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบทางด้านคุณภาพระหว่างสภาพการณ์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในช่วงเวลาที่ต่างกัน กล่าวคือ ถ้าในปัจจุบันสภาพการณ์ของสิ่งนั้นดีกว่า สมบูรณ์กว่าก็แสดงว่าเป็นการพัฒนา (ปกรณ์ ปรียากร. 2538 : 5)

การพัฒนา ในความหมายโดยทั่วไปจึงหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม ความหมายนี้ นับว่าเป็นความหมายที่รู้จักกันโดยทั่วไป เพราะนำมาใช้มากกว่าความหมายอื่นๆ แม้ว่าจะไม่เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการก็ตาม (สนธยา พลศรี. 2547 : 2)

3. ความหมายทางเศรษฐศาสตร์

นักเศรษฐศาสตร์ได้ให้ความหมายของ การพัฒนา ว่าหมายถึง ความเจริญเติบโต โดยเน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ เช่น ผลผลิตรวมของประเทศเพิ่มขึ้น รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อคนของประชากรเพิ่มขึ้น (ณัฐพล ขันธไชย. 2527 : 2) มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากขึ้น ประชากรมีรายได้เพียงพอที่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนได้ (เสถียร เชยประทับ. 2528 : 9) ซึ่งอาจสรุปได้ว่า การพัฒนา เป็นกระบวนการทางสังคม ที่ผลผลิตออกมาในรูปซึ่งสามารถวัดได้ด้วยเกณฑ์ทางเศรษฐศาสตร์ (สุนทรี โคมิน. 2522 : 37)

จะเห็นได้ว่า นักเศรษฐศาสตร์ได้กำหนดความหมายของการพัฒนา โดยใช้ความหมายจากรูปศัพท์และความหมายโดยทั่วไป คือ หมายถึง ความเจริญเติบโต แต่เป็นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ตามเนื้อหาของวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นการเน้นความหมายเชิงปริมาณ คือ การเพิ่มขึ้น หรือการขยายตัวทางเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่นๆ (สนธยา พลศรี. 2547 : 2-3)

Mahasarakham University

4. ความหมายทางพัฒนบริหารศาสตร์

นักพัฒนบริหารศาสตร์ได้ให้ความหมายของ การพัฒนา เป็น 2 ระดับ คือ ความหมายอย่างแคบและความหมายอย่างกว้าง ความหมายอย่างแคบ การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำการให้ดีขึ้นอันเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพเพียงด้านเดียว ส่วนความหมายอย่างกว้างนั้น การพัฒนา เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงในตัวระบบการกระทำทั้งด้านคุณภาพ ปริมาณและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นไปพร้อมๆ กัน ไม่ใช่ด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

การพัฒนา ในความหมายของนักพัฒนบริหารศาสตร์จะมีขอบข่ายกว้างขวางกว่าความหมายจากรูปศัพท์ ความหมายโดยทั่วไป และความหมายทางเศรษฐศาสตร์ที่กล่าวมาแล้ว เพราะหมายถึง การเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งในด้านคุณภาพ (ดีขึ้น) ปริมาณ (มากขึ้น) และสิ่งแวดล้อม (มีความเหมาะสม) ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว (สนธยา พลศรี. 2547 : 3)

5. ความหมายทางเทคโนโลยี

ในทางเทคโนโลยี การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบอุตสาหกรรมและการผลิตด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้วยนักวิทยาศาสตร์และนักประดิษฐ์ ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงจากสังคมประเพณีนิยม เป็นสังคมสมัยใหม่ที่ทันสมัย (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2534 : 95) หรือ การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของมนุษย์ด้วยเทคโนโลยีนั่นเอง (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ และพูนศิริ วัจนะภูมิ. 2534 : 13)

จะเห็นได้ว่า ความหมายของ การพัฒนา ในทางเทคโนโลยีแตกต่างออกไปจากความหมายที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นความหมายอีกแนวทางหนึ่ง (สนธยา พลศรี. 2547 : 3)

6. ความหมายทางการวางแผน

ในทางการวางแผน การพัฒนา เป็นเรื่องเกี่ยวกับการชักชวน การกระตุ้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้วยการปฏิบัติตามแผนและโครงการอย่างจริงจัง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันเป็นวงจร โดยไม่มีการสิ้นสุด (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2534 : 91-92) ซึ่งองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (The United National Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO. 1982 : 305 ; อ้างอิงมาจากอัจฉรา โพธิยานนท์. 2539 : 11) สรุปได้ว่า การพัฒนาเป็นหน้าที่ (Function) ของการวางแผนและการจัดการ ดังนี้

$$D = f(P+M)$$

เมื่อ D = Development คือ การพัฒนา

P = Planning คือ การวางแผน

M = Management คือ การบริหารงานหรือการจัดการ

ดังนั้น การพัฒนา จะเกิดขึ้นได้ด้วยการวางแผนที่ดี มีการบริหารงานและการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

Mahasarakham University

การพัฒนา ในความหมายของนักวางแผน จะเป็นไปอีกแนวทางหนึ่ง โดยอาจสรุปได้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของมนุษย์ไว้ล่วงหน้า ในลักษณะของแผนและโครงการ แล้วบริหารหรือจัดการให้เป็นไปตามแผนและโครงการจนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ จะเห็นได้ว่าความหมายของการพัฒนาทางการวางแผนกำหนดให้การพัฒนาเป็นกิจกรรมของมนุษย์และเกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้เกิดจากการวางแผนโดยมนุษย์ ไม่ใช่การพัฒนาในความหมายนี้ (สนธยา พลศรี. 2547 : 4)

7. ความหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติ

ในขั้นของการปฏิบัติ การพัฒนา หมายถึง การชักชวนหรือการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการปฏิบัติตามแผนและโครงการอย่างจริงจังและเป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันในลักษณะที่เป็นวงจร ไม่มีการสิ้นสุด (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ และพูนศิริ วัจนะภูมิ. 2534 : 13)

การพัฒนา ในความหมายของการปฏิบัติการนี้เป็นความหมายต่อเนื่องจากความหมายทางการวางแผนโดยมุ่งเน้นถึงการนำแผนและโครงการไปดำเนินการอย่างจริงจังและอย่างต่อเนื่อง เพราะถึงจะมีแผนและโครงการแล้วแต่ถ้าหากไม่มีการนำไปปฏิบัติการพัฒนาก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ (สนธยา พลศรี. 2547 : 4)

8. ความหมายทางพระพุทธศาสนา

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต. 2530 : 16-18) ได้ให้ความหมายและอธิบายไว้ว่า ในทางพุทธศาสนา การพัฒนา มาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ การพัฒนาคน เรียกว่า ภาวนา กับการพัฒนาสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุสิ่งแวดล้อมต่างๆ เรียกว่า พัฒนา หรือ วัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องของการเพิ่มพูนขยาย ทำให้มากหรือทำให้เติบโตขึ้นทางวัตถุและได้เสนอข้อคิดไว้ว่า คำว่า การพัฒนา หรือ คำว่า เจริญ นั้นไม่ได้แปลว่าทำให้มากขึ้น เพิ่มพูนขึ้นอย่างเดียวเท่านั้น แต่มีความหมายว่า ตัดหรือทิ้ง เช่น เจริญพระเกศา คือตัดผม มีความหมายว่า รก เช่น นุสิยา โลกวฑฺโน แปลว่า อย่างเป็นคนรกโลกอีกด้วย ดังนั้น การพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่ทำแล้วมีความเจริญจริงๆ คือ ต้องไม่เกิดปัญหาติดตามมาหรือไม่เสื่อมลงกว่าเดิม ถ้าเกิดปัญหาหรือเสื่อมลง ไม่ใช่เป็นการพัฒนา แต่เป็นหายนะ ซึ่งตรงกันข้ามกับการพัฒนา

กล่าวได้ว่า การพัฒนา ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนให้มีความสุขมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การพัฒนาในความหมายนี้ มีลักษณะเดียวกันกับการพัฒนาในความหมายทางด้านการวางแผน คือ เป็นเรื่องของมนุษย์เท่านั้น แตกต่างกนเพียงการวางแผนให้ความสำคัญที่วิธีการดำเนินงาน ส่วนพุทธศาสนามุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้น คือ ความสุขของมนุษย์เท่านั้น (สนธยา พลศรี. 2547 : 4)

9. ความหมายทางสังคมวิทยา

นักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของ การพัฒนา ว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม ซึ่งได้แก่ คน กลุ่มคน การจัดระเบียบความสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ (ฑิตยา สุวรรณชฎ. 2527 : 354) การพัฒนาเป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการที่ครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนต่อชีวิตและการทำงาน การเปลี่ยนแปลงสถาบันต่างๆ ทางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองอีกด้วย (Streeten. 1972 : 3)

Mahasarakham University

นักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของ การพัฒนา โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม คือ มนุษย์ กลุ่มทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมายในทางพุทธศาสนา คือ การเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้มีความสุข และมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมายทางการวางแผน คือ ด้วยวิธีการจัดสรรทรัพยากรของสังคมอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งนักวางแผน เรียกว่า การบริหารและการจัดการนั่นเอง (สนธยา พลศรี. 2547 : 5)

10. ความหมายทางด้านการพัฒนาชุมชน

นักพัฒนาชุมชนได้ให้ความหมายของ การพัฒนา ไว้ว่า หมายถึง การที่คนในชุมชนและสังคมโดยส่วนรวมได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงความรู้ความสามารถของตนเองและร่วมกันเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตของตนเองชุมชนสังคมให้ดีขึ้น (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2525 : 179) การพัฒนาเป็นเสมือนกลวิธีหรือมรรควิธี (Mean) ที่ทำให้เกิดผล (Ends) ที่ต้องการ คือ คุณภาพชีวิต ชุมชน และสังคมดีขึ้น (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2534 : 2)

นักพัฒนาชุมชนได้ให้ความหมายของ การพัฒนา ไว้ใกล้เคียงกับนักสังคมวิทยา คือ เป็นวิธีการเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสังคมมนุษย์ให้ดีขึ้น แต่นักพัฒนาชุมชนมุ่งเน้นที่มนุษย์ในชุมชนต้องร่วมกันดำเนินงานและได้รับผลจากการพัฒนาร่วมกัน

จากความหมายในด้านต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า การพัฒนามีความหมายที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างการออกไปบ้าง ซึ่งถ้าหากพิจารณาจากความหมายเหล่านี้อาจสรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและดำเนินงานโดยมนุษย์เพื่อประโยชน์แก่ตัวของมนุษย์เอง (สนธยา พลศรี. 2547 : 5)

6. ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ความหมายของการบริหารจัดการ

ธุรกิจหรือองค์กร แสดงให้เห็นจากกลุ่มของบุคคลที่มาร่วมกันทำงานด้วยโครงสร้างและการประสานงานเป็นหลักการชัดเจนแน่ชัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดเป้าหมายไว้ ซึ่งต้องใช้ทรัพยากรจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัตถุดิบ (Material) เครื่องจักร (Machine) วิธีการ (Method) และการบริหาร (Management) หรือที่นิยมเรียกกันว่า 6M’s (Griffin. 1999 : 6)

ความหมายของการบริหารจัดการนั้น สามารถจำกัดออกมาตามความเข้าใจได้โดยคำว่า “Management” อาจแปลว่า การจัดการหรือการบริหารหรือการบริหารจัดการก็ได้ซึ่งในหนังสือองค์การและการจัดการฉบับสมบูรณ์ โดย ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545 : 18-19) ได้รวบรวม ความหมายของคำว่า “การบริหารจัดการ” และ “การจัดการ” ได้ดังนี้

1. คำว่า “การบริหาร” (Administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูง โดยเน้นที่การกำหนดนโยบายที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูง เป็นคำนิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือใช้ในหน่วยงานราชการ และคำว่า “ผู้บริหาร” (Administrator) จะหมาถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐ หรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไร (Schermerhorn.1999:G-2)การบริหาร คือกลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การสั่งการ (Leading/Directing) หรือการอำนวย และการควบคุม

Mahasarakham University

(Controlling) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับทรัพยากรขององค์กร (6 M's) เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลครบถ้วน

2. คำว่า"การจัดการ"(Management) จะเน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบาย (แผนที่วางไว้) ซึ่งนิยมใช้ในการจัดการธุรกิจ (Business Management) ส่วนคำว่า "ผู้จัดการ" (Manager) จะหมายถึงบุคคลในองค์กรซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมในการบริหารทรัพยากรและกิจการงานอื่นๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กร

การบริหารจัดการ (Management) หมายถึงชุดของหน้าที่ต่างๆ (A set of Functions) ที่กำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient) หมายถึง การใช้ทรัพยากรได้อย่างเฉลียวฉลาดและคุ้มค่า (Cost-effective) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิผล (Effective) นั้นหมายถึงการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (Right Decision) และมีการปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ ดังนั้นผลสำเร็จของการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล ควบคู่กัน (Griffin. 1997 : 4)

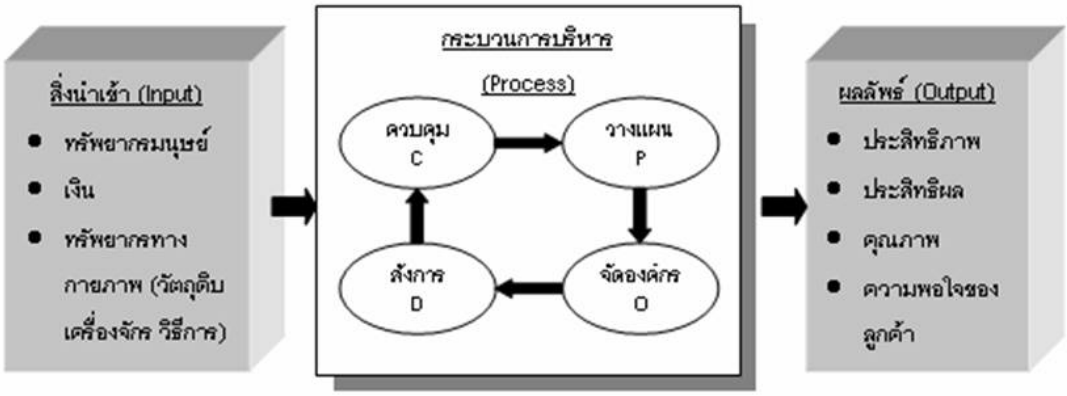
ในอีกแนวหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าการบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการของการมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรจากการทำงานร่วมกัน โดยใช้บุคคลและทรัพยากรอื่นๆ (Certo. 2000 : 555) หรือเป็นกระบวนการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อมที่บุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำว่า "การบริหาร" (Administration) และ "การจัดการ" (Management) มีความหมายแตกต่างกันเล็กน้อย โดยการบริหารจะสนใจและสัมพันธ์กับการกำหนดนโยบายไปลงมือปฏิบัติ นักวิชาการบางท่านให้ความเห็นว่าการบริหารใช้ในภาครัฐ ส่วนการจัดการใช้ในภาคเอกชน อย่างไรก็ดี ในตำราหรือหนังสือส่วนใหญ่ทั้ง 2 คำนี้มีความหมายไม่แตกต่างกัน สามารถใช้แทนกันได้และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป (สุรัสวดี ราชกุลชัย. 2543 : 3)

จากความหมายต่างๆ ข้างต้น การบริหารจัดการจึงเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร ประเด็นสำคัญของการบริการจัดการ (Management) มีดังนี้

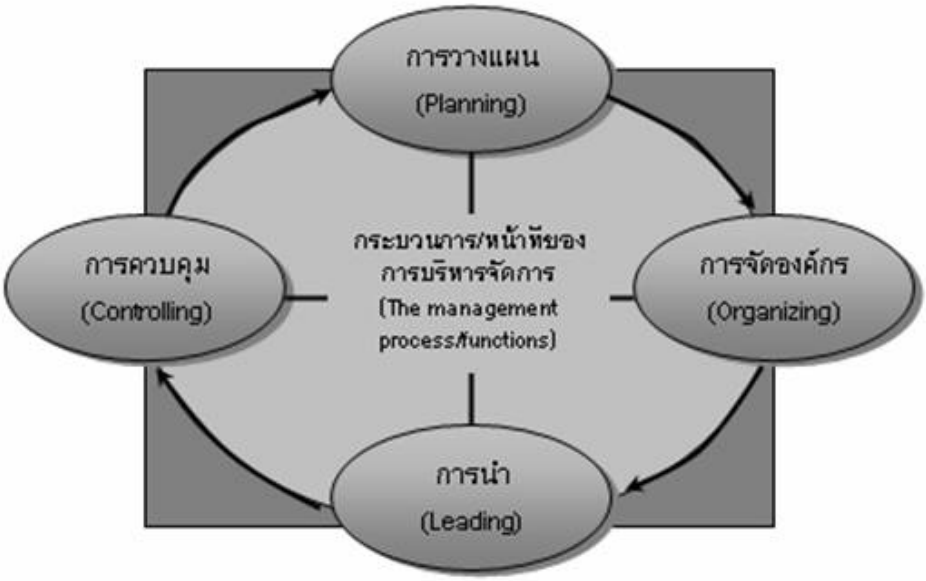
1. การบริหารจัดการสามารถประยุกต์ใช้กับองค์กรใดองค์กรหนึ่งได้
2. เป้าหมายของผู้บริหารทุกคนคือ การสร้างกำไร
3. การบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับการเพิ่มผลผลิต (Productivity) โดยมุ่งสู่ประสิทธิภาพ (Efficiency) (วิธีการใช้ทรัพยากรโดยประหยัดที่สุด) และประสิทธิผล (Effectiveness) (บรรลุเป้าหมายคือประโยชน์สูงสุด)
4. การบริหารจัดการสามารถนำมาใช้สำหรับผู้บริหารในทุกระดับชั้นขององค์กร

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 2 ระบบการบริหารโดยรวม

กระบวนการการบริหารจัดการ (Management Process) หมายถึง กระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร ซึ่งกระบวนการการบริหารจัดการนี้สามารถแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องกันได้อย่างมีปฏิสัมพันธ์สอดคล้องและต่อเนื่องดังแสดงให้เห็นดังภาพ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2545 : 22)

ภาพประกอบ 3 หน้าที่ของการบริหารจัดการ (Functions of Management)หรือการบริหารหรือการจัดการ (Management Process)

Mahasarakham University

ทั้งนี้หน้าที่ของการบริหารประกอบด้วยกิจกรรมพื้นฐาน 4 ประการหรืออาจแบ่งในลักษณะที่เป็นขั้นตอนดังนี้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2545 : 22)

1. การวางแผน (Planning) เป็นสิ่งที่องค์กรต้องการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การวางแผนเป็นสะพานเชื่อมระหว่างเหตุการณ์ปัจจุบันและอนาคตซึ่งทำได้โดยการให้บรรลุเป้าหมายผลลัพธ์ที่ต้องการ การวางแผนจึงต้องอาศัยการกำหนดกลยุทธ์ที่ประสิทธิภาพ แม้ว่าพื้นฐานของการจัดการโดยทั่วไปเป็นงานของผู้บริหารการวางแผนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการปฏิบัติตามกลยุทธ์ให้ประสบความสำเร็จและการประเมินกลยุทธ์ เพราะว่า การจัดการองค์กร การจูงใจ การจัดบุคคลเข้าทำงานและกิจกรรมควบคุม ขึ้นกับการวางแผน กระบวนการวางแผนจะต้องประกอบด้วยผู้บริหารและพนักงานภายในองค์กร การวางแผนจะช่วยให้องค์กรกำหนดข้อดีจากโอกาสภายนอกและทำให้เกิดผลกระทบจากอุปสรรคภายนอกต่ำสุด โดยต้องมองเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบันเพื่อคาดคะเนเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การวางแผน ประกอบด้วย การพัฒนาภารกิจ (Mission) การคาดคะเนเหตุการณ์ปัจจุบัน เหตุการณ์อนาคต และแนวโน้ม การกำหนดวัตถุประสงค์ และการเลือกกลยุทธ์ที่ใช้การวางแผนจะช่วยให้ธุรกิจปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงของตลาดและสามารถกำหนดเป้าหมายได้ การบริหารเชิงกลยุทธ์นั้นต้องการให้องค์กรติดตามในลักษณะเชิงรุก (Proactive) มากกว่าที่จะเป็นเชิงรับ (Reactive) องค์กรที่ประสบความสำเร็จจะต้องควบคุมอนาคตขององค์กรมากกว่าที่จะรอรับผลจากอิทธิพลสภาพแวดล้อมภายนอกและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การตัดสินใจ (Decision Making) ถือเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผน การปรับตัวเป็นสิ่งจำเป็นเพราะว่ามีการเปลี่ยนแปลงของตลาด เศรษฐกิจและคู่แข่งขันทั่วโลก จุดเริ่มต้นของความสำเร็จที่ดีของธุรกิจคือการวางแผนที่เหมาะสม เห็นผลได้จริง ยืดหยุ่น มีประสิทธิผล และทรงประสิทธิภาพ

2. การจัดการองค์กร (Organizing) จุดมุ่งหมายของการจัดการองค์กรคือการใช้ความพยายามทุกกรณีโดยการกำหนดงานและความสำคัญของอำนาจหน้าที่ การจัดการองค์กรหมายถึง การพิจารณาถึงสิ่งที่ต้องการทำและผู้ที่จะทำรายงานมีตัวอย่างในประวัติศาสตร์ของธุรกิจที่มีการจัดองค์กรที่ดี สามารถประสบความสำเร็จในการแข่งขันและสามารถเอาชนะคู่แข่งขันได้ ธุรกิจที่มีการจัดองค์กรที่ดีสามารถจูงใจผู้บริหารและพนักงานให้มองเห็นความสำคัญของความสำเร็จขององค์กร การกำหนดลักษณะเฉพาะของงาน (Work Specialization) โดยการแบ่งงานประกอบด้วยงานที่กำหนดออกมาเป็นแผนก การจัดแผนก และการมอบอำนาจหน้าที่ (Delegating Authority) การแยกงานออกเป็นงานย่อยตามการพัฒนารายละเอียดของงาน (Job Description) และคุณสมบัติของงาน (Job Specification) เครื่องมือเหล่านี้มีความชัดเจนสำหรับผู้บริหารและพนักงาน ซึ่งต้องการทราบลักษณะของงานการกำหนดแผนกในโครงสร้างขององค์กร (Organization Structure) ขนาดของการควบคุม (Span of Control) และสายการบังคับบัญชา (Chain of Command) การเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ต้องการการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้าง เพราะตำแหน่งใหม่ๆ ที่สร้างขึ้นหรือลดลงหรือรวมกัน โครงสร้างองค์กรจะต้องระบุถึงวิธีการใช้ทรัพยากรและวิธีการซึ่งวัตถุประสงค์มีการกำหนดขึ้นในธุรกิจ การสนับสนุนทรัพยากรและกำหนดวัตถุประสงค์ตามสภาพทางภูมิศาสตร์จะแตกต่างจากโครงสร้างด้านผลิตภัณฑ์หรือลูกค้ารูปแบบทั่วไปของการจัดแผนกคือ ตามหน้าที่ (Functional) ตามฝ่าย (Divisional) ตามหน่วยธุรกิจเชิงกลยุทธ์ (Strategic Business Unit) และด้านแมททริกซ์ (Matrix)

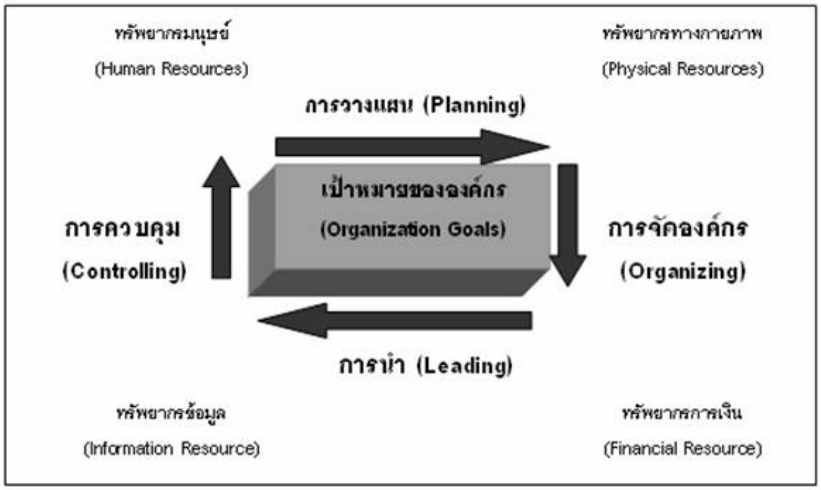
Mahasarakham University

3. การนำหรือการสั่งการ (Leading/Directing) เป็นการใช้อิทธิพลเพื่อจูงใจพนักงานให้ปฏิบัติงานและนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ระบุไว้ หรือเป็นกระบวนการจัดการให้สมาชิกในองค์กรทำงานร่วมกันได้ด้วยวิธีการต่างๆ เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งที่ซับซ้อนและเข้าใจถ่องแท้ได้ยาก การนำหรือการสั่งการจึงต้องใช้ความสามารถหลายเรื่องควบคู่กันไป อาทิ ภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหาร การจูงใจ การติดต่อสื่อสารในองค์กร และการทำงานเป็นทีม เป็นต้น หน้าที่ในการนำหรือสั่งการนี้ มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าหน้าที่อื่น เพราะผู้บริหารต้องแสดงบทบาทของผู้สั่งการอย่างมีคุณภาพ ถ้าไม่เช่นนั้น แผนงานที่วางไว้ตลอดจนทรัพยากรที่จัดเตรียมไว้อาจไม่เกิดประสิทธิผล ถ้าผู้บริหารดำเนินกิจกรรมด้านการสั่งการไม่ดีพอ ดังนั้น การสั่งการจึงเป็นเรื่องของความรู้ความชำนาญ ประสบการณ์ และความสามารถที่จะชักจูงให้พนักงานร่วมกันปฏิบัติงานไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้องค์กรประสบความสำเร็จตามต้องการ

4. การควบคุม (Controlling) การใช้ทรัพยากรต่างๆ ขององค์กร ถือว่าเป็นกระบวนการตรวจสอบ หรือติดตามผลและประเมินการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่างๆ ของพนักงานเพื่อรักษาให้องค์กรดำเนินไปในทิศทางสู่เป้าหมายอย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์หลักขององค์กร ในเวลาที่กำหนดไว้ องค์กรหรือธุรกิจที่ประสบความล้มเหลวอาจเกิดจากการขาดการควบคุม หรือมีการควบคุมที่ไร้ประสิทธิภาพ และหลายแห่งเกิดจากความไม่ใส่ใจในเรื่องของการควบคุม ละเลยเพิกเฉย หรือในทางกลับกันคือมีการควบคุมมากจนเกิดความผิดพลาดขององค์กรเอง การควบคุมจึงเป็นหน้าที่หลักทางการบริหารที่มีความสำคัญ ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการทางการบริหาร

การควบคุมเป็นการตรวจตราและตรวจสอบผลการปฏิบัติงานโดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายและดำเนินการปฏิบัติเพื่อให้มั่นใจว่า จะบรรลุผลลัพธ์ตามต้องการ นอกจากนี้การควบคุมยังเป็นกระบวนการรวบรวมและแสดถึงข้อมูลย้อนกลับเรื่องของผลการดำเนินงานในฐานะที่เป็นพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติและการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอีกด้วย การควบคุมมีอยู่ 4 คำ ได้แก่ มาตรฐาน (Standard) การวัดผล (Measurement) การเปรียบเทียบ (Comparison) และการปฏิบัติ (Take Action) โดยการควบคุมจะครอบคลุมดูแลพื้นที่ 4 พื้นที่ใหญ่ๆ ของการบริหาร (Stephen P. Robbins, Managing Today. 1997 : 391) กล่าวคือ พฤติกรรมบุคคลในองค์กร การเงิน การปฏิบัติการ และ ข้อมูลข่าวสารทรัพยากรประกอบด้วยมนุษย์ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การเงิน ตลอดจนทรัพยากรข้อมูลขององค์กร ซึ่งผู้บริหารจะเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ในกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรขององค์กรโดยอาศัยหน้าที่ทั้ง 4 ประการนี้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2545 : 19)

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 4 กระบวนการบริหารจัดการซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ที่สัมพันธ์กัน 4 ประการ

คำว่า การบริหารและการบริหารจัดการ รวมทั้งคำอื่น ๆ อีก เป็นต้นว่า การปกครอง (Government) การบริหารการพัฒนา การจัดการ และการพัฒนา (Development) หรือแม้กระทั่งคำว่า การบริหารการบริการ (Service Administration) การบริหารจิตสำนึกหรือการบริหารความรู้ผิดรู้ชอบ (Consciousness Administration) การบริหารคุณธรรม (Morality Administration) และการบริหารการเมือง (Politics Administration) ที่เป็นคำในอนาคตที่อาจถูกนำมาใช้ได้ คำเหล่านี้ล้วนมีความหมายใกล้เคียงกัน ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจในแต่ละยุคสมัยจะนำคำใดมาใช้โดยอาจมีจุดเน้นแตกต่างกันไปบ้าง อย่างไรก็ตาม ทุกคำที่กล่าวมานี้เฉพาะในภาครัฐ ล้วนหมายถึง (1) การดำเนินงาน การปฏิบัติงาน แนวทาง (Guideline) วิธีการ (Method) หรือมรรควิธี (Means) ใด ๆ (2) ที่หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการบริหารราชการหรือปฏิบัติงาน (3) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (4) เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทาง (End หรือ Goal) หรือการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม เช่น มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางเบื้องต้น (Primary Goal) คือ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ หรือช่วยเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติราชการให้เป็นไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิม หรือมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด (Ultimate Goal) คือ การพัฒนาประเทศที่ประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน เป็นต้น และทุกคำดังกล่าวนี้ อาจมองในลักษณะที่เป็นกระบวนการ (Process) ที่มีระบบและมีหลายขั้นตอนในการดำเนินงานก็ได้

สรุป การบริหารจัดการมีแนวคิดมาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคมซึ่งจะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยจะต้องมีผู้นำกลุ่มและมีแนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย ซึ่งอาจเรียกว่าผู้บริหารและการบริหาร ตามลำดับ ดังนั้น ที่ใดมีกลุ่มที่นั่นย่อมมีการบริหาร จากองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการสามารถนำไปวิเคราะห์และหาข้อสรุปได้ในงานวิจัย การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

Mahasarakham University

กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ

ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2524 ได้กำหนดนโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อเป็นหลักให้หน่วยงาน ของรัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชน ร่วมกันรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมอย่างมี เป้าหมายตรงกันและประสานสอดคล้องกันดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.). 2554 : เว็บไซต์)

1. ส่งเสริมการบำรุงรักษาวัฒนธรรมไทยทุกด้านให้เจริญ ด้วยการศึกษา ค้นคว้าวิจัย ฟื้นฟู และพัฒนาวัฒนธรรมไทย เป็นเครื่องมือ สำคัญสำหรับการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตการพัฒนาประเทศด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการป้องกันประเทศ ป้องกันการทำลายวัฒนธรรมและศาสนา และทำนุบำรุงศาสนาให้บริสุทธิ์ เพื่อเป็นหลักในการพัฒนา จิตใจประชาชน

2. เผยแพร่วัฒนธรรมไทยทุกด้านนำไปสู่ประชาชนถึงขั้นปฏิบัติให้แพร่หลายยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีต่อเอกลักษณ์ ศักดิ์ศรีความสามัคคีและความมั่นคงของชาติ ตลอดจนเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ

3. ส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจ เห็นคุณค่าและยอมรับวัฒนธรรมของท้องถิ่นซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการ ผสมผสานทางวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขในชาติ และมีความรักหวงแหน วัฒนธรรมไทยยิ่งขึ้น

4. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความ เข้าใจอันดีระหว่างชาติ รวมทั้งรู้จักเลือกสรรวัฒนธรรมของต่างชาติที่เผยแพร่เข้ามาในประเทศไทย หรือผลจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม โดยนำมากลั่นกรอง ปรับปรุง ดัดแปลงให้เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยและความมั่นคง ปลอดภัยของชาติ

5. สนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐและของเอกชน ที่ดำเนินงานด้านวัฒนธรรมได้ประสานงานกันอย่างใกล้ชิด โดยการระดมสรรพกำลังทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อรักษา และส่งเสริมวัฒนธรรมให้มั่นคง เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของประชาชนตลอดจนร่วมกัน แก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม เพื่อให้วัฒนธรรมมีบทบาทสนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

กระทรวงวัฒนธรรม (2548 : 1-2) ได้กำหนดยุทธศาสตร์กระทรวงวัฒนธรรมประจำปี 2549 ไว้ดังนี้

1. ปรัชญา

1.1 วัฒนธรรมเป็นยุทธศาสตร์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็ง สร้างจิตสำนึกค่านิยมคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงามของคนในชาติ

1.2 วัฒนธรรมเป็นทุนและพลังขับเคลื่อนในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิต

1.3 วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความสามัคคีและสมานฉันท์ของคนในชาติ

Mahasarakham University

2. วิสัยทัศน์

เป็นองค์กรในการบูรณาการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมสู่ประชาชน เพื่อความภูมิใจในความเป็นไทยและวิถีชีวิตที่ดีงามในพื้นฐานวัฒนธรรม นำสู่สังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

3. พันธกิจ

3.1 ทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ และสนองงานสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ให้มีการสืบทอด และพัฒนาอย่างยั่งยืน

3.2 บูรณาการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมสู่ประชาชนและชุมชน

3.3 การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งระดับชุมชน ท้องถิ่น ชาติ และนานาชาติด้วยมิตรทางวัฒนธรรม

3.4 บูรณาการความร่วมมือในการบริหารองค์การความรู้ และมรดกศิลปวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์แก่สังคมไทยและสังคมโลก

4. เป้าหมาย

4.1 ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติได้รับการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่

4.2 ประชาชนได้รับความรู้เรื่องศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมเพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิต

4.3 เศรษฐกิจและสังคมได้รับการเพิ่มมูลค่าบนพื้นฐานวัฒนธรรมและความสัมพันธ์กับต่างประเทศได้รับการพัฒนาโดยใช้มิติทางวัฒนธรรม

4.4 องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศได้รับการบริหารจัดการอย่างมีระบบ เพื่อนำไปเผยแพร่สู่ประชาชน

5. ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน

5.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 : รักษา สืบทอด วัฒนธรรมของชาติและความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้อยู่อย่างมั่นคง

5.1.1 ศึกษาวิจัย และอนุรักษ์ มรดกทรัพย์สินทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมให้เป็นประโยชน์โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย

5.1.2 ส่งเสริม ฟื้นฟู สืบทอดขนบธรรมเนียมและประเพณีและวัฒนธรรมไทย

5.1.3 ฟื้นฟู สืบทอด ภูมิปัญญา

5.1.4 ธำรงรักษาวัฒนธรรมระดับชาติที่เกี่ยวเนื่องกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

5.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 : สร้างค่านิยม จิตสำนึก และภูมิปัญญาไทย

5.2.1 สร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อให้โอกาสแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

5.2.2 ส่งเสริมให้เกิดโอกาสแห่งการเรียนรู้สร้างสรรค์และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางศิลปะและวัฒนธรรม ด้วยการจัดการศึกษาเฉพาะทาง ทั้งในระบบ นอกระบบ และตลอดชีวิต

5.2.3 ส่งเสริมการนำหลักธรรมทางศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสอดคล้องกับแนวทางทางเศรษฐกิจพอเพียง

Mahasarakham University

5.2.4 การสร้างค่านิยม จิตสำนึกในสังคมในกลุ่มคนทุกกลุ่ม ทุกระดับให้เห็นคุณค่าในศิลปะ และวัฒนธรรม

5.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 : นำทุนวัฒนธรรมของประเทศมาสร้างคุณค่าทางสังคมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

5.3.1 การศึกษาวิจัยและการประยุกต์ สร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดคุณค่า

5.3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5.3.3 ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมเพื่อสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นกับคนในชาติ

5.3.4 ใช้มิติทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมเป็นสื่อในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ

5.4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การบริหารจัดการองค์ความรู้ด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

5.4.1 ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมและดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมด้วยตนเอง

5.4.2 ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาพัฒนาระบบฐานข้อมูล เพื่อการบริการเผยแพร่ และการประชาสัมพันธ์

5.4.3 บูรณาการความร่วมมือและสร้างเครือข่ายในการดำเนินการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

5.4.4 แก้กฎหมาย ระเบียบ และกำหนดคุณภาพมาตรฐาน ตลอดจนการวิจัย การติดตามประเมินผลการดำเนินการ

แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2550-2559) เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบทิศทางการพัฒนางานศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มี ความเข้มแข็ง และมั่นคงทางวัฒนธรรม คนไทยมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีความเป็นน้ำหนึ่งใจ เดียวกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Unity in Diversity) มีความรู้ คู่คุณธรรม สามารถดำรงภูมิปัญญาของสังคมไทย ตลอดจนสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมและเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันและอนาคต ซึ่งแสดงถึงการมีภูมิคุ้มกัน และสามารถดำรงตนได้อย่างมีเหตุ มีผล พอดี พอประมาณตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้ เกิดความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนสืบไป

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ดำเนินการใน 3 ประเด็นหลักเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบในการพิจารณามิติใหม่ของการพัฒนาและแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ สรุปได้ดังนี้ (กระทรวงวัฒนธรรม. ม.ป.ป. : ไม่มีเลขหน้า)

1. แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

วัฒนธรรมหมายถึงแบบแผนของการประพฤติ ปฏิบัติของผู้คนในสังคมที่ได้รับการสั่งสมจากรุ่นต่อรุ่นซึ่งแสดงออกในรูปของสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความคิด สติปัญญา รวมทั้งระบบคุณธรรม ซึ่งสัญลักษณ์ที่แสดงออกอาจอยู่ในรูปแบบที่จับต้องได้ (เช่น ภาษา การแต่งกาย เทคโนโลยี ศิลปะ กิริยาท่าทาง) และรูปแบบที่จับต้องไม่ได้ (เช่น ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม)

Mahasarakham University

อย่างไรก็ตาม สัญลักษณ์ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากสิ่งที่จับต้องได้ มักมี ความหมายหรือระบบคุณค่าอยู่เบื้องหลัง

วัฒนธรรมปรากฏในรูปแบบที่สัมผัสได้ (Tangible Culture) ซึ่งมีลักษณะเป็นวัตถุที่จับต้องได้ และวัฒนธรรมที่สัมผัสไม่ได้ (intangible Culture) ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจ สำหรับองค์การยูเนสโก ได้จำแนกเป็น 5 สาขาคือ สาขามนุษยศาสตร์ สาขาศิลปะ สาขาการช่างฝีมือ สาขาคหกรรมศิลป์ และสาขากีฬาและนันทนาการ ซึ่งทั้ง 5 ประการมีทั้งที่เป็นวัตถุและจิตใจ ปัจจุบันกระทรวงวัฒนธรรม จำแนกวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภทคือ วัฒนธรรมทางวัตถุซึ่งสามารถจับต้องได้ วัฒนธรรมทาง จิตใจที่ไม่สามารถจับต้องได้ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม นอกจากนี้วัฒนธรรมยังปรากฏใน รูปแบบของวัฒนธรรมที่เป็นมรดก (Heritage Culture) วัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต (Living Culture) และวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์ (Creative Culture) ซึ่งในแต่ละประเภทสามารถปรากฏได้ทั้งในลักษณะที่สัมผัสได้ (Tangible Culture) และสัมผัสไม่ได้ (Intangible Culture)การเกิดวัฒนธรรมมีสาเหตุมาจากความต้องการของมนุษย์ 3 ประการ คือ ความต้องการที่ จะได้รับการตอบสนองทางชีววิทยา ความต้องการทางสังคม (Social Needs) และความต้องการทาง จิตใจ (Psychological Needs) พัฒนาการของการเกิดวัฒนธรรม เริ่มต้นที่ความต้องการขั้นพื้นฐาน ไปสู่ ความต้องการชีวิตที่ดีขึ้น จนกระทั่งเป็นความต้องการขั้นสูงสุดคือความต้องการเสถียรภาพและความมั่นคง การตอบสนองความต้องการระดับแรกเป็นการตอบสนองในระดับปัจจัย 4 เมื่อความต้องการสูงขึ้น การตอบสนองจะอยู่ในรูปของวัฒนธรรม และเมื่อความต้องการสูงไปจนถึงเสถียรภาพความมั่นคงจะพัฒนาการตอบสนองไปสู่สถาบันทางสังคม

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

ได้แก่สาเหตุและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม สังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่คู่กัน หากสังคมเปลี่ยนวัฒนธรรมจะเปลี่ยนไปด้วย เช่นเดียวกันเมื่อวัฒนธรรมเปลี่ยนสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปด้วย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมสามารถเกิดได้แบบค่อยเป็นค่อยไปหรือเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลัน ขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงอาจเปลี่ยนแปลงได้ทั้งระดับจุลภาคซึ่งเกิดในวงแคบ และระดับมหภาค ซึ่งเกิดขึ้นในวงกว้าง สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ทั้งจากการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติและความต้องการของมนุษย์ รวมทั้งจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางสังคม การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ความรู้ที่ก้าวหน้าและเทคโนโลยีที่ทันสมัย นโยบายหรือความประสงค์ของผู้ปกครอง ด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ ก่อให้เกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุจะได้รับการยอมรับง่ายกว่าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอาจก่อให้เกิดความล้าทางวัฒนธรรม (Cultural Lag) อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงแต่ละประเภทไม่ได้สัดส่วน ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างคนรุ่นหนึ่งกับคนอีกรุ่นหนึ่งได้ ซึ่งเรียกว่า ช่องว่างทางวัฒนธรรม (Culture Gap)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมส่งผลกระทบต่อมนุษย์และสังคมทั้งในด้านบวกและด้านลบ สำหรับในด้านบวกก่อให้เกิดความสะดวกสบาย เช่น สิ่งประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ส่วนด้านลบ ทำให้เกิดความล้าหลังทางวัฒนธรรมขึ้นได้ หากอัตราการเปลี่ยนแปลงระหว่างวัฒนธรรมทางวัตถุกับวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุไม่สมดุล

Mahasarakham University

3. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1-11

ทิศทางในการพัฒนาประเทศ นับตั้งแต่เริ่มแผนพัฒนาฯ ภาครัฐได้บทเรียนว่าการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย แม้จะทำให้เศรษฐกิจของประเทศจะขยายตัวในอัตราสูง แต่ต้องแลกด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ การผลิตในภาคอุตสาหกรรมยังต้องพึ่งพาอาศัยเทคโนโลยีและทุนจากต่างประเทศ ปัญหาดังกล่าวได้มีการปรับปรุงแก้ไขมาเป็นลำดับโดยในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงแผนพัฒนาฯ ซึ่งถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนครั้งแรก และในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 และ 7 ได้มีแนวคิดของการพึ่งตนเองและการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง รวมทั้งในภาคเกษตรกรรมได้มีการปรับฐานการผลิต โดยมีส่วนแบ่งของแนวคิดเกษตรยั่งยืนในสัดส่วนร้อยละ 25 และในแผนพัฒนาฉบับที่ 8 ได้มุ่งที่คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา แนวคิดดังกล่าวได้เคลื่อนตัวต่อเนื่องจนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 การยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการเคลื่อนตัวของกระบวนทัศน์ทางเลือกที่มีอุดมคติในเรื่องของการสร้างความสุขให้กับคนในสังคม ซึ่งแตกต่างจากการพัฒนาสู่ความทันสมัยที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ฉบับที่ 11 ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ "สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรมและมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง" อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ ทั้งแนวคิดการพัฒนากระแสหลักและการพัฒนาตามแนวทางเลือกยังปรากฏอยู่ด้วยกัน

ผลการศึกษาข้างต้นนำไปสู่มิติใหม่ของการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมคือ การแก้ไขในแนวทางของกฎหมาย แนวทางชุมชนและสังคม และแนวทางครอบครัว ซึ่งทั้ง 3 แนวทางล้วนมีความสำคัญโดยเฉพาะแนวทางชุมชนและสังคมเป็นแนวทางวัฒนธรรมที่มีความหมายในการกอบกู้ชุมชนสังคมให้มีความเป็นกลุ่ม มีมิติของการช่วยเหลือแบ่งปันและเอื้ออาทร เพื่อต่อสู้กับสังคมที่กำลังอยู่ในวิกฤตของความทันสมัยและเป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์ โดยมีรายละเอียดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ ดังนี้

วิสัยทัศน์

ใช้มิติทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในการขับเคลื่อนและประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อสร้างสังคมคุณธรรม

พันธกิจ

1. อุปถัมภ์ คุ้มครองและส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างมั่นคง

2. สนองงานสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้สืบทอดและพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. สร้างสรรค์สังคมสันติสุขด้วยมิติทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในทุกระดับ

4. ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทางวัฒนธรรมเพื่อเชิดชูคุณค่าและจิตวิญญาณของความเป็นไทย

5. สร้างคุณค่าทางสังคม และส่งเสริมมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรม

Mahasarakham University

เป้าประสงค์

ระดับบุคคล

1. คนไทยมีความรู้ ความเข้าใจงานด้านวัฒนธรรม และสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนบนความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2. คนไทยรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง มีค่านิยมและปรับปรุงวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและสังคม

3. คนไทยมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

4. คนไทยใช้คุณธรรมนำความรู้สร้างสรรค์สังคมให้เข้มแข็งและมั่นคง

ระดับชุมชน / สังคม

1. สังคมไทยเป็นสังคมแห่งความสงบสุข มีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน

2. สังคมไทยเป็นสังคมแห่งคุณธรรม มีเครือข่ายความร่วมมือ และมีความสมัครสมานสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ระดับประเทศ

1. ประเทศไทยสามารถเผยแพร่วัฒนธรรมไทยไปทั่วโลก และใช้วัฒนธรรมเป็นสื่อในการสร้างความสัมพันธ์หรือแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ

2. ประเทศไทยสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางสังคมด้วยทุนทางวัฒนธรรม

ตัวชี้วัด

บุคคล

1. คนไทยแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ไทยท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2. คนไทยมีวิถีชีวิตอย่างพอเพียงและเหมาะสมกับบริบทของชุมชนและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปท่ามกลางกระแสโลกาภิวัฒน์

3. คนไทยแสดงความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและแสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

4. คนไทยมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม

ชุมชน/สังคม

1. สังคมไทยมีความสงบสุข สถิติอาชญากรรมลดลง

2. สังคมไทยมีความสมัครสมานสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

ประเทศ

1. ศิลปวัฒนธรรมไทยมีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับและรู้จักไปทั่วโลก

2. มูลค่าทางเศรษฐกิจของผลิตภัณฑ์และบริการทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น

Mahasarakham University

พันธกิจที่ 1 อุปถัมภ์ คุ้มครองและส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ของชาติ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างมั่นคง ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์ 5 กลยุทธ์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบบริหารจัดการงาน ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

เป้าหมาย

องค์ความรู้ทางศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้รับการรวบรวม จัดระบบในรูปของฐานข้อมูล และมีการบริหารจัดการที่ดี เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาองค์ความรู้ทาง ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

1. ศึกษา และรวบรวมองค์ความรู้ทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม
2. จัดการองค์ความรู้ทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมให้เป็นระบบ
3. พัฒนาระบบฐานข้อมูลงานวิจัยและองค์ความรู้ทางศาสนาศิลปะและวัฒนธรรม
4. สร้างต้นทุนทางความรู้ด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ

วัตถุประสงค์

1. พัฒนาระบบคุณภาพในการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล
2. พัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนงานศาสนาศิลปะและวัฒนธรรม
3. พัฒนาระบบการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพในการทำงาน
4. ประสานหน่วยงานสังกัดกระทรวงวัฒนธรรมและเครือข่ายร่วมขับเคลื่อนงานศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมอย่างมีเอกภาพ

กลยุทธ์ที่ 3 ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และความหลากหลายทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

1. ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และความหลากหลายทาง วัฒนธรรมของชาติไทย
2. สร้างความตระหนักจากการรับรู้และเข้าใจในคุณค่าทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ
3. สร้างความรู้สึกภาคภูมิใจในการเป็นเจ้าของศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

Mahasarakham University

ยุทธศาสตร์ที่ 2 อนุรักษ์ สืบทอด และส่งเสริมการดำเนินงานด้าน ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม

เป้าหมาย

ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ได้รับการอนุรักษ์ สืบทอด และส่งเสริมบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม

กลยุทธ์ที่ 1 อนุรักษ์ และสืบทอด ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และความหลากหลายทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

1. อนุรักษ์ และสืบทอดการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม บนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

2. สร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญา มรดกทางศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม บนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาติไทย

กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม บนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

ฟื้นฟู และพัฒนาการดำเนินงานด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชาติไทย

พันธกิจที่ 2 สนองงานสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ให้สืบทอดและพัฒนาอย่างยั่งยืน

ประกอบด้วย 1 ยุทธศาสตร์ 1 กลยุทธ์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ธำรง รักษา สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ให้คงอยู่คู่สังคมไทย

เป้าหมาย

สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของปวงชนชาวไทย

กลยุทธ์ที่ 1 อนุรักษ์ สืบทอดพระราชพิธี และงานสำคัญของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

วัตถุประสงค์

รักษา และเชิดชูวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

พันธกิจที่ 3 สร้างสรรค์สังคมสันติสุขด้วยมิติทางศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมในทุกระดับ ประกอบด้วย 1 ยุทธศาสตร์ 4 กลยุทธ์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างสังคมคุณธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์

เป้าหมาย

1. คนไทยมีคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่พึงประสงค์

2. คนไทยสามารถปรับสมดุลในการดำรงชีวิตโดยไม่ตกอยู่ในกระแสการบริโภคจนเกินไป

Mahasarakham University

3. เชื่อมร้อยความแตกต่างและหลากหลายของคนในสังคมให้มีจิตสำนึกของความเป็นคนไทยบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม

4. สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมและสังคมสมานฉันท์ด้วยกระบวนการทางวัฒนธรรม

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างฐานครอบครัว

วัตถุประสงค์

1. ให้สถาบันครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยเล็กที่สุดของสังคมบ่มเพาะความเป็นคนไทยที่มีจิตสำนึกที่ดีและมีบุคลิกภาพที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของความเป็นไทย

2. สร้างค่านิยมร่วมของความเป็นคนไทยตั้งแต่ระดับครอบครัว

กลยุทธ์ที่ 2 สร้างพลังชุมชน

วัตถุประสงค์

1. พัฒนาศักยภาพของชุมชนในการสร้างสังคมคุณธรรมบนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน

2. เสริมสร้างแหล่งเรียนรู้ทางภูมิปัญญาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเพิ่มคุณค่าทางจิตใจ

3. ปรับสมดุลและสร้างความแข็งแกร่งของชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

4. สร้างความปรองดองและสมานฉันท์ในสังคม

5. สร้างพลังของชุมชนด้วยการเชื่อมร้อยเครือข่ายชุมชน

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างฐานสถาบันการศึกษา

วัตถุประสงค์

ให้สถาบันการศึกษาทุกระดับเป็นแหล่งบ่มเพาะคุณงามความดีแก่เยาวชน

กลยุทธ์ที่ 4 สร้างศรัทธาในศาสนา

วัตถุประสงค์

สนับสนุนบทบาทของศาสนาในการสร้างสรรค์สังคมคุณธรรม

พันธกิจที่ 4 ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทางวัฒนธรรมเพื่อเชิดชูคุณค่าและจิตวิญญาณของความเป็นไทยประกอบด้วย 1 ยุทธศาสตร์ 1 กลยุทธ์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 5 สร้างภาคีขับเคลื่อนการดำเนินงานทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

เป้าหมาย

ทุกภาคส่วนผสานพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม อย่างมีทิศทางและเป็นองค์รวมในการสร้างสังคมสันติสุข

Mahasarakham University

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างมิตรภาคี

วัตถุประสงค์

1. ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการ ขับเคลื่อนงานศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

2. สร้างพลังในการขับเคลื่อนงานศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม

พันธกิจที่ 5 สร้างคุณค่าทางสังคม และส่งเสริมมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ด้วยทุนทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1 ยุทธศาสตร์ 2 กลยุทธ์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 6 นำทุนทางวัฒนธรรมสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และคุณค่าทางสังคม

เป้าหมาย

ทุนทางวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการสร้างเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และคุณค่าทางสังคม ด้วยพลังของความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์

1. ยกระดับคุณภาพมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. พัฒนาคุณภาพการผลิตผลิตภัณฑ์ การบริการ และอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมให้ สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคโดยดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาระดับท้องถิ่น และระดับชาติ

3. ส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจชุมชนให้ขยายสู่ระดับภาค ระดับชาติ และระดับสากล

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาระบบบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมของภาคีเครือข่าย

วัตถุประสงค์

1. พัฒนาระบบการบริหารจัดการเพื่อนำทุนทางวัฒนธรรมไปสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และคุณค่าทางสังคม

2. พัฒนาระบบฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

สรุปจากนโยบายที่เกี่ยวข้องได้ข้อค้นพบว่า การพัฒนางานศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือจะพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มี ความเข้มแข็ง และมั่นคงทางวัฒนธรรม คนไทยมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีความเป็นน้ำหนึ่งใจ เดียวกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความรู้ คู่คุณธรรม สามารถดำรงภูมิปัญญาของสังคมไทย ตลอดจนสามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสมและเท่าทัน กับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันและอนาคต ซึ่งแสดงถึงการมีภูมิคุ้มกัน และสามารถดำรงตนได้ อย่างมีเหตุ มีผล พอดี พอประมาณตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้ เกิดความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนสืบไป

Mahasarakham University

บริบทพื้นที่ที่วิจัย

1. จังหวัดมหาสารคาม

คำขวัญประจำจังหวัด

พุทธมณฑลอีสาน ถิ่นฐานอารยธรรม ผ้าไหมล้ำเลอค่า ตักสิลานคร

ดอกไม้ประจำจังหวัด ดอกลั่นทมขาว (Plumeria alba)

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ (2542 ค : 38-39) ได้กล่าวถึงจังหวัดมหาสารคามไว้ดังนี้

จังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลางของประเทศไทย

ภูมิศาสตร์

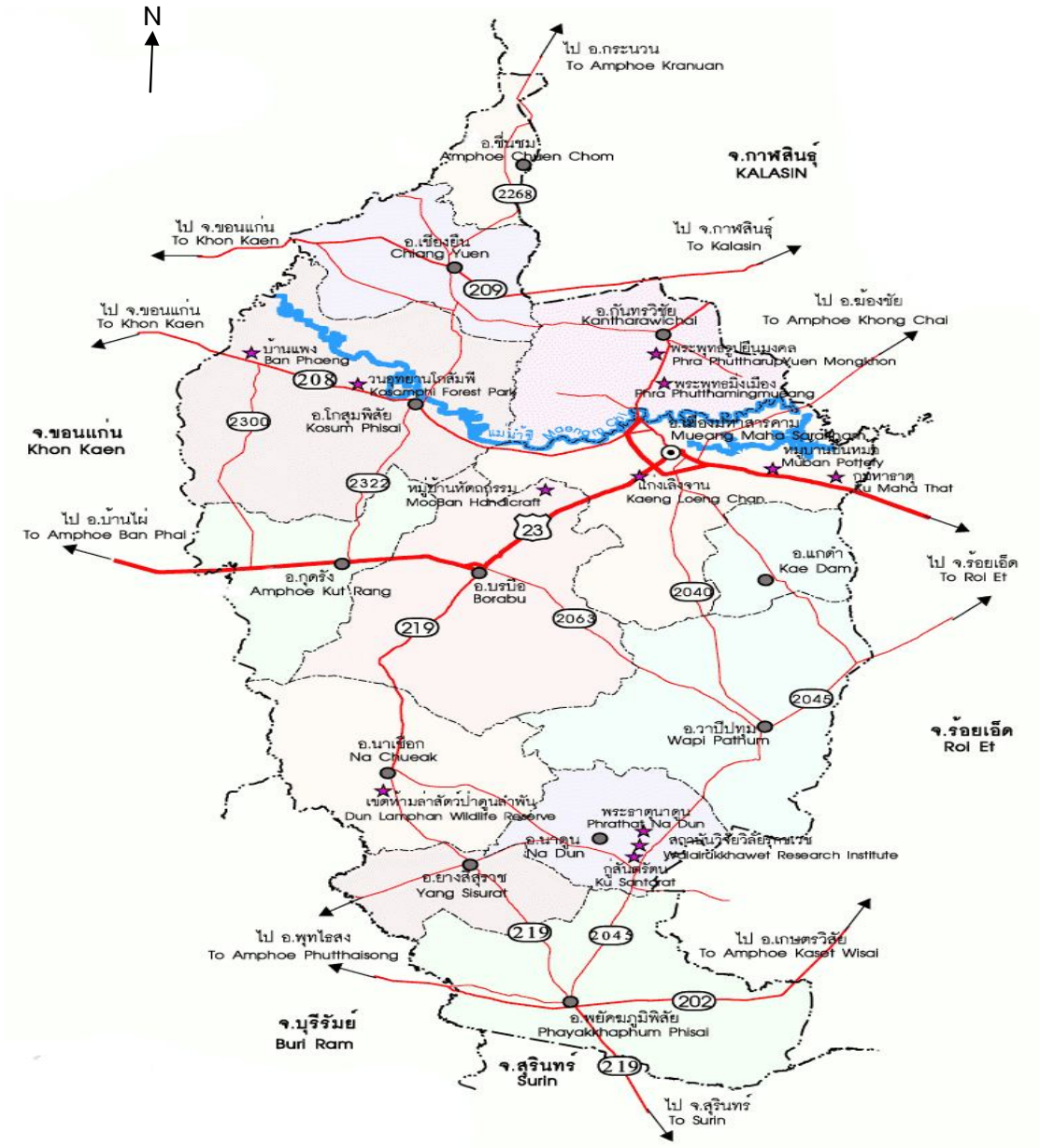
ทิศเหนือ ติดกับจังหวัดกาฬสินธุ์

ทิศใต้ ติดกับจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์

ทิศตะวันออก ติดกับจังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศตะวันตก ติดกับจังหวัดขอนแก่น

Mahasarakham University

(ที่มา : maps.google.co.th)

ภาพประกอบ 5 แผนที่จังหวัดมหาสารคาม

ประวัติศาสตร์

เมืองมหาสารคามถือว่าเป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญและยาวนานมาหลายร้อยปี เพราะได้พบหลักฐานทางโบราณคดีที่ได้รับอิทธิพลทางพุทธศาสนาตั้งแต่สมัยคุปตะตอนปลายและปัลลวะของอินเดียผ่านเมืองพุกามมาในรูปแบบของศิลปะสมัยทวารวดี เช่น บริเวณเมืองกันทรวิชัย (โคกพระ) และเมืองนครจำปาศรี โดยพบหลักฐาน เป็นพระยืนกันทรวิชัย พระพิมพ์ดินเผา ตลอดทั้งพระบรมสารีริกธาตุ นอกจากนั้นแล้วยังได้รับอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ผ่านทางชนชาติขอม

Mahasarakham University

ในรูปแบบสมัยลพบุรี เช่น กู่สันตรัตน์ กู่บ้านเขวา กู่บ้านแดง และกู่อื่น ๆ รวมไปจนถึงเทวรูปและเครื่องปั้นดินเผาของขอมอยู่ตามผิวดินทั่ว ๆ ไปในจังหวัดมหาสารคาม

มหาสารคามตั้งอยู่ตอนกลางของภาคอีสาน มีชนหลายเผ่า เช่น ชาวไทยพื้นเมืองพูดภาษาอีสาน ชาวไทยย้อและชาวผู้ไท ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี "ฮีตสิบสอง" ประกอบอาชีพด้านกสิกรรมเป็นส่วนใหญ่ ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายมีการไปมาหาสู่กัน ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันตามแบบของคนอีสานทั่วไป

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ยก "บ้านลาดกุดยางใหญ่" ขึ้นเป็น เมืองมหาสารคาม เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2408 โดยแยกพื้นที่และพลเมืองราวสองพันคนมาจากเมืองร้อยเอ็ด และโปรดเกล้าฯ ให้ท้าวมหาชัย (กวด ภวภูตานนท์) เป็นพระเจริญราชเดช เจ้าเมือง มีท้าวบัวทองเป็นผู้ช่วยขึ้นกับเมืองร้อยเอ็ด

ต่อมาโปรดเกล้าฯ ให้แยกเมืองมหาสารคามขึ้นตรงกับกรุงเทพมหานครเมื่อ พ.ศ. 2412 และร้อยเอ็ดได้แบ่งพลเมืองให้อีกเจ็ดพันคน พลเมืองเดิมอพยพมาจากเมืองจำปาศักดิ์ ท้าวมหาชัยและท้าวบัวทองนั้นเป็นหลานโดยตรงของพระยาขัติยวงศา (สีลัง) เจ้าเมืองคนที่ 2 ของเมืองร้อยเอ็ด เดิมกองบัญชาการของเมืองมหาสารคามตั้งอยู่ที่เนินสูงแห่งหนึ่งใกล้กุดนางใย ได้สร้างศาลเจ้าพ่อหลักเมืองและศาลมเหศักดิ์ขึ้นเป็นที่สักการะของชาวเมือง

ต่อมาสร้างวัดดอนเมืองแล้วเปลี่ยนชื่อเป็นวัดข้าวฮ้าว (วัดธัญญาวาส) และได้ย้ายกองบัญชาการไปอยู่ริมหนองกระทุ่มด้านเหนือของวัดโพธิ์ศรีปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2456 หม่อมเจ้านพมาศ นวรัตน์ เป็นปลัดมณฑลประจำจังหวัด โดยความเห็นชอบของพระมหาอำมาตยาธิบดี (เส็ง วิริยะศิริ) ได้ย้ายศาลากลางมาอยู่ ณ ที่ตั้งศาลากลางหลังเดิม (ที่ว่าการอำเภอเมืองมหาสารคามปัจจุบัน) และในปี พ.ศ. 2542 ได้ย้ายศาลากลางมาอยู่ ณ ที่ตั้งปัจจุบัน มีผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองหรือผู้ว่าราชการจังหวัดรวม 41 คน (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542 ค : 38-39)

หน่วยการปกครอง

การปกครองแบ่งออกเป็น 13 อำเภอ 133 ตำบล 1804 หมู่บ้าน ได้แก่ อำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอแกดำ อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอกันทรวิชัย อำเภอเชียงยืน อำเภอบรบือ อำเภอนาเชือก อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย อำเภอวาปีปทุม อำเภอนาดูน อำเภอยางสีสุราช อำเภอกุดรัง อำเภอชื่นชม

การคมนาคม

ทางรถยนต์ ทางที่สะดวกและสั้นที่สุด คือใช้เส้นทางกรุงเทพฯ ผ่านสระบุรี-นครราชสีมา-บ้านไผ่-มหาสารคาม

ทางรถโดยสารประจำทาง บริษัท ขนส่ง จำกัด มีรถโดยสารประจำทางทั้งรถธรรมดาและรถปรับอากาศบริการวันละหลายเที่ยว

ทางรถไฟและทางเครื่องบิน จะต้องลงที่จังหวัดขอนแก่น แล้วต่อรถยนต์มาจังหวัดมหาสารคามอีกประมาณ 72 กิโลเมตร

Mahasarakham University

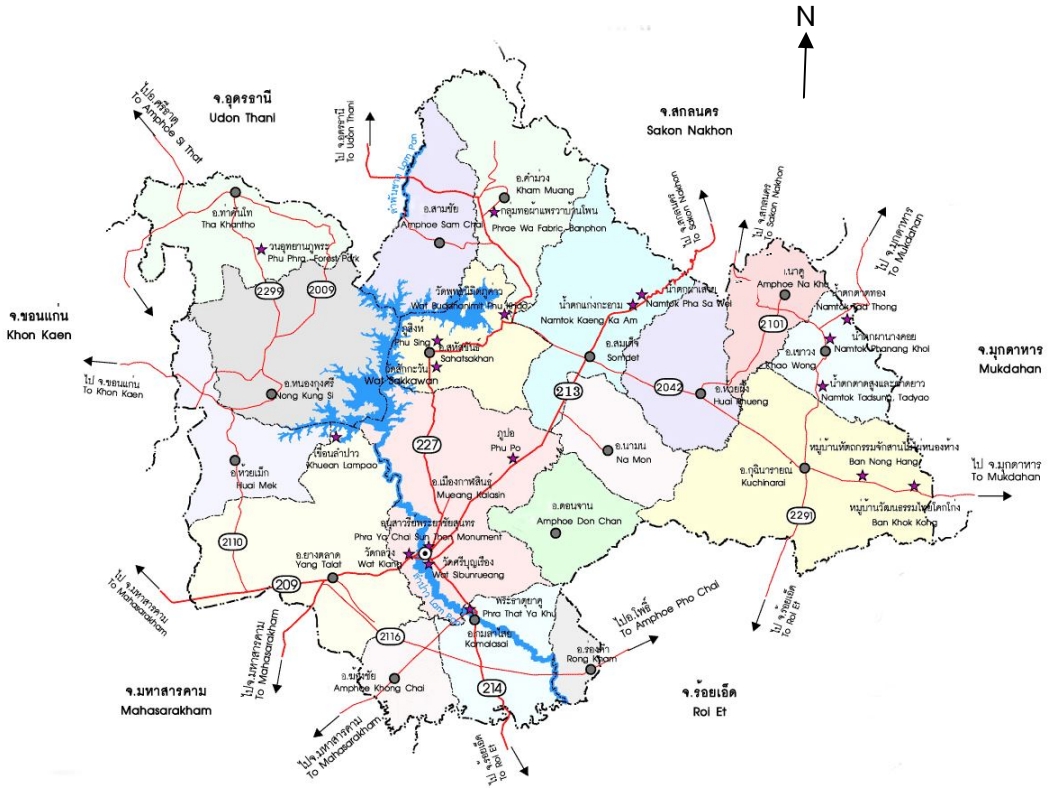
สถานที่ท่องเที่ยว

พุทธมณฑลอีสาน พระธาตุนาดูน พระพุทธรูปยืนมงคล พระพุทธรูปมิ่งเมือง ปรางค์กู่มหาธาตุ ปรางค์กู่สันตรัตน์ วนอุทยานโกสัมพี เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูนลำพัน วนอุทยานชีหลง แก่งเลิงจาน

สถานศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (วิทยาเขตหนองโน) สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตมหาสารคาม วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม วิทยาลัยเทคนิคมหาสารคาม วิทยาลัยอาชีวะมหาสารคาม วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีมหาสารคาม วิทยาลัยสารพัดช่างมหาสารคาม วิทยาลัยการอาชีพวาปีปทุม (อ.วาปีปทุม) โรงเรียนสารคามพิทยาคม โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นต้น

2. จังหวัดกาฬสินธุ์

(ที่มา : *maps.google.co.th*)

ภาพประกอบ 6 แผนที่จังหวัดกาฬสินธุ์

Mahasarakham University

คำขวัญประจำจังหวัด

เมืองฟ้าแดดสงยาง โปงลางเลิศล้ำ วัฒนธรรมผู้ไทย ผ้าไหมแพรวา ผาเสวยภูพาน มหาธารลำปาว ไดโนเสาร์สัตว์โลกล้านปี

จังหวัดกาฬสินธุ์ว่าเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย นับเป็นเมืองโบราณอีกแห่งหนึ่ง โดยมีหลักฐานแสดงอารยธรรมเก่าแก่กว่า 1,600 ปี และยังมีแหล่งซากไดโนเสาร์หลายแห่งด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอำเภอสหัสขันธ์ นอกจากนี้ยังมีชื่อเสียงด้านโปงลาง (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542 ข : 58-68)

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ จรด จังหวัดอุดรธานี และ จังหวัดสกลนคร

ทิศตะวันออก จรด จังหวัดมุกดาหาร

ทิศใต้ จรด จังหวัดมหาสารคาม และ จังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศตะวันตก จรด จังหวัดขอนแก่น และ จังหวัดมหาสารคาม

ประวัติ

ตามบันทึกประวัติศาสตร์ร่วมสมัย ในปี พ.ศ. 2336 บ้านแก่งสำโรงได้รับการสถาปนาเป็น เมืองกาฬสินธุ์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช หลังจากเจ้าโสมพะมิตรเข้าเฝ้าฯ ถวายสวามิภักดิ์ โดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณแต่งตั้งขึ้นเป็น "พระยาไชยสุนทร" เจ้าเมืองท่านแรกโดยให้รั้งเมืองสืบไป

เมื่อ พ.ศ. 2437 เมื่อพระยาชัยสุนทร (ท้าวเก) เป็นเจ้าเมือง มีการเปลี่ยนรูปแบบการปกครองแบบให้เจ้าเมืองปกครองขึ้นตรงต่อกรุงเทพมหานคร มาเป็นรูปการปกครองแบบเทศาภิบาล มีมณฑล จังหวัด อำเภอ ตำบล และมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ตั้งให้เมืองร้อยเอ็ดเป็นจังหวัดร้อยเอ็ด บรรดาหัวเมืองต่าง ๆ ให้ยุบเป็นอำเภอ คือ เมืองกาฬสินธุ์ เป็นอำเภออุทัยกาฬสินธุ์

เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2456 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกฐานะจังหวัดร้อยเอ็ดขึ้นเป็นมณฑล ยกฐานะอำเภออุทัยกาฬสินธุ์เป็นจังหวัดกาฬสินธุ์ ขึ้นต่อมณฑลร้อยเอ็ด และมีอำนาจปกครองอำเภออุทัยกาฬสินธุ์ อำเภอสหัสขันธ์ อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอกมลาไสย อำเภอยางตลาด โดยให้พระภิรมย์บุรีรักษ์เป็นปลัดมณฑลประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

ต่อมาเกิดข้าวยากหมากแพง เศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ การเงินฝืดเคือง จำเป็นต้องยุบจังหวัดต่าง ๆ ลงเพื่อให้สมดุลกับรายได้ของประเทศ จังหวัดกาฬสินธุ์จึงถูกยุบเป็นอำเภอขึ้นกับจังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2474 และโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งอรรถเปศลสรวดี เป็นข้าหลวงประจำจังหวัดมหาสารคาม (แทนพระยามหาสารคามคณาภิบาลซึ่งออกรับบำนาญ) ครั้นเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2476 จึงได้ยกเลิกมณฑล (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542 ข : 58-68)

วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2490 ได้ยกฐานะเป็น "จังหวัดกาฬสินธุ์" จนถึงปัจจุบัน

Mahasarakham University

การเมือง

จังหวัดกาฬสินธุ์ มีสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) 1 คน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จำนวน 7 คน แบ่งเป็นแบบสัดส่วน 1 คน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 2 เขต จำนวน 6 คน มีองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 117 แห่ง

การปกครอง

จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แบ่งการปกครองออกเป็น 18 อำเภอ 135 ตำบล 1,584 หมู่บ้าน 249,845 ครัวเรือน

การศาสนา

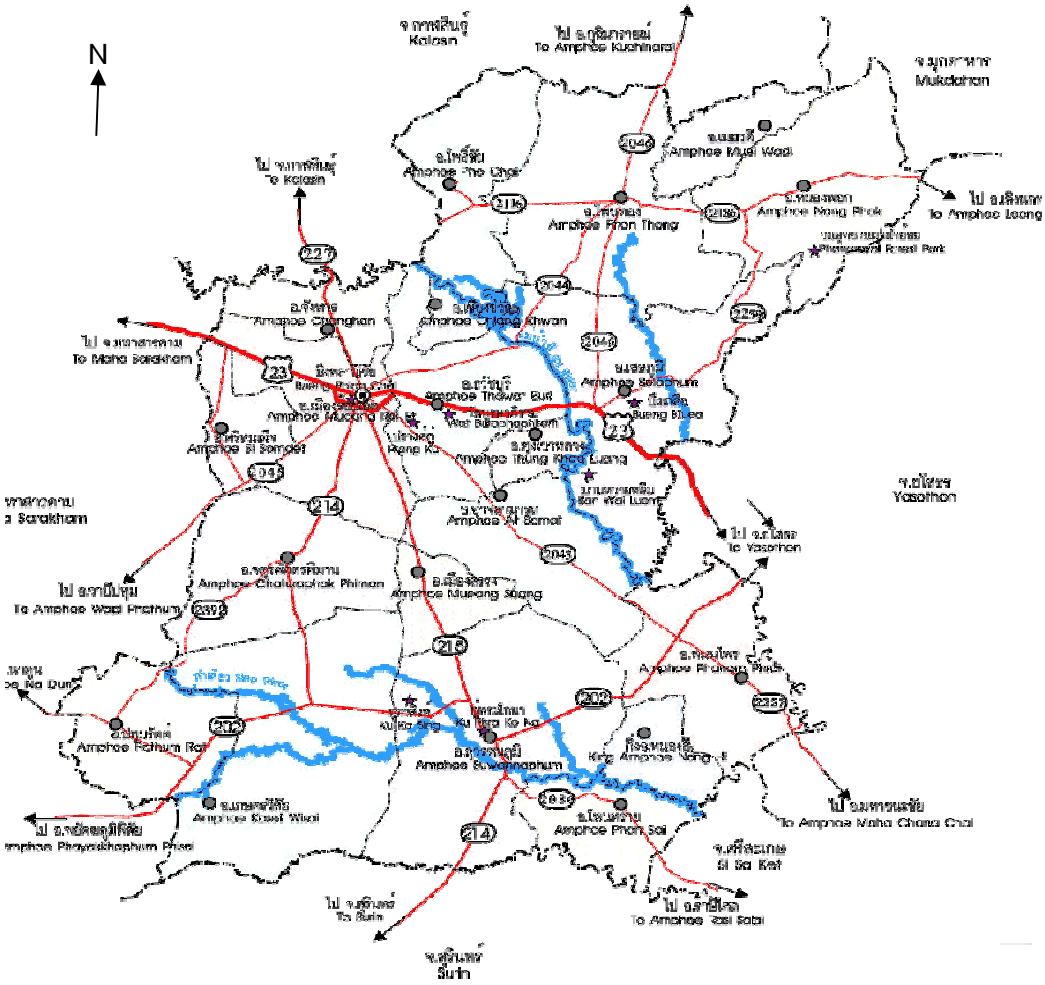
ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดกาฬสินธุ์นับถือศาสนาพุทธจึงมีวัดและสำนักสงฆ์ในพุทธศาสนากระจายอยู่ทั่วไปในจังหวัด มีวัดจำนวนทั้งสิ้น 739 แห่ง พุทธศาสนิกชน 980,158 คน นอกนั้นเป็น คริสต์ศาสนิกชน และอิสลาม

การศึกษา

ในปี 2553 จังหวัดกาฬสินธุ์มีสถานศึกษารวมทั้งสิ้น 690 แห่ง มีครู อาจารย์ 9,434 คน มีนักเรียน นิสิต นักศึกษา 169,708 คน มีอัตราส่วน ครู อาจารย์ ต่อนักเรียน นิสิต นักศึกษา เป็น 1 : 18 จังหวัดกาฬสินธุ์จัดการศึกษาตามระบบการศึกษาในโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาพิเศษ โดยจัดการศึกษาในทุกระดับและประเภทการศึกษา เพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและระบบนอกโรงเรียน โดยมีหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และนอกกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานดำเนินการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาในจังหวัดกาฬสินธุ์ แบ่งเป็น 5 ระดับคือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา

3. จังหวัดร้อยเอ็ด

Mahasarakham University

N
Kalasin
Mukdahan
Amphoe Khong Chiam
Amphoe Si Somdet
Amphoe Thawat Buri
Amphoe Kut Chum
Amphoe Chanuman
Amphoe Thung Khao Luang
Amphoe Phon Thong
Amphoe Kosum Phisai
Amphoe Yang Talat
Amphoe Kae Dam
Amphoe Mueang Roi Et
Amphoe Phon Sai
Amphoe Suwannaphum
Amphoe Phanom Phrai
Amphoe Moei Wadi
Amphoe Pathum Rat
Amphoe Chaloemphrakiat Phinan
Amphoe Nueang Noi
Amphoe Mueang Suang
Amphoe Phon Thong
Amphoe Si Somdet
Amphoe Si Sa Ket
Amphoe Sila Lat
Amphoe Thung Khao Luang
Amphoe Si Somdet
Amphoe Thawat Buri
Amphoe Kut Chum
Amphoe Chanuman

แบบอย่างมาจากเมืองหรืออาณาจักรที่เคยรุ่งเรืองในสมัยโบราณอย่างทวารวดีซึ่งมีความหมายว่าเมืองที่มีประตูล้อมรอบเป็นกำแพง หรืออย่างเมืองหงสาวดีที่มีประตูเมืองรายล้อมกำแพงเมืองอยู่ยี่สิบประตู ซึ่งแต่ละประตูนั้นจะตั้งชื่อตามเมืองขึ้นของตน เช่น เชียงใหม่ อโยธยา เป็นต้น นอกจากนั้นการตั้งชื่อเมืองให้ดูยิ่งใหญ่เกินจริงเพื่อความเป็นสิริมงคลก็ถือเป็นธรรมดาของการตั้งชื่อเมืองหรืออาณาจักรในสมัยโบราณ

ในส่วนของข้อสันนิษฐานที่ว่าเมืองร้อยเอ็ดน่าจะมีเพียงสิบเอ็ดหัวเมือง อันเนื่องมาจากการเขียนจำนวนตามแบบภาษาลาวโบราณ โดยเลขสิบเอ็ดจะประกอบไปด้วยเลขสิบกับเลขหนึ่ง (10+1 =101)ทำให้เกิดการอ่านที่ผิดเพี้ยนเป็นคำว่าร้อยเอ็ดนั้น น่าจะเป็นสมมุติฐานที่คลาดเคลื่อน เพราะจากการตรวจสอบข้อความตัวอักษรธรรมในต้นฉบับใบลานเรื่องอุรังคธาตุไม่ปรากฏว่ามีจุดไหนที่เขียนชื่อเมืองร้อยเอ็ดเป็นตัวเลข แต่กลับมีการเขียนถึงเมืองร้อยเอ็ดเป็นตัวอักษรทุกจุด (มีทั้งหมด 59 จุด) และไม่มีข้อความตอนใดที่บรรยายแจกแจงรายชื่อหัวเมืองทั้ง11 แห่ง ประกอบกับตามธรรมดาของการตั้งชื่อต่างๆไม่ว่าจะคนหรือเมืองนั้น จะต้องมีการออกเสียงก่อนถึงจะมีการเขียนเป็นตัวอักษรหรือตัวเลข ซึ่งหากชื่อเมืองแต่เดิมชื่อว่าเมืองสิบเอ็ดประตูแล้ว จึงมีการจารึกชื่อเป็นตัวเลขอย่าง 101 นั้น คำว่าสิบเอ็ดก็ไม่น่าจะออกเสียงเพี้ยนจนมาเป็นคำว่าร้อยเอ็ดอย่างในปัจจุบันได้ ดังนั้นชื่อเมืองร้อยเอ็ดหรือเมืองร้อยเอ็ดประตูจึงน่าจะเป็นชื่อเมืองที่มีมาอยู่แต่แรกเริ่มดังปรากฏในหลักฐานสำคัญ คือ ตำนานอุรังคธาตุฉบับกรมศิลป์ฯ

สรุปความหมาย ก็คือ มีคำ 2 คำที่ต้องทำความเข้าใจ คำแรก คือคำว่า ร้อยเอ็ด แปลว่าจำนวนที่มากมายจนนับไม่ถ้วน และ อีกคำหนึ่ง ก็คือ คำว่า เมืองร้อยเอ็ดประตู ซึ่งมีนักวิชาการ ได้ตีความว่าน่าจะหมายถึง ทวารวดี เพราะ ทวาร แปลว่า ช่อง, รู, ประตู วติ หรือ วดี แปลว่า เขต หรือ รั้ว ทวารดี จึงแปลว่า เมืองที่มีประตูเป็นรั้ว ซึ่งเปรียบเทียบแล้วน่าจะมีความหมายที่ใกล้เคียงกับคำว่าเมืองร้อยเอ็ดประตูที่สุด (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. 2542 ง : 38-39)

ภูมิศาสตร์

ที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดร้อยเอ็ดตั้งอยู่ตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างละติจูดที่ 15 องศา 24 ลิปดาเหนือ ถึง 16 องศา 19 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 103 องศา 16 ลิปดาตะวันออก ถึง 104 องศา 21 ลิปดาตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครโดยทางรถยนต์ประมาณ 512 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งสิ้น 8,299.46 ตางรางกิโลเมตร หรือ 5,187,156 ไร่ มีเขตแดนติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ หลายจังหวัดดังนี้

ทิศเหนือและตะวันตกเฉียงเหนือ จรดจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ จรดจังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันออก จรดจังหวัดยโสธร
ทิศตะวันออกเฉียงใต้ จรด จังหวัดศรีสะเกษ
ทิศใต้ จรดจังหวัดสุรินทร์
ทิศตะวันตก จรดจังหวัดมหาสารคาม

ลักษณะภูมิประเทศจังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 120-160 เมตร มีภูเขาทางตอนเหนือซึ่งติดต่อจากเทือกเขาภูพาน บริเวณตอนกลางของจังหวัด

Mahasarakham University

มีลักษณะเป็นที่ราบลูกคลื่น บริเวณตอนล่างมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำมูลและสาขา ได้แก่ ได้แก่ ลำน้ำชี ลำน้ำพลับพลา ลำน้ำเตา เป็นต้น บริเวณที่ราบต่ำอันกว้างขวาง เรียกว่าทุ่งกุลาร้องไห้ มีพื้นที่ประมาณ 80,000 ไร่ มีลักษณะเป็นที่ราบแอ่งกระทะ

ลักษณะภูมิอากาศจังหวัดร้อยเอ็ดได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ สภาพภูมิอากาศอยู่ในประเภทฝนเมืองร้อน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,196.8 ลูกบาศก์มิลลิเมตร ฝนตกชุกในเดือนมิถุนายนถึงกันยายน อากาศร้อนแห้งแล้งในเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน

การเมืองการปกครองและประชากรการปกครองแบ่งออกเป็น20 อำเภอ193 ตำบล 2,412 หมู่บ้าน มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 17 แห่ง (เทศบาลเมือง 1 แห่ง และเทศบาลตำบล 16 แห่ง) และองค์การบริหารส่วนตำบล 186 แห่ง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด อำเภอเกษตรวิสัย อำเภอปทุมรัตน์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน อำเภอธวัชบุรี อำเภอพนมไพร อำเภอโพนทอง อำเภอโพธิ์ชัย อำเภอหนองพอก อำเภอเสลภูมิ อำเภอสุวรรณภูมิ อำเภอเมืองสรวง อำเภอโพนทราย อำเภออาจสามารถ อำเภอเมยวดี อำเภอศรีสมเด็จ อำเภอจังหาร อำเภอเชียงขวัญ อำเภอหนองฮี อำเภอทุ่งเขาหลวง

มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น1,310,259 คน แยกเป็นชาย 654,508 คน หญิง 655,751 คน โดยมีอำเภอที่มีประชากรมากที่สุดได้แก่ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด 118,789 คน รองลงมาได้แก่ อำเภอเสลภูมิ มีจำนวน 108,063 คน และอำเภอสุวรรณภูมิ มีจำนวน 106,451 คน สำหรับอำเภอที่มีความหนาแน่นของประชากรมากที่สุด คือ อำเภอจังหาร โดยมีอัตราความหนาแน่น 295 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด มีอัตราความหนาแน่น 240 คนต่อตารางกิโลเมตร และอำเภอเชียงขวัญมีอัตราความหนาแน่น 215 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยอัตราความหนาแน่นโดยเฉลี่ยของจังหวัดอยู่ในระดับ 158 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยประชากรมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

กลุ่มไทย-ลาว เป็นกลุ่มชนพื้นเมืองเดิม อาศัยทั่วไปในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด

กลุ่มไทย-เขมร เป็นคนที่อยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด แต่มีบรรพบุรุษที่มีเชื้อสายเขมรอยู่ในอำเภอสุวรรณภูมิ และเกษตรวิสัย

กลุ่มไทย-ส่วย เป็นคนที่อยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด มีเชื่อสายเป็นชาวส่วยหรือกูยอยู่บริเวณอำเภอสุวรรณภูมิและอำเภอโพนทราย ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ

กลุ่มภูไทหรือผู้ไทย เป็นกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานในเขตอำเภอเมยวดี หนองพอก ซึ่งติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์ ยโสธร และมุกดาหาร

กลุ่มไทย้อ เป็นกลุ่มที่มีเชื้อสายมาจากแขวงคำมวน ประเทศลาว อาศัยอยู่ในเขตอำเภอโพธิ์ชัย

นอกจากนั้นยังมีกลุ่มคนอพยพเข้ามาอาศัยในจังหวัดร้อยเอ็ดในภายหลัง ได้แก่ กลุ่มไทย-จีน กลุ่มไทย-ยวน กลุ่มไทย-แขก

การศึกษา

การศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดได้ริเริ่มอย่างแบบตะวันตกนั้นได้เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2453 โดยพระครูอดุลยศีลพรต เจ้าอาวาสวัดศรีมงคล (ปัจจุบันคือวัดสระทอง) อำเภอเมืองร้อยเอ็ด ตรงกับช่วงเวลาที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มขยายการศึกษาไปสู่หัวเมืองต่าง ๆ

Mahasarakham University

ในปี พ.ศ. 2454 รัฐบาลจึงได้มอบหมายให้ราชบุรุษจันทร์มาเปิดโรงเรียนอย่างเป็นทางการที่วัดศรีมงคลโดยได้ตั้งชื่อว่า โรงเรียนวัดศรีมงคล ปลาย พ.ศ. 2456 จึงได้ย้ายมาทำการสอนที่อาคารที่ว่าการอำเภอเก่าริมคูเมือง พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนประจำมณฑลร้อยเอ็ด และตั้งเป็นโรงเรียนประจำมณฑลร้อยเอ็ด (ร้อยเอ็ด มหาสารคาม และกาฬสินธุ์) ซึ่งภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย

เนื่องจากโรงเรียนประจำมณฑลร้อยเอ็ดเปิดสอนเฉพาะนักเรียนชาย จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนประจำมณฑลหญิงขึ้นในปี พ.ศ. 2462 โดยได้แยกออกมาทำการเรียนการสอนบริเวณนอกคูเมืองทางทิศใต้ ซึ่งปัจจุบันคือ โรงเรียนสตรีศึกษา ต่อมารัฐก็ได้พยายามส่งเสริมการศึกษาระดับมัธยมศึกษามากขึ้น โดยได้จัดตั้งโรงเรียนประจำอำเภอจนครบทุกอำเภอในปี พ.ศ. 2513 จนกระทั่งปัจจุบันจังหวัดร้อยเอ็ดมีการจัดการศึกษาในทุกระดับการศึกษาทั้งระดับอุดมศึกษา อาชีวศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษานอกโรงเรียน ทั้งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการบริหารจัดการ

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2545 : 15-16) ให้ความหมายของการบริหารและการบริหารจัดการ ว่าควรทำความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเป็นเบื้องต้นก่อน กล่าวคือ สืบเนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ซึ่งหมายถึง มนุษย์โดยธรรมชาติย่อมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่อาจมีข้อยกเว้นน้อยมากที่มนุษย์อยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง เช่น ฤษี การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์อาจมีได้หลายลักษณะและเรียกต่างกัน เป็นต้นว่า ครอบครัว (Family) เผ่าพันธุ์ (Tribe) ชุมชน (Community) สังคม (Society) และประเทศ (Country) เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่มย่อมเป็นธรรมชาติอีกที่ในแต่ละกลุ่มจะต้องมี “ผู้นำกลุ่ม” รวมทั้งมี “แนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่ม” เพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย สภาพเช่นนี้ได้มีวิวัฒนาการตลอดมา โดยผู้นำกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น ในระดับประเทศของภาครัฐ ในปัจจุบันอาจเรียกว่า “ผู้บริหาร” ขณะที่การควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มนั้น เรียกว่า การบริหาร (Administration) หรือการบริหารราชการ (Public Administration) ด้วยเหตุผลเช่นนี้ มนุษย์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการบริหารหรือการบริหารราชการได้ง่าย และทำให้กล่าวได้อย่างมั่นใจว่า “ที่ใดมีประเทศ ที่นั่นย่อมมีการบริหาร”

คำว่า การบริหาร (Administration) มีรากศัพท์มาจากภาษาลาติน “Administatrae” หมายถึง ช่วยเหลือ (Assist) หรืออำนวยการ (Direct) การบริหารมีความสัมพันธ์หรือมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า “Minister” ซึ่งหมายถึง การรับใช้หรือผู้รับใช้หรือผู้รับใช้รัฐ คือ รัฐมนตรี สำหรับความหมายดั้งเดิมของคำว่า Administer หมายถึง การติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ

ส่วนคำว่า การจัดการ (Management) นิยมใช้ในภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อมุ่งแสวงหากำไร (Profits) หรือกำไรสูงสุด (Maximum Profits) สำหรับผลประโยชน์ที่จะตกแก่สาธารณะถือเป็นวัตถุประสงค์รองหรือเป็นผลพลอยได้ (By Product)

Mahasarakham University

เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงแตกต่างจากวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งหน่วยงานภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการสาธารณะทั้งหลาย (Public Services) แก่ประชาชน การบริหารภาครัฐทุกวันนี้หรืออาจเรียกว่าการบริหารจัดการ (Management Administration) เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจมากขึ้น เช่น การนำแนวคิดผู้บริหารสูงสุด (Chief Executive Officer) หรือ ซีอีโอ (CEO) มาปรับใช้ในวงราชการ การบริหารราชการด้วยความรวดเร็ว การลดพิธีการที่ไม่จำเป็น การลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการ และการจูงใจด้วยการให้รางวัลตอบแทน เป็นต้น นอกเหนือจากการที่ภาครัฐได้เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจเข้ามารับสัมปทานจากภาครัฐ เช่น ให้สัมปทานโทรศัพท์มือถือ การขนส่งเหล้า บุหรี่ อย่างไรก็ดี ภาคธุรกิจก็ได้ทำประโยชน์ให้แก่สาธารณะหรือประชาชนได้เช่นกัน เช่น จัดโครงการคืนกำไรให้สังคมด้วยการลดราคาสินค้า ขายสินค้าราคาถูก หรือการบริจาคเงินช่วยเหลือสังคม เป็นต้น

การบริหาร บางครั้งเรียกว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ (ถ้าเป็นหน่วยงานภาคเอกชนหมายถึงของหน่วยงาน และ/หรือ บุคคล) ที่เกี่ยวข้องกับคน สิ่งของและหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่าง ๆ เช่น (1) การบริหารนโยบาย (Policy) (2) การบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority) (3) การบริหารคุณธรรม (Morality) (4) การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Society) (5) การวางแผน (Planning) (6) การจัดองค์การ (Organizing) (7) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing) (8) การอำนวยการ (Directing) (9) การประสานงาน (Coordinating) (10) การรายงาน (Reporting) และ (11) การงประมาณ (Budgeting) เช่นนี้ เป็นการนำ “กระบวนการบริหาร” หรือ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” ที่เรียกว่า แพ็มส์-โพสคอร์บ (PAMS-POSDCoRB) แต่ละตัวมาเป็นแนวทางในการให้ความหมาย

การให้ความหมายทั้ง 2 ตัวอย่างที่ผ่านมานี้ เป็นการนำหลักวิชาการด้านการบริหาร คือ “กระบวนการบริหาร” และ “ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร” มาใช้เป็นแนวทางหรือกรอบแนวคิดในการให้ความหมายซึ่งน่าจะมีส่วนทำให้การให้ความหมายคำว่าการบริหารเช่นนี้ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการบริหาร ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย เป็นวิชาการ และมีกรอบแนวคิดด้วย นอกจาก 2 ตัวอย่างนี้แล้ว ยังอาจนำปัจจัยอื่นมาใช้เป็นแนวทางในการให้ความหมายได้อีก เป็นต้นว่า 3M ซึ่งประกอบด้วย การบริหารคน (Man) การบริหารเงิน (Money) และการบริหารงานทั่วไป (Management) และ 5ป ซึ่งประกอบด้วย ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ประหยัด ประสานงาน และประชาสัมพันธ์ เพื่อช่วยเพิ่มความเข้าใจการบริหารมากขึ้น จึงขอนำความหมายคำว่า การบริหาร การจัดการ และการบริหารจัดการ มาแสดงไว้ด้วย เช่น

สมพงศ์ เกษมสิน (2514 : 13-14) มีความเห็นว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร (Administrative Resource) เช่น คน เงิน วัสดุ สิ่งของ และการจัดการ มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) เช่น POSDCoRB Model ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมพงศ์ เกษมสิน (2523 : 5-6) กล่าวไว้ว่า คำว่า การบริหารนิยมใช้กับการบริหารราชการ หรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งมีศัพท์บัญญัติ ว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) และคำว่า การจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชน

Mahasarakham University

หรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ สมพงศ์ เกษมสิน ยังให้ความหมายการบริหารไว้ว่า การบริหารมีลักษณะเด่นเป็นสากลอยู่หลายประการ ดังนี้

1. การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
2. การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบ
3. การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
4. การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
5. การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล
6. การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคล กล่าวคือ ความร่วมใจ (Collective Mind) จะก่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (Group Cooperation) อันจะนำไปสู่พลังของกลุ่ม (Group Effort) ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์
7. การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล
8. การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์
9. การบริหารไม่มีตัวตน (Intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

อนันต์ เกตุวงศ์ (2523 : 27) ให้ความหมายการบริหาร ว่า เป็นการประสานความพยายามของมนุษย์ (อย่างน้อย 2 คน) และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดผลตามต้องการ

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2532 : 17) ให้ความหมายการบริหารว่า หมายถึง ระบบที่ประกอบไปด้วยกระบวนการในการนำทรัพยากรทางการบริหารทั้งทางวัตถุและคนมาดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ติน ปรัชญพฤทธิ์ (2535 : 8) มองการบริหารในลักษณะที่เป็นกระบวนการ โดยหมายถึงกระบวนการนำเอาการตัดสินใจ และนโยบายไปปฏิบัติ ส่วนการบริหารรัฐกิจหมายถึงเกี่ยวข้องกับการนำเอานโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2545 : 36-38) แบ่งการบริหาร ตามวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งหน่วยงานไว้ 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง การบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเรียกว่า การบริหารรัฐกิจ (Public Administration) หรือการบริหารภาครัฐ มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้ง คือ การให้บริการสาธารณะ (Public Services) ซึ่งครอบคลุมถึงการอำนวยความสะดวกการรักษาความสงบเรียบร้อย ตลอดจนการพัฒนาประชาชนและประเทศชาติ เป็นต้น การบริหารส่วนนี้เป็นการบริหารของหน่วยงานของภาครัฐ (Public or Governmental Organization) ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เช่น การบริหารงานของหน่วยงานของสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง กรม หรือเทียบเท่า การบริหารงานของจังหวัดและอำเภอ การบริหารงานของหน่วยการบริหารท้องถิ่น หน่วยงานบริหารเมืองหลวง รวมตลอดทั้งการบริหารงานของหน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น

ส่วนที่สอง การบริหารงานของหน่วยงานภาคธุรกิจ ซึ่งเรียกว่าการบริหารธุรกิจ (Business Administration) หรือการบริหารภาคเอกชนหรือการบริหารของหน่วยงานของเอกชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งเพื่อการแสวงหากำไร หรือการแสวงหากำไรสูงสุด (Maximum Profits) ในการทำธุรกิจ การค้าขาย การผลิตอุตสาหกรรม หรือให้บริการ เห็นตัวอย่างได้อย่างชัดเจนจากการบริหารงานของ บริษัท ห้างร้าน และห้างหุ้นส่วนทั้งหลาย

Mahasarakham University

ส่วนที่สามการบริหารของหน่วยงานที่ไม่สังกัดภาครัฐ (Non-governmental Organization) ซึ่งเรียกย่อว่า หน่วยงาน เอ็นจีโอ (NGO.) เป็นการบริหารงานของหน่วยงานที่ไม่แสวงหาผลกำไร (Non-profit Administration) มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้ง คือ การไม่แสวงหาผลกำไร (Non-profit) เช่น การบริหารของมูลนิธิ และสมาคม

ส่วนที่สี่ การบริหารงานของหน่วยงานระหว่างประเทศ (International Organization) มีวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้ง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น การบริหารงานของสหประชาชาติ (United Nations Organization) องค์การค้าระหว่างประเทศ (World Trade Organization) และกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN)

ส่วนที่ห้า การบริหารงานขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ การบริหารงานขององค์กรส่วนนี้เกิดขึ้นหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีองค์กรตามรัฐธรรมนูญขึ้น เช่น การบริหารงานของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง และผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นต้น องค์กรดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นหน่วยงานของรัฐเช่นกัน แต่มีลักษณะพิเศษ เช่น เกิดขึ้นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว และมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งเพื่อปกป้องคุ้มครองและรักษาสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ส่วนที่หก การบริหารงานของหน่วยงานภาคประชาชน มีวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศและถูกเอารัดเอาเปรียบตลอดมา เช่น การบริหารงานของหน่วยงานของเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้แรงงาน และกลุ่มผู้ให้บริการ

Harold Koontz (สมพงศ์ เกษมสิน. 2523 : 6 ; อ้างอิงมาจาก Harold Koontz. 1980 : 45) ให้ความหมายของการจัดการ หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์การจัดการนั้น

ธงชัย สันติวงษ์ (2543 : 21-22) ในปี พ.ศ. 2543 กล่าวถึงลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ 3 ด้าน คือ

1. ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์การ

2. ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำ งานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์การ และการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

3. ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้า

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548 : 5) กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการ (Management Administration) การบริหารการพัฒนา (Development Administration) แม้กระทั่งการบริหารการบริการ (Service Administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย 3 ส่วน คือ หนึ่ง ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการ

Mahasarakham University

บริหารราชการ สอง มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การคิด (Thinking) หรือการวางแผน (Planning) การดำเนินงาน (Acting) และการประเมินผล (Evaluating) และ สาม มีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้นเรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการ เป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบาย แผน แผนงาน โครงการ (Policy, Plan, Program, Project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน

คำว่า การบริหารและการบริหารจัดการ รวมทั้งคำอื่น ๆ อีก เป็นต้นว่า การปกครอง (Government) การบริหารการพัฒนา การจัดการ และการพัฒนา (Development) หรือแม้กระทั่งคำว่า การบริหารการบริการ (Service Administration) การบริหารจิตสำนึกหรือการบริหารความรู้ผิดรู้ชอบ (Consciousness Administration) การบริหารคุณธรรม (Morality Administration) และการบริหารการเมือง (Politics Administration) ที่เป็นคำในอนาคตที่อาจถูกนำมาใช้ได้ คำเหล่านี้ล้วนมีความหมายใกล้เคียงกัน ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจในแต่ละยุคสมัยจะนำคำใดมาใช้โดยอาจมีจุดเน้นแตกต่างกันไปบ้าง อย่างไรก็ตาม ทุกคำที่กล่าวมานี้เฉพาะในภาครัฐ ล้วนหมายถึง (1)การดำเนินงาน การปฏิบัติงาน แนวทาง (Guideline) วิธีการ (Method) หรือมรรควิธี (Means) ใดๆ (2)ที่หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้ในการบริหารราชการหรือปฏิบัติงาน (3)ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (4)เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทาง (End หรือ Goal) หรือการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม เช่น มีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางเบื้องต้น (Primary Goal) คือ ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ หรือช่วยเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติราชการให้เป็นไปในทิศทางที่ดีกว่าเดิม หรือมีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่จุดหมายปลายทางสูงสุด (Ultimate Goal) คือ การพัฒนาประเทศที่ประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน เป็นต้น และทุกคำดังกล่าวนี้ อาจมองในลักษณะที่เป็นกระบวนการ (Process) ที่มีระบบและมีหลายขั้นตอนในการดำเนินงานก็ได้

สรุป

การบริหารและการบริหารจัดการมีแนวคิดมาจากธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นสัตว์สังคม ซึ่งจะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม โดยจะต้องมีผู้นำกลุ่มและมีแนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย ซึ่งอาจเรียกว่าผู้บริหารและการบริหาร ตามลำดับ ดังนั้น ที่ใดมีกลุ่มที่นั่นย่อมมีการบริหาร

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นโครงสร้างทางจิตของมนุษย์โดยมีการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมเน้นศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมในสังคมที่ต่างกัน วิธีการศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบวัฒนธรรมของทุกชนชาติ แสดงให้เห็นขบวนการทางจิตของมนุษยชาติในโลก

Mahasarakham University

ซึ่งเป็นขบวนการทางจิตที่เป็นแบบเดียวกัน สะท้อนให้เห็นโครงสร้างความคิดร่วมกันของมนุษยชาติ ลักษณะธรรมชาติของทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ได้มีข้อสมมติที่สำคัญกล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ดังนี้ 1) ทุกสังคมประกอบขึ้นด้วยการบูรณาการรวมหน่วย (Integration) ของหน่วยต่าง ๆ หรือส่วนประกอบ หรือองค์ประกอบต่าง ๆ ทางสังคม 2) ทุกองค์ประกอบของสังคมแต่ละส่วนจะทำหน้าที่หรือทำประโยชน์ซึ่งกันและกันเพื่อความสมบูรณ์และความอยู่รอดทางคม 3) ทุกสังคมมีแนวโน้มที่จะรักษาสมดุลยภาพ และ4) ทุกสังคมจะมีความมั่นคง เนื่องจากสมาชิกภายในสังคมมีความสอดคล้องและเข้าใจซึ่งกันและกันในเรื่องของสถานภาพ ค่านิยม เป็นต้น

Malinowski (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2544 : 113 ; อ้างอิงมาจาก Malinowski. 1995 : 194) ได้เสนอความคิดในทฤษฎีหน้าที่โดยมีความเห็นร่วมกันว่าสังคมต้องมีโครงสร้างที่ดีเพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีเอกภาพ องค์ประกอบในโครงสร้างต้องเอื้ออำนวยระหว่างกันตามวิถีที่ควรจะเป็นเพื่อรักษาดุลยภาพของระบบส่วนรวม ดังนั้นขนบธรรมเนียมประเพณี และสถาบันต่าง ๆ ควรมีหน้าที่สนับสนุนระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง ประการที่สำคัญคือ ระบบสังคมและวัฒนธรรม ควรมีหน้าที่เป็นสื่อกลางให้สมาชิกในสังคมสามารถปรับตัว จนเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ ควรทำหน้าที่เป็นสื่อกลางให้สมาชิกในสังคมให้เข้ามาร่วมกันทำงาน ทำกิจกรรมทางสังคมอย่างมีเสถียรภาพ อย่างไรก็ตามนักทฤษฎีหน้าที่นิยมก็ยอมรับว่ายังมีความไม่สมดุลและความขัดแย้งภายในสังคมอยู่บ้าง อาจสรุปได้ว่าทฤษฎีหน้าที่นิยมมีความเชื่อว่าสังคมมีแนวโน้มจะรักษาเสถียรภาพและพยายามสร้างความผูกพันภายในสังคมให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

Malinowski (1995 : 110) ได้นำเสนอแนวคิดหลักของทฤษฎีหน้าที่วัฒนธรรมสนองความต้องการความจำเป็นของปัจเจกบุคคล วัฒนธรรมเติบโตมาจากความต้องการการจำเป็น 3 ประเภทของมนุษย์ คือ

1. ความจำเป็นต้องการพื้นฐาน(Basic Biological and Psychological Needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นของมนุษย์ ได้แก่ ความจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการดิ้นรนเพื่อให้มีชีวิตอยู่ เช่น ต้องการอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การพักผ่อน การเจริญเติบโต การสืบพันธุ์ เป็นต้น

2. ความจำเป็นต้องการด้านสังคม (Instrumental Needs) จะเกี่ยวกับการร่วมมือกันทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานและทำให้ร่างกายได้รับการตอบสนองความต้องการจำเป็นเบื้องต้นได้ เช่น การแบ่งงานกันทำ การแจกจ่ายอาหาร การป้องกันภัย การผลิตสินค้า การบริการและการควบคุมทางสังคม

3. ความต้องการทางด้านจิตใจ (Symbolic Needs) คือความต้องการจำเป็นของมนุษย์เพื่อความมั่นคงทางด้านจิตใจ เช่น ความต้องการสงบทางใจ ความกลมกลืนกันทางสังคมและเป้าหมายชีวิต ระบบสังคมที่สนองความต้องการเหล่านี้ ได้แก่ ความรู้ กฎหมาย ศาสนา นิยายปรัมปรา ศิลปะ และเวทมนต์คาถา โดยทั่วไปเวทมนต์คาถาทำหน้าที่ที่ทำให้คนรู้สึกอบอุ่นใจ เพราะงานบางอย่างที่มนุษย์ทำค่อนข้างยากลำบากและมนุษย์ไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดผลอย่างไรบ้าง ทำให้เกิดความไม่มั่นใจ จึงต้องพึ่งเวทมนต์คาถาช่วย เพื่อทำให้เกิดความมั่นใจมากขึ้น ส่วนนิยายปรัมปรามักให้อำนาจชนชั้นปกครองและให้ค่านิยมทางสังคม

Mahasarakham University

2.2 ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม เป็นแนวคิดของนักมานุษยวิทยาอเมริกันที่เน้นถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมว่าเป็นตัวกำหนดกระบวนการทางสังคมวัฒนธรรม โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยมีพื้นฐานสำคัญคือ เทคโนโลยีการผลิต โครงสร้างสังคม และลักษณะของสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นเงื่อนไขหลักกำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของสังคมวัฒนธรรม (ทรงคุณ จันทจร. 2553 : 50-51)

ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology Theory) กล่าวถึงปฏิกิริยาตอบสนองระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม Julian H. Steward และคนอื่น ๆ เช่น Andrew P.Williams และ Roy A. Rappaport (1968) เป็นนักนิเวศวิทยาที่ให้ความสนใจในเรื่องธรรมชาติเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ และขยายความคิดนี้ออกไปว่าวัฒนธรรมซึ่งถูกำหนดโดยสิ่งแวดล้อมนั้นสัมพันธ์กับกายภาพของมนุษย์ แต่ธรรมชาติทางสิ่งแวดล้อมซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมนั้นจะต้องแยกออกจากธรรมชาติในทางชีวภาพ เพราะเป็นธรรมชาติต่างชนิดกัน Vayda และ Rappaport ยังได้อธิบายต่อไปว่าวัฒนธรรมของมนุษย์นั้นสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างยิ่ง เพราะว่าระบบความคิดได้แก่ สมอง หัวใจ ต่อมต่าง ๆ เป็นระบบธรรมชาติในร่างกายของมนุษย์ ระบบความคิดจะเป็นอย่างไรอยู่ที่ระบบร่างกายโดยส่วนรวมจะเป็นอย่างไรด้วย ร่างกายปรกติระบบความคิดก็ปรกติ ผลความคิดก็ปรกติ ระบบความคิดจะตอบสนองกับธรรมชาติ ธรรมชาติเป็นตัวบงการความคิดแต่ถ้าร่างกายผิดปรกติระบบความคิดก็ทำงานไม่สะดวก ไม่คล่องตัว หรือบกพร่อง ต่อให้ธรรมชาติบงการอย่างไรความคิดที่ได้มาก็ไม่เป็นไปตามนั้น ดังนั้น บุคคลจะได้รับความสำเร็จเพียงไรหรือมีวัฒนธรรมดีหรือไม่ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับร่างกายของตนเอง ถ้ามนุษย์มียีนส์ดีจะทำให้มันสมองดีจะคิดดีและจะเจริญเร็ว เป็นต้น ระบบความคิดดีเพียงใดหากไม่มีสิ่งแวดล้อมมากระตุ้นความคิดก็ไม่มีอะไรให้คิดเช่นกัน ในธรรมชาติเดียวกันถ้าระบบร่างกาย (ซึ่งก็คือระบบความคิดของมนุษย์) แตกต่างกันหรือยีนส์แตกต่างกัน เช่น คนหนึ่งยีนส์ดี อีกคนหนึ่งยีนส์ไม่ดีหรือโง่ทั้งสอง นั้นก็คิดได้ไม่เท่ากันในสิ่งแวดล้อมเดียวกันคนจึงเจริญไม่เท่ากัน เป็นต้น เมื่อคนเจริญขึ้นก็จะไปจัดสรรปรุงแต่งธรรมชาติให้ดีขึ้นเพื่อให้ความสะดวกสบายแก่การดำรงอยู่ของมนุษย์ (นิยพรรณ (ผลวัฒนะ) วรรณศิริ. 2540 : 124)

แนวความคิดของ White ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมมีองค์ประกอบอยู่ 3 ประการด้วยกันคือ 1)ระบบเทคโนโลยีซึ่งรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้น 2) ระบบสังคม ซึ่งเป็นการรวมตัวขององค์กรทางสังคม (Social Organization) และพฤติกรรมของมนุษย์ และ 3) ระบบความคิด (Ideology) ซึ่งรวมถึงความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติ และค่านิยมต่าง ๆ ของเทคโนโลยีเป็นโครงสร้างส่วนล่าง (Infrastructure) หรือพื้นฐานสำคัญของวัฒนธรรมเพราะชีวิตจำเป็นต้องพึ่งอาศัยระบบนี้ในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ส่วนองค์กรทางสังคมและระบบความคิดเป็นโครงสร้างส่วนบน (Superstructure) ของวัฒนธรรม วัฒนธรรมจะพัฒนาสูงขึ้นเมื่อมนุษย์สามารถใช้เทคโนโลยีควบคุมและนำเอาพลังงานมาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น และมนุษย์สามารถประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้ที่ก้าวหน้าขึ้น วัฒนธรรมที่มีวิวัฒนาการในระดับต่ำคือ วัฒนธรรมที่มีวิถีการผลิต (Mode of Production) ที่ใช้กำลังคนและวัฒนธรรมที่มีวิวัฒนาการสูงก็คือวัฒนธรรมที่ใช้พลังงานธรรมชาติได้

Mahasarakham University

อย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้เครื่องมือเครื่องจักรช่วยในการผลิต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือสังคมอุตสาหกรรมนั่นเอง สังคมจะมีวิวัฒนาการสูงหรือต่ำจึงขึ้นอยู่กับจำนวนพลังงานที่สามารถนำมาใช้ได้ (ทรงคุณ จันทจร. 2553 : 52-53)

Julian H. Steward ศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสังคม มีแนวความคิดว่าวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือช่วยให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมมีการปรับตัวอย่างไรให้เข้ากับสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมที่ต่างกันทำให้วิถีการผลิตและสภาพความเป็นอยู่ตลอดจนวัฒนธรรมต่างกัน ความแตกต่างนี้เกิดจากการปรับตัวให้เข้าสภาพแวดล้อม เทคโนโลยีและโครงสร้างสังคมเป็นหลักวัฒนธรรมกับสภาพแวดล้อมจึงมีความแนบแน่นใกล้ชิดและส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก ในยุคสมัยที่พัฒนาการด้านเทคโนโลยียังอยู่ในระดับต่ำ มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและทำให้สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลเป็นตัวกำหนดรูปแบบวัฒนธรรม แต่เมื่อเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากขึ้นมนุษย์ย่อมมีศักยภาพในการเปลี่ยนหรือดัดแปลงสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น อิทธิพลของสภาพแวดล้อมก็เริ่มลดลง หากแต่รูปแบบและขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างจะยังคงอยู่ และได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

Daryll Forde เป็นนักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษที่มีงานหลากหลายเป็นบรรณาธิการของวารสารแอฟริกาในปี 1944 เป็นผู้สนับสนุนที่แข็งแกร่งของการรวมเป็นหนึ่งเดียวกับมานุษยวิทยา ที่เอาระหว่างมิติทางนิเวศวิทยา การเมือง ภาษา และชีวภาพของสังคม ผลงานสำคัญมูลนิธิที่อยู่อาศัยรวมถึงเศรษฐกิจและสังคม (1934) การสมรสและครอบครัวของ Yako (1941) บริบทของความเชื่อ (1958) และ การศึกษา Yako (1964)

Clifford Geetz (สุเนตร โพธิสาร. 2553 : 128 ; อ้างอิงมาจาก Clifford Geetz. 1999 : 88) ศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของแบบแผนการเกษตรในอินโดนีเซีย ได้เขียนหนังสือ “Agricultural Involution” (1963) ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของระบบนิเวศน์ที่มีต่อโครงสร้างสังคม หัวใจที่สำคัญของแนวคิดนี้ก็คือ “การรวมเอาระบบสังคม วัฒนธรรมและสภาวะทางชีววิทยาเข้าด้วยกันในการศึกษาการพัฒนาของสังคม”

Marvin Harris (สุเนตร โพธิสาร. 2553 : 128 ; อ้างอิงมาจาก Marvin Harris. 1999 : 78) ศึกษาการทำสงครามของชนบรรพกาล (Primitive Warfare) โดยอธิบายว่า “สงครามเป็นกลไกอันหนึ่งในการปรับจำนวนประชากรให้เหลือพอที่จะสามารถอาศัยอยู่ในระบบนิเวศหนึ่งได้อย่างเหมาะสม”

Harris (ทรงคุณ จันทจร. 2553 : 54 ; อ้างอิงมาจาก Harris. 1998 : 45) มีแนวความคิดว่ากระบวนการวิวัฒนาการ (Evolutionary Process) คือ ขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมเพื่อรักษาความสมดุลระหว่างจำนวนประชากรกับสภาพแวดล้อมโดยมีเทคโนโลยีทางการผลิตเป็นตัวกำหนดสำคัญ ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่ทำหน้าที่รักษาความสมดุลไว้ ประเพณี ความเชื่อ หรือกฎข้อห้ามต่าง ๆ จะยั่งยืนมั่นคงเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับสิ่งเหล่านี้สามารถให้ “ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ” แก่มนุษย์ได้มากน้อยเพียงใด ขั้นตอนของกระบวนการวิวัฒนาการถูกกำหนดโดยวิธีการผลิต ซึ่งมีเทคโนโลยีเป็นตัวแปรหรือปัจจัยสำคัญมนุษย์ในทุกสังคมจะพยายามปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและในขณะเดียวกันมนุษย์ก็พยายามตักตวงผลประโยชน์ทางวัตถุจากธรรมชาติให้มากที่สุด ความพยายามด้านนี้บวกกับ

Mahasarakham University

การเพิ่มขึ้นของประชากร ทำให้มนุษย์จำต้องคิดค้นเทคโนโลยีการผลิตขึ้นมาใหม่อยู่เสมอทั้งนี้เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างทรัพยากรธรรมชาติกับอัตราเพิ่มของประชากร

Ruth Benedict (ทรงคุณ จันทจร. 2553 : 54 ; อ้างอิงมาจาก Ruth Benedict. 1988 : 65) มีแนวความคิดว่า วัฒนธรรมแต่ละแห่งเป็นภาพรวมเฉพาะของส่วนต่าง ๆ ที่ผสมกลมกลืนกันที่ส่วนรวมทั้งหมดถูกหลอมหล่อโดยคติทางวัฒนธรรมที่เฉพาะของวัฒนธรรมนั้น ๆ ศาสนา ครอบครัว เศรษฐกิจ และสถาบันการเมือง การปกครอง ต่างเข้ากันได้อย่างดีเพื่อกลายมาเป็นภาพรวมที่เฉพาะและเนื่องจากภาพรวมดังกล่าวเป็นผลมาจากการมีประวัติศาสตร์ที่เฉพาะ ดังนั้นจึงไม่อาจเปรียบเทียบวัฒนธรรมใดดีกว่าวัฒนธรรมอื่นๆ ได้

2.3 ทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์

เป็นทฤษฎีหนึ่งที่เพิ่งมีนักวิชาการสนใจ เป็นการอธิบายการจัดระเบียบทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และสามารถอธิ บายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมทั้งในระดับบุคคลและสถาบัน Mead (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2544 : 137-142 ; อ้างอิงมาจาก Mead. 1934) เป็นนักจิตวิทยาสังคม ได้รวบรวมทฤษฎีเกี่ยวกับสัญลักษณ์สัมพันธ์ มีสาระสำคัญที่มีดด์ กล่าวถึงการจัดระเบียบทางสังคมคือ ความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลในสังคมนั้นอยู่ที่การมีและการให้ความหมายร่วมกัน (Shared Meaning) การกระทำระหว่างกันของบุคคลในสังคม จนเกิดเป็นความสัมพันธ์กันขึ้นนั้น เป็นเพราะใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน Mead กล่าวว่า มนุษย์กับสังคมมีความสัมพันธ์ต่อกัน มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งในสังคมและสังคมก็จำเป็นต้องมีมนุษย์อาศัยอยู่และมีการกระทำต่อกัน ทั้งมนุษย์และสังคมจึงพึ่งพาอาศัยกัน แก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อความอยู่รอดของทั้งสองฝ่าย เพราะฉะนั้นกระบวนการของการกระทำระหว่างกัน (Social Interaction) จึงมีความสำคัญมากในทฤษฎีของสัญลักษณ์สัมพันธ์

กล่าวโดยสรุป Mead ได้เน้นถึงความสัมพันธ์ของสัญลักษณ์ที่มนุษย์ได้ใช้ร่วมกัน การรวมกลุ่มทางสังคมมิได้เกิดขึ้นจากการร่วมกัน แต่มาจากความตั้งใจ การกระทำก็แสดงด้วยความตั้งใจ ด้านสัญลักษณ์จะเป็นเครื่องกระตุ้นให้บุคคลหนึ่งแสดงโต้ตอบความหมายนั้น ๆ จนเกิดความสัมพันธ์กันขึ้น จึงมองเป็นการจัดระเบียบอย่างหนึ่ง Blumer (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2544 : 137-142 ; อ้างอิงมาจาก Blumer. 1962) ได้อธิบายการจัดระเบียบทางสังคมว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มต่าง ๆ เกิดจากผลของการที่บุคคลแปลหรือกำหนดความหมายของการกระทำต่อกัน การมีปฏิกิริยาโต้ตอบมิได้มีโดยตรงต่อการกระทำของบุคคล แต่เพราะปฏิกิริยาต่อความหมายของการกระทำต่อกัน หรือปฏิกิริยาต่อกันต้องอยู่ในรูปแบบของกระบวนการที่บุคคลทั้งหลายเข้าใจในเหตุการณ์ สามารถประเมินเหตุการณ์ ให้ความหมาย และตัดสินใจที่จะมีการกระทำโต้ตอบ แนวความคิดของ Blumer มีลักษณะที่คล้ายกับความคิดของ Mead แต่ได้เน้นถึงปฏิกิริยาโต้ตอบระหว่างการกระทำระหว่างกันต่อการแปลความหมายของสัญลักษณ์ เราอาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนการกระทำระหว่างกันของบุคคลในสังคมนั้น มาจากการที่บุคคลหรือกลุ่มมีความคิดริเริ่มความคิดสร้างสรรค์ต่อการแปลความหมายหรือการตีความในแบบแผนการกระทำใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากแบบแผนเดิมย่อมจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการกระทำระหว่างกันได้

Mahasarakham University

ทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงกระบวนการกระทำระหว่างกันมีข้อสมมติที่เกี่ยวกับการจัดระเบียบทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากพฤติกรรมเป็นการโต้ตอบหรือปฏิกิริยาของกระบวนการที่บุคคลต่างๆ ได้แปลความหมาย ประเมินผล ให้ความหมายตามเนื้อหาสาระที่บุคคลกระทำต่อกัน การจัดระเบียบทางสังคมจึงมีลักษณะเป็นกระบวนการมากกว่าที่จะเป็นโครงสร้าง

2. โครงสร้างทางสังคมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทันที โดยไม่ทำให้การกระทำของปัจเจกบุคคลชะงัก การที่จะเข้าใจแบบแผนของการจัดระเบียบทางสังคม จะต้องยอมรับว่าแบบแผนต่างๆ เหล่านั้นเป็นพฤติกรรมปลีกย่อยของปัจเจกบุคคล

3. ขณะที่ทำการมีลักษณะเป็นการกระทำที่ซ้ำ ๆ และมีโครงสร้างในเรื่องการกระทำนั้น ๆ โดยการนิยามสถานการณ์และการคาดหวังที่เห็นได้อย่างเด่นชัด ธรรมชาติของสัญลักษณ์แสดงให้ทราบถึงความสามารถของการใช้สัญลักษณ์ใหม่ๆ ผลก็คือ ทำให้มีการแปลความหมายใหม่ การประเมินผลใหม่ การนิยามใหม่ และการกำหนดพฤติกรรมใหม่เกิดขึ้นได้เสมอ โครงสร้างสังคมที่มีอยู่เดิมจึงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งนี้ก็เพราะเป็นการกระทำระหว่างกัน

4. แบบแผนของการจัดระเบียบทางสังคม จึงเป็นตัวแทนของปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ ที่เกิดขึ้นทันทีทันใด ซึ่งสามารถรักษาไว้เสมือนเป็นเรื่องราวต่าง ๆ ที่นิยามสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดและสนับสนุนแบบแผนเหล่านี้สามารถดำเนินการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนสามารถเปลี่ยนแปลงแบบแผนนั้นๆ ด้วย

5. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นลักษณะของธรรมชาติ เนื่องจากการกระทำระหว่างกันก็เป็นการเปลี่ยนแปลงอยู่แล้ว สังคมเองจะหารูปแบบที่เหมาะสมที่สุดว่าจะเปลี่ยนแปลงเป็นรูปแบบใด และการเปลี่ยนแปลงจะไม่มีการยุติในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ในสมัยหนึ่งจากแบบแผนการกระทำระหว่างกันนั้น อาจจะแตกต่างกันไปจากระบบแบบแผนการกระทำระหว่างกันในอีกสมัยหนึ่งก็ได้

การอธิบายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมตามทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์อาจจะกล่าวได้ว่าสามารถที่จะวิเคราะห์ได้ดีในระดับทางการกระทำระหว่างกันของปัจเจกบุคคล และได้ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดจากการกระทำของ ปัจเจกบุคคล เนื่องจากปัจเจกบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความสัมพันธ์อันเกิดจากการกระทำระหว่างกันทางสังคมจึงเป็นเรื่องราวของธรรมชาตินั่นเอง เปรียบเสมือนกับเวลาและกระแสน้ำไม่เคยคอยใคร แบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากการกระทำระหว่างกันจึงมีการสะสม มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปสู่การกระทำระหว่างกันทางสังคมอื่น ๆ ต่อเนื่องกันไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

สัญลักษณ์มีได้หลายแบบ เช่น ภาษา กิริยาท่าทางหรือการกระทำ ภาษาเป็นระบบสัญลักษณ์ที่มีความสลับซับซ้อน ยากแก่การเข้าใจ ต้องอาศัยการฝึกฝนอบรมเรียนรู้เป็นเวลานาน มีความชำชองจึงจะใช้ได้ แต่กระนั้นก็ยังมีผิดพลาดอยู่เสมอ เพราะต้องอาศัยการตีความตามสถานการณ์ (Context) ในขณะนั้นๆ เช่น ครูมองเห็นลูกศิษย์ในชั้นที่ตนกำลังสอนคนหนึ่งกำลังคุยจึงเรียกชื่อศิษย์คนนั้น แปลว่าให้เด็กคนนั้นหยุดคุย ครูภูมิศาสตร์ใช้คำว่า Capital ในความหมายเมืองหลวง ครูบัญชีใช้คำนั้นในความหมายเงินทุน ครูสังคมวิทยาใช้คำนั้นในความหมายว่าหนักหรือมหันต์ ในคำว่า Capital Punishment กิริยาท่าทางหรือการกระทำแต่ละอย่างก็มีความหมายได้หลายอย่างตามความคิดของมนุษย์ เช่น การร้องไห้ อาจแปลว่า ดีใจ เสียใจ หรือเจ็บแค้นใจก็ได้ หัวเราะ

Mahasarakham University

ก็ทำนองเดียวกัน ยักคิ้วหลิ่วตาก็มีความหมายได้หลายอย่าง มนุษย์รู้ความหมายได้โดยอาศัยการตีความในบริบทนั้น ๆ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2549 : 28-30)

นักทฤษฎีสัญลักษณ์ทางสังคม นำเอาความรู้เหล่านี้มาใช้กับสังคมมนุษย์โดยสร้างเป็นทฤษฎีขึ้นมาว่า ตัวมนุษย์ (อัตตา) นั้นเป็นสัญลักษณ์ มีความหมายได้หลายอย่างในสายตามของผู้อื่น มนุษย์จึงพัฒนาตัวตนขึ้นมาจากความรู้สึกหรือสายตาของผู้อื่น ทำตัวดีงามตามสายตาหรือมาตรฐานของสังคม ตัวตนจึงเป็นตัวตนทางสังคม (Social Self) คือเป็นผลผลิตของสังคม (Social Product) แน่นอนจะเป็นตัวตนตามสายตามผู้อื่นได้ต้องอาศัยจิต (Mind) ช่วยคิด จิตจะรู้จักคิดได้ ก็ต้องอาศัยสื่อคือสัญลักษณ์ ๆ สำคัญในที่นี้คือ ภาษา จึงกล่าวได้ว่า ภาษาทำให้เกิดจิต จิตทำให้เกิดตัวตน แล้วตัวตน (อาศัยสัญลักษณ์อีก) ก็สร้างสังคมขึ้น สังคมจะอยู่หรือจะไปก็แล้วแต่มนุษย์เหล่านี้เอง ทฤษฎีนี้จึงให้ความสำคัญแก่มนุษย์มาก

2.4 ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม

นิเวศวัฒนธรรม (Cultural Ecology) เป็นทฤษฎีที่ศึกษาอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อวัฒนธรรมมนุษย์ นักมานุษยวิทยาที่สำคัญคือ Leslie White ผลงานที่สำคัญคือ The Evolution of Culture พิมพ์เผยแพร่ในปีค.ศ. 1957 เสนอความคิดในการอธิบายกฎของวิวัฒนาการ โดยชี้ว่าวัฒนธรรมเป็นปัจจัยผลักดันทำให้มนุษย์สามารถผลิตพลังงานเพิ่มขึ้น และสามารถใช้พลังงานควบคุมสังคม พัฒนาการของวัฒนธรรม เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ไวท์ เห็นว่าเทคโนเศรษฐกิจ มีบทบาทสำคัญเพราะ มนุษย์สร้างวัฒนธรรม เทคโนเศรษฐกิจในสังคมขึ้น เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เมื่อเกิดความสัมพันธ์ขึ้น มนุษย์จะสามารถสร้างระบบสังคมจนสามารถกำหนดแนวคิดของบุคคลในที่สุดระบบวัฒนธรรมจะควบคุมระบบสังคม ระบบสังคมจะควบคุมระบบจิตของมนุษย์แต่ละคนในสังคม

นักมานุษยวิทยา ผู้ที่สนใจทฤษฎีนิเวศวัฒนธรรมอีกคนคือ Julian L. Steward ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของวัฒนธรรม Steward เห็นว่าการอธิบายลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ศึกษาได้จากการปรับตัวของสังคมในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ วัฒนธรรมแต่ละสังคม มีการปรับตัวต่าง ๆ กัน เมื่อได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมใดแวดล้อมหนึ่ง เป็นวิวัฒนาการเฉพาะวัฒนธรรม

ดังที่กล่าวข้างต้น นิเวศวัฒนธรรมพยายามอธิบายการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในสังคม ศึกษาวิธีการที่วัฒนธรรมแต่ละชนิดปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมนั้นๆ แนวคิดนิเวศวัฒนธรรมได้นำมาใช้ในการศึกษาโดยนักวิชาการหลายท่านดังนี้

สุริยา สมุทคุปติ์ (2535 : 12-13) กล่าวถึง แนวคิดนิเวศวัฒนธรรม ของ Steward ว่าเป็นที่นิยมแพร่หลายในวงวิชาการทางมานุษยวิทยาในทศวรรษ 1970 มีนักมานุษยวิทยาหลายท่านได้รับอิทธิพลของ Steward ในการทำงานวิจัยภาคสนามโดยเฉพาะในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสังคมวัฒนธรรมกับระบบนิเวศวิทยาในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก เช่น อเมริกาเหนือและลาตินอมริกา ส่วนตัวอย่างในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ได้แก่งานของ Keyes (1977) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน เริ่มต้นศึกษาวิจัยภาคสนามที่หมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อตอนต้นทศวรรษที่ 1960 และท่านได้ศึกษาเปรียบเทียบการปรับตัวทางวัฒนธรรมของชนชาติไตหรือไทที่อาศัยอยู่บนคาบสมุทรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งประกอบด้วยไทย พม่า มาเลเซีย

Mahasarakham University

(บางส่วน) ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ในหนังสือที่ชื่อสุวรรณภูมิ : วัฒนธรรมและการปรับตัวในบริเวณแผ่นดินใหญ่เอเชียอาคเนย์ (The Golden Peninsula : Culture and Adaptation in Mainland Southeast Asia) ท่านอธิบายว่า “วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมต่างก็เป็นองค์ประกอบของระบบเดียวกัน. ในสังคมที่ต่างกันอาจมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่คล้ายๆ กัน ซึ่งเป็นผลมาจากวิธีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เหมือนกัน และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน” (Keyes. 1977 : 5) ในทัศนะของ Keyes “วัฒนธรรมเป็นทั้งผลจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของมนุษย์ และ “เงื่อนไข” ที่มนุษย์จะต้องปรับเปลี่ยน วัฒนธรรมจึงหมายถึงระบบของความหมาย (A System of Meaning) ซึ่งความหมายหรือสัญลักษณ์ดังกล่าว จะแสดงออกมาในรูปแบบทั้งที่สังเกตหรือมองเห็นได้โดยตรง และที่เราจะต้องสืบค้นและตีความ ในที่นี้วัฒนธรรมจะหมายรวมถึงการกระทำในรูปแบบต่างๆ (เช่น คำพูด กริยาท่าทาง การละเล่น พิธีกรรม และดนตรี) ศิลปกรรม เอกสารบันทึก สถาปัตยกรรม และเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ประเด็นการศึกษาที่ได้จากงานของ Keyes คือ วัฒนธรรมไม่ได้เป็นเฉพาะเครื่องมือที่ช่วยให้มนุษย์ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม หากแต่เป็นผลที่ได้จากการปรับตัวนั้นด้วย สาเหตุสำคัญที่ทำให้สังคมต่างๆ ในดินแดนสุวรรณภูมิมีลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมอยู่หลายประการนั้น ไม่ได้มาจากการรับเอาวัฒนธรรมอินเดียเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมพื้นเมืองเท่านั้น แต่มาจากผู้คนอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมทางนิเวศวิทยาคล้ายกัน และมีวิธีปรับตัวคล้ายๆ กัน เช่น การทำนาข้าวในเขตที่ลุ่ม การทำไร่ในเขตภูเขา เป็นต้น ประเด็นตรงนี้สำคัญมากเพราะ Keyes ให้น้ำหนักในการวิเคราะห์เท่าๆ กัน ไม่ได้เน้นว่า วัฒนธรรมหรือนิเวศวิทยาที่มีผลต่อการปรับตัวของมนุษย์มากไปกว่ากัน ทั้งคู่ต่างต่างก็มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิดและแนบแน่น ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมของ Steward (1955) กับผลงานของ Keyes (1977) จะเห็นได้ว่า Keyes ได้รับอิทธิพลจาก Steward ในแง่การยอมรับความสำคัญของระบบนิเวศวิทยาที่มีต่อกระบวนการปรับตัวของมนุษย์

ยศ สันตสมบัติ (2540 : 34-35) กล่าวถึง นิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Culture Ecology) ว่าเป็นแนวคิดทางมานุษยวิทยาแนวหนึ่งที่สนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมโดยเน้นอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ว่าเป็นตัวกำหนดกระบวนการวิวัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรม Julian Steward นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน ได้อธิบายแนวคิดไว้ว่า เป็นการศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัว (Adaptation) ของสังคม แนวความคิดนี้มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัตหรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยมีพื้นฐานสำคัญคือ เทคโนโลยีการผลิต โครงสร้างสังคม และลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ เป็นเงื่อนไขหลักกำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนมอง “วัฒนธรรม” ว่าเป็นเครื่องมือช่วยให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ประเด็นสำคัญของการศึกษาเชิงมานุษยวิทยาจึงอยู่ที่ว่า วัฒนธรรมมีการปรับตัวอย่างไรให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และมนุษย์มีวิธีการอย่างไรในการใช้เทคโนโลยีและระบบเศรษฐกิจในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ถึงแม้ว่าวัฒนธรรมจะถูกกำหนดโดยสิ่งแวดล้อมแต่ก็ไม่ควรแยกแยะสภาพแวดล้อมออกจากความต้องการของทางด้านร่างกายและจิตใจ

Mahasarakham University

ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ และนอกจากนี้ตามทัศนะของ Steward มนุษย์เป็นสัตว์มีเหตุผล และวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมวางอยู่บนรากฐานของเหตุผล แต่เป็นเพราะสภาพการณ์และสภาวะสิ่งแวดล้อมมีความแตกต่างกันออกไป วัฒนธรรมสองวัฒนธรรมจึงมีพื้นฐานการปรับตัว การแก้ปัญหา และมีวิวัฒนาการแตกต่างกัน เช่น วัฒนธรรมของกลุ่มที่ตั้งรกรากอยู่ใกล้ทะเล ย่อมมีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือยังชีพประเภทเบ็ด แห อวน ฉมวก เรือ และมีการพัฒนาสั่งสมความรู้เกี่ยวกับการเดินทะเลและการจับปลา ในขณะเดียวกันชนกลุ่มอื่นที่ตั้งรกรากในเขตป่าดงดิบ อาจมีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือเพื่อใช้ในการยังชีพแตกต่างกันออกไป เช่น หอก ธนู เพื่อใช้ในการล่าสัตว์และหาอาหาร กลุ่มชนทั้งสองย่อมต้องมีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน

Steward (1955) ปฏิเสธแนวความคิดแบบวิวัฒนาการเส้นตรงของนักทฤษฎีวิวัฒนาการรุ่นเก่าซึ่งเสนอว่า วัฒนธรรมของทุกเผ่าพันธุ์จะมีวิวัฒนาการเป็นเส้นตรงผ่านขั้นตอนต่างๆ เหมือนกันหมด Steward แย้งว่าวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้หลายสาย (Multilinear Evolution) และแต่ละแนวย่อมมีความแตกต่างกัน ความแตกต่างนี้เกิดจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เทคโนโลยีและโครงสร้างสังคมเป็นหลัก อาจกล่าวได้ว่าแนวความคิดแบบวิวัฒนาการหลายสายนี้เป็นแนวความคิดใหม่ซึ่งพัฒนามาจากทฤษฎีวิวัฒนาการรุ่นเก่า แนวคิดนี้เน้นความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับสภาพแวดล้อมว่ามีความแนบแน่นใกล้ชิดและส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออก ในยุคสมัยที่พัฒนาการด้านเทคโนโลยียังอยู่ในระดับต่ำ มนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และทำให้สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลเป็นตัวกำหนดรูปแบบของวัฒนธรรม แต่เมื่อเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากขึ้น มนุษย์ย่อมมีศักยภาพในการเปลี่ยนหรือดัดแปลงสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น อิทธิพลของสภาพแวดล้อมก็เริ่มลดถอยลง หากแต่รูปแบบและลักษณะทางวัฒนธรรมประสบการณ์และความเคยชินในอดีต ตลอดจนวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างยังคงอยู่และได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป นิเวศวัฒนธรรมตามทัศนะของ Steward เป็นความพยายามศึกษาวิเคราะห์ถึง

1. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับเทคโนโลยีทางการผลิต ซึ่งเป็นตัวกำหนดสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม
2. ความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับพฤติกรรมของมนุษย์
3. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่อวัฒนธรรมผลงานของ Steward ส่วนใหญ่เป็นความพยายามในการอธิบายต้นกำเนิดของลักษณะทางวัฒนธรรม (Cultural Traits) ของกลุ่มชนต่างๆ เช่น เปรู เม็กซิโก เมโสโปเตเมีย อียิปต์ จีน เป็นต้น ผลงานส่วนใหญ่มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้นักมานุษยวิทยาหันมาสนใจศึกษาถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมต่อพัฒนาการทางวัฒนธรรม

นักมานุษยวิทยาอเมริกันอีกท่านหนึ่งซึ่งสนใจศึกษาอิทธิพลของสภาพแวดล้อมต่อการปรับตัวทางวัฒนธรรม คือ Leslie White ได้ศึกษาตรวจสอบผลงานของนักวิวัฒนาการรุ่นเก่า เช่น มอร์แกน และพบว่า ทฤษฎีวิวัฒนาการมีหลักเกณฑ์ในการตีความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจอยู่หลายประการ และ White เองก็ได้เสนอแนวคิดแบบวิวัฒนาการสมัยใหม่

Mahasarakham University

ซึ่งต่อมาได้รับการขนานนามว่าแนวความคิดแบบ “วิวัฒนาการสากล” (Universal Evolution) White มีความคิดเห็นคล้ายคลึงกับ แรดคลิฟ-บราวน์ และมาลินอสกี ในประเด็นที่ว่ามานุษยวิทยาควรเป็นวิทยาศาสตร์และได้พยายามค้นหากฎเกณฑ์หรือทฤษฎีสากล เพื่อใช้อธิบายวิวัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มชนต่างๆ ทั่วโลก

“วัฒนธรรม” ตามทัศนะ White มีความคล้ายคลึงกับมโนทัศน์เรื่องอค์อภิอินทรีย์ (Superorganic) ของ Kroeber (1952 : 22-51) นั่นคือการมองว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งมีตัวตนและมีชีวิตแยกออกจากตัวมนุษย์อย่างเด็ดขาด วัฒนธรรมมีกฎเกณฑ์และการทำงานในตัวเอง ซึ่งแนวคิดนี้ได้รับการขนานนามว่า “วัฒนธรรมวิทยา” (Culturology) White เสนอว่า วัฒนธรรมมีองค์ประกอบอยู่ 3 ประการด้วยกัน คือ (1) ระบบเทคโนโลยี ซึ่งรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้น (2) ระบบสังคม ซึ่งเป็นการรวมตัวขององค์กรทางสังคม (Social Organization) และพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ และ (3) ระบบความคิด (Ideology) ซึ่งรวมถึงความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติและค่านิยมต่างๆ ระบบเทคโนโลยีเป็นโครงสร้างส่วนล่าง (Infrastructure) หรือพื้นฐานสำคัญของวัฒนธรรม เพราะชีวิตมนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยระบบนี้ในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม ส่วนองค์กรสังคมและระบบความคิดเป็นโครงสร้างส่วนบน (Superstructure) ของวัฒนธรรม

ตามแนวคิดแบบวิวัฒนาการสากล วัฒนธรรมจะพัฒนาสูงขึ้นเมื่อมนุษย์สามารถใช้เทคโนโลยีควบคุมและนำเอาพลังงานมาใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น และมนุษย์สามารถประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้ที่ก้าวหน้าขึ้น วัฒนธรรมที่มีวิวัฒนาการในระดับต่ำ ก็คือวัฒนธรรมที่มีวิถีการผลิตที่ใช้กำลังคน และวัฒนธรรมที่มีวิวัฒนาการสูง ก็คือวัฒนธรรมที่ใช้พลังงานธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้เครื่องมือเครื่องจักรใช้ในการผลิต หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือสังคมอุตสาหกรรมนั่นเอง ตามแนวคิดนี้ สังคมจะมีวิวัฒนาการสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับจำนวนพลังงานที่สามารถนำมาใช้ได้

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ (มานะ นาคำ. 2543 : 14-15 ; อ้างอิงมาจาก ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. 2547 : 27-31) ได้ประมวลสาระสำคัญในแนวทางการศึกษาวัฒนธรรมของ Steward ดังนี้

1. เป็นการพิจารณาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งอาจจะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน

2. พยายามหากฎเกณฑ์อธิบายปัจจัยและกระบวนการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ซับซ้อนขึ้นในแง่ที่ประกอบด้วยปัจจัยหลายๆ ปัจจัย

3. การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมธรรมชาติ หรือปริมาณทรัพยากร หรือการเปลี่ยนแปลงระดับเทคโนโลยีการหาอาหาร จะมีผลกระทบต่อการกระจายตัว ความหนาแน่น และจำนวนประชากรและวัฒนธรรมในที่สุด

4. การเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นจากภายในก็ได้ เช่น ทรัพยากรหมดไปต้องค้นคิดเทคโนโลยีใหม่ที่จะใช้ทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น หรือการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ด้วยอิทธิพลจากภายนอก คือ การติดต่อกับวัฒนธรรมอื่นและรับเทคโนโลยีใหม่เข้ามา เป็นต้น

Mahasarakham University

5. ในสังคมที่มีระดับเทคโนโลยีต่ำ สภาพแวดล้อมธรรมชาติจะมีอิทธิพลในการกำหนดรูปแบบวัฒนธรรมมากกว่าในสังคมที่มีระดับเทคโนโลยีสูง อีกนัยหนึ่งคือ สภาพแวดล้อมธรรมชาติจะมีอิทธิพลน้อย เพราะวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีหรือการรวมกลุ่มทางสังคมจะมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมธรรมชาติ

งามพิศ สัตย์สงวน (2545 : 19-20) นิเวศวัฒนธรรม คือกรอบแนวคิดที่มองวัฒนธรรมว่าเป็นการปรับตัวต่อปัญหาเบื้องต้นที่เกี่ยวกับการดิ้นรนเพื่อมีชีวิตอยู่และการผลิต ทฤษฎีนี้พัฒนามาจากทฤษฎีของ White และ Steward รวมทั้งการเชื่อมโยงบางอย่างจากทฤษฎีวิวัฒนาการ White เหมือนมอร์แกนที่สนใจวิวัฒนาการทั่วไปของวัฒนธรรม White มีแนวคิดว่าพัฒนาการของวัฒนธรรมจะตามมาด้วยการเปลี่ยนแปลงในพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งนำไปสู่การเพิ่มของประชากร การเพิ่มผลผลิตและมีความชำนาญเฉพาะอย่างทางเศรษฐกิจมากขึ้นวัฒนธรรมด้านอื่นๆ สำคัญรองลงมาจากรากฐานทางวัตถุนิยม ทฤษฎีของ White มีลักษณะเป็นสากล คือ ประยุกต์ได้กับวัฒนธรรมอื่นๆ โดยทั่วไป ทฤษฎีวิวัฒนาการหลายสาย (Multilinear Evolutionary Theory) ของ Steward มองวัฒนธรรมว่าเป็นระบบพื้นฐานที่ตอบสนองต่อการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่เฉพาะ ไม่เหมือน White Steward คิดว่าวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมอาจเคลื่อนตัวไปได้ในหลายทิศทางต่าง ๆ กัน กล่าวคือ สังคมต่างๆ ที่มีสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเหมือนๆกัน และมีเทคโนโลยีในระดับเดียวกัน อาจมีวิวัฒนาการไปในหนทางที่คล้ายกัน กระบวนการดังกล่าวของวิวัฒนาการในสังคมต่างๆ ที่อยู่ห่างไกลกันทางภูมิศาสตร์ มักใช้อธิบายความเหมือนกันที่ทฤษฎีการแพร่กระจายอธิบายไม่ได้ Steward บอกว่า การอธิบายขั้นตอนพัฒนาการทางวัฒนธรรม จะได้จากการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ระดับของเทคโนโลยีและแบบแผนการทำงานในสังคมนั้นๆ

สรุป จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังกล่าว นำมาพิจารณาร่วมกันเพราะวัฒนธรรมช่วยให้มนุษย์ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เป็นพื้นฐานในการพัฒนาด้านต่างๆ แม้กระทั่งเทคโนโลยีเพื่อความเจริญและความอยู่รอดของมนุษย์เองทำให้ผู้วิจัยสามารถนำไปวิเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

เทวรัฐ โตไทยะ (2538 : 85) ได้ศึกษาการดำเนินงานด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นของศึกษาธิการอำเภอ เขตการศึกษา 11 พบว่า ได้ดำเนินการระดับน้อยในทุกด้าน คือ ด้านการวางแผนวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ส่วนปัญหาในการดำเนินการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า มีปัญหาในเรื่องปัจจัยการบริหารเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ปัญหาเกี่ยวกับประชาชนในพื้นที่ ปัญหาในการประสานงาน ปัญหารูปแบบการดำเนินส่งเสริม และปัญหาในการวางแผนการดำเนินงานส่งเสริม ตามลำดับ

Mahasarakham University

จำรัส ปัตตานัง (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ สภาพการปฏิบัติงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะด้านวัฒนธรรม อบต. คิดว่าควรจะอนุรักษ์วัฒนธรรม ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมตำบล จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีในวัดสำคัญ และสรรหาผู้ที่ดีมีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพปัญหาการปฏิบัติงาน พบว่า อบต. ได้เข้าไปส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม ส่งเสริมประเพณีท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหา พบว่า งบประมาณไม่เพียงพอ สมาชิก อบต. ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ ขาดบุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้คำปรึกษา

เอมอร โกลละสุต (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดศรีษะเกษ พบว่า ด้านบุคลากรกรรมการสภาวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานวัฒนธรรมไม่เพียงพอ บุคลากรการปฏิบัติงานของสำนักงานเลขาธิการมีน้อยขณะที่ต้องรับรองรายงานทุกอย่าง ทั้งสองประการขาดการบริหารจัดการที่เข้มแข็ง ประกอบกับความไม่ชัดเจนทั้งในบทบาทหน้าที่ทำให้สภาดำเนินงานโดยภาครัฐเป็นส่วนมาก การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นดำเนินการได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งยังไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดกระบวนการทางสังคมที่เข้มแข็ง ในด้านการดำเนินกิจกรรมของสภาวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า สามารถดำเนินการในบทบาทการสนับสนุนเวทีวัฒนธรรมในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายและกระจายเข้าสู่พื้นที่กลุ่มต่างๆ ร้อยละ 33.0 ของจำนวนโครงการทั้งหมด และดำเนินการในบทบาทการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายและสนับสนุนองค์กรชุมชนใช้กลไกหรือทุนทางสังคมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่นการส่งเสริมสถาบันครอบครัว และการพัฒนาสังคมในมิติต่าง ๆ ร้อยละ 11.0 ส่วนปัญหาการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า ปัญหาโครงสร้างสภาที่ไม่กระจายได้ดำเนินงานตามศักยภาพ ขาดการบริหาร การจัดการ ตลอดจนวิธีดำเนินงานของกรรมการไว้ที่วิธีการประชุม ปัญหาในการดำเนินงานกิจกรรมโครงการยังไม่สามารถดำเนินงานกิจกรรมที่เสริมสร้างความเข้มเข็งให้กับท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง

วัลลภ ศรีธรราษฎร์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานส่งเสริมศาสนาของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น พบว่า สภาพการปฏิบัติงานส่งเสริมศาสนาของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน ด้านที่มีการปฏิบัติงานสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมศาสนสถาน และด้านการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน ด้านที่มีการปฏิบัติงานต่ำสุดคือ ด้านการส่งเสริมและจัดศาสนสมบัติ

พิชัย สุขวุ่น (2547 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับต่ำ ทั้งนี้มีเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากสังคมเกษตรสู่สังคมทุนนิยม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้โครงสร้างของภาคเกษตรประสบปัญหาหลายด้าน ทั้งปัญหาความยากจนปัญหาด้านทรัพยากร ความแตกต่างของรายได้ ส่งผลให้คนในภาคชนบทละทิ้งวิถีชีวิตแบบเดิมด้วยความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกันก็ละทิ้งศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นการมีส่วนร่วม

Mahasarakham University

ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงต้องเปลี่ยนแปลงไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจตามนโยบายของรัฐ ถึงแม้กฎหมายรัฐธรรมนูญจะให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในการดูแลปกป้องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่หากว่าโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ยังไม่เปลี่ยนแปลง โอกาสที่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจะกลับมาสร้างความสมดุลให้กับชุมชนก็เป็นไปได้ยาก แนวทางแก้ไขดังกล่าว อบต. จึงควรร่วมมือกับประชาชนในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในเชิงของคุณค่าทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความสมดุลของชุมชนนอกจากนั้น รัฐควรจัดงบประมาณในการทำงานด้านศิลปวัฒนธรรมให้มากกว่าที่เป็นอยู่ หลังจากที่พัฒนาแต่เพียงโครงสร้างพื้นฐานมาเป็นเวลานาน แม้กระนั้นรัฐควรดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ให้รู้ถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มากกว่าที่ใช้สื่อเป็นเพียงเครื่องมือประชาสัมพันธ์ด้านการค้า รวมทั้งควรแก้ไขปัญหาของช่องว่างรายได้ระหว่างภาคชนบทกับคนเมืองให้แคบเข้า เพื่อแก้ไขปัญหาการละทิ้งถิ่นฐานและต่อเนื่องไปถึงการตัดตอนทางวัฒนธรรม และสิ่งที่สำคัญ คือ ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริง

มนูญชัย ทัพเจริญ (2541 : 5, 55-57) ได้ศึกษาค้นการดำเนินงานส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมและจำแนกตามประเภทสมาชิก การดำเนินงานส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของ องค์การบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านวัฒนธรรม ด้านการศึกษา และด้านศาสนา สมาชิกองค์การบริหาร ส่วนตำบลมีสถานภาพต่างกันแต่การดำเนินงานส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมและเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

โชคชัย เทวานฤมิตร (2543 : 9-12) ได้ศึกษาวัฒนธรรมกับการพัฒนาหมู่บ้านสวายสอ ตำบลเมืองไผ่ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านสวายสอ เป็นคนไทยที่มีเชื้อสายเขมรและวัฒนธรรมแบบเขมร มีประชากร ทั้งหมด 481 คน ประชากรเกือบทั้งหมดมีอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม อาชีพรองได้แก่ อาชีพรับจ้าง หมู่บ้านสวายสอมีปัญหาคล้ายกับหมู่บ้านชนบทยากจนทั่วไป มีขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติที่สืบทอดต่อกันมาเป็นระยะ เวลานาน มีรากฐานมาจากความคิด ความเชื่อ ในศาสนาพุทธแบบชาวบ้านและศาสนาพราหมณ์ที่ปรากฏอยู่ในประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้าน เช่น การนับถือผีบรรพบุรุษการเล่น แม-ม้วด การโกนจุก การแต่งงาน และประเพณีงานศพ รวมถึงระเบียบ แบบแผนทางสังคมของชาวเขมรในเรื่องการดูฤกษ์ ยาม เพื่อเป็นแนวทางในการประกอบพิธีกรรมตามประเพณีนิยมการเดินทางไกลหรือการทำงาน ฯลฯ ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมของชาวบ้านสวายสอโดยส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อประโยชน์เพียงฝ่ายเดียว ทั้งนี้เพราะชาวบ้านขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การรวมกลุ่มของชาวบ้านที่ประสบผลสำเร็จนั้นมักได้รับการชักชวนจากพระสงฆ์ รองลงมาได้แก่ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการในท้องถิ่น เช่น ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ลักษณะการรวมกลุ่มของชาวบ้านโดยส่วนใหญ่จะเป็นการรวมกลุ่มแบบไม่มีกลุ่มถาวร (Permanent Group) เช่น การทำบุญ การร่วมพิธีกรรมตามประเพณีต่าง ๆ เมื่อเสร็จสิ้นก็จะแยกย้ายไป พฤติกรรมโดยส่วนรวมของชาวบ้านสวายสอได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมจึงเป็นผลกระทบต่อการพัฒนาหมู่บ้าน ทั้งในด้านปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหมู่บ้าน

Mahasarakham University

ทองปัก คลังกลาง (2544 : 105) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านส่งเสริมศาสนา คือ การจัดงบประมาณอุดหนุนวัด การบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การอบรมธรรมสำหรับประชาชนตั้งงบประมาณช่วยเหลือวัดและศาสนสถานที่ประสบภัยธรรมชาติและภัยพิบัติ สนับสนุนสิ่งของเครื่องใช้ในงานพิธีทางศาสนา ปัญหาที่พบ คือ งบประมาณจำกัดไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจทางศาสนาช่วยวางแผนให้กับ อบต. ให้ความสำคัญงานทางด้านศาสนาน้อยกว่าทางด้านสิ่งก่อสร้างที่เป็นรูปธรรม ส่วนด้านการส่งเสริมด้านวัฒนธรรมพบว่า อบต. ร่วมกับสภาวัฒนธรรมท้องถิ่นจัดงานอนุรักษ์วัฒนธรรม จัดการประกวดแข่งขันศิลปะพื้นบ้าน สนับสนุนชุมชนในการจัดงานประเพณี ปัญหาที่พบ คือ งบประมาณจำกัด ขาดแคลนบุคลากรด้านวัฒนธรรมในการจัดทำแผนงานด้านวัฒนธรรม อบต.ไม่ค่อยให้ความสนใจกับงานด้านวัฒนธรรม

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ (2544 : 9) ได้ศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น โดยอุดหนุนงบประมาณในการฟื้นฟูประเพณีดั้งเดิม แม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีบทบาทหน้าที่ครอบคลุมปัญหาและงานพัฒนาแทบทุกด้าน แต่ปรากฏว่าองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เน้นงานด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นหลักและอาจมีการกล่าวขานถึงการตรวจสอบความโปร่งใสในการใช้จ่ายเงินงบประมาณ จึงต้องมีแนวคิดหลักที่เสริมสร้างความเข้มแข็ง และเสริมสร้างพฤติกรรมวัฒนธรรมองค์กรให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล โดยการพัฒนาตัวองค์การบริหารส่วนตำบลเอง ให้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ มีกระบวนการวางแผนอย่างมีส่วนร่วมอย่างมีขั้นตอนที่สามารถนำไปใช้ได้ ในการวางแผนและการจัดทำงบประมาณ ได้ครอบคลุมปัญหาทางวัฒนธรรมสำคัญ ๆ ของตำบล และการรวมพลังสร้างสรรค์วัฒนธรรมของตำบลให้เป็นวิถีชีวิตที่ดี เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชีวิต โดยการประกอบกิจกรรมพิธีกรรม หรือการเจรจา การที่องค์กรมีวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานที่ดียังก่อให้เกิด การประพฤติปฏิบัติที่อยู่ในระเบียบ มีความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความรักสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียว มีความเชื่อ มีสภาพความรู้สึก นึกคิด สภาพทางจิตใจที่จะกระทำแต่ความดี การเสียสละร่วมกันมีการประกอบพิธีและกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

วิทยา ประวะโข (2545 : 90) ได้ศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานบริหารราชาร่วนท้องถิ่นที่สัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชนในท้องถิ่น ทำให้มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดลำดับความต้องการในการส่งเสริมวัฒนธรรมในท้องถิ่น มีการสนับสนุนงบประมาณ และจัดระดมทุนเพื่อส่งเสริมกิจกรรมด้านวัฒนธรรม อีกทั้งสนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ในการเป็นแหล่งความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น สืบเนื่องจากค่านิยมของการเป็นสังคมที่เปิดรับอิทธิพลและค่านิยมจากภายนอกผ่านสื่อต่าง ๆ โดยขาดการกลั่นกรองในการนำมาใช้อย่างรอบคอบ

บุษกร ประวะโข (2550 : 118-121) ได้วิจัยวัฒนธรรมองค์กรขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุดรธานีในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมองค์กรขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดอุดรธานีมีลักษณะงาน แบ่งเป็น 4 งาน คือ (1) ส่วนสำนักงานปลัด (2) ส่วนการคลัง (3) ส่วนโยธา (4) ส่วนการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นวัฒนธรรมของ

Mahasarakham University

บุคลากรในการปฏิบัติงานในองค์กรที่มีความพยายามจะสนองตอบวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุตามความต้องการของท้องถิ่นและบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้ มีการทำงานเป็นทีม ที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากร การดำเนินการตามภาระงานและหน้าที่อย่างเร่งด่วนตามที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูล และการปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรมเรียนรู้ร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น มีความเปิดเผยและไว้วางใจกันมีความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณและพยายามปฏิบัติตนและจัดสภาพการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้กลมกลืนกับท้องถิ่น

วัฒนธรรมองค์กรขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุดรธานี ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ การส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนท้องถิ่น มีความมุ่งมั่นให้ท้องถิ่นเกิดการเรียนรู้และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม ร่วมเรียนรู้และรับประสบการณ์ไปพร้อมกันกับชุมชน มีการสร้างเครือข่ายความเข้าใจอันดีระหว่างสังคม วัฒนธรรมและประเพณีที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้เกิดการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมและหาวิธีดำเนินการสนับสนุนทรัพยากร ในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมอย่างเต็มกำลังความสามารถ

แนวทางในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดสระ อำเภอเมือง และองค์การบริหารส่วนตำบลโนนทองอินทร์ กิ่งอำเภอกู่แก้ว จังหวัดอุดรธานี พบว่ามีการเน้นพัฒนา รณรงค์ ส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เป็นความรู้ ภูมิปัญญาและการศึกษาของประชาชน ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมของตนเอง และตระหนักถึงสิทธิหน้าที่การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ส่งเสริมบทบาท การดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร ภาคเอกชน และประชาชน ประยุกต์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีความน่าสนใจมากขึ้น ตามกำลังความสามารถและทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด

ศุภชาติ บุญยะเพ็ญ (2550 : 47-48) ได้ศึกษาการส่งเสริมงานวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

1. บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่า การส่งเสริมงานวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับบ่อยครั้ง ทั้งโดยรวมและรายด้าน โดยเรียงลำดับตาม ค่าคะแนนเฉลี่ยจาก มากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการวางแผนวัฒนธรรมท้องถิ่น รองลงมาคือด้านข้อมูลวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

2. คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลกับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีการดำเนินการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาของการดำเนินการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สำคัญ คือ อบต. มีงบประมาณในการดำเนินงานวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่เพียงพอ ส่วนข้อเสนอแนะในการส่งเสริมงานวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลที่สำคัญ คือ ควรจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มากขึ้นเพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น

Mahasarakham University

สุภัทรมาศ จริยเวชช์วัฒนา (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารการจัดการของเทศบาลตำบลบ้านฉางตามหลักธรรมาภิบาล พบว่าในการบริหารการจัดการของเทศบาลตำบลบ้านฉางตามหลักธรรมาภิบาล เทศบาลตำบลบ้านฉางได้จัดทำโครงการตามนโยบาย และเทศบัญญัติในด้านต่าง ๆ และรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชนเพื่อหาจุดยืนและแนวทางร่วมกัน พบว่ายังประสบปัญหาในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานการทำงานในเทศบาลยังไม่เป็นระบบ โดยพนักงานส่วนหนึ่งยังคงยึดติดกับระบบงานแบบเก่า ไม่ยอมรับระเบียบกฎเกณฑ์ใหม่ๆ ทางด้านกระบวนการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารเทศบาลตำบลบ้านฉาง พบว่าเทศบาลตำบลบ้านฉางมีความเสมอภาคและกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึงไม่มีการเลือกปฏิบัติและได้จัดตั้งคณะกรรมการชุมชนร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาและในเรื่องของการจัดซื้อจัดจ้าง กระบวนการต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา พบว่ามีปัญหาในเรื่องของคณะกรรมการชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งเข้ามานั้น บางคนไม่เห็นแก่ประโยชน์ของชุมชน แต่เข้ามาเพื่อหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง

ดุสิทธิ์ พันธ์กาฬสินธุ์ (2547 : 116-117) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานเทศบาลของฝ่ายบริหารและพนักงานส่วนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่าการบริหารงานระหว่างฝ่ายบริหารและพนักงานส่วนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทั้งฝ่ายบริหารและพนักงานส่วนท้องถิ่นเห็นว่าปัญหาทางการบริหารทุกด้าน มีปัญหาในระดับปานกลาง ด้านที่มีปัญหามากที่สุดได้แก่ ปัญหาด้านโครงสร้างของเทศบาลตำบล เช่น จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอและฝ่ายบริหารมีอำนาจสั่งการมากเกินไป รองลงมาตามลำดับคือ ปัญหาด้านนโยบายและเป้าหมายในการดำเนินงานของเทศบาล เช่น ปัญหาความขัดแย้งและการไม่ยอมรับนโยบายของอีกฝ่ายหนึ่งและการขาดนโยบายที่เหมาะสม ปัญหาด้านการประสานงาน เช่น ปัญหาการกลั่นแกล้งและแย่งชิงผลประโยชน์กัน ปัญหาด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล เช่น ปัญหาความไม่เป็นธรรมในการให้ความดีความชอบและสุดท้ายปัญหาเรื่องการแบ่งแยกหน้าที่ เช่น ปัญหาความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันในการบริหารพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ มีความเห็นว่าการบริหารงานของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์มากกว่าฝ่ายบริหาร ซึ่งเมื่อทำการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ พนักงานส่วนท้องถิ่นเห็นว่าเกี่ยวกับปัญหาการบริหารงานเทศบาลในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์มีปัญหาโดยรวมมากกว่าฝ่ายบริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีปัญหาที่พนักงานพบมากกว่าฝ่ายบริหาร 3 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านนโยบายและเป้าหมายในการดำเนินงานของเทศบาล ปัญหาด้านการแบ่งอำนาจหน้าที่และปัญหาด้านการประสานงานส่วนท้องถิ่นต่างพบไม่แตกต่างกัน ได้แก่ ปัญหาด้านโครงสร้างของเทศบาลตำบลและปัญหาด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานระหว่างฝ่ายบริหารกับพนักงานส่วนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ มีดังนี้ ควรทำการแก้ปัญหาทิศทางการบริหารงานด้วยการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวไว้ล่วงหน้า เพื่อให้เทศบาลมีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนแก้ปัญหาด้านบุคลากรด้วยการวางแผนการพัฒนาบุคลากรของเทศบาลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ระบบการบริหารงานบุคคลของเทศบาลมีความเข้มแข็ง และสุดท้ายแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างทั้ง 2 ฝ่าย ด้วยกิจกรรมสร้างความสามัคคีในรูปแบบต่าง ๆ

Mahasarakham University

เริงชัย ตั้งรุ่งเรืองอยู่ (2547 : 127-128) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่กิ่งอำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้

1. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่านตำบลโดยรวม และจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่ามีปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวมและรายด้าน 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานคลังและงบประมาณด้านโครงสร้างและระบบ ส่วนด้านการบริหารงานพัสดุมีปัญหาการบริหารงานอยู่ในระดับน้อย

2. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่านตำบลที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า มีปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางมีด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานคลังและการงบประมาณ และมีปัญหาในระดับน้อยในด้านโครงสร้างและระบบงาน และการบริการพัสดุ ส่วนคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่ามีปัญหาโดยรวมและรายด้าน การบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาในระดับน้อยในด้านการบริหารงานคลัง และงบประมาณ และโครงสร้างและระบบงาน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ยังมีปัญหาการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง

3. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่ระดับการศึกษาระดับต่างกัน มีปัญหาในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวมและเป็นรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีตำแหน่งงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวดับปัญหาในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้าน ไม่แตกต่างกัน

วนิดา พุฒิพิมพ์ (2547 : 114) ได้ศึกษาสภาพการณ์และปัญหาในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้

1. สภาพการณ์การบริหารงานโดยรวมทุกด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี ด้านที่มีการปฏิบัติดีที่สุดคือ ด้านโครงสร้างและระบบงาน รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารพัสดุ และด้านการบริหารงานคลังและงบประมาณ

2. ปัญหาการบริหารงาน โดยรวมมีปัญหาการบริหารงานอยู่ในระดับน้อย ส่วนรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงานด้านโครงสร้างและระบบงานกับด้านการบริหารงานบุคคล (ลูกจ้าง) มีปัญหาปานกลาง ส่วนด้านการบริหารงานคลังและงบประมาณ และด้านการบริหารงานพัสดุมีปัญหาน้อย

3. ปัญหาและแนวทางการแก้ไข ปัญหาการบริหารงานด้านโครงสร้างและระบบงาน ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานคลัง และด้านการบริหารพัสดุ ขององค์การบริหารส่วนตำบล พบปัญหาเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ ปัญหาการจัดทำแผนพัฒนาตำบลปัญหาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ปัญหาการจัดเก็บรายได้ ปัญหาการจัดซื้อ จัดจ้างส่วนแนวทางแก้ไขปัญหา เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ควรมีการจัดอบรมสัมมนาความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรจัดทำประชาพิจารณ์ในทุกเรื่องที่อยู่ในแผนพัฒนาตำบลควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ของการดำเนินงานทั้งการจัดทำแผนพัฒนาตำบล

วิชิต โพธาราม (2547 : 94-97) ได้ศึกษาการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน พบว่า

Mahasarakham University

1. ด้านงบประมาณ ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า งบประมาณของเทศบาลมีไม่ค่อยเพียงพอในการดำเนินงานและการจัดสรรงบประมาณใช้จ่ายตามแผนงานแต่ละสาขาอยู่ในระดับปานกลางรวมทั้งการดำเนินงานตามแผนโครงการที่เทศบาลกำหนดไว้สอดคล้องกับแนวนโยบายของนโยบายรัฐบาลตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอน การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น พ.ศ. 2543 รัฐต้องจัดสรรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ไม่ น้อยกว่าร้อยละ 20 ของรายได้รัฐบาลในปี พ.ศ. 2544 และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 ของรัฐบาลในปี พ.ศ. 2549 ส่งผลให้เทศบาลตำบลที่เปลี่ยนแปลงยกฐานะเป็นเทศบาลตำบล ได้รับการจัดสรรในรูปเงินอุดหนุน รวมทั้งเงินที่รัฐบาลจัดเก็บเองแล้วแบ่งให้เทศบาลและการเร่งรัดการเบิกจ่ายเงินของรัฐบาลในการกระตุ้นเศรษฐกิจทำให้เทศบาลมีงบประมาณเพิ่มขึ้นและใช้จ่ายงบประมาณเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การดำเนินงานของเทศบาลตำบลมีผลการดำเนินงานในด้านนี้ส่วนใหญ่เป็นการใช้จ่ายงบประมาณในแผนงานสาขาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

2. ด้านบุคลากร จากการศึกษาพบว่าผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง อาจจะเป็นเพราะว่าบุคลากรของเทศบาลตำบล โดยเฉพาะพนักงานเทศบาลและลูกจ้างทั้งหมดโอนมาจากสุขาภิบาลเดิมซึ่งมีจำนวนน้อยและไม่เพียงพอ จะมีบุคลากรที่เพิ่มขึ้นมาเพียงตำแหน่งเดียว

3. ด้านเครื่องมือ วัสดุ-อุปกรณ์ จากการศึกษาพบว่า ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า เทศบาลตำบลเพิ่มยกฐานะมาจากสุขาภิบาล และเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ก็รับโอนมาจากสุขาภิบาลซึ่งยังขาดเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการดำเนินงานจึงทำให้การดำเนินงานด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์อยู่ในระดับปานกลาง

4. ด้านการบริหารจัดการ จากการศึกษาพบว่า ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า เทศบาลตำบลที่เปลี่ยนแปลงฐานะมาจากสุขาภิบาล การบริหารจัดการเปลี่ยนแปลงจากนายอำเภอ ซึ่งเป็นประธานกรรมการสุขาภิบาลโดยตำแหน่ง ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ในการบริหารงานภาครัฐ ต้องปรับเปลี่ยนมาเป็นคณะบริหารเทศบาลซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนที่ยังขาดประสบการณ์ในการบริหารงานภาครัฐ จึงทำให้ระดับการบริหารงานของเทศบาลตำบลอยู่ในระดับปานกลาง แต่หากพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า พนักงานเทศบาลและประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของเทศบาลร่วมกับคณะบริหารเทศบาลอยู่ในระดับสูงผลการเปรียบเทียบทางสถิติ พบว่า บุคลากรที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้และระยะเวลาในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและเป็นรายด้าน

วิสูตร จงชูวณิชย์ (2549 : 115) ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลบรบือ ต่อการบริหารงานของเทศบาลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลบรบือโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการป้องกันและระงับโรคติดต่อ และด้านการบำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นประชาชนเห็นด้วยในระดับมาก ส่วนด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาทางบกและทางน้ำ ด้านรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ด้านการศึกษา ด้านการส่งเสริมพัฒนาสตรีเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการและด้านการปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ของเทศบาล ตามกฎหมายและนโยบายของรัฐประชาชนเห็นด้วยในระดับปานกลาง

Mahasarakham University

สรุป จากงานวิจัยในประเทศทำให้พบว่า การจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลต่าง ๆ ส่วนใหญ่มีการเน้นพัฒนา รณรงค์ ส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เป็นความรู้ภูมิปัญญาและการศึกษาของประชาชน ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมของตนเองและตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ส่งเสริมบทบาทการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร ภาคเอกชน และประชาชน ประยุกต์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นให้มีความน่าสนใจมากขึ้น ตามกำลังความสามารถและทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด

2. งานวิจัยต่างประเทศ

Chee และคณะ (2002 : 347-360) ได้ศึกษาเพื่อตรวจสอบวัฒนธรรมองค์กรของบริษัทการบัญชีสาธารณะที่มีข้อมูลจากบริษัทการบัญชีระหว่างประเทศที่รวมกิจการของสหรัฐในไต้หวันและบริษัทท้องถิ่นของชาวไต้หวัน ทำการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับผลกระทบของวัฒนธรรมแม่แห่งชาติของบริษัทสหรัฐที่มีต่อการยุบรวมของชาวไต้หวันเอง และเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมข้ามหน้าที่และข้ามตำแหน่ง การศึกษาครั้งนี้ได้ขยายงานวิจัยที่มีมาก่อนโดย 1) การตรวจสอบประเทศตะวันออกประเทศหนึ่งซึ่งวัฒนธรรมของประเทศนั้น มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจากวัฒนธรรมของสหรัฐ 2) การใช้แบบวัดของ Hofstede,G. ; Neuijen, .B. ;Ohayv, D. D. ; และ Sanders, G. (1990) วัดวัฒนธรรมองค์กร : การศึกษาเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณทั่วทั้ง 20 กรณี วาสารรายไตรมาส ศาสตร์การบริหาร 35, 286-316 แบบวัดวัฒนธรรมองค์กรที่อาศัยการปฏิบัติเป็นฐาน และ 3) การตรวจสอบความสำคัญของความเหมาะสมระหว่างความชอบของลูกจ้างกับวัฒนธรรมองค์กรต่อไป ผลการศึกษาพบว่า สนับสนุนผลกระทบทางวัฒนธรรมและตรงกับสมมติฐาน นอกจากนี้ในขณะที่พบว่า วัฒนธรรมเมื่อเทียบกันแล้วกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตามหน้าที่ ส่วนการข้ามตำแหน่งพบว่ามีความแตกต่างกัน

Syler (2003 : 2171-A) ได้ศึกษาเพื่อนำเสนอรูปแบบเพื่อการตรวจสอบผลของความเหมาะสมระหว่างลักษณะของวัฒนธรรมองค์กรกับปัจจัยของความยืดหยุ่นของสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อประสิทธิผลของการปฏิบัติงานของบริษัทและประสิทธิผลของระบบสารสนเทศ ในการศึกษาใช้การจัดรูปแบบตัวแปรแฝงกำลังสองในส่วนน้อยที่สุดเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากบริษัทขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ในสหรัฐ ภาคตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อตรวจสอบผลของความเหมาะสม และเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงประจักษ์ระหว่างลักษณะของวัฒนธรรมองค์กรกับการปฏิบัติงานของบริษัท และปัจจัยความยืดหยุ่นของสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศ และประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศ ข้อค้นพบของการศึกษาครั้งนี้ชี้แนะว่ามีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบริษัทที่มีความสามารถในการปรับตัวได้ ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงอย่างมีนัยสำคัญกับการปฏิบัติงานของบริษัทความยืดหยุ่นของสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิผลของระบบสารสนเทศ ซึ่งมีทั้งการบูรณาการและความรู้ทางเทคนิค และทักษะที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์โดยตรงกับประสิทธิผลของระบบสารสนเทศ ผลการศึกษาทำให้ได้สารสนเทศที่มีคุณค่าต่อนักศึกษาและนักปฏิบัติ และทำให้ได้กรอบสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป รวมทั้งได้หลักฐานยืนยันว่า สามารถนำไปสู่ข้อสรุปที่กำหนดไว้สำหรับนักปฏิบัติ

Mahasarakham University

Chin-Loy (2004 : 3750-A) ได้ศึกษาเพื่อทดสอบรูปแบบของผล ปานกลางของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อความสัมพันธ์ทางบวก ระหว่างการจัดการความรู้กับผลประโยชน์ขององค์กร ประเด็นที่ศึกษานี้มีความสัมพันธ์กับประเด็นปัญหาต่าง ๆ เพื่อการปฏิบัติโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 133 คน เป็นตัวแทนบริษัทอเมริกาตอนเหนือ 38 ใน 49 บริษัท ซึ่งรู้กันดีว่ามีความคิดริเริ่มด้าน “การปฏิบัติที่ดีที่สุด” ในการจัดการความรู้ของตนเครื่องมือมี 2 ชนิด คือ แบบประเมินอิทธิพลของวัฒนธรรมองค์กร ใช้วัดวัฒนธรรมองค์กร 4 ประเภท (เครือญาติ ความมุ่งหมายในการปรับตัว ตลาด และลำดับขั้นตอน) และแบบประเมินการจัดการความรู้ ใช้ประเมินการจัดการความรู้ (การจับได้ การสร้างสรรค์ การจัดองค์กร การจัดเก็บ การเผยแพร่ และการประยุกต์ใช้) และผู้ใช้ประโยชน์ขององค์กร การเติบโตนวัตกรรมและความได้เปรียบทางการแข่งขัน ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลประโยชน์ขององค์กรที่มีปฏิสัมพันธ์ทางสูง ไม่มีผลปานกลางของวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการความรู้สึกกับผลประโยชน์ขององค์กร

Lemon และ Sahota (2004 : 483-498) ได้ศึกษาเพื่อสำรวจและนำเสนอวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งเป็นปีกใหญ่ของที่เก็บความรู้ที่มีการเก็บรักษา และมีความสามารถดำเนินการจัดกระทำสารสนเทศ เมื่อได้รับการจัดการความรู้และวรรณกรรมเกี่ยวกับนวัตกรรมแล้วทำเลที่ตั้ง ลักษณะ และคุณลักษณะของที่เก็บความรู้เหล่านี้ก็ถูกระบุ และทำหน้าที่ชั่วคราว ข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากสภาพแวดล้อมการวิจัย และการพัฒนาในโทรคมนาคมได้นำมาใช้พัฒนาเครื่องมือสำหรับตรวจสอบบัญชี ซึ่งระบุตัวอย่างแบบเดิมทางวัฒนธรรมรวมทั้งขั้นต่าง ๆ ของความรู้ที่ตรวจสอบแล้วตามลำดับของตน เครื่องมือการเข้าแทรกแซงซึ่งชี้แนะการแทรกแซงต่าง ๆ และกลยุทธ์สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นเป้าหมายไปสู่ขั้นความรู้ที่ตรวจสอบแล้ว และการบำรุงรักษานวัตกรรม

Lawson (2004 : 2975-A) ได้ศึกษาเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์กรกับการจัดการความรู้ในด้านการศึกษา ใช้กรอบค่าการแข่งขันที่ Robert Quinn (1983) สร้างขึ้น ทำการวิเคราะห์ความแตกต่างในลักษณะของวัฒนธรรมองค์กร และวิธีการที่ลักษณะวัฒนธรรมองค์กรอาจจะมีความสัมพันธ์กับมิติต่าง ๆ ของการจัดการความรู้ ข้อบ่งชี้ของการศึกษาครั้งนี้สามารถจะมีค่าที่สำคัญต่อองค์กรในขณะที่เตรียมจะนำการริเริ่มการจัดการความรู้ไปใช้ผลการศึกษาสามารถช่วยองค์กรให้ประเมินความเหมือนกันซึ่งการนำการริเริ่มการจัดการความรู้ไปใช้นั้นจะประสบความสำเร็จ หรือจะเพิ่มข้อได้เปรียบในการแข่งขันขององค์กรขึ้นในด้านความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมองค์กรในปัจจุบัน

Howard-Grenville (2006 : 46-73) ได้ศึกษาเพื่อสำรวจบทบาทของปัจจัยภายในโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรม และวัฒนธรรมย่อยขององค์กรในการปรับรูปการตีความและการปฏิบัติในประเด็นปัญหาสภาพแวดล้อมของบริษัท วัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลต่อวิธีการที่สมาชิกองค์กรให้นิยามหรือ “ตั้ง” ปัญหาและกลยุทธ์ที่พวกตนนำมาแก้ไขปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยดึงมาจากการศึกษาทางชาติพันธุ์วรรณนาเป็นเวลา 9 เดือน ที่ศึกษาโรงงานไฮเทค พบว่ายังมีวัฒนธรรมย่อยจำนวนมากที่ทำให้การตีความที่แตกต่างกันไปเพิ่มขึ้น และกลยุทธ์เพื่อการปฏิบัติในประเด็นสภาพแวดล้อม และยังพบว่าอำนาจของวัฒนธรรมย่อยที่มีอิทธิพลต่อการตีความ และกลยุทธ์ สำหรับการปฏิบัตินั้นได้รับเอาไปใช้ในที่สุด

Mahasarakham University

สรุป จากงานวิจัยต่างประเทศทำให้พบว่า มีการจัดการความรู้และวรรณกรรมเกี่ยวกับนวัตกรรม ตรวจสอบวัฒนธรรมองค์กร ตรวจสอบความสำคัญของความเหมาะสมระหว่างความชอบของลูกจ้างกับวัฒนธรรมองค์กร ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงประจักษ์ระหว่างลักษณะของวัฒนธรรมองค์กร

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลส่วนตำบล ภาคอีสาน ทำให้ได้กรอบสำหรับการวิเคราะห์ รวมทั้งได้หลักฐานยืนยันว่า สามารถนำไปสู่ข้อสรุปที่กำหนดไว้ และสามารถนำไปประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลในบทต่อไปได้

Mahasarakham University

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลทั่วไปพื้นที่ที่จะทำการศึกษาวิจัย ทั้งนี้ได้กำหนดกรอบและขั้นตอนของวิธีวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย
   - 1.1 เนื้อหาในการวิจัย
   - 1.2 วิธีวิจัย
   - 1.3 ระยะเวลาในการวิจัย
   - 1.4 พื้นที่ที่ทำการวิจัย
   - 1.5 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. วิธีดำเนินการวิจัย
   - 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
   - 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
   - 2.3 การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
   - 2.4 การนำเสนอผลการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. เนื้อหาในการวิจัย

1.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความเป็นมาในการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

1.2 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาในการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

1.3 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

2. วิธีวิจัย

วิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) ข้อมูลภาคสนาม (Field Study) ใช้วิธีการสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมเชิงปฏิบัติการ นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางตอบปัญหาตามความมุ่งหมายของการวิจัย

3. ระยะเวลาในการวิจัย

ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2554 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2555

Mahasarakham University

4. พื้นที่ที่ทำการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive Selection) จังหวัดมหาสารคาม กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด เนื่องจากเป็นจังหวัดที่อยู่ในภาคอีสานตอนกลาง โดยเลือกจังหวัดที่มีเทศบาลตำบลเป็นพื้นที่ในการทำวิจัย ดังนี้

4.1 จังหวัดมหาสารคาม

4.1.1 เทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีการจัดกิจกรรมให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4.1.2 เทศบาลตำบลนาดูน อำเภอกันทรวิชัย เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีการจัดกิจกรรมให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4.1.3 เทศบาลตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีการจัดกิจกรรมให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4.2 จังหวัดกาฬสินธุ์

4.2.1 เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา อำเภอฆ้องชัย เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีการจัดกิจกรรมให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4.2.2 เทศบาลตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีการจัดกิจกรรมให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4.2.3 เทศบาลตำบลเหนือ อำเภอเมือง เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีการจัดกิจกรรมให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4.3 จังหวัดร้อยเอ็ด

4.3.1 เทศบาลตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีการจัดกิจกรรมให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4.3.2 เทศบาลตำบลมะอึ อำเภอธวัชบุรี เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีการจัดกิจกรรมให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4.3.3 เทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีการจัดกิจกรรมให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง

5. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดมหาสารคาม กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด

5.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 120 คน ประกอบด้วย

5.2.1 กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน รวม 30 คน เพื่อสอบถามเกี่ยวกับความเป็นมา สภาพปัจจุบันและปัญหาของเทศบาลตำบล ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัด วัฒนธรรมอำเภอ พัฒนาการจังหวัด นายอำเภอ ท้องถิ่นอำเภอ

5.2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 20 คน รวม 60 คน เพื่อสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ได้แก่ นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน พระสงฆ์ ผู้ประกอบพิธีกรรม (พุทธ พราหมณ์)

Mahasarakham University

5.2.3 กลุ่มประชาชนทั่วไป (General Informant) จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน รวม 30 คน เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน ทั้ง 9 เทศบาลตำบล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยรูปแบบการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1.1 แบบสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey) แบบสำรวจ ใช้สำรวจพื้นที่ภูมิทัศน์ของชุมชน สภาพความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ

1.2 แบบสัมภาษณ์ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

1.3 แบบสังเกตได้แก่ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยเริ่มการสังเกตสภาพทั่วไปของรูปแบบการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

1.4 แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลที่ไม่เป็นทั้งกลุ่มตัวอย่าง และไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยตั้งกรอบแนวคิดและรูปแบบการสนทนาเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study) การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก ประกอบด้วย

2.1 การสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey) โดยการสำรวจ พื้นที่ ภูมิทัศน์ ของชุมชน สภาพความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ

2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง(Structured Interview)และแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ จำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 10 คน รวม 30 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 20 คน รวม 60 คน และกลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่ม ๆ ละ 10 คน รวม 30 คน เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

2.3 การสังเกต (Observation) โดยผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) กับกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย กลุ่มผู้รู้ จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน รวม 20 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ

Mahasarakham University

จำนวน 3 กลุ่ม ๆ ละ 20 คน รวม 60 คน และกลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่ม ๆ ละ 10 คน รวม 30 คน ควบคู่กันไปในขณะที่สัมภาษณ์พูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

2.4 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยร่วมสนทนากับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของ ภาคอีสาน จำนวน 10-12 คน

3. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการบันทึกรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยจำแนกข้อมูลแยกออกประเด็นตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนเพียงพอเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์ สรุปผลแล้วหรือไม่ ในกรณีที่ข้อมูลที่ได้มามีความไม่สอดคล้องกันผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ประกอบด้วย

3.1 ด้านข้อมูล (Data Triangulation)

การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบของข้อมูลนั้น จะต้องตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบว่า

แหล่งเวลามีตัวแปรอยู่ในช่วงเวลาต่างกัน หรือเหมือนกัน หากเหมือนกันจะตรวจสอบในช่วงเวลาที่ต่างกันด้วย

แหล่งสถานที่ ผู้วิจัยมีการตรวจสอบตัวแปรว่ามาจากสถานที่เดียวกันหรือไม่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบในแหล่งสถานที่ ที่แตกต่างกันด้วย

แหล่งบุคคล ผู้วิจัยมีการตรวจสอบบุคคลว่าผู้ให้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูลถ้าเปลี่ยนบุคคลไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

3.2 ด้านทฤษฎี (Theory triangulation) ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎี ทั้งแนวคิด ทฤษฎีหลักและทฤษฎีเสริม แนวคิด มาเป็นเครื่องตรวจสอบ ความสอดคล้องความแตกต่างกันให้เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยหรือไม่

3.3 ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกตควบคู่กับการซักถาม สัมภาษณ์ สำรวจ สนทนากลุ่มพร้อมทั้งศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร หรือทำการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อความแน่นอนของข้อมูลและหากมีข้อมูลส่วนใด ที่ยังไม่สมบูรณ์ผู้วิจัยก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป (ทรงคุณ จันทจร. 2549 : 78)

4. การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ นำมาดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ประเด็นที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และอธิบายผลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย แล้วนำเสนอข้อมูลที่ได้มาสรุปอภิปรายผลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

Mahasarakham University

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน ครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายดังนี้

ตอนที่ 1 ความเป็นมาของการจัดการด้านวัฒนธรรมเทศบาลส่วนตำบลภาคอีสาน

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน

ตอนที่ 3 การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน

ตอนที่ 1 ความเป็นมาของการจัดการด้านวัฒนธรรมเทศบาลส่วนตำบลภาคอีสาน

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความเป็นมาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน ใน 3 จังหวัด คือ 1) จังหวัดมหาสารคาม 2) จังหวัดกาฬสินธุ์ และ 3) จังหวัดร้อยเอ็ด โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. จังหวัดมหาสารคาม

1.1 เทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

จากการสำรวจข้อมูลทั่วไปและได้ทำการสัมภาษณ์พบว่า ก่อนที่จะมาเป็นเทศบาลตำบลนั้นตำบลแวงน่างเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีประชากรจำนวนมาก เป็นองค์กรปกครองที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติ ลักษณะการปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2457 มีผู้ใหญ่บ้านและกำนันปกครองดูแลบำบัดทุกข์ บำรุงสุข เป็นตำบลใหญ่ประกอบด้วยหมู่บ้านน้อยใหญ่ อาชีพส่วนใหญ่คือ การเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่มีระดับความรู้ต่ำ ฐานะยากจน มีกำนันชื่อนายสมชาย โยธะคง เป็นกำนันตำบล (เมื่อปี พ.ศ. 2529-2534 ได้รับเงินส่งเสริมวัฒนธรรม จากการจัดเก็บภาษี งบอุดหนุนจากรัฐบาล ประชาชน ในพื้นที่ มีนายสมชาย โยธะคง เป็นประธานบริหารสภาตำบล ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 - 2542 ได้รับเงินส่งเสริมวัฒนธรรม จากกรมการปกรอง ประชาชนในพื้นที่ (เฉลิม โยทะคง. 2555 : สัมภาษณ์)

ต่อมาเมื่อมีความเจริญมากขึ้น เริ่มมีระบบสาธารณูปโภค มีการกระจายความเจริญออกมาจากตัวจังหวัดมากขึ้นเป็นลำดับ จึงได้รับยกฐานะเป็นสุขาภิบาลแวงน่าง เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2535 มีนายสุปัน พิทักษาบุตร เป็นประธานกรรมการบริหารสุขาภิบาล ตั้งแต่ พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2544 ได้รับเงินส่งเสริมวัฒนธรรม จากการจัดเก็บภาษี งบอุดหนุนจากรัฐบาล ประชาชนในพื้นที่ เมื่อมีการพัฒนาและมีความเจริญขึ้น จนได้มีการยกฐานะขึ้นเป็น เทศบาลตำบลแวงน่าง เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2541 ดังนั้นจึงมีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้น มีพื้นที่และประชาชนที่ต้องรับผิดชอบอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 (ทองดี ลีโย. 2555 : สัมภาษณ์)

Mahasarakham University

เทศบาลตำบลแวงน่าง ตั้งอยู่ถนนทุ่งสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม หมายเลขโทรศัพท์ 043-777-7348-18 มีพื้นที่ในเขตการปกครอง 4 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านหนองแวง หมู่ที่ 1 มีนายเรืองยศ ศรีจันทร์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน ชุมชนบ้านหนองแวง หมู่ที่ 8 มีนางนันทวรรณ ขันสาสี เป็นผู้ใหญ่บ้าน ชุมชนบ้านหนองเส็ง หมู่ที่ 9 มีนายสมชอบ เรียงลิลา เป็นผู้ใหญ่บ้าน และชุมชนบ้านหนองเจริญ หมู่ที่ 11 มีนางลำดวน อันบุรี เป็นผู้ใหญ่บ้าน (ลำดวน อันบุรี. 2555 : สัมภาษณ์) มีจำนวนประชากรในเขตพื้นที่ทั้งหมด 5,176 คน เป็นชาย 2,540 คน หญิง 2,636 คน มีจำนวนครัวเรือน 1,562 ครัวเรือน (เทศบาลตำบลแวงน่าง. 2555 : 3) มีนายกเทศมนตรีคนที่แรกคือนายสมศรี โยวะผุย ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ.2544 ถึง พ.ศ. 2548 คนที่สองคือ นายทองดี ลือโย ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2549-ปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์ข้างต้น สามารถเรียงลำดับการดำรงตำแหน่งผู้บริหารงานของเทศบาลตำบลแวงน่างจากอดีตถึงปัจจุบันดังนี้

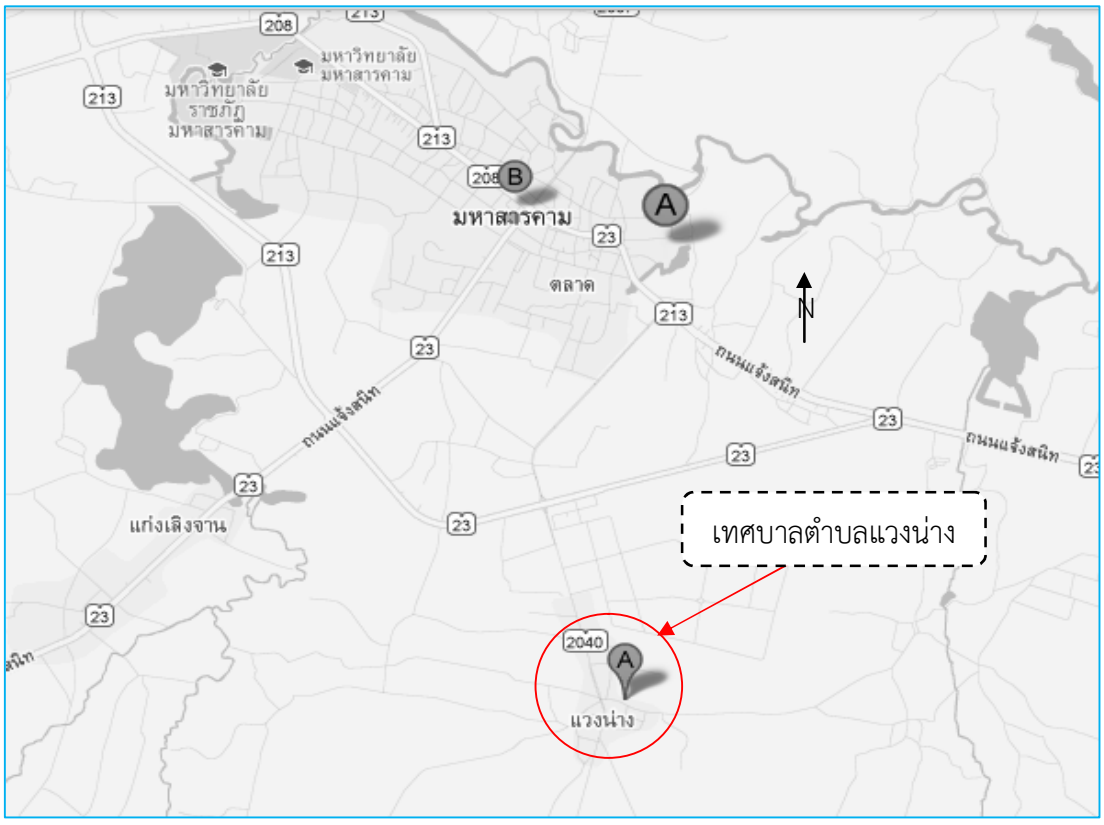
พ.ศ. 2529-2534 นายสมชาย โยธะคง ดำรงตำแหน่ง กำนันตำบล

พ.ศ. 2535-2537 นายสุปัน พิทักษาบุตร ดำรงตำแหน่ง ประธานบริหารสภาตำบล

พ.ศ. 2538-2543 นายสมชาย โยธะคง ดำรงตำแหน่ง ประธานบริหารสภาตำบล

พ.ศ. 2544-2548 นายสมศรี โยวะผุย ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี

พ.ศ. 2549-2555 นายทองดี ลือโย ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี

ภาพประกอบ 8 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 9 สำนักงานเทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ความเป็นมาด้านวัฒนธรรม

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้าน ผู้รู้ เกี่ยวกับความเป็นมาด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลแวงน่าง ทั้ง 7 ด้านได้ข้อสรุปดังนี้

1. ด้านความเชื่อ

ด้านความเชื่อพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลมีการนับถือศาสนาพุทธและมีความเชื่อเกี่ยวกับภูติผี และวิญญาณ ศาลเจ้าพ่อหนองแวง ศาลเจ้าพ่อขุนสิทธิ์ เจ้าพ่อฤาศรี เจ้าพ่อโฆคราชา เจ้าพ่อขุนศึก เจ้าพ่อเฉลา และเจ้าพ่อขุนโพธิ์ ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อและนับถือว่า ศาลเจ้าต่าง ๆ ที่อยู่ในตำบลจะปกป้องดูแลรักษา ชาวบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข ให้ความอุดมสมบูรณ์ ให้โชคลาภแก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบล

2. ด้านประเพณี

ด้านประเพณีพบว่า ประเพณีในเขตเทศบาลมี 2 ชนิด คือประเพณี 12 เดือน และประเพณีการเกิดการบวช การแต่งงาน และการตาย ประเพณีตาม 12 เดือนที่สำคัญที่จัดทำเป็นประจำทุกปีซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของเทศบาลคือ ประเพณีบุญบั้งไฟ งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา งานประเพณีบุญคุณลาน งานประเพณีสงกรานต์ และประเพณีลอยกระทง

3. ด้านพิธีกรรม

จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลจากผู้รู้และผู้นำท้องถิ่นพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนมากจึงมีพิธีกรรมตามแบบชาวพุทธทั่วไป มีพิธีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหนองแวง เจ้าพ่อขุนสิทธิ์ เจ้าพ่อฤาศรี เจ้าพ่อโฆคราชา เจ้าพ่อขุนศึก เจ้าพ่อเฉลา และเจ้าพ่อขุนโพธิ์

4. ด้านโบราณสถาน

ด้านโบราณสถานพบว่า ยังไม่พบว่ามีสถานที่ที่ถือว่าเป็นโบราณสถานในเขตเทศบาลแวงน่าง จะมีเฉพาะวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบได้แก่ วัดเหนือและวัดใต้แวงน่าง

Mahasarakham University

5. ด้านโบราณวัตถุ

ในเขตพื้นที่ที่เทศบาลตำบลแวงน่างรับผิดชอบนั้น พบว่ามีโบราณวัตถุที่เป็นที่เคารพบูชาของประชาชนได้แก่ รูปเหมือนหลวงปู่โล่ สมเด็จหลวงปู่องคำ

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

ส่วนด้านศิลปหัตถกรรมในเขตเทศบาล พบว่ามีกลุ่มอาชีพสานตะกร้าพลาสติก และกลุ่มทอผ้า ซึ่งเดิมภูมิปัญญาท้องถิ่นจะใช้ไม้ไผ่ในการจักสาน แต่เนื่องด้วยทรัพยากรธรรมชาติมีน้อยจึงมีการประยุกต์ใช้วุสดุอื่นทดแทน

7. ด้านการละเล่น

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และลงพื้นที่สำรวจพบว่า ในเขตเทศบาลมีการละเล่นพื้นบ้านเช่น ม้าก้านกล้วย เดินโถกเถก เดินกะลา ซึ่งมีการเล่นเป็นบางครั้ง เพื่อประกอบพิธีหรือประเพณีบางอย่างเช่น ในประเพณีลอยกระทง บุญบั้งไฟ

ภาพประกอบ 10 ผู้วิจัยสัมภาษณ์นายเฉลิม โยทะคง รองนายกเทศมนตรีตำบลแวงน่าง

1.2 เทศบาลตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม

ก่อนที่จะเป็นเทศบาลตำบลมีกำนันชื่อนายบุญเรียน สิทธิดา ดำรงตำแหน่งตั้งแต่วันที่ พ.ศ. 2519-2539 และต่อมาเป็นสภาตำบล มีนายสมควร ทาคินี เป็นประธานบริหารสภาตำบลตั้งแต่ พ.ศ. 2539-2543 เป็นคนที่ 1 และนายบุญเรียน สิทธิดา เป็นคนที่ 2 ตั้งแต่ พ.ศ. 2543-2546 ต่อมาเป็นสุขาภิบาล มีนายศูนย์ สิทธิดา เป็นประธานบริหารสุขาภิบาล บริหารตั้งแต่ พ.ศ. 2546-2549 เป็นคนที่ 1 คนที่ 2 คือ นายบุญเรียน สิทธิดา ตั้งแต่ พ.ศ. 2549-2553 (บัวเรียน สิทธิดา. 2555 : สัมภาษณ์) ซึ่งสามารถเรียงลำดับการดำรงตำแหน่งผู้บริหารงานของเทศบาลตำบลมิตรภาพจากอดีตถึงปัจจุบันดังนี้

พ.ศ. 2519-2539 นายบุญเรียน สิทธิดา ดำรงตำแหน่ง กำนัน

พ.ศ. 2539-2543 นายสมควร ทาคินี ดำรงตำแหน่ง ประธานบริหารสภาตำบล

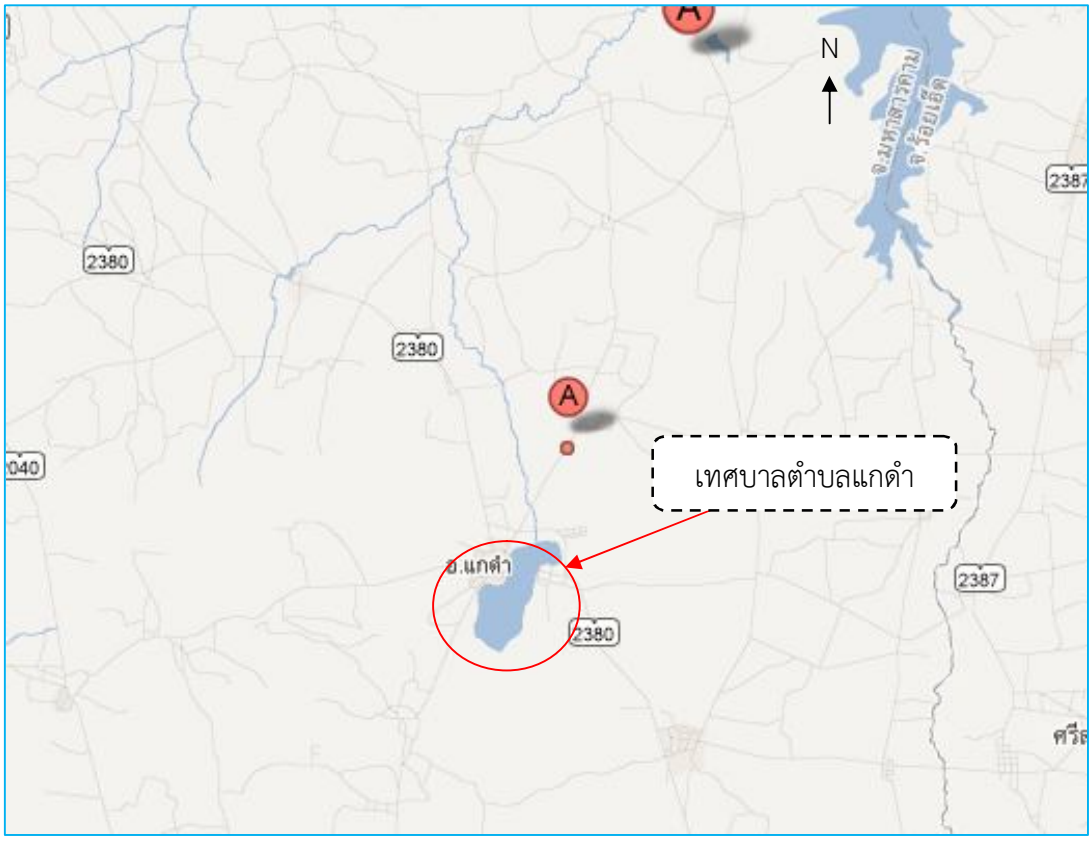
Mahasarakham University

พ.ศ. 2543-2546 นายบุญเรียน สิทธิดา ดำรงตำแหน่ง ประธานบริหารสภาตำบล

พ.ศ. 2546-2549 นายศูนย์ สิทธิดา ดำรงตำแหน่ง ประธานบริหารสุขาภิบาล

พ.ศ. 2549-2553 นายบุญเรียน สิทธิดา ดำรงตำแหน่ง ประธานบริหารสุขาภิบาล

เทศบาลตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ ตั้งอยู่ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ อยู่ทางตอนเหนือของอำเภอแกดำ ห่างจากอำเภอประมาณ 9 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดมหาสารคามระยะทางประมาณ 18 กิโลเมตร มีประชากรรวมทั้งหมด 6,769 คน แบ่งเป็นชายจำนวน 3,418 คน หญิงจำนวน 3,351 คน มีจำนวนครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 1,681 ครัวเรือน จำนวนหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลมิตรภาพ 21 หมู่บ้าน ประชาชนในพื้นที่ส่วนมากมีอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มทางตอนใต้เป็นที่ดอน ประชาชนในเขตพื้นที่มีรายได้ในปี 2553 ประมาณ 41,500 บาทต่อคนต่อปี (เทศบาลตำบลมิตรภาพ. 2555 : 2)

ภาพประกอบ 11 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเทศบาลตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ

Mahasarakham University

ความเป็นมาด้านวัฒนธรรม

จากการลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้าน ผู้รู้ เกี่ยวกับความเป็นมาด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลมิตรภาพทั้ง 7 ด้านได้ข้อสรุปดังนี้

1. ด้านความเชื่อ

มีผู้รู้และปราชญ์ท้องถิ่นได้ให้สัมภาษณ์พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลมีการนับถือศาสนาพุทธ และมีความเชื่อเกี่ยวกับภูติ ผี และวิญญาณ และเชื่อเรื่องผีปู่ตา ซึ่งเป็นวิญญาณบรรพบุรุษที่คอยปกป้องดูแลลูกหลานให้อยู่รอดปลอดภัยจากภยันอันตรายต่าง ๆ

2. ด้านประเพณี

ด้านประเพณีได้ทำการสัมภาษณ์พบว่า ประเพณีในเขตเทศบาลมี 2 ชนิด คือประเพณี 12 เดือน และประเพณีการเกิดการบวช การแต่งงาน และการตาย ประเพณีตาม 12 เดือนที่สำคัญที่จัดทำเป็นประจำทุกปีซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของเทศบาลคือ ประเพณีบุญบั้งไฟ งานประเพณีบุญผะเหวด งานประเพณีบุญคุณลาน งานประเพณีสงกรานต์ และประเพณีลอยกระทง

3. ด้านพิธีกรรม

ด้านพิธีกรรมพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนมากจึงมีพิธีกรรมตามแบบชาวพุทธทั่วไป ทุก ๆ ปีจะมีการบวงสรวงปู่ตาในวันพุธแรกของเดือนหก ณ ดอนปู่ตา บ้านยาง หมู่ที่ 5 ตำบลมิตรภาพ

4. ด้านโบราณสถาน

ด้านโบราณสถานในเขตเทศบาลมิตรภาพ พบว่า ไม่มีโบราณสถาน มีเพียงแต่วัด ซึ่งได้แก่ วัดตาหลุง วัดบ้านยาง วัดโพธิ์สะอาดพัฒนาราม

5. ด้านโบราณวัตถุ

ในเขตเทศบาลมิตรภาพพบว่า ไม่มีโบราณวัตถุ

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

ด้านศิลปหัตกรรมได้ทำการสัมภาษณ์พบว่า ในเขตเทศบาลมีกลุ่มอาชีพกทอผ้าไหม-ผ้าฝ้าย บ้านหนองขุ่น หมู่ที่ 10 และบ้านหนองน้ำใส หมู่ที่ 17 กลุ่มอาชีพทำไม้กวาดมือเสือ บ้านยาง หมู่ที่ 6 กลุ่มอาชีพทำแคร่ไม้ไผ่และศาลพระภูมิ บ้านโนนลาน หมู่ที่ 13

7. ด้านการละเล่น

ด้านการละเล่นพบว่าในเขตเทศบาลมิตรภาพ มีการละเล่นเช่น วิ่งกระสอบ หลับตาตีปี๊บ ชักคะเย่อ ไม้โถกเถก เดินกะลา วิ่งกระสอบ ทอยสะบ้า จะมีเล่นในงานประเพณีสำคัญ เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง เท่านั้น กิจกรรมส่วนใหญ่ส่งเสริมด้านการเล่นกีฬา ฟุตบอล บาสเกตบอล หรือกีฬาอื่น ๆ

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 12 ป้ายสำนักงานเทศบาลตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม

ภาพประกอบ 13 ผู้วิจัยเข้าพบนายกเทศมนตรีมิตรภาพเพื่อขอเก็บข้อมูล

1.3 เทศบาลตำบลนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของเทศบาลตำบลนาดูนพบว่า ก่อนที่จะมาเป็นเทศบาลนั้นมีการลักษณะการปกครองเป็นตำบล มี 10 หมู่บ้าน มีกำนันชื่อนายสมพร แพนลิ้นฟ้า ดำรงตำแหน่งตั้งแต่เมื่อ พ.ศ. 2527 ถึง พ.ศ. 2540 ต่อมาเป็นสภาตำบลมีนายสมพร แพนลิ้นฟ้า เป็นประธานกรรมการบริหารสภาตำบล ดำรงตำแหน่ง ตั้งแต่ พ.ศ. 2540-2540 เป็นคนที่ 1 คนที่ 2 คือ นายประเสริฐ ธนาเดชาวัฒนกุล ตั้งแต่ พ.ศ. 2527-2540 ต่อมาเป็นสุขาภิบาล มีนายคำตัน ปัดตาเคสา ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2527-2540 ประชาชนมีอาชีพหลักคือ ทำนา อาชีพเสริมคือปลูกหม่อน เลี้ยงไหม และเลี้ยงโคกระบือ (ชัยยุทธ นียากร. 2555 : สัมภาษณ์)

Mahasarakham University

ต่อมาตำบลมีระบบโครงสร้างพื้นฐานครบจึงได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 เทศบาลตำบลนาดูน ตั้งอยู่ที่ตำบลนาดูน อำเภอนาดูน มีพื้นที่รับผิดชอบทั้งหมด 10 หมู่บ้าน อยู่ห่างจากจังหวัดมหาสารคามประมาณ 65 กิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ลาดลงมาจากทิศเหนือสู่ทางทิศใต้ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการเพาะปลูก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่นา

มีนายกเทศมนตรีคนที่ 1 คือ นายบันลือ ป้อมจาหยัน เป็นนายกเทศมนตรีดำรงตำแหน่ง พ.ศ. 2527-2540 ปัจจุบันมีนายชัยยุทธ นียากร เป็นนายกเทศมนตรี ซึ่งสามารถเรียงลำดับการดำรงตำแหน่งผู้บริหารงานของเทศบาลตำบลนาดูนจากอดีตถึงปัจจุบันดังนี้

พ.ศ. 2527-2540 นายสมพร แพนลิ้นฟ้า ดำรงตำแหน่ง กำนัน

พ.ศ. 2540-2540 นายสมพร แพนลิ้นฟ้า ดำรงตำแหน่ง ประธานบริหารสภาตำบล

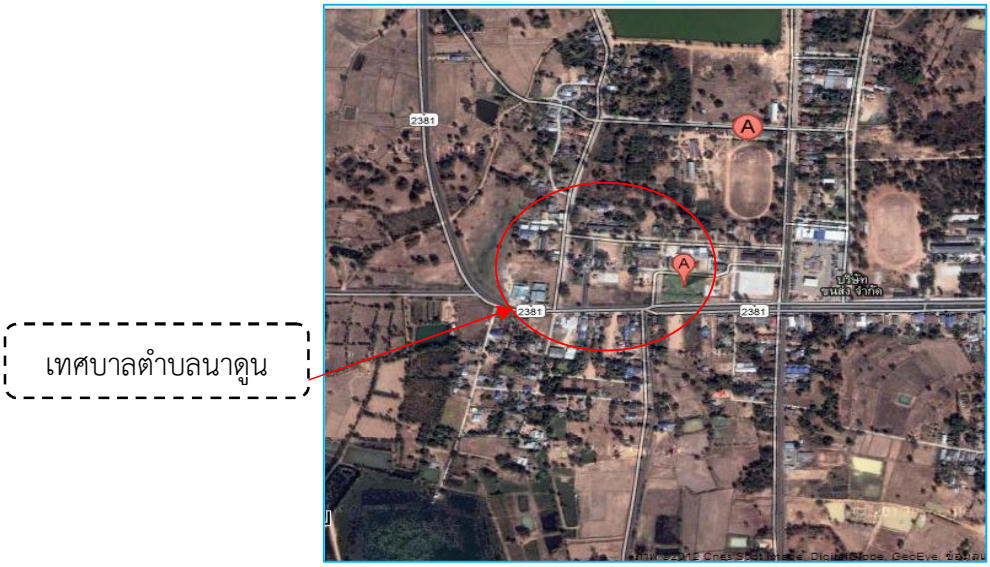
พ.ศ. 2540-2542 นายประเสริฐ ธนาเดชาวัฒนกุล ดำรงตำแหน่งประธานบริหารสภาตำบล

พ.ศ. 2542-2542 นายคำตัน ปัดตาเคสา ดำรงตำแหน่ง ประธานบริหารสภาตำบล

พ.ศ. 2542-2547 นายบันลือ ป้อมจาหยัน ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี

พ.ศ. 2547-2551 นายประสาทพร สีกงพลี ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี

พ.ศ. 2552-2555 นายชัยยุทธ นียากร ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี

ภาพประกอบ 14 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเทศบาลตำบลนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 15 สำนักงานเทศบาลตำบลนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ความเป็นมาด้านวัฒนธรรม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการลงสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้าน ผู้รู้ เกี่ยวกับความเป็นมาด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลนาดูน ทั้ง 7 ด้านได้ข้อสรุปดังนี้

1. ด้านความเชื่อ

ด้านความเชื่อพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลมีการนับถือศาสนาพุทธและมีความเชื่อเกี่ยวกับภูติ ผี และวิญญาณ เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุนาดูน

2. ด้านประเพณี

ส่วนด้านประเพณีได้ทำจากการสัมภาษณ์พบว่า ประเพณีในเขตเทศบาลมี 2 ชนิด คือประเพณี 12 เดือน และประเพณีการเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย ประเพณีตาม 12 เดือนที่สำคัญที่จัดทำเป็นประจำทุกปีซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของเทศบาลคือ งานประเพณีนมัสการพระธาตุนาดูน ประเพณีบุญบั้งไฟ งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา งานประเพณีบุญคุณลาน งานประเพณีสงกรานต์ และประเพณีลอยกระทง

3. ด้านพิธีกรรม

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้รู้เกี่ยวกับพิธีกรรมพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนมากจึงมีพิธีกรรมตามแบบชาวพุทธทั่วไป มีพิธีบวงสรวงพระธาตุนาดูน บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ พิธีบวงสรวงดอนปู่ตานาดูน

4. ด้านโบราณสถาน

ในเขตเทศบาลตำบลนาดูน พบว่ามีโบราณสถานศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่เคารพบูชาของประชาชนได้แก่ พระบรมธาตุนาดูน พุทธมณฑลอีสาน พิพิธภัณฑ์นครจัมปาศรี พิพิธภัณฑ์บ้านอีสาน บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ กู่สันตรัตน์ กู่น้อย ศาลานางขาว

5. ด้านโบราณวัตถุ

ส่วนด้านโบราณวัตถุพบว่า ในเขตเทศบาลมีพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ที่ประดิษฐานอยู่ที่พระบรมธาตุนาดูน ซึ่งเป็นพระพิมพ์ดินเผามากมาย

Mahasarakham University

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

ในเขตเทศบาลตำบลนาดูนนั้น พื้นฐานด้านศิลปหัตถกรรมคือการทอผ้าไหม พบว่า มีกลุ่มอาชีพกลุ่มทอผ้าไหมหมู่ 10 ตำบลนาดูน ที่สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำมาสร้างรายได้ให้กับชุมชน ส่วนมากจะเป็นการทอเพื่อใช้ในครัวเรือนเท่านั้น

7. ด้านการละเล่น

ในเขตเทศบาลตำบลนาดูนมีการละเล่นพื้นบ้านเช่น ฟุตบอล ชักเย่อ วิ่งสามขา วิ่งกระสอบ ปิดตาตีปี๊บ และกีฬาประเภทสร้างความเฮฮาอื่นๆ

2. จังหวัดร้อยเอ็ด

2.1 เทศบาลตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ก่อนที่จะมาเป็นเทศบาลตำบลหัวช้างมีกำนันชื่อนายประดับ ปาระจูม ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ.2519-2539 ต่อมาเป็นสภาตำบล มีนายประดับ ปาระจูม เป็นประธานบริหารสภาตำบล ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2539-2543 เป็นคนที่ 1 คนที่ 2 คือ นายราชศักดิ์ สมีแจ้ง ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2543-2546 เมื่อเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล มีนายกคนแรกชื่อนายราชศักดิ์ สมีแจ้ง ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2546 ถึง 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ต่อมาได้ปรับฐานเป็น เทศบาลตำบล (ราชศักดิ์ สมีแจ้ง.2555 : สัมภาษณ์)

เทศบาลตำบลหัวช้าง ตั้งอยู่ถนนปัทมานนท์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลหัวช้างเป็นเทศบาลตำบลหัวช้างเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2551 มีหมู่บ้านในเขตปกครอง 15 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากร 8,205 คน แยกเป็นชาย จำนวน 4,039 คน หญิงจำนวน 4,166 คน จำนวนครัวเรือน 2,148 ครัวเรือน ประชาชนในพื้นที่ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ทำนาข้าว ทำไร่ข้าวโพด ปลูกผัก และมีการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ ทำการประมง เลี้ยงปลา ปลานิล กบ ในฤดูแล้ง การผลิตผลิตภัณฑ์จากกก เย็บเสื้อผ้าทำธูปและรับจ้างทั่วไป เป็นต้น หลังฤดูเก็บเกี่ยวมีการอพยพแรงงานไปรับจ้างต่างถิ่น ประชากรของพื้นที่ประมาณ ร้อยละ 70 ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ รายได้ของประชากรโดยเฉลี่ย 48,153.54 บาท/คน/ปี ปัจจุบันมีนายเชษฐา เจริญศิริ เป็นนายกเทศมนตรี (เทศบาลตำบลหัวช้าง. 2555 : 4-5) ซึ่งสามารถเรียงลำดับการดำรงตำแหน่งผู้บริหารงานของเทศบาลตำบลหัวช้างจากอดีตถึงปัจจุบันดังนี้

พ.ศ.2519-539 นายประดับ ปาระจูม ดำรงตำแหน่ง กำนัน

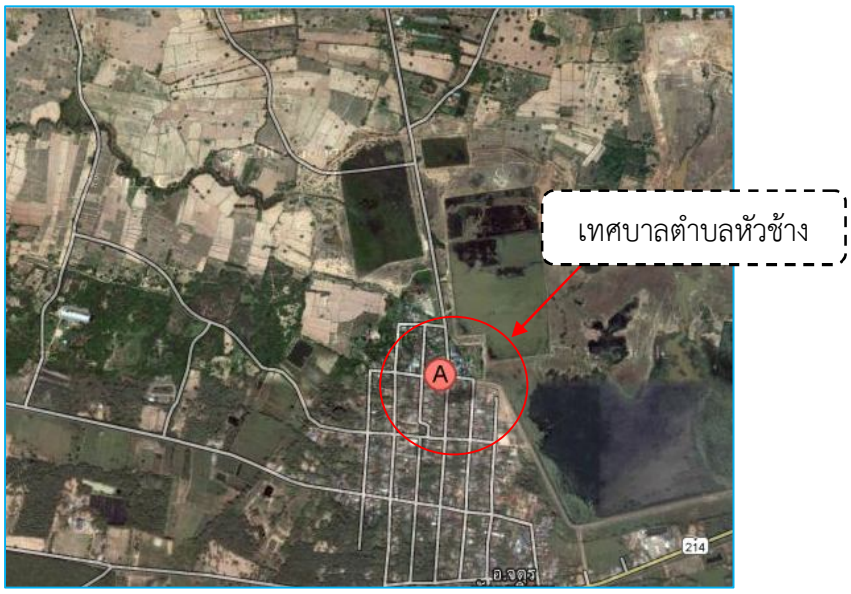
พ.ศ. 2539-543 นายประดับ ปาระจูม ดำรงตำแหน่ง ประธานบริหารสภาตำบล

พ.ศ. 2543-546 นายราชศักดิ์ สมีแจ้ง ดำรงตำแหน่ง ประธานบริหารสภาตำบล

พ.ศ. 2546-551 นายราชศักดิ์ สมีแจ้ง ดำรงตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

พ.ศ. 2551-2555 นายเชษฐา เจริญศิริ ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 16 ภาพถ่ายทางอากาศเทศบาลตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพประกอบ 17 เทศบาลตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ความเป็นมาด้านวัฒนธรรม

ในด้านของความเป็นมาผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้าน ผู้รู้ เกี่ยวกับความเป็นมาด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลหัวช้าง ทั้ง 7 ด้านได้ข้อสรุปดังนี้

1. ด้านความเชื่อ

ในเขตเทศบาลตำบลหัวช้างประชาชนส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ และมีความเชื่อเกี่ยวกับภูติ ผี และวิญญาณ มีศาลพระพรหมเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

Mahasarakham University

2. ด้านประเพณี

ประเพณีในเขตเทศบาลมี 2 ชนิด คือประเพณี 12 เดือน และประเพณีการเกิดการบวช การแต่งงาน และการตาย ประเพณีตาม 12 เดือนที่สำคัญที่จัดทำเป็นประจำทุกปีซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของเทศบาลคือ ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์

3. ด้านพิธีกรรม

การประกอบพิธีกรรมเป็นการสืบเนื่องมาจากความเชื่อของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลหัวช้าง ซึ่งส่วนมากนับถือศาสนาพุทธจึงมีพิธีกรรมตามแบบชาวพุทธทั่วไป พิธีบวงสรวงพระพรหม ชาวตำบลหัวช้างและชาวอำเภอจตุรพักตรพิมานมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพรหมด้วยถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองและเป็นที่มาของชื่ออำเภอ ดังนั้นชาวบ้านหัวช้าง หมู่ที่ 1 ตำบลหัวช้างจึงร่วมมือร่วมใจกันจัดพิธีบวงสรวงพระพรหม ณ สนามที่ว่าการอำเภอจตุรพักตรพิมานเป็นประจำในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี

4. ด้านโบราณสถาน

โบราณสถานในเขตเทศบาลตำบลหัวช้างที่ปรากฏนั้น ไม่เด่นชัด แต่ที่มีอยู่และประชาชนนับถือ ศรัทธาก็มีศาสนสถาน 9 วัด คือ วัดใต้ วัดราชมงคล วัดสุทัศน์ วัดสุนทรธรรมประพุธ วัดกลาง วัดท่าสุขาภิบาล วัดใต้ทักษิณาราม วัดบ้านเพียขัน วัดใต้ทักษิณาราม

5. ด้านโบราณวัตถุ

พื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลหัวช้าง ไม่มีการค้นพบโบราณวัตถุ

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

ในเขตเทศบาลตำบลหัวช้างมีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปหัตถกรรมเกี่ยวกับการจักสานและนำมาประกอบเป็นอาชีพเสริมคือ กลุ่มอาชีพจักสาน หมู่ที่ 13

7. ด้านการละเล่น

ในเขตเทศบาลมีการละเล่นพื้นบ้านเช่น ม้าก้านกล้วย เดินโถกเถกเดินกะลา ซึ่งมีการเล่นเป็นบางครั้ง เพื่อประกอบพิธีหรือประเพณีบางอย่างเช่น ในประเพณีลอยกระทง บุญบั้งไฟ และมีการเล่นในการแข่งขันกีฬาชุมชน กีฬาเทศบาลตำบลจัดขึ้น

2.2 เทศบาลตำบลมะอึ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

ในอดีตมีการอพยพผู้คนเพื่อแสวงหาที่ตั้งชุมชนในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ในครั้งนั้น มีผู้นำกลุ่มชื่อ นายมะอึ นำพาผู้คนเดินทางรอนแรมสันนิษฐานว่า เดินทางผ่านมาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของตำบลมะอึ (ปัจจุบันคือบ้านนิคม) เดินทางผ่านโบราณสถานปรางค์กู่ 4 เข้ามาถึงบ้านมะอึในปัจจุบัน ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้เป็นส่วนหนึ่งของอำเภอแชงบาดาล แขวงสุวรรณภูมิ ต่อมาฝ่ายบ้านเมืองต้องการให้แต่ละกลุ่ม เมื่อรวมตัวกันแล้ว จัดเป็นรูปแบบตำบล สำหรับกลุ่มชนให้ชื่อว่าตำบลมะอึ ตามชื่อผู้นำกลุ่ม และยกฐานะบรรดาศักดิ์ เป็นขุนมะอึ ในที่สุดขุนมะอึ ได้ปกครองพื้นที่ตั้งแต่ทิศใต้ คือบริเวณบุ่งลิง (บ้านท่าเยี่ยมในปัจจุบัน) ทิศเหนือคือ บ้านพะเจ้า อำเภอเชียงขวัญ ในปัจจุบันทิศตะวันออกถึงบ้านมะบ้า (อำเภอทุ่งเขาหลวง) และทิศตะวันตกถึงบ้านหนองผักแว่น ปัจจุบันพื้นที่ที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของท่านมะอึ ได้แบ่งแยกเป็นตำบลมะอึ, ตำบลหนองพอก ตำบลธวัชบุรี บางส่วนของอำเภอเชียงขวัญ และบางส่วนของอำเภอทุ่งเขาหลวง ปัจจุบันตำบลมะอึ อยู่ในการปกครองของอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งการปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน

Mahasarakham University

เทศบาลตำบลมะอึ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอธวัชบุรี อยู่ห่างจากอำเภอ 5 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดร้อยเอ็ด 9 กิโลเมตร จำนวนประชากรในเขตเทศบาลจำนวน 5,885 คน และ 1,544 หลังคาเรือน ประชากรส่วนมากประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ (เชษฐา เวียงสิมา. 2555 : สัมภาษณ์)

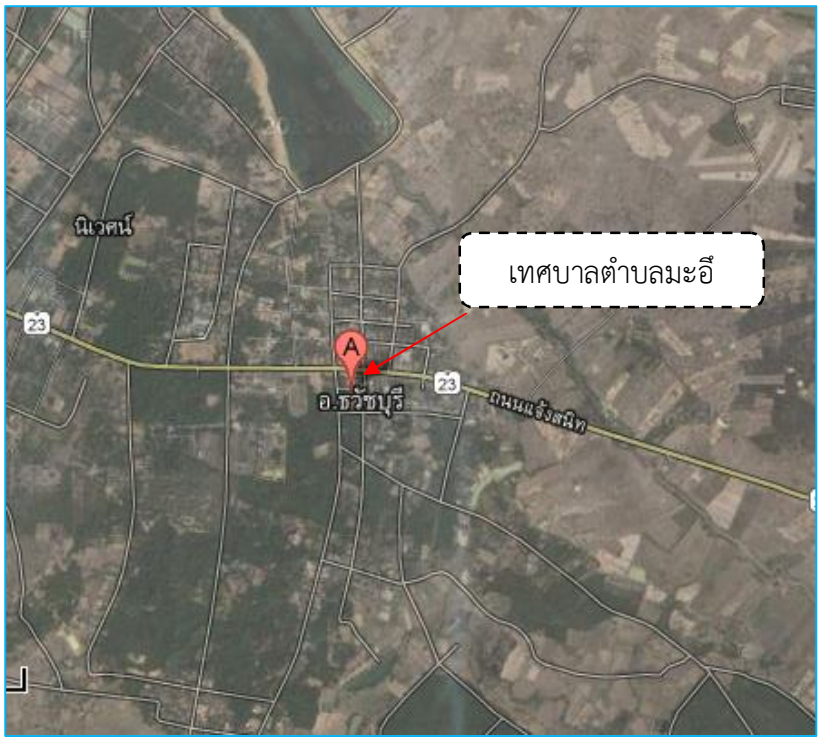
ปัจจุบันมี นายทรงศักดิ์ เลิศลำหวานดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2552-ปัจจุบัน ซึ่งสามารถเรียงลำดับการดำรงตำแหน่งผู้บริหารงานของเทศบาลตำบลมะอึจากอดีตถึงปัจจุบันดังนี้

พ.ศ. 2539-2543 นายธวัช แต้ลำพัว ดำรงตำแหน่ง กำนัน

พ.ศ.2544-2547 นายทรงศักดิ์ เลิศลำหวาน ดำรงตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

พ.ศ. 2548-2551 นายเชษฐา เวียงสิมา ดำรงตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

พ.ศ. 2552-2555 นายทรงศักดิ์ เลิศลำหวาน ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี

ภาพประกอบ 18 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเทศบาลตำบลมะอึ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 19 สำนักงานเทศบาลตำบลมะอึ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

ความเป็นมาด้านวัฒนธรรม

ความเป็นมาด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลมะอึ ทั้ง 7 ด้าน ผู้วิจัยได้สอบถามและสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้าน ผู้รู้ ได้ข้อสรุปดังนี้

1. ด้านความเชื่อ

ด้านความเชื่อประชาชนในเขตเทศบาลมะอึ มีการนับถือศาสนาพุทธและมีความเชื่อเกี่ยวกับภูติ ผี และวิญญาณของบรรพบุรุษ มีการนับถือสืบทอดกันมานาน

2. ด้านประเพณี

ประเพณีในเขตเทศบาลตำบลมะอึมี 2 รูปแบบ คือประเพณี 12 เดือน และประเพณีเกี่ยวกับการดำรงชีวิต เช่น การเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย ประเพณีตาม 12 เดือน ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลมะอึที่จัดเป็นประจำทุกปีโดยแบ่งการจัดกิจกรรมประเพณีตามหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลดำเนินการดังนี้ (เชษฐา เวียงสิมา. 2555 : สัมภาษณ์) ประเพณี สงกรานต์ ประมาณเดือน เมษายน มีการจัดงานสงกรานต์ในส่วนราชการและจัดงานในแต่ละชุมชน และที่วัด รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่และรดน้ำขอพรพระสงฆ์ ประเพณีของบ้านดงบ้านนา หมู่ที่ 2 ประเพณี สรงกู่ ประมาณเดือน เมษายน (ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5) มีการจัดงานสรงปรางค์กู่ ซึ่งเป็นมรดกสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพ์บุรุษ และจัดการละเล่นกีฬาพื้นบ้าน ประเพณีของบ้านปรางค์กู่ หมู่ที่ 9 ประเพณีบุญบั้งไฟ ประมาณเดือนพฤษภาคม- มิถุนายน ประเพณีบ้านมะอึ หมู่ที่ 8 ประเพณี งานเข้าพรรษา ประมาณเดือน กรกฎาคม มีการจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาระหว่างหน่วยงานราชการ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล โรงเรียน หมู่บ้าน เพื่อถวายเทียนจำพรรษา ณ ที่วัดในเขตตำบลมะอึ โดยมีตัวแทนจากหน่วยงาน และกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกัน ประเพณี 12 สิงหามหาราชินี ประมาณเดือน สิงหาคม มีการจัดงานทำบุญตักบาตรเฉลิมฉลองติดไฟฟ้าประดับทั่วทุกหมู่บ้านและหน่วยงานราชการ ร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกัน ประเพณี งานวันออกพรรษา ประมาณเดือนตุลาคม จะมีการจัดงานที่วัดต่างๆ ในตำบลมะอึโดยมีประชาชนหรือชาวบ้านร่วมกันจัดงานบุญกวนข้าวทิพย์ จุดโคมมีมหรสพฉลอง และมีการละเล่นต่าง เพื่อหารายได้เข้าวัด ประเพณีบ้านโนนเดื่อ หมู่ที่ 5 และประเพณี

Mahasarakham University

ไหลเรือไฟน้อยประเพณีของบ้านกู่ หมู่ที่ 4 ประเพณี ลอยกระทง ประมาณเดือน พฤศจิกายน มีการจัดงานประเพณีลอยกระทง ประกวดนางนพมาศ จัดทำกระทงประกวดแข่งขันกันแต่ละหมู่บ้าน ประเพณีของบ้านกู่ หมู่ที่ 7 ประเพณี 5 ธันวามหาราช วันที่ 5 เดือน ธันวาคม ของทุกปี มีการจัดงานทำบุญตักบาตรเฉลิมฉลองติดไฟฟ้าประดับทั่วทุกหมู่บ้านและหน่วยงานราชการ ร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกันฯลฯ ประเพณี งานวันขึ้นปีใหม่ ประมาณวันที่ 31ธันวาคมของทุกปี ประเพณีของ หมู่ที่ 6,9 ประเพณี บุญผะเหวด ประมาณเดือนมีนาคม มีการจัดงานประเพณีบุญผะเหวด ประเพณีของหมู่ที่ 1,3 และ 10

3. ด้านพิธีกรรม

ด้านพิธีกรรมนั้น ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ จึงมีพิธีกรรมตามแบบชาวพุทธทั่วไป และที่สืบทอดกันมาตลอดคือ พิธีสรงกู่ 1,000 ปี และพิธีบวงสรวงปู่ตา สองพิธีกรรมนี้มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

4. ด้านโบราณสถาน

ในเขตเทศบาลตำบลมะอึ พบว่ามีโบราณสถานที่ประชาชนในท้องถิ่นนับถือ ศรัทธา คือปรางกู่หรือปราสาทหนองกู่ ปัจจุบันได้มีการอนุรักษ์ไว้เป็นมรดกของท้องถิ่น

5. ด้านโบราณวัตถุ

ในเขตเทศบาลมีทับหลังหินทรายรูปคนนั่งช้าง 1 ชิ้น เสากรอบประตูศิลาสลักรูปฤาษีที่โคนศิวลึงค์ 2 ชั้น และชิ้นส่วนยอดปรางค์อีก 1 ชิ้น โบราณวัตถุเหล่านี้ถูกเก็บไว้ รักษาไว้ในอาคารภายในวัดศรีรัตนารามใกล้ ๆ กับบริเวณที่ตั้งปรางค์กู่

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

ในเขตเทศบาลมีกลุ่มอาชีพกลุ่มแม่บ้านเพื่อการผลิต (ดอกไม้ประดิษฐ์) กลุ่มนี้ตั้งอยู่ที่ 41 บ้านโนนเดื่อ ตำบลมะอึ กลุ่มผลิตเฟอร์นิเจอร์ ป.ศิลป์เจริญ

7. ด้านการละเล่น

การละเล่นพื้นบ้านในเขตเทศบาลตำบลมะอึ ที่มีการละเล่นและสืบทอดกันมาคือ การขี่ม้าก้านกล้วย เดินโถกเถก เดินกะลา วิ่งกระสอบ ซึ่งมีการเล่นเป็นบางครั้ง เพื่อประกอบพิธีหรือประเพณีบางอย่างเช่น ในประเพณีลอยกระทง บุญบั้งไฟ เป็นต้น

2.3 เทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ก่อนที่จะมาเป็นเทศบาลตำบลมีกำนันหมู่บ้านชื่อนายหนูเดือน ชูศรีวาสน์ และสมัยเป็นสภาตำบลนายหนูเดือน ชูศรีวาสน์ เป็นประธานบริหารสภาตำบล ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2533-2536 เป็นคนที่ 1 คนที่ 2 คือนายรัศมี สังวิเศษ ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2537-2538

สมัยเป็นสุขาภิบาล มีประธานกรรมการบริหารสุขาภิบาลคือ หนูเดือน ชูศรีวาสน์ ต่อมาได้ยกฐานเป็นเทศบาลตำบลชัยวารี ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ห่างจากจังหวัดร้อยเอ็ดประมาณ 40 กิโลเมตร มีเขตรับผิดชอบอยู่ 8 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากร 5,424 คน แยกเป็น ชาย 2,655 คน หญิง 2,769 คน มีครัวเรือน 1,244ครัวเรือน (ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2554)

มีนายกเทศมนตรีที่ 1 คือ นายหนูเดือน ชูศรีวาสน์ ดำรงตำแหน่ง ตั้งแต่ พ.ศ.- คนที่ 2 คือ นายวิชิต ธนศิลป์ ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2554-.2554 และปัจจุบันมีนายรัศมี สังวิเศษ ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ กันยายน พ.ศ. 2554 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งสามารถเรียงลำดับการดำรงตำแหน่งผู้บริหารงานของเทศบาลตำบลชัยวารีจากอดีตถึงปัจจุบันดังนี้

Mahasarakham University

พ.ศ. 2533-2536 นายหนูเดือน ชูศรีวาสน์ ดำรงตำแหน่ง ประธานบริหารสภาตำบล

พ.ศ. 2537-2538 นายรัศมี สังวิเศษ ดำรงตำแหน่ง ประธานบริหารสภาตำบล

พ.ศ. 2539-2550 นายหนูเดือน ชูศรีวาสน์ ดำรงตำแหน่ง ประธานกรรมการบริหารสุขาภิบาล

พ.ศ. 2551-2553 นายหนูเดือน ชูศรีวาสน์ ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี

พ.ศ. 2554-2554 นายวิชิต ธนศิลป์ ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี

พ.ศ. 2554-2555 นายรัศมี สังวิเศษ ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี

ความเป็นมาด้านวัฒนธรรม

ความเป็นมาด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลชัยวารี ทั้ง 7 ด้าน ได้ลงพื้นที่และทำการสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้าน ผู้รู้ เกี่ยวกับได้ข้อสรุปดังนี้

1. ด้านความเชื่อ

พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลมีการนับถือศาสนาพุทธ และมีความเชื่อเกี่ยวกับภูติ ผี และวิญญาณ เชื่อวิญญาณที่สิงอยู่กับศาลปู่ตา มีการสักการบูชาเพื่อความเป็นสิริมงคล

2. ด้านประเพณี

ด้านประเพณีในเขตเทศบาลมี 2 รูปแบบ คือประเพณี 12 เดือน และประเพณีเกี่ยวกับการดำรงชีวิต เช่น ประเพณีการเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย ประเพณีตาม 12 เดือนที่สำคัญที่จัดทำเป็นประจำทุกปีซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของเทศบาลคือ ประเพณีบุญข้าวจี่ ประเพณีบุญบั้งไฟ งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา งานประเพณีสงกรานต์ และประเพณีลอยกระทง เป็นต้น

3. ด้านพิธีกรรม

พิธีกรรมความเชื่อเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกัน ดังนั้นพบว่าประชาชนส่วนมากในเขตเทศบาลตำบลนับถือศาสนาพุทธ จึงมีพิธีกรรมตามแบบชาวพุทธทั่วไป มีการบวงสรวงดอนปู่ตาในช่วงวันพุธแรกของเดือนหกของทุกปี จะมีการบวงสรวงศาลเจ้าปู่ บ้านขามเปี้ย

4. ด้านโบราณสถาน

ในเขตเทศบาลตำบลชัยวารี มีโบราณสถานที่ประชาชนเคารพบูชา ได้แก่ หลวงพ่อใหญ่ขามเปี้ย วัดรัตนไตรคาม เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพสักการะของชาวอำเภอโพธิ์ชัยและวัดโพธิ์ชัย

5. ด้านโบราณวัตถุ

ในส่วนของโบราณวัตถุนั้น ไม่ปรากฏว่ามีโบราณวัตถุในเขตพื้นที่รับผิดชอบจะมีก็แต่โบราณวัตถุส่วนบุคคลที่ได้มาจากท้องถิ่นอื่น

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

มีการส่งเสริมศิลปหัตถกรรมสร้างรายได้คือ กลุ่มจักสาน หมู่ที่ 12 และหมู่ 2 กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ หมู่ 2 ซึ่งถือว่าเป็นศิลปหัตถรรมประจำท้องถิ่น

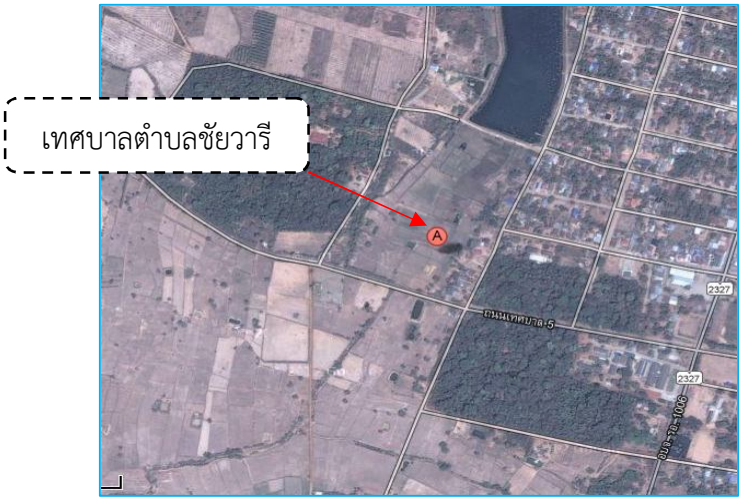
Mahasarakham University

7. ด้านการละเล่น

ในเขตเทศบาลมีการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน เช่น วิ่งกระสอบ ชักเย่อ วิ่งสามขา เดินโถกเถก โดยมีการจัดการแข่งขันการละเล่นพื้นบ้านขึ้นในงานประเพณีที่สำคัญ เช่น งานบุญข้าวจี่ งานบุญคูนลาน เป็นต้น

ภาพประกอบ 20 สำนักงานเทศบาลตำบลชัยวารี ตำบลขามเปี้ย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพประกอบ 21 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

Mahasarakham University

3. จังหวัดกาฬสินธุ์

3.1 เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

ก่อนที่จะเป็นเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา เป็นพื้นที่ที่ตั้งอำเภอฆ้องชัย ชื่อ “ฆ้องชัย” มีประวัติความเป็นมาของบ้านกุดฆ้องชัย ตามตำนานบอกเล่าสืบต่อกันมา ว่า เมื่อประมาณ 285 ปี มาแล้ว เมื่อวันธรรมสวนะในตอนใกล้สว่างประมาณ ตี 3 หรือ ตี 4 จะมีเสียงฆ้องใหญ่ดังกังวานขึ้นมาจากแหล่งน้ำกุดฆ้อง บึงขยอง บ้านน้อยสามเชียง หมู่ 9 ตำบลฆ้องชัยพัฒนา คล้ายกับเสียงพระตีฆ้องตีกลอง หรือภาษาอีสานเรียกว่า “ตีกลองดึก” เพื่อเป็นสิริมงคลในการตั้งชื่อกิ่งอำเภอ จึงได้นำเอานาม “ฆ้องชัย” จากตำบลฆ้องชัยพัฒนา มาตั้งเป็นชื่ออำเภอฆ้องชัย เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2550 ปัจจุบันได้เปลี่ยนฐานะเป็นเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอฆ้องชัย จังหวัด กาฬสินธุ์ (ปัญญา นาสุนทร. 2555 : สัมภาษณ์)

ก่อนที่จะมาเป็นเทศบาลตำบลนั้นมีนายบุญเคน เวียงปฏิคมเป็นกำนัน ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2527-2540 จนกระทั่งถึงสมัยเป็นสภาตำบลก็เป็นประธานบริหารสภาตำบลอีกครั้ง ต่อมาเป็นสมัยองค์การบริหารส่วนตำบลมี นายปัญญา นาสุนทร เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2542-2546 และนายสากล ศรเสนา ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. 2547-2551 แบ่งการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน จำนวนประชากรในเขต 6,175 คน ประชากรส่วนมากมีอาชีพหลักคือทำนา อาชีพเสริมคือหัตถกรรม เทศบาลตำบลมีนายสุทัศน์ แฝงจันดา ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ และดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2555-ปัจจุบัน ซึ่งสามารถเรียงลำดับการดำรงตำแหน่งผู้บริหารงานของเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา จากอดีตถึงปัจจุบันดังนี้

พ.ศ. 2527-2537 นายบุญเคน เวียงปฏิคม ดำรงตำแหน่ง กำนัน

พ.ศ. 2538-2541 นายบุญเคน เวียงปฏิคม ดำรงตำแหน่ง ประธานบริหารสภาตำบล

พ.ศ. 2542-2546 นายปัญญา นาสุนทร ดำรงตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

พ.ศ. 2547-2551 นายสากล ศรเสนา ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

พ.ศ. 2551-2555 นายสุทัศน์ แฝงจันดา ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี

พ.ศ. 2555-ปัจจุบัน นายปรีชา ศรีจินดา ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 22 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพประกอบ 23 สำนักงานเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

ความเป็นมาด้านวัฒนธรรม

ในการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลและสอบถามกลุ่มชาวบ้าน ผู้รู้ เกี่ยวกับความเป็นมาด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา ทั้ง 7 ด้านได้ข้อสรุปดังนี้

1. ด้านความเชื่อ

ประชาชนในเขตเทศบาลมีการนับถือศาสนาพุทธ และมีความเชื่อเกี่ยวกับภูติ ผี และวิญญาณ ความเชื่อเกี่ยวกับดอนปู่ตา ซึ่งเป็นวิญญาณบรรพบุรุษที่คอยคุ้มครองดูแลลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข

Mahasarakham University

2. ด้านประเพณี

พบว่าประเพณีในเขตเทศบาลมี 2 รูปแบบ คือประเพณี 12 เดือน และประเพณีการเกิด การบวช การแต่งงาน และการตาย ทางเทศบาลตำบลได้มีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีที่สำคัญที่จัดทำเป็นประจำทุกปีซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของเทศบาลคือ ประเพณีบุญคูณลาน ประเพณีแข่งเรือ ประเพณีลอยกระทง และประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีบุญผะเหวด

3. ด้านพิธีกรรม

ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนมากจึงมีพิธีกรรมตามแบบชาวพุทธทั่วไป เช่น พิธีเข้าพรรษา พิธีทอดกฐิน มีพิธีการบวงสรวงศาลปู่ตา ซึ่งจัดขึ้นในวันพุธที่สองของเดือนหกทุกปี

4. ด้านโบราณสถาน

ในเขตเทศบาลตำบลฆ้องชัยมีศาสนสถาน ได้แก่ วัดดอนแคน วัดบ้านชาด วัดโพธิ์ศรีท่าแห่ วัดเหล่าแดงวัดเหล่าใหญ่ วัดอุทัยโนนขวา

5. ด้านโบราณวัตถุ

ในเขตเทศบาลตำบล ไม่มีโบราณวัตถุ

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

ในเขตเทศบาลตำบลมีกลุ่มผลิตกระเช้าเถาวัลย์ หมู่ที่ 5 กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า หมู่ที่ 2 กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสาน หมู่ที่ 5

7. การละเล่น

พบว่าในเขตเทศบาลมีการละเล่นพื้นบ้าน เช่น การแข่งขันฟุตบอลฆ้องชัยพัฒนาคัพ การแข่งขันกีฬาพื้นบ้านประเภทชักเย่อ วิ่งกระสอบ เดินกะลา เดินโถกเถก เป็นต้น การละเล่นเหล่านี้ส่วนมากจะเล่นและแข่งขันในเทศกาลงานรื่นเริงที่ทางเทศบาลตำบลจัดขึ้น

3.2 เทศบาลตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

ก่อนที่จะเป็นเทศบาลตำบลมี จ.ส.ต ปรีดี ไพรินทร์ เป็นกำนันหมู่บ้าน ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2542- 2544 สมัยเป็นสุขาภิบาล นายอุดม นาชัยเงิน เป็นประธานกรรมการสุขาภิบาล ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2545-2548 เทศบาลตำบลหนองแปนเดิมเป็นสุขาภิบาลและสภาตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2535 ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ส่วนอีก 2 หมู่บ้านมีฐานะเป็นสภาตำบลนิติบุคคล ต่อเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ 2542 ได้ประกาศฐานะจากสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาล เพราะเนื่องจากสุขาภิบาลมีโครงสร้างการบริหารขัดต่อบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ 2542 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 25 พฤษถาคม พ.ศ 2545 สุขาภิบาล 980 แห่งทั่วประเทศยกฐานะเป็นเทศบาล (ปรีดี ไพรินทร์. 2555 : สัมภาษณ์)

เทศบาลตำบลหนองแปน ตั้งอยู่ในเขตอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ห่างจากอำเภอเมืองจังหวัดกาฬสินธุ์ ระยะทางประมาณ 24 กิโลเมตรและอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเป็นระยะทางประมาณ 495 กิโลเมตร มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 31.05 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 19,687 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.453 ของพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ มีหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลหนองแปน จำนวน 9 หมู่บ้าน 10 ชุมชน ประกอบด้วย บ้านหนองแปน หมู่ที่ 1 บ้านหนองแปน หมู่ที่ 2/1 บ้านหนองแปน หมู่ที่ 2/2 บ้านหนองแปน หมู่ที่ 3 บ้านโนนสูง หมู่ที่ 4 บ้านโนนสูง หมู่ที่ 9 บ้านาเชือก หมู่ที่ 5 บ้านโนนโพธิ์ศรี หมู่ที่ 6 บ้านเสมา หมู่ที่ 7 บ้านนาบึง หมู่ที่ 8 จำนวนประชากรในเขตเทศบาลมีทั้งสิ้น

Mahasarakham University

6,885 คน แยกเป็นชาย 3,364 คน หญิง 3,521 คน มีครัวเรือน 1,803 ครัวเรือน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 90 อาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 4 อาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 2 อาชีพประกอบธุรกิจการค้า คิดเป็นร้อยละ 2 และอาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 2 ทำให้ประชาชนมีรายได้น้อย เนื่องจากในเขตเทศบาลตำบลยังไม่มีการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม และสถานที่ท่องเที่ยวก็ยังไม่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม จากภาคราชการที่เกี่ยวข้อง ประชาชนในเขตเทศบาลมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนชนบทเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีทัศนคติที่ดีงาม และมีคุณธรรมยึดถือฟื้นฟูและส่งเสริมศิลปะวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เอกลักษณ์และภูมิปัญญาของท้องถิ่น (เทศบาลตำบลหนองแปน. 2555 : 6) ปัจจุบันเทศบาลตำบลหนองแปนมี จ.ส.ต ปรีดี ไพรินทร์ เป็นนายกเทศมนตรี ซึ่งสามารถเรียงลำดับการดำรงตำแหน่งผู้บริหารงานของเทศบาลตำบลหนองแปนจากอดีตถึงปัจจุบันดังนี้

พ.ศ. 2542- 2544 จ.ส.ต ปรีดี ไพรินทร์ ดำรงตำแหน่ง กำนัน

พ.ศ. 2545-2548 นายอุดม นาชัยเงิน ดำรงตำแหน่ง ประธานกรรมการสุขาภิบาล

พ.ศ. 2549- 2555 จ.ส.ต ปรีดี ไพรินทร์ ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี

ภาพประกอบ 24 ภาพถ่ายทางอากาศแสดงที่ตั้งเทศบาลตำบลหนองแปน จังหวัดกาฬสินธุ์

Mahasarakham University

ความเป็นมาด้านวัฒนธรรม

ความเป็นมาด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลหนองแปน ทั้ง 7 ด้าน ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้าน ผู้รู้ เกี่ยวกับได้ข้อสรุปดังนี้

1. ด้านความเชื่อ

ด้านความเชื่อพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลหนองแปนมีการนับถือศาสนาพุทธ และมีความเชื่อเกี่ยวกับภูติ ผี และวิญญาณ เชื่อในการครองเรือน การทำมาหาเลี้ยงชีพ สิ่งใดที่โบราณห้ามว่าเป็นโทษ และเป็นความเดือดร้อนมาให้ก็จะละเว้นและไม่ยอมทำสิ่งนั้น มีความเชื่อว่าพระธาตุยาคู และพระธาตุโนนสาวเอ้จะให้สิ่งที่ปรารถนา

2. ด้านประเพณี

ประเพณีในเขตเทศบาลมี 2 รูปแบบ คือประเพณี 12 เดือน และประเพณีการเกิดการบวช การแต่งงาน และการตาย ประเพณีที่จัดทำเป็นประจำทุกปีซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของเทศบาลคือ ประเพณีบุญบั้งไฟ งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา งานประเพณีบุญประจำคุ้ม งานประเพณีสงกรานต์ งานประเพณีประสาทผึ้ง และงานประเพณีสรงน้ำพระธาตุยาคู

3. ด้านพิธีกรรม

พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลหนองแปนมีการนับถือศาสนาพุทธ และมีความเชื่อเกี่ยวกับภูติ ผี และวิญญาณ ในด้านพิธีกรรมจึงมีเช่นไหว้พระธาตุยาคู และพระธาตุโนนสาวเอ้ ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้อยู่เย็นเป็นสุข และได้รับสิ่งที่ปรารถนา

4. ด้านโบราณสถาน

ในเขตเทศบาลมีพระธาตุใหญ่ (พระธาตุยาคู)พระธาตุโนนสาวเอ้ คูเมืองโบราณ เจดีย์ราย วัดโพธิ์ชัยเสมาราม วัดบ้านหนองแปน วัดสว่างอรุณนาบึง วัดบ้านโนนโพธิ์ศรี วัดโพธิ์ทองแสงจันทร์นาเชือก วัดโพธิ์ชัยโนนสูง วัดดอนกู่ ศาลเจ้า โบสถ์

5. ด้านโบราณวัตถุ

ในเขตเทศบาลมีในเขตเทศบาลมีใบเสมาทวารวดี พระพุทธเมืองฟ้าแดดสงยาง จารึกบนแผ่นหิน รูปเคารพในพระพุทธศาสนา ลวดลายปูนปั้น เศียรพระพุทธรูป เศียรเทวดา พระพิมพ์ดินเผา เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำด้วยโลหะ เครื่องประดับ เครื่องปั้นดินเผา และโครงกระดูกมนุษย์

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

ด้านศิลปหัตถกรรมในเขตเทศบาลมีกลุ่มทอผ้าบ้านโนนโพธิ์ศรี หมู่ที่ 6 กลุ่มอาชีพเย็บหมอนบ้านเสมา หมู่ที่ 7 กลุ่มทอเสื่อ

7. ด้านการละเล่น

การละเล่นพื้นบ้านในเขตเทศบาลมีการอนุรักษ์ไว้ เช่น การแข่งขันวิ่งสามขาวิ่งกระสอบ ปิดตาตีปี๊บ การละเล่นเหล่านี้ส่วนมากจะเล่นและแข่งขันในเทศกาลงานรื่นเริงที่ทางเทศบาลตำบลจัดขึ้น

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 25 สำนักงานเทศบาลตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

3.3 เทศบาลตำบลเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

ก่อนที่จะเป็นเทศบาลตำบลมีกำนันคนแรกคือนายพรหม อัคราสา เป็นกำนันหมู่บ้าน ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2480-2508 คนที่ 2 คือ นายเนื่อง มณีศรี ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2509-2521 คนที่ 3 คือ นายบุญมา สำราญรื่น ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2522-2526 สมัยเป็นสภาตำบลมี นายคำดี มูลศรี เป็นประธานบริหารสภาตำบล ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2537-2545 สมัยเป็น องค์การบริหารส่วนตำบล มีนายสว่าง นามเชียงเครือ เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ดำรง ตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2545-2548 และนายกฤษฎา แจ่มสุวรรณ ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ พ.ศ. 2549-2553 (พัสกร มูลศรี. 2555 : สัมภาษณ์)

เทศบาลตำบลเหนือ ได้รับการยกฐานะจากเทศบาลตำบลเหนือ เมื่อวันที่ 12 เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2552 ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ อยู่ในเขตการปกครอง ของอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ห่างจากอำเภอประมาณ 5 กิโลเมตร มีจำนวนหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบล เหนือเต็มทั้ง 12 หมู่บ้าน บ้านโนนสำราญ หมู่ที่ 1 บ้านสิมลี หมู่ที่ 2 บ้านหนาดใต้ หมู่ที่ 3 บ้านสะอาด ใต้ หมู่ที่ 4 บ้านหนาด หมู่ที่ 5 บ้านต้อน หมู่ที่ 6 บ้านต้อนใต้ หมู่ที่ 7 บ้านหนองสาหร่าย หมู่ที่ 8 บ้านสะอาดสมศรี หมู่ที่ 9 บ้านเหล็ก หมู่ที่ 10 มีประชากรทั้งสิ้น 7,498 คน แยกเป็น ชาย 3,747 คน หญิง 3,751 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 234.99 คน/ตารางกิโลเมตร จำนวน 1,829 ครัวเรือน ประชากรในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ประมาณร้อนละ 75 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็น หลักการพาณิชย์ประมาณร้อยละ 9 อาชีพรับจ้างและอื่น ๆ ประมาณร้อยละ 16 พืชผลทางเกษตรที่ ปลูกมากที่สุดคือ ข้าว ข้าวโพด แตงโม มะเขือเทศ และถั่วต่าง ๆ ประชากรเกือบทุกครัวเรือนจะทำการ เลี้ยงไก่ เป็ด โดยส่วนมากจะเลี้ยงเพื่อบริโภค สำหรับเลี้ยงโค กระบือ สุกร เป็นการเลี้ยงเพื่อจำหน่าย ประชากรส่วนมากทำการขุดบ่อเลี้ยงปลา ปลาน้ำจืดที่นิยมเลี้ยงคือปลานิล ปลาตะเพียน ปลาไน ปลา ยี่สก และปลาดุก เป็นต้น หลังฤดูเก็บเกี่ยวประชากรส่วนใหญ่จะออกไปรับจ้างตามสถานที่ต่าง ๆ เทศบาลเหนือส่งเสริมประชาชนมีคุณธรรมจริยธรรมสืบสานประเพณีที่สำคัญในชุมชน

Mahasarakham University

ปัจจุบันเทศบาลตำบลเหนือมีนายพัสกร มูลศรี เป็นนายกเทศมนตรีซึ่งสามารถเรียงลำดับการดำรงตำแหน่งผู้บริหารงานของเทศบาลตำบลเหนือ จากอดีตถึงปัจจุบันดังนี้

พ.ศ. 2480-2508 นายพรหม อัคราสา ดำรงตำแหน่ง กำนัน

พ.ศ. 2509-2521 นายเนื่อง มณีศรี ดำรงตำแหน่ง กำนัน

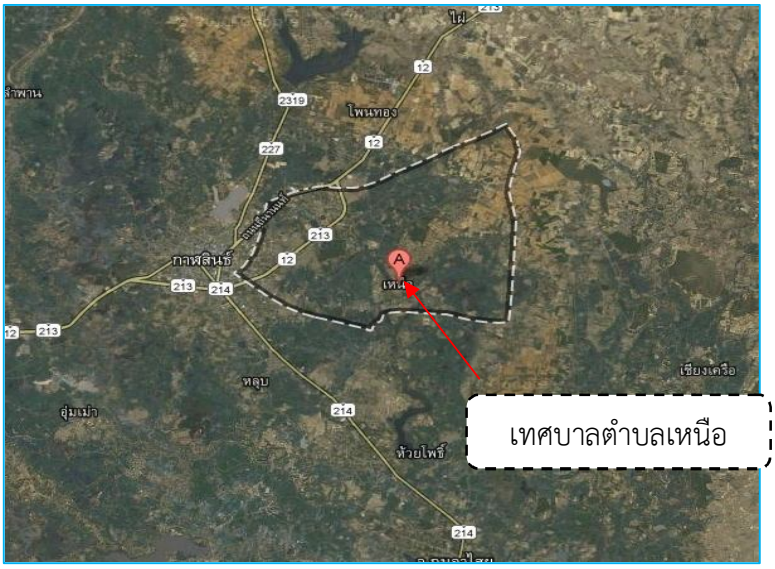
พ.ศ. 2522-2526 นายบุญมา สำราญรื่น ดำรงตำแหน่ง กำนัน

พ.ศ. 2537-2545 นายคำดี มูลศรี ดำรงตำแหน่ง ประธานบริหารสภาตำบล

พ.ศ. 2545-2548 นายสว่าง นามเชียงเครือ ดำรงตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

พ.ศ. 2549-2553 นายกฤษฎา แจ่มสุวรรณ ดำรงตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

พ.ศ. 2554-2555 นายพัสกร มูลศรี ดำรงตำแหน่ง นายกเทศมนตรี

ภาพประกอบ 26 ภาพถ่ายทางอากาศเทศบาลตำบลเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 27 สำนักงานเทศบาลตำบลเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

ความเป็นมาด้านวัฒนธรรม

ความเป็นมาด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลเหนือ ทั้ง 7 ด้าน จากการสัมภาษณ์กลุ่มชาวบ้าน ผู้รู้ เกี่ยวกับได้ข้อสรุปดังนี้

1. ด้านความเชื่อ

ประชาชนในเขตเทศบาลนับถือศาสนาพุทธ และมีความเชื่อเกี่ยวกับภูติ ผี และวิญญาณ เชื่อวิญญาณบรรพบุรุษซึ่งคอยปกปักษ์รักษาลูกหลานของแต่ละชุมชน จึงมีการสืบทอดความเชื่อจากรุ่นสู่รุ่น

2. ด้านประเพณี

ประเพณีในเขตเทศบาลมี 2 รูปแบบ คือประเพณี 12 เดือน และประเพณีการเกิดการบวช การแต่งงาน และการตาย ประเพณีที่สำคัญและจัดเป็นประจำทุกปีซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของเทศบาลคือ ประเพณีบุญคูณลานสู่ขวัญข้าว ประเพณีลอยกระทง ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีแข่งเรือ งานสรงน้ำหลวงพ่อใหญ่

3. ด้านพิธีกรรม

ด้านพิธีกรรมสืบเนื่องจากความเชื่อพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนมากจึงมีพิธีกรรมตามแบบชาวพุทธทั่วไป เช่น พิธีเข้าพรรษา พิธีทอดกฐิน ทำพิธีกรรมสรงน้ำหลวงพ่อใหญ่

4. ด้านโบราณสถาน

ในเขตเทศบาลมีศาสนสถานได้แก่ วัดเศวตวันวนาราม วัดสว่างชัยศรี วัดสว่างโพธิ์ชัย วัดป่ากกไม้แดง วัดสว่างสามัคคี วัดสว่างอรุณ และปรางกู่ยาคู

5. ด้านโบราณวัตถุ

พบว่าในเขตเทศบาลมีพระหลวงพ่อใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นโบราณวัตถุที่ชุมชนเลื่อมใสศรัทธาเป็นอย่างมาก

Mahasarakham University

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

ในเขตเทศบาลมีกลุ่มทำหมอนขิด กลุ่มทอผ้า กลุ่มทอเสื่อกก กลุ่มทำขนม

7. ด้านการละเล่น

ในเขตเทศบาลมีการละเล่นพื้นบ้านเช่น การแข่งขันวิ่งสามขา วิ่งกระสอบ ปิดตาตีปี๊บ การละเล่นเหล่านี้ส่วนมากจะเล่นและแข่งขันในเทศกาลงานรื่นเริงที่ทางเทศบาลตำบลจัดขึ้น และการแข่งขันฟุตบอลต้านยาเสพติด

การจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

เทศบาลถือว่าเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จัดตั้งขึ้นในเขตชุมชนที่มีความเจริญและใช้ในการบริหารเมืองเป็นหลัก ซึ่งหลายประเทศประสบความสำเร็จในการใช้ “เทศบาล” เป็นเครื่องมือที่สำคัญใน การปกครองประเทศโดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย สำหรับสังคมไทยเทศบาลเป็นรูปแบบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในเขตชุมชนเมืองที่ใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2476 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2542) เกือบ 66 ปีแล้ว อย่างไรก็ตามการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสานนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวความคิด การบริหารแบบ 4M (Man Money Material & Management) ของ Peter Ferdinand Drucker ที่มาจากทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ร่วมกับทฤษฎีทางการบริหารการผลิตที่ให้ผลเป็นผลผลิต (Product) หรือเป็นบริการ (Service) โดยที่ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล ที่สำคัญที่สุดคือการใช้ทรัพยากรมนุษย์ (Man) ดังคำกล่าวที่ว่า put the right man at the right job คือการจัดวางอัตรากำลังคนให้ลงในตำแหน่งงานที่เหมาะสมกับความสามารถของเขา ต่อไปก็ต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ (Material) และเครื่องมือเครื่องไม้ที่ต้องใช้ในการดำเนินการอย่างเพียงพอ และใช้ให้ประหยัด และท้ายสุดแต่สำคัญ คือการบริหารจัดการ (Management) ต้องมีหลักการบริหารที่ดี เก่งทั้งคน และเก่งทั้งงาน มีการจัดเรียงลำดับความสำคัญ มีภาวะผู้นำ และต้องเลือกใช้เทคโนโลยีให้ทันสมัยและเหมาะสม เป็นต้น ดังนั้นการนำหลักการบริหารจัดการ 4 M มาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน โดยแยกตามวัฒนธรรมทั้ง 7 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความเชื่อ

การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล คือ การบริหารจัดการเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อของคนในชุมชน รวมทั้งเด็กและเยาวชน โดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อให้เห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมตามความเชื่อและจุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม ทั้งนี้ได้สอดแทรกความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเชื่อนั้นๆ เพื่อลดความเชื่อผิดๆ และงมงายเกินจริงของชาวบ้าน

การบริหารจัดการงบประมาณ คือการบริหารจัดการเกี่ยวกับปัญหาการเบิกจ่ายงบประมาณที่ใช้ในการจัดตั้งโครงการรองรับการการจัดกิจกรรมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อของชุมชนเอาไว้ เพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวของชุมชนในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบล

การบริหารวัสดุ คือ ในการบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานนั้น มีการบริหารจัดการอย่างไรให้เป็นระบบตามระเบียบว่าโดยการดำเนินงานโครงการ

กระบวนการจัดการบริหารองค์รวม คือ การจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมด้านความเชื่อ

Mahasarakham University

ต่างๆ จัดสรรงบประมาณ เข้าร่วมกิจกรรมตลอดจนการจัดเตรียมและตกแต่งสถานที่ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆแก่ชุมชน

2. ด้านประเพณี

การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล คือ การบริหารจัดการ โดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสาร เรื่องการจัดงานประเพณีต่างๆ ประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมส่งเสริมให้เด็กและยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดเพื่อให้เห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมตามความเชื่อและจุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่แฝงอยู่ในประเพณี

การบริหารจัดการงบประมาณ คือ การบริหารจัดการงบประมาณโดยการจัดทำโครงการจัดกิจกรรมประเพณี ของชุมชนเอาไว้และสามารถเบิกจ่ายได้โดยตรง เพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวของชุมชนในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบล

การบริหารวัสดุ คือ การบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานด้านประเพณีที่ได้ตั้งโครงการไว้ มาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตามระเบียบว่าโดยการดำเนินงานโครงการ

กระบวนการจัดการบริหารองค์รวม คือ บทบาทในการจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดงานประเพณีต่างๆ จัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนการจัดเตรียมและตกแต่งสถานที่ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆแก่ชุมชน

3. ด้านพิธีกรรม

การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลด้านพิธีกรรม คือ การบริหารจัดการโดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อให้เห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมตามความเชื่อและจุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม ผ่านปราชญ์ชาวบ้านเพื่ออนุรักษ์พิธีกรรมอันดีสืบต่อไป

การบริหารจัดการงบประมาณ คือ บริหารจัดการเรื่องการเบิกจ่ายงบประมาณในการจัดกิจกรรม พิธีกรรม ความเชื่อของชุมชนเอาไว้ เพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวของชุมชนในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบล

การบริหารวัสดุ คือ การบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานนั้น ทางเทศบาลได้ใช้งบประมาณที่เบิกจ่ายผ่านโครงการที่ตั้งไว้ มาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตามระเบียบว่าโดยการดำเนินงานโครงการ

กระบวนการจัดการบริหารองค์รวม คือ การจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมด้านพิธีกรรมต่างๆ จัดสรรงบประมาณ เข้าร่วมกิจกรรมตลอดจนการจัดเตรียมและตกแต่งสถานที่ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆแก่ชุมชน

4. ด้านโบราณสถาน

การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล คือ การบริหารจัดการ โดยประสานงานกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัด ในการบูรณะซ่อมแซมและอนุรักษ์โบราณสถาน และมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวได้ทราบถึงประวัติ เห็นคุณค่าความสำคัญของโบราณสถาน และร่วมอนุรักษ์โบราณสถานต่อไป

Mahasarakham University

การบริหารจัดการงบประมาณ คือ การบริหารจัดการการเบิกจ่ายเงินโครงการ โดยชุมชนร้องของบประมาณสนับสนุนมา เทศบาลดำเนินการจัดทำโครงการให้เพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว

การบริหารวัสดุ กล่าวคือ ในการดำเนินงานในการบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานนั้น ทางเทศบาลไม่มี การบริหารจัดการด้านนี้ เนื่องจากอยู่นอกเหนือความรับผิดชอบของเทศบาล

กระบวนการจัดการบริหารองค์รวม คือ การที่เทศบาลตำบลเข้าไปมีมีบทบาทในการจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บูรณะซ่อมแซม และอนุรักษ์โบราณสถานต่างๆ จัดสรรงบประมาณ และเข้าร่วมเป็นหนึ่งในการอนุรักษ์โบราณสถานของชุมชน

5. ด้านโบราณวัตถุ

การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล คือ การบริหารจัดการเจ้าหน้าที่พนักงาน ประชาชนที่เกี่ยวข้อง โดยการประสานงานกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัด ในการบูรณะซ่อมแซมและอนุรักษ์โบราณวัตถุและมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวได้ทราบถึงประวัติ เห็นคุณค่าความสำคัญของโบราณวัตถุ และร่วมอนุรักษ์โบราณวัตถุต่อไป

การบริหารจัดการงบประมาณ คือ การบริหารจัดการด้านการเบิกจ่ายเกี่ยวกับการจัดการด้านโบราณวัตถุ ดังนั้นทางเทศบาลตำบลต้องการจัดทำโครงการรองรับการการจัดกิจกรรม โดยจัดงานการกุศลร่วมกับชุมชน เพื่อหางบประมาณมาใช้สนับสนุนในด้านนี้โดยเฉพาะ

การบริหารวัสดุ คือ การบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการด้านโบราณวัตถุ

กระบวนการจัดการบริหารองค์รวม คือ การจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์โบราณวัตถุต่างๆ ร่วมจัดสรรงบประมาณจากการจัดงานการกุศล

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล คือ การบริหารจัดการเกี่ยวกับบุคคล เช่น การประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสาร การส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมชุมชน ประสานงานกับชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีพ พร้อมส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพื่อให้เห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น

การบริหารจัดการงบประมาณ คือ แนวทางบริหารจัดการโดยการจัดทำโครงการส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมชุมชนและสามารถเบิกจ่ายได้โดยตรง เพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว โดยชุมชนเสนอโครงการหรือผลิตภัณฑ์เข้ามาของบประมาณ แล้วทางเทศบาลตำบลจะดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตชิ้นงานให้เอง

การบริหารวัสดุ คือ การบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานด้านศิลปหัตถกรรม โดย ทางเทศบาลได้ใช้งบประมาณที่เบิกจ่ายผ่านโครงการที่ตั้งไว้ มาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตามระเบียบว่าโดยการดำเนินงานโครงการ

Mahasarakham University

กระบวนการจัดการบริหารองค์รวม คือ การจัดการองค์รวมของชุมชน ตั้งแต่การจัดทำโครงการ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมศิลปหัตถกรรมชุมชน จัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมและขึ้นทะเบียนรับรองให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลอดจนอำนวยความสะดวกด้านต่างๆแก่ชุมชน

7. ด้านการละเล่น

การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล คือ การบริหารจัดการบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการละเล่นและกีฬา เช่น การประชาสัมพันธ์ เรื่องการจัดงานแข่งขันกีฬา กีฬาเทศบาลสัมพันธ์ ประสานงานกับชาวบ้าน พร้อมส่งเสริมให้เด็กและยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดเพื่อให้เห็นคุณค่าความสำคัญของการจัดกิจกรรม ซึ่งได้รับความนิยมมาก การละเล่นพื้นบ้านจะสอดแทรกลงในกิจกรรมกีฬาตามความเหมาะสมตามเพศและวัยของผู้เล่น

การบริหารจัดการงบประมาณ คือ การบริหารจัดการงบประมาณ โดยการจัดทำโครงการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของชุมชนเอาไว้ ในรูปแบบของโครงการกีฬาต่างๆ และสามารถเบิกจ่ายได้โดยตรง เพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวของชุมชนในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบล

การบริหารวัสดุ คือ การบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานการจัดกิจกรรมกีฬาการละเล่น โดยใช้งบประมาณที่เบิกจ่ายผ่านโครงการที่ตั้งไว้ มาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

กระบวนการจัดการบริหารองค์รวม คือ การจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดงานกีฬาต่างๆ จัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนการจัดเตรียมและตกแต่งสถานที่ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆแก่ชุมชน

การที่ผู้วิจัยได้นำการจัดการแบบ 4 M มาใช้ในการพัฒนาระบบการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสานนั้น เพราะผู้วิจัยเล็งเห็นว่าในระบบการบริหารของเทศบาลตำบลมีปัจจัยต่างๆ ทั้ง 4 ปัจจัยในระบบอยู่แล้ว คือ คน เงิน วัสดุ การบริหารจัดการ หากนำมาช่วยในบริหารจัดการด้านวัฒนธรรมต้องส่งผลให้การจัดการมีประสิทธิภาพแน่นอน

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลในจังหวัดมหาสารคาม กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด โดยศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการของเทศบาลตำบลใช้กรอบการวิเคราะห์ 7 ด้านได้แก่ 1) ด้านความเชื่อ 2) ด้านประเพณี 3) ด้านพิธีกรรม 4) ด้านโบราณสถาน 5) ด้านโบราณวัตถุ 6) ด้านศิลปหัตถกรรม 7) ด้านการละเล่น โดยเสนอตามลำดับดังนี้

1. จังหวัดมหาสารคาม

1.1 เทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

สภาพปัจจุบันของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

Mahasarakham University

1.1.1 ด้านความเชื่อ

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และทำการการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องพบว่า ในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลแวงน่างมีศาลเจ้าพ่อหนองแวง ศาลเจ้าพ่อขุนสิทธิ์ เจ้าพ่อฤาศรี เจ้าพ่อโฆคราชา เจ้าพ่อขุนศึก เจ้าพ่อเฉลา และเจ้าพ่อขุนโพธิ์ ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อและนับถือว่า ศาลเจ้าต่าง ๆ ที่อยู่ในตำบลจะปกป้องดูแลรักษาชาวบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข ให้ความอุดมสมบูรณ์ ให้โชคลาภแก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบล ชาวบ้านคนไหนต้องการให้ลูกหลานได้ทำงานราชการ ทำมาค้าขายดี มีโชคลาภ หรือเดินทางไปไหน ก็ไปกราบไหว้ขอพรจากศาลเจ้าที่อยู่ในตำบล จากการที่ชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลแวงน่าง มีความเชื่อถือศรัทธาต่อศาลเจ้าดังกล่าวจึงได้มีพิธีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหนองแวง เจ้าพ่อขุนสิทธิ์ เจ้าพ่อฤาศรี เจ้าพ่อโฆคราชา เจ้าพ่อขุนศึก เจ้าพ่อเฉลา และเจ้าพ่อขุนโพธิ์ ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่า หากมีการบวงสรวงอย่างสมเกียรติและถูกต้องจะนำมาส่งความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร ความสุขสงบปราศจากโรคภัยไข้เจ็บที่ร้ายแรง (เสน ตะภา. 2555 : สัมภาษณ์)

1.1.2 ด้านประเพณี

จากการสัมภาษณ์พบว่า ในช่วงเทศกาลสงกรานต์เทศบาลตำบลแวงน่างจะเป็นเจ้าภาพจัดงาน จะจัดขึ้นในช่วงวันที่ 13-15 เมษายน ของทุกปี ในการจัดงานทุกครั้งเทศบาลจะจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับพิธีทางสงฆ์ และกิจกรรมทางสังคม เช่น จตุปัจจัยเครื่องไทยทาน การจัดเตรียมและตกแต่งสถานที่ เงินรางวัลสำหรับขบวนแห่นางสงกรานต์ ค่าอาหารและเครื่องดื่ม จัดเตรียมอาคารสถานที่ การทำพิธีการทางสงฆ์ การทำบุญตักบาตรในวันสงกรานต์ ตลอดจนพิธีรดน้ำขอพรจากผู้สูงอายุ การมอบของขวัญแก่ผู้สูงอายุ จัดเตรียมของขวัญสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งทางเทศบาลจะมอบให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมพิธีรดน้ำขอพรทุกคน ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน การรดน้ำขอพรจากผู้อาวุโสและมอบของขวัญนี้จะจัดขึ้นในวันที่ 15 เมษายนของทุกปี และมีประสานงานกับทางการประปา เพื่อจ่ายน้ำแก่ชาวชุมชนในช่วงเทศกาลสงกรานต์ มีการติดตั้งระบบแสงสีเสียงที่ใช้ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอาคารที่ทำการของเทศบาล ซึ่งใช้ประกอบพิธีการทางสงฆ์และพิธีรดน้ำขอพรจากผู้สูงอายุ จัดพาหนะรับ-ส่งผู้สูงอายุและผู้เข้าร่วมงาน กรณีที่ไม่มีพาหนะส่วนตัว และประชาสัมพันธ์ผ่านระบบเสียงตามสายและรถโฆษณาของทางเทศบาล (เฉลิม โยธะคง. 2554 : สัมภาษณ์)

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 28 เทศบาลตำบลแวงน่างจัดกิจกรรมประเพณีสงกรานต์และวันผู้สูงอายุ

ภาพประกอบ 29 นายกเทศมนตรีตำบลแวงน่างทำพิธีเปิดงานประเพณีสงกรานต์และวันผู้สูงอายุ

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 30 พิธีรดน้ำวันผู้สูงอายุของเทศบาลแวงน่าง

ประชาชนมีความเชื่อเกี่ยวกับพญาแถน หรือเทวดาแห่งท้องฟ้าผู้ประทานฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล ยังคงมีมาต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน แม้ว่าปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวจะเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่เป็นประเพณีแห่งความรื่นเริงของชาวชุมชนมากขึ้น แต่ก็เป็นประเพณีที่ช่วยสร้างความรัก ความสามัคคีแก่ผู้คนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ชาวแวงน่างจึงให้ความร่วมมือร่วมใจกับทางเทศบาลจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ ในส่วนของเทศบาลตำบลแวงน่างได้มีการจัดการเกี่ยวกับประเพณี โดยการจัดประกวดขบวนแห่บั้งไฟของแต่ละหมู่บ้าน และให้เงินสนับสนุนประเพณีบุญบั้งไฟในด้านเงินรางวัล สำหรับบั้งไฟประเภทขึ้นสูง บั้งไฟสวยงาม ขบวนแห่บั้งไฟที่มีความโดดเด่น และเงินรางวัลอื่น ๆ ที่ชาวแวงน่างขอความอนุเคราะห์มายังเทศบาล สนับสนุนและจัดหาเต็นท์สำหรับผู้ร่วมงาน โดยทั้งที่เป็นเต็นท์ของทางเทศบาลเองและเต็นท์ที่ขอความร่วมมือไปยังห้างร้านต่าง ๆ สนับสนุนระบบแสงสีเสียงกรณีมีผู้ขอความอนุเคราะห์ แต่โดยทั่วไปแล้ว ชาวบ้านจะจัดหาเครื่องเสียงมาติดตั้งเอง เนื่องจากประเพณีนี้ชาวแวงน่างคือเจ้าภาพหลัก ดังนั้นนายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่จะได้รับเชิญให้ไปเป็นเกียรติ โดยทำหน้าที่กล่าวเปิดงานพิธีบุญบั้งไฟ และมอบรางวัลแก่ตัวแทนของแต่ละคุ้มบ้านซึ่งชนะการแข่งขันบั้งไฟประเภทต่าง ๆ เป็นต้นว่า บั้งไฟประเภทขึ้นสูง ประเภทตกแต่งสวยงาม หรือขบวนแห่บั้งไฟที่มีสีสัน งานประเพณีบุญบั้งไฟนี้ชาวแวงน่างจะจัดขึ้นระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคมของทุกปี ณ บริเวณวัดเหนือแวงน่าง กิจกรรมต่าง ๆ นอกจากจะมีการประกวดลวดลายบั้งไฟ ประกวดขบวนแห่บั้งไฟ ประกวดบั้งไฟขึ้นสูงแล้วยังมีการอุปสมบทหมู่อีกด้วย

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 31 นายกเทศมนตรีแวงน่าง กล่าวเปิดงานประเพณีบุญบั้งไฟ

ภาพประกอบ 32 เทศบาลตำบลแวงน่างร่วมประเพณีบุญบั้งไฟ

การจัดงานประเพณีวันเข้าพรรษา จัดขึ้นใน วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ของทุกปี เป็นวันเข้าพรรษาซึ่งชาวแวงน่างยึดถือปฏิบัติสืบมาอย่างต่อเนื่อง วัดใต้แวงน่างและวัดเหนือแวงน่างเป็นวัดหลักของชาวแวงน่าง ซึ่งผู้คนหลั่งไหลกันไปทำบุญ กิจกรรมสำคัญในวันงาน ได้แก่ การทำบุญถวายสังฆทาน การถวายเทียนพรรษา และการฟังเทศน์ ทางเทศบาลตำบลแวงน่างได้ถวายเครื่องสังฆทานจตุปัจจัย เทียนพรรษา ร่วมกับประชาชนนายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ทุกคนจะเข้าร่วมกิจกรรมทำบุญฟังเทศน์ ร่วมกับประชาชนตลอด (คำจันทร์ แก้วกัลยา. 2555 : สัมภาษณ์)

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 33 นายทองดี ลือโย นายกเทศมนตรีตำบลแวงน่างถวายเครื่องสังฆทาน จตุปัจจัยไทยทาน

ส่วนงานประเพณี วันลอยกระทง ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี ชาวแวงน่างสืบสานประเพณีลอยกระทง เพื่อขอขมาพระแม่คงคา ณ บริเวณหนองแวง หนองน้ำขนาดใหญ่ของตำบลแวงน่าง กิจกรรมภาคเช้าเป็นการทำบุญตักบาตร ภาคบ่ายเป็นการแข่งเรือพาย การชกมวยทะเล พายเรือในห่วงยาง ภาคค่ำเป็นการประกวดนางนพมาศ และมหรสพเฉลิมฉลองตลอดคืน อาทิเช่น คนตรีลูกทุ่ง-หมอลำ ภาพยนตร์ มีการประกวดนางนพมาศ ทางเทศบาลตำบลแวงน่างมีการจัดการประเพณีลอยกระทง โดยการจัดสรรงบประมาณในฐานะเจ้าภาพหลักร่วมกับชาวแวงน่าง โดยครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการทำบุญตักบาตรและพิธีสงฆ์ในช่วงเช้า เงินรางวัลสำหรับการแข่งเรือพายในช่วงบ่าย เงินรางวัลสำหรับการประกวดนางนพมาศ ค่าจ้างมหรสพเฉลิมฉลองทั้งดนตรี หมอลำ ภาพยนตร์ และการละเล่นอื่น ๆ ในงานวันลอยกระทงนายกเทศมนตรีจะเป็นประธานในการเปิดพิธี จัดระดมอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือนทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในงาน ระดมพนักงานด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมทำงานร่วมกันกับชาวบ้านในการเก็บกวาด ทำความสะอาดบริเวณสถานที่จัดงานและลำน้ำหนองแวง (สุพรรนี สุนทร. 2555 : สัมภาษณ์)

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 34 เทศบาลตำบลแวงน่างจัดกิจกรรมประเพณีลอยกระทงและแข่งเรือ

ภาพประกอบ 35 การประกวดนางนพมาศในงานประเพณีลอยกระทงของเทศบาลตำบลแวงน่าง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 36 เรือที่จะเข้าแข่งขันพายเรือในงานประเพณีลอยกระทงและแข่งเรือ

ภาพประกอบ 37 กีฬาพื้นบ้านการชกมวยทะเลที่ทางเทศบาลตำบลแวงน่างจัดขึ้นในงานประเพณีลอยกระทง และแข่งเรือ

1.1.3 ด้านพิธีกรรม

ในการจัดพิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน เช่น พิธีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อหนองแวง เจ้าพ่อขุนสิทธิ์ เจ้าพ่อฤาศรี เจ้าพ่อโฆคราชา เจ้าพ่อขุนศึก เจ้าพ่อเฉลา และเจ้าพ่อขุนโพธิ์ ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่า หากมีการบวงสรวงอย่างสมเกียรติและถูกต้องจะนำมาส่งความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร ความสุขสงบปราศจากโรคภัยไข้เจ็บที่ร้ายแรง (เสน ตะภา. 2555 : สัมภาษณ์) การบวงสรวงจะกระทำเป็นประจำทุกปีก่อนที่จะมีการจัดงานวันลอยกระทงและแข่งเรือ

Mahasarakham University

เพื่อเป็นการขออนุญาตใช้พื้นที่บริเวณรอบ ๆ หนองแวงทำกิจกรรมลอยกระทง ส่วนจะเป็นเวลาใด “ขะจ้ำ” ที่เป็นร่างทรงจะเป็นผู้กำหนด และมีการนัดหมายชาวบ้านทั้งตำบลให้เข้าร่วมพิธี โดยผ่านการบอกกล่าวผ่านหัวหน้าชุมชมและเสียงตามสาย ในส่วนของเทศบาลตำบลแวงน่างได้เข้าไปมีส่วนร่วมและสนับสนุนความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าว ดังนี้ (เฉลิม โยทะคง. 2555 : สัมภาษณ์) จัดสรรงบประมาณสนับสนุนค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรม อาทิเช่น ค่าเครื่องบวงสรวง ค่าอาหารและเครื่องดื่มสำหรับผู้ร่วมพิธี จัดหาพาหนะบริการรับ-ส่งผู้เข้าร่วมพิธี กรณีไม่มีพาหนะส่วนตัว ประชาสัมพันธ์งานบวงสรวงผ่านระบบเสียงตามสายและหัวหน้าชุมชนนายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลแวงน่างเข้าร่วมในพิธี

เสาหลักเมืองและเสาหงห์ ในอดีตหลวงปู่โล่ได้สร้างวัดใต้แวงน่างและวัดเหนือแวงน่าง เพื่อให้ชาวบ้านสะดวกในการเดินทางไปทำบุญ ต่อมาเมื่อมีจำนวนประชากรในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นจึงได้สร้างวัดทุ่งสว่างขึ้นอีกวัดหนึ่ง (ปัจจุบันเป็นสถานที่อนามัยตำบลแวงน่าง) เมื่อสร้างวัดทุ่งสว่างสำเร็จแล้ว ท่านเห็นภูมิทัศน์สวยงามดี จึงคิดสร้างเสาหลักเมืองและหงส์ขึ้น ญาติโยมก็เห็นด้วย พร้อมกันนั้นยังได้ขุดบ่อน้ำลึก (ช่างแซง) ห่างจากเสาหงส์ประมาณ 40 เมตร เสาหงส์ที่ตั้งขึ้นจะหันหน้าหงส์ไปทางทิศตะวันออกด้วยความเชื่อว่าหงส์เป็นสัตว์วิเศษ มีไว้สำหรับส่งสารจากหัวเมืองหนึ่งไปยังอีกหัวเมืองหนึ่ง เสาหลักเมืองจึงเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของการตั้งเมืองตั้งหมู่บ้าน เสาหงส์เป็นเสาแห่งการมีสัมพันธไมตรีที่ดีกับบ้านเมืองอื่น ชาวแวงน่างมีความเชื่อและศรัทธาในหลวงปู่โล่ จึงร่วมมือกับทางเทศบาลจัดพิธีบวงสรวงขึ้นในช่วงวันที่ 25 พฤษภาคมของทุกปี ซึ่งเป็นวันที่สุขาภิบาลแวงน่างได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น “เทศบาลแวงน่าง” ทางเทศบาลแวงน่าง จึงเป็นเจ้าภาพหลักในการทำพิธีบวงสรวง โดยได้มีการบริหารจัดการสำหรับพิธีบวงสรวง ดังนี้ (ชณินธร ศิริวรินทร์. 2555 : สัมภาษณ์)

จัดสรรงบประมาณโดยครอบคลุมค่าใช้จ่ายตลอดพิธีกรรมบวงสรวง อาทิเช่น ค่าติดตั้งปะรำพิธี เต็นท์สำหรับผู้ร่วมงาน ค่าอาหาร-เครื่องดื่ม ค่าภัตตาหารสำหรับพระสงฆ์ ค่าจตุปัจจัยสำหรับพระสงฆ์ ค่าเครื่องบวงสรวง จัดหาพาหนะบริการรับ-ส่งผู้เข้าร่วมพิธี กรณีไม่มีพาหนะส่วนตัว ประชาสัมพันธ์งานบวงสรวงผ่านระบบเสียงตามสายและหัวหน้าชุมชน นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลแวงน่างเข้าร่วมในพิธี

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 38 เสาหลักเมืองและหงส์ในเขตเทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

1.1.4 ด้านโบราณสถาน

ในการบริหารจัดการด้านโบราณสถาน เทศบาลตำบลแวงน่างได้จัดสรรงบประมาณ เพื่อสมทบทุนในการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ภายในวัดเหนือและวัดใต้แวงน่าง ซึ่งเป็นวัดที่หลวงปู่โล่ โกวิโท ได้สร้างไว้ในอดีตวัดดังกล่าวถือเป็นวัดดั้งเดิมของชาวแวงน่าง ตั้งแต่แรกตั้งชุมชน (เฉลิม โยทะคง. 2555 : สัมภาษณ์)

1.1.5 ด้านโบราณวัตถุ

ด้านโบราณวัตถุพบว่า ในเขตรับผิดชอบของตำบลแวงน่างไม่มี แต่มีการจัดสรรงบประมาณ เพื่อสมทบทุนในการบูรณะซ่อมแซมประติมากรรมรูปเหมือนหลวงปู่โล่ สมเด็จหลวงปู่องคำ ซึ่งจำลองมาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์นาคันทา เมืองราชคฤห์ ประเทศอินเดีย และพระพุทธมงคลสัมโพธิญาณ (เฉลิม โยทะคง. 2555 : สัมภาษณ์)

1.1.6 ด้านศิลปหัตถกรรม

ด้านศิลปหัตถกรรมที่มีอยู่ในตำบลแวงน่าง จากการสัมภาษณ์พบว่า มีไม่มากนัก แต่ที่ได้รับการจดทะเบียนและสนับสนุนเงินทุนเพื่อเริ่มต้นธุรกิจ ได้แก่ กลุ่มอาชีพสานตะกร้าพลาสติก กลุ่มทอผ้า ซึ่งถือว่าเป็นหัตถกรรมชุมชนของชาวแวงน่าง ที่เทศบาลตำบลแวงน่างสนับสนุนอย่างเป็นทางการโดยการให้ทุนสนับสนุนกลุ่มปีละ 20,000 บาท เงินสนับสนุนนี้ไม่มีการเรียกคืน แต่ขอให้ทางกลุ่มดำเนินการอย่างต่อเนื่อง (คำจันทร์ แก้วกัลยา. 2555 : สัมภาษณ์) นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมอาชีพสตรีโดยจัดการอบรมให้ความรู้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 39 ผลิตภัณฑ์จากกลุ่มสานตะกร้าพลาสติกในเขตเทศบาลตำบลแวงน่าง

1.1.7 ด้านการละเล่น

ด้านการละเล่นพื้นบ้านท้องถิ่นของเทศบาลตำบลแวงน่างพบว่า การละเล่นที่มีบ่อเกิดดั้งเดิมภายในชุมชนแวงน่างอย่างแท้จริงนับว่าไม่มี ส่วนที่มีอยู่เป็นการละเล่นของชาวไทยโดยทั่วไป เช่น การเล่นม้าก้านกล้วย เดิน โถกเถก เดินกะลา ซึ่งมีการเล่นเป็นบางครั้ง เพื่อประกอบพิธีหรือประเพณีบางอย่างเช่น ในประเพณีลอยกระทง บุญบั้งไฟ ในฐานะที่เป็นการละเล่นประกอบในขบวนแห่ ทางเทศบาลแวงน่างจึงไม่มีการจัดการเกี่ยวกับด้านนี้ ส่วนการละเล่นที่เป็นกีฬาสากล ได้แก่ การจัดการแข่งขันฟุตบอลหรือตะกร้อระหว่างเจ้าหน้าที่เทศบาลกับชาวบ้านแวงน่าง ในช่วงที่มีการรณรงค์กีฬาต้านยาเสพย์ติด หรือการแข่งขันเรือพายในช่วงเทศกาลลอยกระทงไม่จัดว่าเป็นการละเล่นพื้นบ้าน เพราะมีการแข่งขันกันทุกภาคในประเทศไทย ทางเทศบาลแวงน่างได้สนับสนุนงบประมาณเป็นครั้งคราวที่มีการร้องขอมาจากประชาชน (เฉลิม โยทะคง. 2555 : สัมภาษณ์)

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 40 เทศบาลตำบลแวงน่างจัดกิจกรรมกีฬาต้านภัยยาเสพติด

ภาพประกอบ 41 ชุมชนและหน่วยงานอื่นร่วมงานกีฬาต้านยาเสพติดที่เทศบาลตำบลแวงน่างจัดขึ้น

สภาพปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

1. ด้านความเชื่อ

ในส่วนของความเชื่อเป็นเรื่องที่บังคับใครไม่ได้ ซึ่งในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลแวงน่างมีศาลเจ้าพ่อหนองแวง ศาลเจ้าพ่อขุนสิทธิ์ เจ้าพ่อฤาศรี เจ้าพ่อโฆคราชา เจ้าพ่อขุนศึก เจ้าพ่อเฉลา และเจ้าพ่อขุนโพธิ์ ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อและนับถือว่า ศาลเจ้าต่าง ๆ ที่อยู่ในตำบลจะปกป้องดูแลรักษา ชาวบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข ให้ความอุดมสมบูรณ์ ให้โชคลาภแก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบล ชาวบ้านคนไหนต้องการให้ลูกหลานได้ทำงานราชการ ทำมาค้าขายดี มีโชคลาภ หรือ

Mahasarakham University

เดินทางไปไหน ก็ไปกราบไหว้ขอพรจากศาลเจ้าที่อยู่ในตำบล จากการที่ชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลแวงน่าง (เสน ตะภา. 2555 : สัมภาษณ์)

2. ด้านประเพณี

การที่ทางเทศบาลตำบลแวงน่างได้ใช้การจัดการจัดการด้านประเพณี โดยการเป็นเจ้าภาพหลักสนับสนุนงบประมาณเข้าร่วมในประเพณีสำคัญ ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีวันเข้าพรรษา และประเพณีลอยกระทง ถือเป็นการบริหารจัดการด้านประเพณีในเชิงรุก เช่นกัน ประเพณีดังกล่าวนี้เป็นประเพณีซึ่งชาวแวงน่างให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก จึงไม่มีปัญหาการสืบทอด ประกอบกับประเพณีดังกล่าวส่วนใหญ่มีความบันเทิงผสมผสานอยู่ภายในจึงง่ายต่อการยอมรับของคนรุ่นใหม่จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้ที่เข้าร่วมในพิธีพบว่า ประเพณีเหล่านี้ชาวแวงน่างได้รับการปลูกผังมาอย่างมั่นคง ประกอบกับเป็นวัฒนธรรมหลักของชาวไทยทั่วทุกภาคที่มีความแข็งแกร่งมานาน มีการนำเสนอเรื่องราวผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง การสืบทอดจึงไม่ใช่ประเด็นที่เป็นปัญหา สิ่งที่น่าจะเป็นปัญหาก็คือจะมีการบจัดการอย่างไรจึงจะทำให้ผู้ที่เข้าร่วมงานประเพณีดังกล่าวมีจิตสำนึกที่จะเข้าร่วมอย่างสร้างสรรค์ มีพฤติกรรมการเข้าร่วมที่ดีงานตามแบบวัฒนธรรมไทย ที่ผ่านมามักพบว่า มีการกระทำอนาจาร มีการก่ออาชญากรรม มีการล่วงละเมิดผู้อื่นหรือการทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายกันบ่อยครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเทศกาลสงกรานต์และลอยกระทง อนึ่งประเพณีที่น่าเป็นห่วงมากกว่าก็คือประเพณีที่เป็นฮีตสิบสอง (ประเพณี 12 เดือน) บางประเพณีที่ถูกลดความสำคัญลง การจัดการให้ประเพณีเหล่านี้ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องจึงเป็นปัญหาหลัก

3. ด้านพิธีกรรม

การจัดการด้านพิธีกรรม ทางเทศบาลตำบลแวงน่างได้สนับสนุนงบประมาณในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิมของชาวแวงน่าง อีกทั้งยังเข้าร่วมในพิธีกรรมเช่น พิธีบวงสรวงเจ้าพ่อแวงน่าง พิธีบวงสรวงเสาหลักเมืองและเสาหงส์ ซึ่งสถานที่ทั้งสองแห่งอยู่ริมหนองแวงนั้น นับเป็นการจัดการด้านความเชื่อในเชิงรุก คือเข้าไปเป็นหนึ่งเดียวกันกับประชาชน ปัญหาเกี่ยวกับการขาดการให้ความร่วมมือจึงไม่มีจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้คนที่เข้าร่วมในพิธีดังกล่าวพบว่าประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุและเด็ก เยาวชนหรือวัยรุ่นที่เข้าร่วมพิธีกรรมนับว่ามีน้อยมาก ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้รับวัฒนธรรมความเชื่อใหม่ ๆ ที่หลั่งไหลมาตามกระแสโลกานุวัตน์วัยนี้เป็นวัยที่มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง มีโลกทรรศน์ที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อน ปัญหาในอนาคตจึงเป็นไปได้ว่าคนรุ่นต่อ ๆ ไป อาจจะไม่สืบทอดความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าวนี้

4. ด้านโบราณสถาน

เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีการค้นพบโบราณสถานที่เข้าข่ายว่ามีความเก่าแก่และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีในเขตเทศบาลตำบลแวงน่าง ปัญหาด้านการจัดการด้านนี้จึงไม่มี จากการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่พบว่า แม้ว่าไม่มีโบราณสถานที่เข้าข่ายว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรม แต่ทางเทศบาลแวงน่างก็มีการจัดสรรงบประมาณสมทบทุนร่วมกับวัดประจำตำบลที่เป็นวัดสำคัญทั้งสองวัด ได้แก่ วัดใต้แวงน่างและวัดเหนือแวงน่าง ซึ่งในอดีตหลวงปู่โล่ได้สร้างไว้ร่วมกับชาวแวงน่างในยุคแรก ๆ ของการตั้งชุมชน อาคารต่าง ๆ ภายในวัดดังกล่าวถึงแม้ว่าจะมีการสร้างขึ้นมาไม่นานนัก แต่ก็มีการชำรุดเสียหายตามกาลเวลา การจัดการดังกล่าวของเทศบาลจึงเป็นเสมือนจุดเริ่มต้นของการสร้างจิตสำนึกให้คนรุ่นต่อไปเห็นคุณค่าของโบราณสถาน ซึ่งเมื่อวันเวลาผ่านไปวัดดังกล่าวจะกลายเป็นโบราณสถานในที่สุด

Mahasarakham University

5. ด้านโบราณวัตถุ

ปัจจุบันในเขตเทศบาลตำบลแวงน่างไม่มีการค้นพบโบราณวัตถุที่เข้าข่ายว่ามีความเก่าแก่และมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือทางโบราณคดี แม้ว่าไม่มีโบราณวัตถุที่เข้าข่ายว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ณ เวลานี้ แต่ทางเทศบาลตำบลแวงน่างก็มีการจัดสรรงบประมาณสมทบทุนร่วมกับวัดเหนือแวงน่าง เพื่อซ่อมแซมพระพุทธประติมากรรมและประติมากรรมรูปเหมือนของเกจิอาจารย์ เป็นต้นว่า ประติมากรรมสมเด็จหลวงปู่องค์ดำ ซึ่งจำลองมาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์นาคันทา เมืองราชคฤห์ ประเทศอินเดีย ประติมากรรมรูปเหมือนหลวงปู่โล่ โกวิโท และพระพุทธมงคลสัมโพธิญาณ (ซึ่งสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2532 ประติกรรมรูปเหมือนของเกจิอาจารย์และพระพุทธประติมากรรมต่าง ๆ เหล่านี้ เมื่อกาลเวลาผ่านไปจะกลายเป็นโบราณวัตถุอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมแก่คนรุ่นหลัง การจัดการดังกล่าวของทางเทศบาลจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างจิตสำนึกให้คนรุ่นต่อไปเห็นคุณค่าของโบราณวัตถุ

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

การจัดการด้านศิลปหัตถกรรม ทางเทศบาลได้ให้เงินสนับสนุนกลุ่มสานตะกร้าพลาสติก กลุ่มละ 20,000 บาทต่อกลุ่ม ต่อปี เงินที่ให้มาถือว่าน้อยมากกับการซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการผลิตปัญหาที่กลุ่มพบมากที่สุด คือ เมื่อผลิตออกมาแล้วขายไม่ได้ จึงไม่มีเงินหมุนเวียน จึงทำให้กลุ่มหยุดการผลิต กลุ่มสานตระกร้าจึงอยากให้ทางเทศบาลไม่ช่วยในการหาตลาดให้กับกลุ่ม (ตุ่น เพ็งจันทร์. 2555 : สัมภาษณ์)

7. ด้านการละเล่น

ปัจจุบันยังไม่มีการละเล่นที่มีจุดกำเนิดจากภายในตำบลแวงน่างอย่างแท้จริง เช่น การเล่นลูกข่าง การเล่นมอญซ่อนผ้า เป็นต้น การละเล่นต่าง ๆ ที่มีอยู่ล้วนเป็นการละเล่นทั่วไป เช่น การเล่นกีฬาประเภทฟุตบอล เปตอง เป็นต้น จากการสังเกตและการสัมภาษณ์พบว่า ชาวบ้านมีความต้องการให้ทางเทศบาลสนับสนุนเงินรางวัลสำหรับการแข่งเรือพายในลักษณะที่หลากหลายยิ่งขึ้น เป็นต้นว่า รางวัลชนะเลิศ รางวัลที่สอง รางวัลที่สาม ประเภทความเร็ว รางวัลชนะเลิศ รางวัลที่สอง รางวัลที่สาม ประเภทเรือสวยงาม หรือการแข่งเรือซึ่งมีฝีพายเป็นผู้หญิงล้วน เป็นต้น

1.2 เทศบาลตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม

สภาพปัจจุบันของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

1.2.1 ด้านความเชื่อ

จากการสัมภาษณ์ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศลาบตำบลมิตรภาพพบว่า ชาวตำบลมิตรภาพยังคงมีความเชื่อเรื่องผีปู่ตา ซึ่งเป็นวิญญาณบรรพบุรุษที่คอยปกป้องดูแลลูกหลานให้อยู่รอดปลอดภัยจากภยันอันตรายต่าง ๆ

1.2.2 ด้านประเพณี

ด้านประเพณีที่มีในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลมิตรภาพได้แก่ ประเพณีบุญผะเหวดของตำบลมิตรภาพไม่ได้จัดยิ่งใหญ่เหมือนเช่นที่อื่น ๆ เป็นการจัดตามโบราณประเพณีในช่วงเดือนสี่ของทุกปี โดยกำหนดขึ้น 2 วัน ได้แก่ วันโฮม (วันเตรียมของทำบุญ) และวันฟังเทศน์ (13 กัณฑ์) ณ วัดโพธิ์ศรีสะอาดพัฒนาราม กิจกรรมที่เน้นเป็นพิเศษคือ การฟังเทศน์ให้จบทั้ง 13 กัณฑ์ภายในวันเดียว ทางเทศบาลตำบลมิตรภาพมีการจัดการด้านประเพณี โดยการจัดสรรงบประมาณสำหรับสิ่งของสำหรับทำบุญในงานบุญผะเหวดและจตุปัจจัยเครื่องไทยธรรมถวายพระสงฆ์ รับเป็นเจ้าภาพในการถวาย

Mahasarakham University

ภัตตาหารแด่พระสงฆ์ตลอดงาน นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ทุกคนเข้าร่วมฟังเทศน์ฟังธรรมอย่างพร้อมเพียงกัน (ให้ครบ 13 กัณฑ์ ถ้าเป็นไปได้) มีการประชาสัมพันธ์งานบุญผะเหวดผ่านเสียงตามสายและผ่านหัวหน้าชุมชน มีการประสานกับโรงเรียนทุกโรงให้พานักเรียนมาร่วมกิจกรรมทำบุญ มีการจัดรถรับ-ส่งผู้ที่มาร่วมทำบุญ กรณีไม่มีพาหนะส่วนบุคคล การบริหารจัดการประเพณีบุญผะเหวดกระทำร่วมกับประชาชน โดยเน้นความเรียบง่ายและพยายามให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนของแต่ละโรงเรียน

ภาพประกอบ 42 การรักษาศีล ฟังเทศน์ในบุญผะเหวดที่ทางเทศบาลตำบลมิตรภาพ

ในเทศกาลสงกรานต์จะมีการรดน้ำขอพรจากผู้สูงอายุ ชาวตำบลมิตรภาพร่วมกับทางเทศบาลจัดขึ้นในช่วงวันที่ 13-15 เมษายนของทุกปี เริ่มจากวันที่ 13 เมษายน ในช่วงเช้าจะเป็นการทำบุญตักบาตร ถวายจัตุปัจจัยแก่พระสงฆ์ ช่วงบ่ายมีการสรงน้ำพระพุทธรูปและพระสงฆ์ ไหว้และสรงน้ำกระดูกบรรพบุรุษ หลังจากนั้นก็เป็นการเล่นน้ำและกิจกรรมบันเทิงของชาวชุมชนตลอดทั้งวัน วันที่ 14 เมษายน เป็นการเล่นน้ำและกิจกรรมบันเทิงของชาวชุมชนตลอดทั้งวัน วันที่ 15 เมษายน เป็นวันรดน้ำขอพรจากผู้สูงอายุทางเทศบาลตำบลมิตรภาพรับหน้าที่เป็นเจ้าภาพหลักร่วมกับชาวชุมชนจัดงานประเพณีขึ้น ทางเทศบาลมีการจัดการเกี่ยวกับส่งเสริมประเพณีสงกรานต์โดยการเป็นเจ้าภาพหลักในการจัดงานประเพณีสงกรานต์ จัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการซื้อจตุปัจจัยในการทำบุญตักบาตร การติดตั้งระบบแสงสีเสียงภายในสถานที่ที่มีการจัดงาน จัดเตรียมและตกแต่งอาคารสถานที่ที่ใช้ในการจัดงาน ของขวัญที่จะมอบให้แก่ผู้สูงอายุในพิธีรดน้ำขอพรจากผู้สูงอายุ ค่าอาหารสำหรับเลี้ยงดูผู้ที่มาร่วมงาน เป็นต้น จัดการเกี่ยวกับการจัดหาพาหนะรับ-ส่งผู้ร่วมงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่จะมาเข้าร่วมพิธีรดน้ำและให้พรลูกหลาน จัดเตรียมและตกแต่งสถานที่ บริเวณที่ทำการเทศบาลตำบลมิตรภาพ เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของการจัดกิจกรรมตลอดช่วงเทศกาลสงกรานต์ คอยดูแลช่วยเหลือประชาชนในทุก ๆ ด้านที่มีการร้องขอเข้ามา อีกทั้งเป็นสถานที่ในการจัดพิธีรดน้ำขอพรจากผู้สูงอายุ

Mahasarakham University

อีกด้วย ประสานงานกับทางการประปาให้เตรียมความพร้อมและอำนวยความสะดวกด้านการจ่ายน้ำประปาในช่วงเทศกาลสงกรานต์ จัดอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือนคอยดูแลความปลอดภัยของประชาชนโดยทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตลอดเทศกาลสงกรานต์

ภาพประกอบ 43 งานสงกรานต์และรดน้ำผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลมิตรภาพ

ภาพประกอบ 44 นายกเทศมนตรีตำบลมิตรภาพมอบของขวัญให้ผู้สูงอายุ

Mahasarakham University

ในการจัดงานวันออกพรรษาซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ของทุกปี เป็นวันพระใหญ่ของชาวตำบลมิตรภาพ เพราะนอกจากจะมีการตักบาตรทำบุญ รักษาศีล ฟังเทศน์อย่างเช่นวัดในตำบลอื่น ๆ แล้ว ที่นี่ยังมีการประกวดการขับสรภัญญะอีกด้วย โดยทางเทศบาลเป็นเจ้าภาพหลักของงาน ประเพณีออกพรรษาจัดขึ้น ณ วัดป่าแดง ทางเทศบาลมีการบริหารจัดการโดยการจัดงบประมาณในฐานะเจ้าภาพหลักให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายด้านกิจกรรมการทำบุญ เช่น ค่าสิ่งของหรือจตุปัจจัยในการทำบุญ ค่าภัตตาหารสำหรับพระสงฆ์ ค่าอาหารและรางวัลสำหรับผู้เข้าร่วม ประสานงานกับทางวัดป่าแดง เพื่อขอความอนุเคราะห์ด้านสถานที่ในการจัดประกวดแข่งขันการขับสรภัญญะ ซึ่งงานนี้เริ่มขึ้นหลังจากที่พิธีสงฆ์ในช่วงเช้าเสร็จสิ้นลงแล้ว คณะขับร้องสรภัญญะคณะต่าง ๆ ภายในตำบลมิตรภาพจะทำการแข่งขันกันเพื่อชิงรางวัลจากนายกเทศมนตรี โดยรางวัลมี 3 รางวัล ได้แก่ รางวัลชนะเลิศ รางวัลรองชนะเลิศที่ 1 และรองชนะเลิศที่ 2 จัดหาพาหนะรับ-ส่งผู้เข้าร่วมงานประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุ ผู้ที่อยู่ห่างไกลจากวัดป่าแดง และคณะขับร้องสรภัญญะ กรณีไม่มีพาหนะของตัวเองหรือคณะ ในงานนี้นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ร่วมเป็นเกียรติในงานพร้อมทั้งชาวตำบลมิตรภาพ ตั้งแต่เริ่มงานจนจบงาน

ภาพประกอบ 45 การแข่งขันสวดสรภัญญะในงานออกพรรษา

ประเพณีสำคัญของชาวตำบลมิตรภาพอีกประเพณีลอยกระทง ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี ช่วงเช้าเป็นการทำบุญตักบาตร ช่วงบ่ายเป็นการแห่ขบวนป้ายประเพณีลอยกระทงของหมู่บ้านต่าง ๆ ภายในตำบลมิตรภาพ ช่วงเย็นเป็นกิจกรรมบันเทิง อาทิ เช่น ดนตรีลูกทุ่ง-หมอลำ การประกวดนางนพมาศ สำหรับการลอยกระทงประชาชนจะพากันไปลอยในลำห้วยตาหลุง ซึ่งเป็นลำน้ำสายสำคัญของตำบลมิตรภาพ ทางเทศบาลตำบลมิตรภาพมีการจัดการเกี่ยวกับประเพณี โดยการจัดงบประมาณสนับสนุนงานประเพณีลอยกระทงร่วมกับชาวบ้าน โดยจ่ายค่าใช้จ่ายด้านต่าง ๆ อาทิเช่น การจัดเตรียมขบวนแห่ของแต่ละหมู่บ้าน เงินรางวัลสำหรับการประกวดนางนพ

Mahasarakham University

มาศและรางวัลสำหรับความสามารถด้านต่าง ๆ สมทบทุนร่วมกับชาวชุมชนในการจัดจ้างวงดนตรีลูกทุ่ง-หมอลำมาจัดการแสดงในงานวันลอยกระทง มีการร่วมมือกับโรงเรียนชุมชนมิตรภาพในการจัดสร้างเวทีหลักสำหรับการแสดง เพื่อให้เป็นเวทีแสดงความสามารถของชาวชุมชน เวทีแสดงดนตรีลูกทุ่ง-หมอลำ และการประกวดนางนพมาศ จัดการขุดลอกลำห้วยตาหลุงก่อนจัดประเพณีลอยกระทง โดยการดำเนินงานของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม จัดให้มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์งานประเพณีลอยกระทงโดยขึ้นแผ่นป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ติดไว้ที่หน้าเทศบาล ในงานนี้นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลเข้าร่วมเป็นเกียรติในงาน โดยนายกเทศมนตรีเป็นผู้กล่าวเปิดงานประเพณีลอยกระทง (ตุ่น เพ็งจันทร์. 2555 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 46 เทศบาลตำบลมิตรภาพจัดงานประเพณีลอยกระทง

1.2.3 ด้านพิธีกรรม

ทุก ๆ ปีเทศบาลตำบลมิตรภาพจะมีการบวงสรวงปู่ตาในวันพุธแรกของเดือนหก ณ ดอนปู่ตา บ้านยาง หมู่ที่ 5 ตำบลมิตรภาพ การที่ดอนปู่ตามีที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันกับที่ทำการเทศบาลตำบลมิตรภาพ ทางเทศบาลจึงมีการจัดการเกี่ยวกับความเชื่อ โดยการร่วมเป็นเจ้าภาพกับชาวบ้านในตำบลมิตรภาพในการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงปู่ตา โดยจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการบวงสรวง เป็นต้นว่า ค่าเครื่องบวงสรวง ค่าจัดเตรียมสถานที่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการรับ-ส่งชาวบ้านที่มาร่วมงาน ประชาสัมพันธ์กำหนดการบวงสรวงปู่ตาโดยผ่านเสียงตามสายและหัวหน้าชุมชนเพื่อให้ประชาชนเข้าร่วมพิธีการตามกำหนดเวลาและเน้นความสำคัญของพิธีกรรม เพื่อให้ประชาชนเห็นคุณค่าและทำการสืบทอด นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ทุกคนเข้าร่วมพิธีกรรมนี้ ทางเทศบาลจะทำงานร่วมกับชาวบ้านอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ จ้ำ ” ซึ่งเป็นเจ้าพิธีที่จะคอยกำหนดวันเวลาและรายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องบวงสรวงและขั้นตอนของพิธีกรรม

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 47 ศาลปู่ตาในเขตเทศบาลตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม

1.2.4 ด้านโบราณสถาน

ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลมิตรภาพนั้นมี โบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลมิตรภาพยังไม่ถูกค้นพบ ดังนั้นการพัฒนาการจัดการด้านนี้ยังคงไม่มี ทางเทศบาลจึงมีการจัดการโดยการสมทบทุนบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ตามวัดต่าง ๆ ในเขตพื้นที่รับผิดชอบแทน เช่น วัดตาหลุง วัดบ้านยาง วัดโพธิ์สะอาดพัฒนาราม และวัดอื่น ๆ ที่มีการขอรับบริจาคเป็นกรณีไป

1.2.5 ด้านโบราณวัตถุ

ส่วนโบราณวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลมิตรภาพยังไม่ถูกค้นพบ ดังนั้นการจัดการด้านนี้ยังไม่มี ทางเทศบาลจึงมีการจัดการโดยการจัดงบประมาณบูรณะซ่อมแซมประติมากรรมหรือพุทธประติมากรรม ตลอดจนพุทธศิลป์ที่มีอยู่ตามวัดต่าง ๆ แทน ยกตัวอย่างเช่น การสมทบทุนในการจัดจ้างช่างเขียนภาพจิตกรรมฝาผนังเกี่ยวกับนรก-สวรรค์บนผนังพระอุโบสถวัดโพธิ์ศรีสะอาดพัฒนาราม เป็นต้น

1.2.6 ด้านศิลปหัตถกรรม

ปัจจุบันมีกลุ่มอาชีพที่ทำการผลิตศิลปหัตถกรรมในเขตพื้นที่รับผิดชอบอยู่หลายกลุ่มคือ กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม-ผ้าฝ้าย บ้านหนองขุ่น หมู่ที่ 10 และบ้านหนองน้ำใส หมู่ที่ 17 กลุ่มอาชีพทำไม้กวาดมือเสือ บ้านยาง หมู่ที่ 6 กลุ่มอาชีพทำแคร่ไม้ไผ่และศาลพระภูมิ บ้านโนนลาน หมู่ที่ 13 ทางเทศบาลตำบลมิตรภาพได้มีการจัดการด้านศิลปหัตถกรรมกับกลุ่มอาชีพโดยการรับจดทะเบียนกลุ่มอาชีพ เพื่อรับรองความเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน จัดงบประมาณสนับสนุนในลักษณะของทุนเริ่มต้น กิจการติดตามและให้ความรู้ทางวิชาการและด้านธุรกิจการตลาด (บุญหนา หาฉวี. 2555 : สัมภาษณ์)

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 48 ผลิตภัณฑ์ทำไม้มือเสือของชุมชนบ้านยาง หมู่ที่ 6 ตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ

ภาพประกอบ 49 ผลิตภัณฑ์ทำแคร่ไม้ไผ่บ้านโนนลาน หมู่ที่ 13 ตำบลมิตรภาพ

1.2.7 ด้านการละเล่น

การละเล่นแบบโบราณในเขตเทศบาลตำบลมิตรภาพ เช่น วิ่งกระสอบ หลับตาตีปี๊บชักคะเย่อ ไม้โถกเถก เดินกะลา วิ่งกระสอบ ทอยสะบ้า จะมีเล่นในงานประเพณีสำคัญ เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง เท่านั้น ส่วนมากก็จะส่งเสริมด้านการเล่น ฟุตบอล บาสเกตบอล หรือกีฬาอื่น ๆ แทน จึงมีการส่งเสริมและสนับสนุนงานด้านกีฬาประเภทฟุตบอล โดยการให้งบประมาณสนับสนุนการ

Mahasarakham University

แข่งขันกีฬาต้านยาเสพย์ติด ซึ่งทางเทศบาลร่วมกับประชาชนในเขตเทศบาลจัดขึ้น เน้นการแข่งขันกีฬาเพื่อความสามัคคีระหว่างเจ้าหน้าที่เทศบาลกับภาคประชาชน กีฬาที่จัดขึ้นได้แก่ ฟุตบอล วอลเล่ย์บอล ตะกร้อ หรือกีฬาพื้นบ้านไทย เช่น วิ่งสามขา วิ่งกระสอบ ชักเย่อ เป็นต้น จัดงบประมาณสนับสนุนอุปกรณ์กีฬาแก่โรงเรียนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบลมิตรภาพ ส่งเสริมให้โรงเรียนชุมชนมิตรภาพเป็นศูนย์กลางของการกีฬา การออกกำลังกาย และนันทนาการ เพราะเป็นเสมือนจุดศูนย์กลางของชุมชนที่มีความพร้อมทั้งบุคลากรด้านการกีฬา สนามกีฬาทั้งกลางแจ้งและในร่มโดยมีการจัดงบประมาณสนับสนุนด้านอุปกรณ์กีฬา ด้านนันทนาการ นอกจากนั้นทางเทศบาลยังได้ใช้สถานที่แห่งนี้เป็นที่จัดงานประเพณีสำคัญ เช่น ลอยกระทง อีกด้วย (บัวเรียน สิทธิดา. 2555 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 50 เทศบาลตำบลมิตรภาพจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาสัมพันธ์

สภาพปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ด้านความเชื่อ

การจัดการด้านความเชื่อของเทศบาลตำบลมิตรภาพ ในส่วนของปัญหาของการจัดการถือว่าไม่มี เนื่องจากความเชื่อ การนับถือสิ่งศักดิ์นั้นประชาชนในท้องถิ่นได้ดำเนินการจัดการอยู่แล้ว

2. ด้านประเพณี

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านประเพณีของเทศบาลตำบลมิตรภาพก็คือ มีบางประเพณีซึ่งมีหนุ่มสาวเยาวชนเข้าร่วมน้อย เช่น ประเพณีบุญผะเหวด และออกพรรษา ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ใหญ่หรือผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมพบว่าในวันทำบุญผะเหวด ช่วงที่มีการฟังเทศน์ 13 กัณฑ์ ในช่วงท้าย ๆ จะเหลือแต่ผู้สูงอายุฟังเทศน์จนครบกัณฑ์ พวกหนุ่มสาวเยาวชนจะพากันแยกย้ายออกไปตั้งแต่กัณฑ์แรก ๆ (บุญรอด หงส์โยธี. 2555 :

Mahasarakham University

สัมภาษณ์) สำหรับประเพณีออกพรรษาเมื่อเปรียบเทียบกับการแห่เทียนเข้าพรรษาหนุ่มสาวจะให้ความสนใจในการเข้าร่วมมากกว่า ปัญหาหลักของการจัดการด้านประเพณีของเทศบาลตำบลมิตรภาพคือจะใช้การบริหารจัดการอย่างไร จึงจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้เยาวชนหนุ่มสาวเข้าร่วมทุกประเพณี (ประเพณี 12 เดือนหรือฮีตสิบสอง) อย่างสม่ำเสมอในปริมาณที่เท่า ๆ กัน เพราะที่เป็นอยู่พวกเขาจะเข้าร่วมกันอย่างมากในสองประเพณีใหญ่ ๆ คือ สงกรานต์ และลอยกระทง (บุญโฮม นามรักษา. 2555 : สัมภาษณ์)

3. ด้านพิธีกรรม

ปัญหาของการจัดการด้านพิธีกรรม สำหรับเทศบาลตำบลมิตรภาพถือว่าไม่มี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบวงสรวงปู่ตา ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่มีการสืบทอดกันมาจากอดีตสู่ปัจจุบันจากรุ่นสู่รุ่น ทางเทศบาลเพียงแต่เข้าร่วมส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณ ทุกอย่างก็ดำเนินการต่อไปได้แต่จากการสังเกตในระหว่างที่มีการจัดพิธีบวงสรวงปู่ตาพบว่า คนที่มาร่วมงานส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ วัยผู้ใหญ่ และวัยเด็ก ส่วนวัยที่เข้าร่วมพิธีน้อยมากก็คือวัยรุ่นและเยาวชน ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตก็คือ คนรุ่นต่อไปอาจไม่มีการสืบสานความเชื่อและพิธีกรรรมบวงสรวง
ปู่ตา

4. ด้านโบราณสถาน

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านโบราณสถานของเทศบาลตำบลมิตรภาพถือว่าไม่มี เนื่องจากยังไม่มีการค้นพบโบราณสถานที่อยู่ในเกณฑ์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมหรือมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีในเขตพื้นที่รับผิดชอบของทางเทศบาล การที่ทางเทศบาลได้จัดสรรงบประมาณสมทบทุนบูรณะซ่อมแซมวัดต่าง ๆ ที่มีการขอรับบริจาค

5. ด้านโบราณวัตถุ

ปัญหาของการจัดการด้านโบราณวัตถุของเทศบาลตำบลมิตรภาพไม่มีปัญหาด้วยเหตุผลเช่นเดียวกันกับการจัดการด้านโบราณสถาน การสมทบทุนเพื่อบูรณะซ่อมแซมหรือสร้างศาสนประติมากรรมแก่วัดต่าง ๆ ในเขตรับผิดชอบถือว่าเป็นการบริหารจัดการตามหน้าที่ปกติ

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

ผลิตภัณฑ์ชุมชนและได้รับการสนับสนุนเงินทุนเริ่มต้นกิจการจำนวน 3 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม-ผ้าฝ้าย กลุ่มอาชีพทำไม้กวาดมือเสือ กลุ่มอาชีพทำแคร่ไม้ไผ่และศาลพระภูมิ แต่จากการสัมภาษณ์กลุ่มอาชีพต่าง ๆ เหล่านี้มีปัญหาและความต้องการคล้าย ๆ กันว่าต้องการให้ทางเทศบาลจัดหาผู้เชี่ยวชาญทางด้านการผลิตหรือการออกแบบใหม่ ๆ มาแนะนำหรือให้ความรู้ เพื่อให้เกิดความคิดหรือแนวทางใหม่ ๆ การตลาดถือว่าไม่มีปัญหาเพราะมีพ่อค้าคนกลางมาสั่งผลิตเป็นประจำ การส่งผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายยังตลาดใหม่ ๆ เป็นสิ่งที่พวกเขาต้องการ

7. ด้านการละเล่น

ชาวบ้านในเขตรับผิดชอบของเทศบาลต้องการให้ทางเทศบาลให้ความสำคัญกับกีฬาพื้นบ้านมากขึ้น เป็นต้นว่า แข่งขันวิ่งกระสอบ เดินโถกเถก วิ่งสามขา กอล์ฟคนจน วิ่งกะลา ปิดตาตีหม้อหรือปี๊บ ชักคะเย่อ และประกวดแข่งขันว่าวที่สวยงามและลอยบนฟ้าได้สูง ถึงแม้จะไม่ใช่การละเล่นพื้นบ้านของชาวมิตรภาพ แต่ก็เป็นกีฬาที่ทุกคนเล่นได้และไม่ต้องใช้ทักษะทางกีฬาสูงดังเช่น ฟุตบอล วอลเลย์บอล และควรมีการจัดให้บ่อยครั้งขึ้น เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

Mahasarakham University

1.3 เทศบาลตำบลนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

สภาพปัจจุบันของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

1.3.1 ด้านความเชื่อ

ด้านความเชื่อ ประชาชนในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบล ความเชื่อ ความเชื่อเรื่องบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งช่วยให้ผู้ที่ได้ดื่มหรืออาบหายจากโรคร้ายต่าง ๆ และความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุนาดูน และดอนปู่ตาที่จะได้ดลบันดาลให้ลูกหลานอยู่ดีมีสุข (น้อม นามเพ็ง. 2555 : สัมภาษณ์)

1.3.2 ด้านประเพณี

งานนมัสการพระธาตุนาดูน เป็นงานใหญ่ซึ่งชาวนาดูนมีความภาคภูมิใจ งานนมัสการพระธาตุนาดูน ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี งานประเพณีนี้จัดถึง 9 วัน 9 คืน ณ บริเวณพุทธมณฑลอีสาน ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของพระธาตุนาดูน กิจกรรมในงานประกอบด้วย ขบวนแห่ประเพณี 12 เดือน การทำบุญตักบาตร การเวียนเทียนมาฆบูชา การปฏิบัติธรรมวิปัสสนา การจัดนิทรรศการของหน่วยงานต่าง ๆ การแสดงแสงสีเสียงประวัติความเป็นมาของนครจัมปาศรี การออกร้านของสินค้าชุมชน และมหรสพสมโภช เช่น วงดนตรีลูกทุ่ง-คณะหมอลำ ภาพยนตร์ ทางเทศบาลตำบลนาดูนจัดการเกี่ยวกับงานประเพณีโดยการเป็นเจ้าภาพหลักร่วมกับชาวบ้านนาดูนทุกคน จัดงบประมาณในการจัดงานโดยใช้จ่ายค่าใช้จ่ายตลอด 9 วัน 9 คืนของการจัดงาน อาทิเช่น ค่าใช้จ่ายด้านพิธีสงฆ์ ด้านการจัดจ้างการจัดระบบแสงสีเสียง มหรสพสมโภชประเภทต่าง ๆ เช่นภาพยนตร์ หมอลำ และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เป็นต้น จัดการทำความสะอาดอาคารสถานที่ก่อนและหลังการจัดงานประเพณี โดยเจ้าหน้าที่ พนักงาน เทศบาลร่วมกับชาวนาดูน นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมงานโดยตลอดในฐานะเจ้าภาพหลัก เริ่มตั้งแต่การเปิดงานจนถึงปิดงานประเพณี จัดกำลังอาสามัครป้องกันภัยพลเรือนทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อยตลอดช่วงเวลาของการจัดงาน ประสานงานกับหน่วยงานอื่น เช่น การไฟฟ้า การประปา เพื่ออำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปการตลอดช่วงเวลาของการจัดงาน จัดกำลังเจ้าหน้าที่ทำการเก็บกวาดทำความสะอาดพื้นที่ร่วมกับชาวนาดูนหลังจากที่งานประเพณีเสร็จสิ้นลง นำข้อมูลหรือปัญหาที่ได้รับจากการจัดงานไปวิเคราะห์ประเมินผลเพื่อพัฒนาด้านการบริหารจัดการงานประเพณีในครั้งต่อไป (ชัยยุทธ นียากร. 2555 : สัมภาษณ์)

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 51 เทศบาลตำบลนาดูนจัดงานประเพณีนมัสการพระธาตุนาดูน

ภาพประกอบ 52 นายกเทศมนตรีกล่าวเปิดงานนมัสการพระธาตุนาดูน

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 53 ขบวนแห่ในงานนมัสการพระธาตุนาดูน

เมื่อถึงคืนวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ก่อนวันเข้าพรรษาของทุกปี ชาวนาดูนจะร่วมมือร่วมใจกันจัดเวียนเทียนรอบพระธาตุนาดูน ทำให้คืนวันเพ็ญ เดือน อาสาฬหบูชาบริเวณรอบ ๆ พระธาตุสุกใสไปด้วยเทียนหลายพันหลายหมื่นเล่ม ทางเทศบาลมีการจัดการโดยการประชาสัมพันธ์งานประเพณีเวียนเทียนผ่านเสียงตามสายและรถโฆษณา จัดเจ้าหน้าที่เก็บกวาดทำความสะอาดรอบบริเวณพระธาตุร่วมกับชาวบ้านก่อนที่จะมีการจัดงานประเพณีเวียนเทียน นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ทุกคนร่วมทำบุญตักบาตรกับชาวนาดูนในช่วงเช้า ช่วงเย็นนายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ร่วมเวียนเทียนรอบพระธาตุนาดูนร่วมกับชาวนาดูน (ประกาย ปังสี. 2555 : สัมภาษณ์)

เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี ชาวนาดูนจะร่วมมือร่วมใจกันจัดงานประเพณีลอยกระทงขึ้น ณ บริเวณหนองน้ำรอบองค์พระบรมธาตุนาดูน ช่วงเช้าเป็นพิธีทำบุญตักบาตร ช่วงบ่ายมีขบวนแห่กระทงของแต่ละหมู่บ้าน ช่วงค่ำคืนจะเป็นพิธีลอยกระทง ประกวดนางนพมาศ และการเฉลิมฉลองด้วยมหรสพ อาทิเช่น ดนตรีลูกทุ่ง คณะหมอลำ และภาพยนตร์ ทางเทศบาลตำบลนาดูนมีการจัดการเกี่ยวกับประเพณีลอยกระทงโดยการ เป็นเจ้าภาพหลักร่วมกับชาวนาดูนในการจัดงานประเพณีลอยกระทง มีการประชุมวางแผนการจัดงานร่วมกับชาวชุมชน จัดงบประมาณในการจัดงานประเพณีลอยกระทง โดยจ่ายค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตลอดการจัดงาน อาทิเช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับพิธีสงฆ์ ค่าใช้จ่ายสำหรับสนับสนุนกิจกรรมของชาวชุมชน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับกิจกรรมความบันเทิง ทำงานร่วมกับประชาชนในการเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ก่อนจัดงานประเพณี จัดอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน ทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดูแลความเรียบร้อยตลอดช่วงเวลาที่มีการจัดงาน ทำงานร่วมกับประชาชนในการเก็บกวาดทำความสะอาดสถานที่หลังจากงานประเพณีเสร็จสิ้นลง

1.3.3 ด้านพิธีกรรม

ในพิธีบวงสรวงบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ประชาชนในตำบลนาดูนมีความเชื่อเกี่ยวกับบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ว่าถ้าใครได้ดื่มได้อาบหรือชำระล้างร่างกายจะปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ จะประสพแต่ความโชคดี บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอนาดูนไป 3.5 กิโลเมตร พิธีบวงสรวงนี้จะกระทำ

Mahasarakham University

ขึ้นก่อนงานนมัสการพระบรมธาตุนาดูน 1 วัน มีการบวงสรวงเป็นประจำทุกปี และน้ำศักดิ์สิทธิ์นี้จะใช้ในการสร้างพระธาตุนาดูน (สุวิมล ปังสี. 2555 : สัมภาษณ์) ทางเทศบาลตำบลนาดูนได้จัดการเกี่ยวกับพิธีบวงสรวงบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์โดยการเป็นเจ้าภาพหลักในการประกอบพิธีบวงสรวง โดยจัดงบประมาณสนับสนุนค่าใช้จ่ายตลอดพิธีกรรม เช่น ค่าใช้จ่ายทางพิธีสงฆ์ ค่าใช้จ่ายทางพิธีพราหมณ์ ค่าใช้จ่ายด้านเครื่องบวงสรวงโดยมีนายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมพิธีบวงสรวงกับชาวบ้าน และนายกเทศมนตรีทำการเปิดงานพิธี เมื่อพิธีสงฆ์ พิธีพราหมณ์เสร็จสิ้นลงแล้ว เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้ตักน้ำจากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ไปสรงน้ำพระธาตุนาดูนหรือใช้ดื่มหรือชำระร่างกายเพื่อเป็นสิริมงคล โดยมีการจัดแถวก่อน-หลังในการ ตักน้ำ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ภาพประกอบ 54 เทศบาลตำบลนาดูนร่วมกับประชาชนจัดงานพิธีบวงสรวงบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 55 ประชาชนชาวบ้านร่วมทำพิธีบวงสรวงบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์

พิธีบวงสรวงดอนปู่ตานาดูน ชาวนาดูนมีความเชื่อเกี่ยวกับดอนปู่ตาเช่นชาวอีสานโดยทั่วไป พิธีบวงสรวงดอนปู่ตาจะกระทำประมาณต้นเดือนหกของทุกปี เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิตของชาวชุมชน ทางเทศบาลตำบลนาดูนได้มีการจัดการด้านพิธีกรรมโดยการจัดงบประมาณสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธีกรรมร่วมกับชาวบ้าน ซึ่งปกติแล้ว “จ้ำบ้าน” จะเป็นผู้ดำเนินการในทุกขั้นตอนของพิธีกรรม โดยเฉพาะเรื่องเครื่องบวงสรวงหลัก ๆ เช่น ไก่ 3 ตัว เหล้า 1 ขวด บุหรี่ ยาสูบ หมากพลู ดอกไม้ ธูปเทียน ฯลฯ เป็นต้น (จิตร สารยา. 2555 : สัมภาษณ์) โดยมีการรับบริจาคจากชาวบ้าน ทางเทศบาลตำบลนาดูนได้จัดหาน้ำดื่ม อาหารว่าง และสิ่งอื่น ๆ ตามที่ชาวบ้านขอความอนุเคราะห์ จัดให้มีพาหนะรับ-ส่งสำหรับผู้เข้าร่วมพิธีที่อยู่ห่างไกลจากดอนปู่ตา นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมจนเสร็จสิ้นพิธีกรรม

1.3.4 ด้านโบราณสถาน

ตำบลนาดูนมีความสัมพันธ์กับนครจัมปาศรีในอดีตการค้นพบพระธาตุหรือพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ซึ่งมีสัณฐานคล้ายเกล็ดแก้ว บรรจุอยู่ในผอบสามชั้นบนที่นาของนายทองดี ปะวะภูตา ณ บ้านนาดูน ตำบลนาดูน ทำให้ทราบว่าบริเวณที่พบพระธาตุ (ตำบลนาดูน) มีความสัมพันธ์กับนครจัมปาศรีในอดีต เพื่อให้นครจัมปาศรีได้กลับฟื้นคืนมาสู่ความทรงจำอีกครั้งหนึ่ง จึงมีการสร้างพุทธมณฑลอีสานขึ้นในพื้นที่ใกล้เคียงกับจุดซึ่งค้นพบพระบรมสารีริกธาตุ โดยมีพระบรมธาตุนาดูนเป็นจุดศูนย์กลาง ทางเทศบาลตำบลนาดูนได้มีการจัดการด้านโบราณสถานพระธาตุนาดูนโดยการประสานงานกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัดในการบูรณะซ่อมแซมและอนุรักษ์โบราณสถานที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของเทศบาลนาดูน โดยจัดงบประมาณสมทบทุนบูรณะซ่อมแซม ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของพระธาตุนาดูนที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยผ่านเสียงตามสาย วิทยุชุมชน และงานประเพณีท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงที่มีการจัดงานประเพณีนมัสการพระบรมธาตุนาดูนในช่วงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 และมีการจัดเลี้ยงถึง 9 วัน 9 คืน ประสานงานกับหน่วยงานอื่น เช่น พิพิธภัณฑ์

Mahasarakham University

จัมปาศรี สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช ร่วมกันสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของโบราณสถานแห่งนครจัมปาศรีในอดีต (จิตร สารยา. 2555 : สัมภาษณ์)

1.3.5 ด้านโบราณวัตถุ

โบราณวัตถุที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับนครจัมปาศรีในอดีต อาทิเช่น พระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ซึ่งบรรจุในผอบ 3 ชั้น ประดิษฐานในสถูปเก่าแก่ซึ่งพบในบริเวณท้องนาของชาวบ้าน ปัจจุบันได้นำมาประดิษฐานบนยอดสถูปของพระบรมธาตุนาดูน ณ บริเวณพุทธมณฑลอีสาน ตลอดจนการขุดค้นพบพระพิมพ์ดินเผาโบราณในบริเวณใกล้ ๆ กันกับที่พบพระบรมสารีริกธาตุ พระพิมพ์ดินเผามีจำนวนมาก บางองค์ด้านหลังจารึกภาษาขอมหรือมอญโบราณ เพื่อแสดงจุดมุ่งหมายในการสร้างพระ พระพิมพ์เหล่านี้เรียกง่าย ๆ ว่า พระพิมพ์นาดูน บางองค์ยังถูกเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์จัมปาศรี ซึ่งอยู่ห่างจากองค์พระธาตุไปประมาณ 500 เมตร ทางเทศบาลตำบลนาดูนมีวิธีการจัดการด้านโบราณวัตถุ ดังนี้ ประสานงานกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัดในการบูรณะซ่อมแซมโบราณวัตถุที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลนาดูน โดยจัดสรรงบประมาณสมทบทุนบูรณะซ่อมแซมเป็นกรณีไป ประชามสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของวัตถุโบราณที่มีอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ โดยผ่านเสียงตามสาย วิทยุชุมชน และงานประเพณีท้องถิ่น ประสานงานกับหน่วยงานอื่น เช่น พิพิธภัณฑ์จัมปาศรี สถาบันวิจัยวลัยรุกขเวช ร่วมกันสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไปได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของโบราณวัตถุแห่งนครจัมปาศรีในอดีต (สุวิมล ปังสี. 2555 : สัมภาษณ์)

1.3.6 ด้านศิลปหัตถกรรม

ด้านศิลปหัตถกรรมมีกลุ่มอาชีพในเขตเทศบาลตำบลนาดูนที่ได้รับการจดทะเบียนรับรองให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน และได้รับการสนับสนุนเงินทุนเริ่มต้นธุรกิจ ได้แก่ กลุ่มทอผ้าไหม หมู่ที่ 10 ตำบลนาดูน ทางเทศบาลนาดูนได้มีการจัดการด้านศิลปหัตถกรรมดังกล่าวโดยรับจดทะเบียนรับรองความเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน สำหรับกลุ่มอาชีพทอผ้าไหม หมู่ที่ 10 จัดงบประมาณสนับสนุนเพื่อเป็นเงินทุนเริ่มต้นธุรกิจ สำหรับกลุ่มอาชีพทอผ้าไหม หมู่ที่ 10 (สุวิมล ปังสี. 2555 : สัมภาษณ์)

1.3.7 ด้านการละเล่น

เทศบาลตำบลนาดูนเน้นจัดการด้านการละเล่นที่เป็นกีฬา เพื่อการส่งเสริมสุขภาพและต้านยาเสพย์ติดเป็นด้านหลัก มีการจัดกีฬาสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่เทศบาลกับประชาชนในตำบลนาดูนเป็นประจำ ทางเทศบาลมีการจัดการด้านการละเล่น ดังนี้จัดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมที่กีฬาวิ่งเสริมสุขภาพระหว่างเจ้าหน้าที่เทศบาลกับประชาชนในชื่อว่า “กีฬาสัมพันธ์ ” โดยมีการแข่งขันกีฬาหลาย ๆ ประเภท เช่น ฟุตบอล ชักเย่อ วิ่งสามขา วิ่งกระสอบ ปิดตาตีปี๊บ และกีฬาประเภทสร้างความเฮฮาอื่น ๆ จัดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมกีฬาและอุปกรณ์กีฬาแก่โรงเรียนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลนาดูน กรณีที่มีการขอความอนุเคราะห์ (จิตร สารยา. 2555 : สัมภาษณ์)

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 56 เทศบาลตำบลนาดูนจัดงานกีฬาเทศบาลสัมพันธ์

ภาพประกอบ 57 กิจกรรมการแข่งขันกีฬาชักคะเย่อในงานกีฬาเทศบาลสัมพันธ์

สภาพปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ด้านความเชื่อ

ความเชื่อและพิธีกรรมสำคัญ ๆ ของชาวนาดูน ได้แก่ ความเชื่อเรื่องบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งช่วยให้ผู้ที่ได้ดื่มหรืออาบหายจากโรคร้ายต่าง ๆ และความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของดอนปู่ตาที่จะได้ดลบันดาลให้ลูกหลานอยู่ดีมีสุข ปัญหาของการจัดการด้านนี้สำหรับเทศบาลตำบลนาดูนถือ

Mahasarakham University

ว่าไม่มี เพราะว่าได้ดำเนินการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการจัดงบประมาณสนับสนุนและการเข้าร่วมพิธี

2. ด้านประเพณี

ประเพณีนมัสการพระธาตุนาดูน ประเพณีเวียนเทียนเข้าพรรษาและประเพณีลอยกระทง เป็นประเพณีสำคัญที่ทางเทศบาลนาดูนเน้นเป็นพิเศษ ขณะที่ประเพณีอื่น เช่น สงกรานต์ หรือประเพณีสิบสองเดือนอื่น ๆ ทางเทศบาลก็เข้าร่วมในกิจกรรมกับภาคประชาชนเช่นกัน ปัญหาของการจัดการด้านประเพณีนับว่าไม่มี

จากการสัมภาษณ์พบว่า ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของผู้ที่ต้องการจะเข้าร่วมกิจกรรมหรือประเพณี ณ บริเวณพุทธมณฑลอีสานก็คือ การขาดแคลนพาหนะรับ-ส่งในลักษณะขนส่งมวลชน อาทิเช่น รถนำเที่ยวเข้าสู่งานประเพณีในลักษณะรถโดยสาร หรือรถพ่วงนำเที่ยวรูปลักษณ์คล้ายกับรถไฟ ซึ่งเป็นของพุทธมณฑลอีกสาน ทำหน้าที่บริการรับส่งนักท่องเที่ยวไป-กลับระหว่างอำเภอนาดูนและพุทธมณฑลอีสาน โดยรับ-ส่งเป็นประจำทุกวัน หากมีการจัดการด้านนี้น่าจะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้ประเพณีต่าง ๆ ที่ทางเทศบาลตำบลนาดูนทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพหลักมีความยิ่งใหญ่และประทับใจแก่ผู้มาเยือน (จิตร สารยา. 2555 : สัมภาษณ์)

3. ด้านพิธีกรรม

ปัญหาใหญ่คือทางเทศบาลและภาคประชาชนจะมีการบริหารจัดการร่วมกันอย่างไรจึงจะสามารถสร้างผู้ที่จะทำการสืบทอดพิธีกรรมเหล่านี้ในฐานะ “พราหมณ์ผู้ดำเนินพิธีกรรม” หลังจากที่พราหมณ์รุ่นปัจจุบันล่วงลับไป และอีกปัญหาหนึ่งคือจะมีวิธีการจัดการอย่างไรจึงจะดึงวัยรุ่นและเยาวชนให้หันมาสนใจ เห็นคุณค่า และเข้าร่วม ตลอดจนสืบทอดพิธีกรรรมเหล่านี้อย่างยั่งยืน

4. ด้านโบราณสถาน

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านโบราณสถานของเทศบาลตำบลนาดูนระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยกัน ดังเช่น กรมศิลปากรวัฒนธรรมจังหวัด นับว่าไม่มีเพราะต่างก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ต้องการอนุรักษ์ และพัฒนาโบราณสถานให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแก่คนรุ่นต่อไป จากการสัมภาษณ์พบว่า การจัดการด้านจิตสำนึกของการเห็นคุณค่าในโบราณสถานของผู้คนยังเป็นปัญหาใหญ่กว่า เพราะยังมีการลักลอบขุดค้นหาโบราณวัตถุในบริเวณสถานอยู่บ่อยครั้ง หรืองครั้งก็เป็นการปล่อยข่าวว่ามีการค้นพบพระพิมพ์ดินเผานาดูนใกล้ ๆ กันกับที่เคยพบในครั้งแรก แต่ความจริงก็คือเกิดจากนักเล่นพระทำการปลอมแปลงพระพิมพ์นาดูนนำไปฝังไว้ใต้ดินแล้วสร้างข่าว เพื่อหวังผลประโยชน์ในเชิงการค้า เป็นต้น อาจกล่าวโดยสรุปว่าทางเทศบาลตำบล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชาวนาดูนจะมีวิธีการพัฒนาการด้านการจัดการจิตสำนึกของผู้คนอย่างไรจึงจะช่วยให้โบราณสถานไม่ถูกบุกรุกโดยผู้ที่จิตใจเต็มไปด้วยความละโมบ

5. ด้านโบราณวัตถุ

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านโบราณสถาน คือการจัดการเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ดูแลโบราณวัตถุ โดยเฉพาะความละโมบของผู้คนที่มีความเกี่ยวข้องกับการค้าวัตถุโบราณนับเป็นโจทย์ใหญ่ที่ทุกภาคส่วนในอำเภอนาดูนต้องช่วยกันหาทางออก

Mahasarakham University

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

สำหรับทางเทศบาลตำบลนาดูนแล้วถือว่าการจัดการด้านนี้ไม่มีปัญหา เป็นหน้าที่สำคัญที่ต้องทำการส่งเสริมสนับสนุนศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น และผู้ผลิตมักจะมีพ่อค้าคอยสั่งให้ทำตามความต้องการของตลาด ผู้ผลิตทำหน้าที่ผลิตตามความต้องการของผู้ค้าและตลาดซึ่งมีรองรับอยู่แล้ว จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ผลิต เช่น กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมหมู่ที่ 10 ยังมีความต้องการที่จะพัฒนาการออกแบบลายผ้าใหม่ ๆ เพื่อเปิดโอกาสในการเข้าสู่ตลาดแห่งใหม่ ๆ เช่นกัน ดังนั้นทางกลุ่มอาชีพทอผ้าไหมจึงต้องการผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบลายผ้าช่วยแนะนำเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ลายผ้าใหม่ ๆ เช่นกัน อยากให้เทศบาลช่วยดูแลในเรื่องนี้ และหาตลาดรองรับ

7. ด้านการละเล่น

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านการละเล่น โดยความเป็นจริงแล้วถือว่าไม่มีเพราะการละเล่นที่มีจุด กำเนิดจากเขตเทศบาลตำบลนาดูนอย่างแท้จริงไม่มี ทางคณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้สร้างได้สร้างสรรค์ระบำขึ้นมาชุดหนึ่งใช้ชื่อว่า “ระบำจัมปาศรี” เพื่อฝึกให้นักศึกษาและประชาชนรเพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์แทนการละเล่นของนครจัมปาศรีในอดีต อาจนับได้ว่าเป็นการพัฒนาการจัดการด้านการละเล่นที่สร้างสรรค์และมีจินตนาการ ปัญหาต่อมาที่ทางเทศบาลและทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันก็คือ จะมีการจัดการอย่างไรให้ “ระบำจัมปาศรี” มีพัฒนาการที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต และจะสร้างสรรค์การละเล่นอื่นใดขึ้นมาให้อีกจากฐานของความเป็นนครจัมปาศรีที่เคยรุ่งเรืองในอดีต

2. จังหวัดร้อยเอ็ด

2.1 เทศบาลตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

สภาพปัจจุบันของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้ (สุพัตรา อันศรีวงศ์. 2555 : สัมภาษณ์ ; วิมลรัตน์ สารทอง. 2555 : สัมภาษณ์ ; สุวรรณ สิงห์สถิต. 2555 : สัมภาษณ์)

2.1.1 ด้านความเชื่อ

จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้รู้พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลนับถือศาสนาพุทธ มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพรหมด้วยถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง มีความเชื่อในเรื่องวิญญาณ ภูตผี ปีศาจ

2.1.2 ด้านประเพณี

ประเพณีสำคัญที่ทางเทศบาลเข้าไปมีส่วนร่วมและบริหารจัดการอย่างเต็มรูปแบบ ได้แก่ ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีบุญบั้งไฟของชาวตำบลหัวช้างจะจัดขึ้นในช่วงสัปดาห์แรกของเดือนพฤษภาคม ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเริ่มต้นของฤดูฝน บุญบั้งไฟบูชาพญาแถนจัดขึ้น ณ บริเวณตลาดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือ OTOP ด้านข้าวของที่ทำการเทศบาลตำบลหัวช้าง ทางเทศบาลได้มีการจัดการประเพณีบุญบั้งไฟ ดังนี้ เป็นเจ้าภาพหลักร่วมกับประชาชนตำบลหัวช้างในการจัดงานบุญบั้งไฟ โดยจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการจัดงานทั้งหมด เป็นต้นว่า ค่าพิธีสงฆ์ ค่ารางวัลประกวดขบวนแห่บั้งไฟ ค่ารางวัลบั้งไฟตกแต่งสวยงาม ค่ารางวัลบั้งไฟขึ้นสูง ค่าเช่าทำปะรำพิธีและเต็นท์รับรองแขก ค่าตกแต่งสถานที่และองค์ประกอบอื่น ๆ จัดกำลังอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือนทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในงาน นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมงาน โดยนายกเทศมนตรีกล่าวเปิดและปิดงาน

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 58 เทศบาลตำบลหัวช้างจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ

ประเพณีสงกรานต์ ช่วงเทศกาลสงกรานต์วันที่ 13-15 เมษายนของทุกปี ทางเทศบาลตำบลหัวช้างจัดงานประเพณีสงกรานต์ร่วมกับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันที่ 15 เมษายน ทางเทศบาลรับเป็นเจ้าภาพหลักในการจัดงานรดน้ำขอพรจากผู้อาวุโส ณ ที่ทำการเทศบาลตำบลหัวช้าง ช่วงเช้ามีการทำบุญเลี้ยงพระ ช่วงสายเป็นการมอบของขวัญแก่ผู้อาวุโส พร้อมทั้งรดน้ำขอพรจากผู้อาวุโส ทางเทศบาลมีการจัดการเกี่ยวกับประเพณีนี้ ดังนี้ จัดอาคารสถานที่ ระบบแสงสีเสียง เพื่อการจัดงานรดน้ำขอพรจากผู้อาวุโส จัดงบประมาณ เพื่อจัดงานรดน้ำขอพรจากผู้อาวุโส โดยจ่ายด้านพิธีสงฆ์ ค่าของขวัญสำหรับผู้อาวุโส ค่าอาหารและเครื่องดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมงาน จัดพาหนะรับ-ส่งผู้เข้าร่วมงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อาวุโสที่อยู่ห่างไกลจากที่ทำการตำบลหัวช้าง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 59 เทศบาลตำบลหัวช้างจัดงานวันสงกรานต์และวันผู้สูงอายุ

ภาพประกอบ 60 นายกเทศบาลตำบลหัวช้างมอบของขวัญให้ผู้สูงอายุ

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 61 พิธีรดน้ำผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ที่เทศบาลตำบลหัวช้างจัดขึ้น

ประเพณีบุญผะเหวดของเทศบาลตำบลหัวช้างอาจจะไม่ยิ่งใหญ่เท่ากับบุญผะเหวดของจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นเพียงการปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิม โดยเน้นที่การฟังเทศน์ให้ครบ 13 กัณฑ์เป็นสำคัญ วันแรกช่วงบ่ายจะเป็นการแห่พระอุปคุตรอบหมู่บ้านให้ชาวบ้านได้บูชาแล้วนำไปประดิษฐานที่หออุปคุตในงาน วันที่สองเป็นการแห่พระเวสสันดรเข้าเมือง แต่ละคุ้มบ้านจัดขบวนให้ครบ 13 กัณฑ์ ตอนเย็นมีมหรสพสมโภช วันที่สามเป็นการถวายข้าวพันก้อนและฟังเทศน์ 13 กัณฑ์ให้จบภายใน 1 วัน ทางเทศบาลได้มีการจัดการประเพณีดังกล่าว ดังนี้ จ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดงาน โดยเป็นเจ้าภาพร่วมกับชาวบ้าน อาทิเช่น ค่าใช้จ่ายด้านพิธีสงฆ์ ค่าสนับสนุนขบวนแห่ของทุกคุ้มบ้าน สมทบทุนค่าจัดจ้างมหรสพสมโภชงาน นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมงานประเพณีตลอดทั้งสามวัน

2.1.3 ด้านพิธีกรรม

พิธีบวงสรวงพระพรหม ชาวตำบลหัวช้างและชาวอำเภอจตุรพักตรพิมานมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพรหมด้วยถือว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองและเป็นที่มาของชื่ออำเภอ ดังนั้นชาวบ้านหัวช้าง หมู่ที่ 1 ตำบลหัวช้างจึงร่วมมือร่วมใจกันจัดพิธีบวงสรวงพระพรหม ณ สนามที่ว่าการอำเภอจตุรพักตรพิมานเป็นประจำในวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี ทางเทศบาลตำบลหัวช้างมีการจัดการด้านความเชื่อและพิธีกรรม ดังนี้ (เชษฐา เจริญศิริ. 2555 : สัมภาษณ์) ร่วมมือกับอำเภอจตุรพักตรพิมาน องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ดและหน่วยงานอื่น ๆ ในจังหวัดร้อยเอ็ด ดำเนินการจัดงานพิธีบวงสรวงพระพรหม ณ บริเวณศาลพระพรหมหน้าที่ทำการอำเภอจตุรพักตรพิมานจัดงบประมาณสมทบกับหน่วยงานต่าง ๆ ในอำเภอจตุพักตรพิมานในการดำเนินการจัดพิธีบวงสรวงพระพรหม ซึ่งถือว่าชาวจตุพักตร์พิมานเป็นเจ้าภาพร่วมกัน นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ทุกคนเข้าร่วมในพิธีกรรมโดยตลอด เพื่อเป็นสิริมงคลในการทำงานรับใช้ประเทศชาติ

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 62 พิธีบวงสรวงพระพรหม

ภาพประกอบ 63 เทศบาลตำบลหัวช้างร่วมงานบวงสรวงพระพรหม

2.1.4 ด้านโบราณสถาน

ยังไม่มีการค้นพบโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีในเขตเทศบาลตำบลหัวช้าง ดังนั้นทางเทศบาลจึงได้จัดสรรงบประมาณในการสมทบทุนบูรณะซ่อมแซมวัดต่าง ๆ ตามที่มีการขอรับบริจาคมาเป็นกรณีไป

2.1.5 ด้านโบราณวัตถุ

ไม่มีการพบโบราณวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีในเขตเทศบาลตำบลหัวช้าง ดังนั้นทางเทศบาลจึงได้จัดสรรงบประมาณในการสมทบทุนบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ของวัดต่าง ๆ ที่มีการชำรุดทรุดโทรม ตามที่มีการขอรับบริจาคมาเป็นกรณีไป

Mahasarakham University

2.1.6 ด้านศิลปหัตถกรรม

ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลหัวช้างยังไม่มีการรวมกลุ่มอาชีพในการผลิตศิลปหัตถกรรมที่เป็นกิจจะลักษณะมากนัก ที่มีอยู่และได้รับการจดทะเบียนแล้ว ได้แก่ กลุ่มอาชีพจักสาน หมู่ที่ 13 ตำบลหัวช้าง ทางเทศบาลมีการจัดการเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยการประชาสัมพันธ์ให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อที่จะได้ทำการจดทะเบียนรับรองให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และจะได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนต่อไป

2.1.7 ด้านการละเล่น

มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ กีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชนเป็นการทดแทน ตัวอย่าง เช่น การแข่งขันฟุตบอลหัวช้างคัพ เป็นต้น

ภาพประกอบ 64 เทศบาลตำบลหัวช้างจัดกีฬาเทศบาลหัวช้างคัพ

สภาพปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. ด้านความเชื่อ

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับพระพรหม สำหรับเทศบาลตำบลหัวช้างถือว่าไม่มี เพราะจากการจัดงานบวงสรวงทุกปี ประชาชนทุกเพศทุกวัยให้ความร่วมมือและเข้าร่วมกันอย่างคับคั่ง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าความเชื่อด้านนี้ฝังรากลึกมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการสืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น และชื่ออำเภอจตุรพักตรพิมานก็มาจากพรหมสี่หน้านั่นเอง

2. ด้านประเพณี

บุญบั้งไฟ สงกรานต์ บุญเผวด ซึ่งเป็นงานบุญสำคัญที่ทางเทศบาลเน้นเป็นพิเศษ ทั้งการเป็นเจ้าภาพหลักและเจ้าภาพร่วมกับประชาชน ปัญหาที่สำคัญคือการเกิดการทะเลาะวิวาท การเล่นการพนัน และการล่วงละเมิดผู้อื่นในลักษณะที่ไม่เหมาะสม ในช่วงที่มีการจัดงานประเพณี

Mahasarakham University

3. ด้านพิธีกรรม

สำหรับเทศบาลตำบลหัวช้างถือว่าไม่มี เพราะจากการจัดงานบวงสรวงทุกปี ประชาชนทุกเพศทุกวัยให้ความร่วมมือและเข้าร่วมกันอย่างคับคั่ง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าความเชื่อด้านนี้ฝังรากลึกมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการสืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น และชื่ออำเภอจตุรพักตรพิมานก็มาจากพรหมสี่หน้านั่นเอง

4. ด้านโบราณสถาน

ด้านโบราณสถานนั้นทางเทศบาลตำบลหัวช้าง ไม่มีการค้นพบโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีในพื้นที่รับผิดชอบ ส่วนการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ตามวัดต่าง ๆ ถือว่าเป็นเป็นจัดการทั่วไปตามหน้าที่ของทางเทศบาล

5. ด้านโบราณวัตถุ

ด้านโบราณวัตถุนั้นทางเทศบาลตำบลหัวช้าง ไม่มีการค้นพบโบราณวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีในพื้นที่รับผิดชอบ ส่วนการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ตามวัดต่าง ๆ ถือว่าเป็นเป็นจัดการทั่วไปตามหน้าที่ของทางเทศบาล

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

กลุ่มอาชีพที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้แก่ กลุ่มอาชีพจักสานหมู่ที่ 13 ซึ่งทางเทศบาลได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนเป็นทุนเริ่มต้นธุรกิจ ไม่หาตลาดให้กับกลุ่มในการนำสินค้าไปจำหน่าย หมดเงินทุนในการจัดการต่อเพราะหาตลาดไม่ได้ เทศบาลได้ให้กลุ่มนำไปจำหน่ายในช่วงที่มีประเพณีสำคัญของชุมชน เช่น การบวงสรวงพระพรหม เทศกาลลอยกระทง ทางกลุ่มผู้ผลิตเหล่านี้ได้รับสินค้ามาออกร้านจำหน่าย โดยทางเทศบาลอำนวยความสะดวกด้านสถานที่จำหน่าย จึงทำให้กลุ่มไม่มีเงินหมุนเวียน

7. ด้านการละเล่น

เทศบาลตำบลหัวช้างไม่มีการฟื้นฟูการละเล่นกีฬาที่อยู่ในท้องถิ่นให้เป็นจริงเป็นจัง เช่น กีฬาชักคะเย่อ การเล่นลูกข่าง เป็นต้น

2.2 เทศบาลตำบลมะอึ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

สภาพปัจจุบันของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้ (เอกชัย ไชยศิรินทร์. 2555 : สัมภาษณ์ ; รังสรรค์ สุ่มมาตย์. 2555 : สัมภาษณ์ ; อาวรณ์ ไชวิตร. 2555 : สัมภาษณ์)

2.2.1 ด้านความเชื่อ

ประชาชนในเขตเทศบาลมีการนับถือศาสนาพุทธ และมีความเชื่อเกี่ยวกับภูติ ผี และวิญญาณ และความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษหรือปู่ตายังคงดำรงมาจนถึงปัจจุบัน

2.2.2 ด้านประเพณี

ประเพณีที่ทางเทศบาลเน้นเป็นพิเศษได้แก่ ประเพณีรดน้ำขอพรจากผู้อาวุโส ประเพณีลอยกระทง และประเพณีแห่เทียนพรรษา โดยทางเทศบาลตำบลมะอึ ได้เป็นเจ้าภาพหลักร่วมกับประชาชนจัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ โดยทางเทศบาลได้ดำเนินการดังนี้

ประเพณีรดน้ำขอพรจากผู้อาวุโส ทางเทศบาลจะเป็นเจ้าภาพหลักในการจัดประเพณีนี้ โดยจัดขึ้นใน วันที่ 15 เมษายน วันสุดท้ายของเทศกาลสงการณ์ของทุกปี กิจกรรมในประเพณีนี้ประกอบด้วย การทำบุญเลี้ยงพระ การรดน้ำขอพรจากผู้อาวุโส ทางเทศบาลมะอึมีการจัดการ

Mahasarakham University

ด้านประเพณีดังกล่าว ดังนี้ จัดงบประมาณในการจัดงานประเพณีในฐานะเจ้าภาพหลักร่วมกับประชาชน โดยจ่ายค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ การทำบุญเลี้ยงพระการจัดหาของขวัญสำหรับมอบให้แก่ผู้อาวุโส ค่าอาหารและเครื่องดื่มสำหรับผู้ร่วมงาน จัดอาคารสถานที่ในการจัดงาน โดยใช้อาคารหอประชุมของที่ทำการตำบลมะอึ จัดการด้านระบบแสงสีเสียงเพื่อความสมบรูณ์ของการจัดงาน นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลมะอึทุกคนเข้าร่วมตลอดงาน โดยนายกเทศมนตรีกล่าวเปิดและปิดงาน พร้อมทั้งให้เกียรติมอบของขวัญแก่ผู้สูงอายุ หาพาหนะรับ-ส่งผู้ร่วมงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้อาวุโสซึ่งอยู่ห่างไกลออกไปจากที่ทำการเทศบาลตำบลมะอึ

ประเพณีลอยกระทง วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปีชาวมะอึ จะร่วมมือร่วมใจกันจัดประเพณีลอยกระทงอย่างยิ่งใหญ่ ณ อ่างเก็บน้ำธวัชชัย (บริเวณหนองแค) บ้านกู่ หมู่ที่ 4, 7 ตำบลมะอึ กิจกรรมภายในงานประกอบด้วย ช่วงเช้าเป็นพิธีทางสงฆ์ ทำบุญตักบาตร ช่วงสายเป็นการแข่งขันเซปัคตะกร้อ ช่วงบ่ายโมงถึงบ่ายสองโมงเป็นการแข่งขันเรือช่วงบ่ายสามโมงจนถึงบ่ายสามโมงครึ่งเป็นการตั้งขบวนแห่และเคลื่อนขบวนแห่ไปยังบริเวณสถานที่ลอยกระทง ช่วงบ่ายสี่โมงถึงบ่ายห้าโมงผู้ประกวดนางนพมาศและกระทงรายงานตัว ช่วงบ่ายห้าโมงครึ่งประธานพิธีทำการเปิดพิธีลอยกระทง ช่วงค่ำเป็นกิจกรรมบันเทิงบนเวที การประกวดและตัดสินนางนพมาศ ทางเทศบาลตำบลมะอึได้จัดการประเพณีประเพณีลอยกระทงโดยการสนับสนุนเงินในการกิจกรรมในวันลอยกระทง จ่ายค่าใช้จ่ายเช่น พิธีกรรมทางสงฆ์ รางวัลสำหรับการแข่งขันเซปัคตะกร้อ การแข่งเรือการประกวดขบวนแห่และกระทง การประกวดนางนพมาศ จัดจ้างมหรสพ สมโภชงาน เช่น ดนตรีลูกทุ่ง-หมอลำ ภาพยนตร์ จัดกำลังเจ้าหน้าที่เก็บกวาดทำความสะอาดบริเวณรอบ ๆ อ่างเก็บน้ำธวัชชัย ร่วมกับประชาชน ก่อนที่จะมีการจัดงานประเพณีลอยกระทง ให้กำลังอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือน ดูแลรักษาความสงบเงียบร้อยของงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ จัดกำลังเจ้าหน้าที่เก็บกวาดทำความสะอาดบริเวณรอบ ๆ อ่างเก็บน้ำและในอ่างเก็บน้ำร่วมกับประชาชนหลังงานสิ้นสุดลง ประเมินผลการจัดงานประเพณีลอยกระทง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการงานครั้งต่อไป

ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ทางเทศบาลตำบลมะอึ ร่วมกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ และประชาชนจัดงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาเพื่อถวายตามวัดต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบลมะอึ ทางเทศบาลตำบลมะอึได้จัดการด้านประเพณีดังกล่าว ดังนี้ จัดงบประมาณเพื่อเป็นเจ้าภาพร่วมกับประชาชนและหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในการจัดต้นเทียนถวายตามวัดต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบลมะอึ ให้งบประมาณในการจัดจ้างมหรสพฉลองสมโภชต้นเทียนอาทิเช่น ดนตรีลูกทุ่ง-หมอลำ ภาพยนตร์ หายานพาหนะรับ-ส่งผู้ที่มาร่วมขบวนแห่เทียนพรรษาและยานพาหนะที่ใช้เป็นรถแห่ต้นเทียน ทุกหมู่บ้าน ให้งบประมาณสำหรับค่าน้ำมันเชื้อเพลิงยานพาหนะที่ใช้ในการแห่ต้นเทียน

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 65 เทศบาลตำบลมะอึ จัดประเพณีลอยกระทงบริเวณหนองแค

ภาพประกอบ 66 การประกวดนางนพมาศในงานลอยกระทง ที่เทศบาลตำบลมะอึจัดขึ้น

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 67 บรรยากาศในงานลอยกระทงที่บริเวณหนองแค

2.2.3 ด้านพิธีกรรม

พิธีกรรมสำคัญของชาวตำบลมะอึ ซึ่งถือว่าเป็นพิธีกรรมของชุมชน ได้แก่ พิธีสรงกู่ 1,000 ปี และพิธีบวงสรวงปู่ตา สองพิธีกรรมนี้มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์พบว่า พิธีสรงกู่ 1,000 ปี เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ของทุกปีชาวตำบลมะอึจะร่วมมือร่วมใจกันประกอบพิธีสรงกู่ 1,000 ปี ณ บ้านยางกู่ พิธีสรงกู่เริ่มจากช่วงเช้าจะเป็นพิธีทางสงฆ์ มีการทำบุญเลี้ยงพระ อาราธนาให้พระสงฆ์ทำพิธีสวดพระปริตมงคลสำหรับน้ำที่จะนำไปสรงกู่ จากนั้นเป็นพิธีมงคลไปสรงกู่ เพื่อความสิริมงคลแก่ครอบครัวและความสงบสันติแก่ชุมชน ทางเทศบาลตำบลมะอึมีการจัดการด้านความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าว ดังนี้ จัดงบประมาณสนับสนุนพิธีสรงกู่ 1,000 ปี โดยให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายทั้งพิธีสงฆ์ และพิธีพราหมณ์ นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลมะอึเข้าร่วมงานพิธีสรงกู่กับชาวบ้าน จัดหาพาหนะรับ-ส่งผู้เข้าร่วมที่อยู่ห่างไกลจากกู่ กรณีที่ไม่มีพาหนะส่วนบุคคล

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 68 เทศบาลตำบลมะอึจัดงานพิธีสรงกู่

จากการสัมภาษณ์พิธีบวงสรวงปู่ตาพบว่า ความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษหรือปู่ตายังคงดำรงมาจนถึงปัจจุบัน พิธีบวงสรวงปู่ตา ณ ดอนปู่ตาบ้านมะอึ ชาวบ้านตำบลมะอึชาวบ้านจะร่วมมือร่วมใจจัดขึ้นทุกปี ในวันพุธแรกของเดือนหก ทางเทศบาลตำบลมะอึได้จัดการด้านพิธีกรรมดังกล่าว ดังนี้สมทบทุนร่วมกับชาวบ้านในการทำพิธีบวงสรวงปู่ตา โดยให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องบวงสรวง อาหารและเครื่องดื่มในการเลี้ยงดูผู้ร่วมงาน ค่าดำเนินพิธีกรรมสำหรับจ้ำบ้าน นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมในพิธีกรรมกับชาวบ้าน จัดพาหนะรับ-ส่งสำหรับผู้ที่อยู่ห่างไกลจากดอนปู่ตา กรณีที่ไม่มีพาหนะส่วนตัว

2.2.4 ด้านโบราณสถาน

ในเขตเทศบาลตำบลมะอึนั้นมี ปรางกู่หรือปราสาทหนองกู่ ตั้งอยู่ที่บ้านยางกู่ ตำบลมะอึ มีอายุเก่าแก่กว่า 1,000 ปี มีความทรุดโทรมไปตามกาลเวลา ทางเทศบาลตำบลมีการพัฒนาการจัดการด้านโบราณสถาน ดังนี้ ประสานงานกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัดในการอนุรักษ์โบราณสถานปรางกู่ ให้งบประมาณบูรณะซ่อมแซมโบราณสถานปรางกู่ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานปรางกู่ในระหว่างที่มีการจัดงานสรุงกู่และกิจกรรมสังคมอื่น ๆ

2.2.5 ด้านโบราณวัตถุ

ในส่วนของโบราณวัตถุที่พบในบริเวณเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลมะอึนั้น ค้นพบที่ปรางค์กู่ ได้แก่ ทับหลังหินทรายรูปคนนั่งช้าง 1 ชิ้น เสากรอบประตูศิลาสลักรูปฤาษีที่โคนศิวลึงค์ 2 ชิ้น และชิ้นส่วนยอดปรางค์อีก 1 ชิ้น โบราณวัตถุเหล่านี้ถูกเก็บไว้ รักษาไว้ในอาคารภายในวัดศรีรัตนารามใกล้ ๆ กับบริเวณที่ตั้งปรางค์กู่ ทางเทศบาลมะอึได้มีการจัดการด้านโบราณวัตถุ ดังนี้ (วาสนา พันมิค. 2555 : สัมภาษณ์) ให้งบประมาณสมทบทุนบูรณะซ่อมแซมโบราณวัตถุร่วมกับกรมศิลปากรวัฒนธรรรมจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ประสานงานกับเจ้าอาวาสวัดศรีรัตนารามในการใช้

Mahasarakham University

อาคารปรางกู่และอาคารเก็บรักษาโบราณวัตถุที่เกี่ยวข้องกัน เป็นแหล่งเรียนรู้ของชาวชุมชนและบุคคลทั่วไป เพื่อสร้างความตระหนักให้ผู้ที่มาเยี่ยมชมเห็นคุณค่าของโบราณวัตถุ

ภาพประกอบ 69 เสากรอบประตูศิลาสลักรูปฤาษีที่โคนศิวลึงค์โบราณวัตถุในเขตเทศบาลตำบลมะอึ

2.2.6 ด้านศิลปหัตถกรรม

ภายในเขตเทศบาลตำบลมะอึ มีกลุ่มอาชีพที่ได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านเพื่อการผลิต (ดอกไม้ประดิษฐ์) กลุ่มนี้ตั้งอยู่ที่ 41 บ้านโนนเดื่อ ตำบลมะอึ กลุ่มผลิตเฟอร์นิเจอร์ ป.ศิลป์เจริญ ทางเทศบาลตำบลได้มีการจัดการด้านนี้ ดังนี้ รับจดทะเบียนกลุ่มแม่บ้านเพื่อการผลิต (ดอกไม้ประดิษฐ์) โดยรับรองว่าเป็นหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ให้เงินงบประมาณสนับสนุนเป็นเงินทุนเริ่มต้นธุรกิจ ติดตามผลการประกอบธุรกิจของกลุ่มแม่บ้านเพื่อการผลิต (ดอกไม้ประดิษฐ์)

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 70 ร้าน ป.ศิลป์เจริญ กลุ่มเฟอร์นิเจอร์ ในเขตเทศบาลตำบลมะอึ

2.2.7 ด้านการละเล่น

ในการจัดการด้านการละเล่นนั้น ทางเทศบาลตำบลมะอึได้ให้เงินสนับสนุนโครงการกีฬาและการละเล่นเพื่อสุขภาพ อาทิเช่น โครงการกีฬาต้านยาเสพย์ติด โครงการกีฬาเทศบาลสัมพันธ์ และโครงการอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเล่นกีฬาสากล หรือกีฬาพื้นบ้านร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับหน่วยงานอื่นหรือประชาชนในเขตเทศบาลตำบลมะอึ ให้งบประมาณสนับสนุนในการจัดซื้ออุปกรณ์กีฬาให้กับโรงเรียนหรือชุมชนต่าง ๆ ที่ขอความอนุเคราะห์มาเป็นกรณีไป สนับสนุนให้แต่ละชุมชนคิดสร้างสรรค์การละเล่นหรือกีฬาใหม่ ๆ ขึ้นมา เพื่อสร้างเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ทางด้านการละเล่นของตนเอง

สภาพปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้ (เอกชัย ไชยศิรินทร์. 2555 : สัมภาษณ์ ; รังสรรค์ สุ่มมาตย์. 2555 : สัมภาษณ์ ; อาวรณ์ ไชวิตร. 2555 : สัมภาษณ์)

1. ด้านความเชื่อ

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านความเชื่อพบว่าความเชื่อ เป็นความเชื่อที่ฝังรากลึกมานานมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น การจัดการด้านนี้จึงไม่ใช่ปัญหาของเทศบาลตำบลมะอึ เพราะได้ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนมาอย่างต่อเนื่องแต่ปัญหาที่ทางเทศบาลและชาวตำบลมะอึต้องหาทางจัดการก็คือ จะมีการจัดการอย่างไรให้คนรุ่นต่อไปสืบสานความเชื่อดังกล่าวให้เกิดความยั่งยืน เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวความรักความสามัคคีของผู้คนในชุมชน เพราะปัจจุบันมีการหลั่งไหลของความเชื่อใหม่ ๆ เข้ามาในกระแสโลกานุวัฒน์ ในโลกของการสื่อสารไร้พรมแดนเยาวชนสัมผัสกับสื่อสารออนไลน์มากว่าสื่อพื้นบ้านหรือสื่อประเพณี

2. ด้านประเพณี

ประเพณีสิบสองเดือนหรือฮีตสิบสอง บางประเพณีกำลังจะถูกลืมเลือนไปจากการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ บางครั้งเด็กและเยาวชนเข้าร่วมเพียง

Mahasarakham University

ในกิจกรรมบันเทิงประกอบประเพณี แต่ไม่ได้เข้าร่วมในสาระทั้งหมดของประเพณี ยกตัวอย่างเช่น ประเพณีลอยกระทง เด็กและเยาวชนจะเลือกเข้าร่วมเฉพาะช่วงเวลาที่เป็นความบันเทิงยามค่ำคืน ซึ่งมีการเฉลิมฉลองด้วยมหรสพต่าง ๆ แต่จะไม่เข้าร่วมในกิจกรรมช่วงเช้าซึ่งเป็นพิธีสงฆ์ หรือการทำบุญตักบาตร เป็นต้น ปัญหาหลักที่ทางเทศบาลตำบลมะอึ และชาวตำบลมะอึต้องเข้ามาบริหารจัดการร่วมกันก็คือ จะมีวิธีบริหารจัดการอย่างไรจึงจะทำให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมในประเพณีสำคัญให้ครอบคลุมทั้งสาระและบันเทิง เพื่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าและสืบทอดประเพณีดังกล่าวต่อไปอย่างยั่งยืน

3. ด้านพิธีกรรม

ปัญหานี้เหมือนกับปัญหาด้านความว่า การพัฒนาการจัดการด้านพิธีกรรม เช่น พิธีสรงกู่ พิธีบวงสรวงปู่ตา เป็นความเชื่อที่ผังรากลึกมานานมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น การจัดการด้านนี้จึงไม่ใช่ปัญหาของเทศบาลตำบลมะอึ เพราะได้ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนมาอย่างต่อเนื่องแต่ปัญหาที่ทางเทศบาลและชาวตำบลมะอึต้องหาทางจัดการก็คือ จะมีการจัดการอย่างไรให้คนรุ่นต่อไปสืบสานพิธีกรรมดังกล่าวให้เกิดความยั่งยืน เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวความรักความสามัคคีของผู้คนในชุมชน

4. ด้านโบราณสถาน

ปัญหาของการจัดการด้านโบราณสถานยังคงคล้ายกับพื้นที่ มีการบุกรุกโบราณสถานเพื่อค้นหาโบราณวัตถุตามคำสั่งของพ่อค้าวัตถุโบราณ ทั้งจากคนในพื้นที่เองและคนนอกพื้นที่ ปัญหาหลักของทางเทศบาลตำบลมะอึตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ต้องร่วมมือการจัดการกับปัญหาดังกล่าวก็คือ ทำอย่างไรจึงจะจัดการกับความโลภของผู้ที่อยู่ในแวดวงค้าของโบราณ จะมีการจัดการอย่างไรจึงจะช่วยสร้างจิตสำนึกของผู้คนให้เกิดความหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมและจะมีการบริหารจัดการอย่างไรจึงจะรักษามรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าวเอาไว้

5. ด้านโบราณวัตถุ

ด้านโบราณวัตถุนั้นปัญหาที่ทางเทศบาลตำบล ชาวตำบลมะอึ จะต้องร่วมมือกันหาทางออกให้กับปัญหาของความละโมบของผู้คนในแวดวงการค้าโบราณวัตถุ ปัญหาของความไม่ตระหนักในคุณค่าของโบราณวัตถุในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ปัญหาเกี่ยวกับการรักษาโบราณวัตถุให้อยู่คู่กับโบราณสถานอย่างยั่งยืน โดยที่คนในชุมชนช่วยกันดูแลรักษาอย่างเข้มแข็ง

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

เทศบาลตำบลมะอึถือว่าไม่มี เพราะได้ส่งเสริมให้แต่ละชุมชนสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของตนเองมาโดยตลอด มีการรับจดทะเบียนเพื่อรับรองการเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อเป็นเงินทุนเริ่มต้นธุรกิจ

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ผลิตมีความต้องการให้ทางเทศบาลจัดหาผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์มาให้ความรู้เพื่อจะได้ผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลาย สามารถส่งไปขายในตลาดใหม่ ๆ ได้ ดังเช่น กรณีของกลุ่มแม่บ้านเพื่อการผลิต (ดอกไม้ประดิษฐ์) บ้านโนนเดื่อ เป็นต้น

7. ด้านการละเล่น

การส่งเสริมกีฬาต้านยาเสพย์ติด กีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ เป็นประจำตอลดทั้งปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงประเพณีสำคัญ เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง อีกทั้งยังมีการจัดสรรงบประมาณช่วยสนับสนุนอุปกรณ์กีฬาแก่โรงเรียนต่าง ๆ ภายในเขตรับผิดชอบอยู่เนือง ๆ ปัญหาก็คือทางเทศบาลจะมีวิธีการกระตุ้นอย่างไรจึงจะทำให้

Mahasarakham University

ประชาชนคิดสร้างสรรค์กีฬาหรือการละเล่นที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองขึ้นมาเพื่อให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมต่อไปในอนาคต เพราะปัจจุบันกีฬาหรือการละเล่นล้วนแต่ดัดแปลงมาจากแหล่งกำเนิดนอกชุมชนทั้งสิ้น

2.3 เทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

สภาพปัจจุบันของการจัดการด้านวัฒนธรรมจากการศึกษาสรุปได้ดังนี้ (สุปัน สุขโนนจารย์. 2555 : สัมภาษณ์ ; นิพนธ์ ชูศรีวาส์น. 2555 : สัมภาษณ์ ; อรพันธ์ วรวิเศษ. 2555 : สัมภาษณ์ ; กันจนา พุดดี. 2555 : สัมภาษณ์)

2.3.1 ด้านความเชื่อ

ด้านความเชื่อพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลมีความเชื่อเรื่องวิญญาณบรรพบุรุษหรือศาลปู่ตายังคงดำรงมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพประกอบ 71 ศาลเจ้าปู่ขามเปี้ย ในเขตเทศบาลตำบลชัยวารี

2.3.2 ด้านประเพณี

การจัดงานประเพณีวันสงกรานต์ เข้าพรรษา ลอยกระทง ทางเทศบาลให้ความสำคัญในการจัดงบประมาณสนับสนุนและเข้าร่วม คือ “ประเพณีบุญข้าวจี่” ซึ่งจัดขึ้นทุกปีเป็นเวลา 3 วัน 3 คืน โดยวันแรกตรงกับวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 3 กิจกรรมที่แปลกกว่าที่อื่นก็คือ มีการจัดขบวนแห่ข้าวจี่ยักษ์ ความยาว 9 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลาง 3 เมตร ข้าวจี่ยักษ์นี้ทำมาจากข้าวเหนียวนึ่ง 600 กิโลกรัม ไข่ 4,000 ฟอง มีการแข่งขันกลองยาวประยุกต์ดนตรีพื้นบ้าน การออกร้านจาก ห้างร้านและหน่วยงานต่าง ๆ การแสดงแสงสีเสียงเกี่ยวกับความเป็นมาของประเพณีบุญข้าวจี่ ทางเทศบาลตำบลชัยวารีได้มีการจัดการเกี่ยวกับประเพณี ดังนี้ (สุคนธ์ ศรีประทุม. 2555 : สัมภาษณ์) ประสานงานกับ

Mahasarakham University

องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด อำเภอโพธิ์ชัย วัฒนธรรมจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อดำเนินการจัดงานประเพณีบุญข้าวจี่ให้มีเอกลักษณ์ยิ่งใหญ่เพียงหนึ่งเดียวในโลก จัดสรรงบประมาณในการดำเนินการจัดงาน โดยสมทบทุนกับหน่วยงานที่เข้าร่วม เพื่อให้สามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านพิธีสงฆ์และด้านกิจกรรมประกอบทุกกิจกรรม จัดกำลังอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือนทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อดูแลความสงบเรียบร้อยตลอดช่วงเวลาของการจัดงาน นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ทุกคนร่วมงานประเพณีตลอดทั้งสามวันสามคืน

ภาพประกอบ 72 ประเพณีบุญข้าวจี่ของเทศบาลตำบลชัยวารี

ภาพประกอบ 73 เทศบาลชัยวารีส่งเสริมสนับสนุนจตุปัจจัยแก่พระภิกษุสงฆ์

Mahasarakham University

2.3.3 ด้านพิธีกรรม

ประชาชนชาวตำบลชัยวารียังคงยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาได้แก่ พิธีการบวงสรวงดอนปู่ตา ในช่วงวันพุธแรกของเดือนหกของทุกปี จะมีการบวงสรวงศาลเจ้าปู่ บ้านขามเปี้ย ทางเทศบาลตำบลชัยวารีมีการจัดการส่งเสริมและจัดการด้านความเชื่อและพิธีกรรม ดังนี้ จัดสรรงบประมาณสมทบทุนร่วมกับชาวบ้านในการจัดพิธีบวงสรวงดอนปู่ตา โดยให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายทั้งหมด อาทิเช่น ค่าบวงสรวง ค่าสมนาคุณจ้ำผู้ประกอบพิธี ค่าเชื้อเพลิงพาหนะรับ-ส่งชาวบ้าน จัดหาพาหนะรับ-ส่งผู้ที่มาร่วมพิธี กรณีบ้านอยู่ไกลจากดอนปู่ตา นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมในพิธีบวงสรวงพร้อมกับชาวบ้านตำบลชัยวารี

ภาพประกอบ 74 นายวิชิต ธนะสินธุ์ นายกเทศมนตรีตำบลชัยวารีจัดพิธีบวงสรวงศาลเจ้าปู่ขามเปี้ย

2.3.4 ด้านโบราณสถาน

ในเขตของเทศบาลไม่มีโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี การจัดการที่เป็นไปได้ของทางเทศบาลคือ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ตามวัดต่าง ๆ ในเขตรับผิดชอบ กรณีที่มีการขอรับการบริจาคมายังเทศบาล

2.3.5 ด้านโบราณวัตถุ

จากการสัมภาษณ์พบว่า เทศบาลตำบลชัยวารีไม่มีโบราณวัตถุในเขตของเทศบาล ดังนั้น ทางเทศบาลจึงได้จัดสรรงบประมาณสมทบทุนในการบูรณะซ่อมแซมถาวรวัตถุต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามวัดต่าง ๆ ซึ่งมีการชำรุดเสียหาย และมีการขอรับบริจาคเป็นกรณีไป

2.3.6 ด้านศิลปหัตถกรรม

เทศบาลได้ส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มอาชีพที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนหรือหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ได้แก่ กลุ่มจักสาน หมู่ที่ 12 และหมู่ 2 กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ หมู่ 2 มีการจัดการกลุ่มอาชีพดังกล่าว ด้วยการรับจดทะเบียนให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน และสนับสนุนงบประมาณเพื่อการเริ่มต้นธุรกิจ ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 75 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจักสานกระติบข้าว หมู่12 เทศบาลชัยวารี ตำบลโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพประกอบ 76 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ หมู่ที่ 2 เทศบาลชัยวารี ตำบลโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

2.3.7 ด้านการละเล่น

เทศบาลตำบลชัยวารีมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการละเล่นพื้นบ้าน เช่น การแข่งขันวิ่งกระสอบ ชักเย่อ วิ่งสามขา เดินโถกเถก โดยมีการจัดการแข่งขันการละเล่นพื้นบ้านขึ้นในงานประเพณีที่สำคัญ เช่น งานบุญข้าวจี่ งานบุญคูนลาน เป็นต้น และได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนด้านสิ่งของและรางวัลให้แก่ผู้ชนะการแข่งขัน (นิยาภรณ์ ฐานไชยยิ่ง. 2555 : สัมภาษณ์)

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 77 การละเล่นพื้นบ้านในงานบุญข้าวจี่ของเทศบาลตำบลชัยวารี

ภาพประกอบ 78 กีฬาพื้นบ้านเล่นชักคะเย่อในงานประเพณีบุญข้าวจี่บริเวณเทศบาลตำบลชัยวารี

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 79 กีฬาพื้นบ้านวิ่งกระสอบในงานประเพณีบุญข้าวจี่บริเวณเทศบาลตำบลชัยวารี

สภาพปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้ (สุปัน สุขโนนจารย์. 2555 : สัมภาษณ์ ; นิพนธ์ ชูศรีวาส์น. 2555 : สัมภาษณ์ ; อรพันธ์ วรวิเศษ. 2555 : สัมภาษณ์ ; กันจนา พุดดี. 2555 : สัมภาษณ์)

1. ด้านความเชื่อ

ความเชื่อมักมีความเกี่ยวข้องกับวิญญาณบรรพบุรุษ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับศาลปู่ตาเป็นความเชื่อที่ฝังรากลึกในวิถีชีวิตของชาวตำบลชัยวารี และมีการสืบทอดส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น ปัญหาในการจัดการด้านความเชื่อสำหรับเทศบาลตำบลชัยวารีถือว่าไม่มี เพราะมีการสนับสนุนด้านงบประมาณและการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกปี ปัญหาหลักจึงอยู่ที่ว่าจะมีการจัดการอย่างไรจึงจะทำให้ความเชื่อและพิธีกรรมนี้อยู่กับชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งความกังวลเกี่ยวกับว่าเยาวชนคนรุ่นต่อไปอาจจะมองไม่เห็นคุณค่าของความเชื่อดังกล่าวและอาจละทิ้งพิธีกรรมนี้ เพราะมีความเชื่อใหม่ๆ เข้ามาแทนที่

2. ด้านประเพณี

ประเพณีสำคัญๆ ที่สังคมไทยส่วนใหญ่ยังคงรักษาและธำรงไว้ได้ อาทิเช่น สงกรานต์ ลอยกระทง แห่เทียนพรรษา หรือประเพณีที่มีความบันเทิงแอบแฝงอยู่ไม่น่าเป็นห่วงสำหรับการจัดการให้มีความต่อเนื่องโดยเยาวชนคนรุ่นต่อไปในอนาคต เพราะประเพณีดังกล่าวมีรากที่หยั่งลึกในสังคมไทยมาช้านานจนเป็นความคุ้นเคยสำหรับคนทุกเพศทุกวัย ปัญหาที่หนักและน่ากังวลกว่าก็คือประเพณีสิบสองเดือนบางประเพณีอาจสูญหายไป เช่น บุญคูนลาน รับขวัญข้าว หรือประเพณีอื่นๆ ซึ่งยังไม่มีความยอดนิยมพอสำหรับเยาวชนคนรุ่นใหม่ (สุพรรณี ชูศรีวาสน์. 2555 : สัมภาษณ์)

3. ด้านพิธีกรรม

ปัญหาในด้านพิธีกรรมพบว่ามีผู้ประกอบพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีกรรมมีจำนวนน้อย กลุ่มเยาวชนยังไม่ค่อยเข้าในเรื่องของพิธีกรรม

Mahasarakham University

4. ด้านโบราณสถาน

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านโบราณสถานของเทศบาลตำบลชัยวารีถือว่าไม่มี เพราะในเขตเทศบาลไม่ปรากฏว่ามีโบราณสถานสำคัญที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีอยู่เลย

5. ด้านโบราณวัตถุ

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านโบราณวัตถุของเทศบาลตำบลชัยวารีถือว่าไม่มีเช่นกัน เพราะปัจจุบันยังไม่มีการค้นพบโบราณวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีในเขตเทศบาล

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

ปัญหาการพัฒนาการจัดการด้านศิลปหัตถกรรมสำหรับเทศบาลตำบลชัยวารีแล้วถือว่าไม่มี เพราะได้ทำการจดทะเบียนกลุ่มสตีสหกรณ์อำเภอโพธิ์ชัย ซึ่งทำการผลิตดอกไม้ประดิษฐ์จากยางพาราให้เป็นผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แล้ว อีกทั้งยังได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนเป็นทุนเริ่มธุรกิจแก่กลุ่มดังกล่าว จากการสัมภาษณ์พบว่าทางกลุ่มต้องการให้เทศบาลจัดการอบรมให้ความรู้ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และหาวิทยากรที่มีความรู้ด้านการอออกแบบใหม่ๆ มาให้ทางกลุ่มเพื่อให้ผู้ผลิตเกิดความคิดใหม่ ๆ และสามารถผลักดันผลิตภัณฑ์ของตนเองเข้าสู่ตลาดใหม่ ๆ โดยไม่จำกัดอยู่ในเฉพาะตลาดเดิม ๆ อีกต่อไป (อรพันธ์ วรวิเศษ. 2555 : สัมภาษณ์)

7. ด้านการละเล่น

อุปกรณ์กีฬาที่ทางเทศบาลตำบลได้ซื้อมาไว้ให้ประชาชนในตำบลบริการ เช่น เครื่องออกกำลังกาย ที่ซื้อมาตั้งไว้ในบริเวณสนาม ไม่มีประชาชนมาเล่น ตอนแรกก็มีมาบ้าง แต่เดี๋ยวนี้ไม่มีใครเล่น ปล่อยให้ชำรุด ไม่มีการซ่อมแซม อีกทั้งเป็นเครื่องออกกำลังกายสำหรับคนสมัยใหม่ คนแก่ ๆ เล่นไม่ได้ (นิพนธ์ ชูศรีวาส์น. 2555 : สัมภาษณ์)

3. จังหวัดกาฬสินธุ์

3.1 เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

สภาพปัจจุบันของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้ (สมพร กุดแถลง. 2555 : สัมภาษณ์ ; นิตยา วิชาชัย. 2555 : สัมภาษณ์)

3.1.1 ด้านความเชื่อ

จากการสัมภาษณ์พบว่าความเชื่อหลัก ๆ ของประชานในเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนาคือความเชื่อเกี่ยวกับดอนปู่ตา ซึ่งเป็นวิญญาณบรรพบุรุษที่คอยคุ้มครองดูแลลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข

3.1.2 ด้านประเพณี

ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนาได้แก่ ประเพณีบุญคูณลาน ประเพณีแข่งเรือ และประเพณีบุญบั้งไฟ ทั้งสามประเพณีนี้จัดอย่างยิ่งใหญ่ ส่วนประเพณีสำคัญอื่น ๆ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแกนกลางของไทยเช่น สงกรานต์ เข้าพรรษา ลอยกระทงก็ยังให้ความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน ทางเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนาเน้นจัดการประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตำบลทั้งสามประเพณี เพื่อเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวและการธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงาม โดยมีการจัดการเกี่ยวกับประเพณีดังกล่าว ดังนี้ (ณัฐวุฒิ ไสยวิจิตร. 2555 : สัมภาษณ์)

Mahasarakham University

ปัจจุบันประเพณีบุญคูณลานไม่ได้ประกอบพิธีที่บริเวณที่นาของชาวบ้านแล้ว แต่จะกระทำที่วัดสำคัญ ๆ ของหมู่บ้านหรือชุมชนแทน ดังนั้นชาวบ้านจึงได้นำข้าวเปลือกมาทำพิธีที่ลานวัดแทน ขั้นตอนหลักก็คือมีการทำบุญตักบาตรเลี้ยงพระ นิมนต์พระเทศน์ และปะพรมน้ำมนต์เพื่อเป็นสิริมงคลให้กับชาวบ้านที่เข้าร่วมพิธี ตลอดจนเพื่อเป็นการอัญเชิญข้าว (พระแม่โพสพ) ขึ้นสู่ยังวัดสำคัญ ๆ เช่น วัดโพธิ์ศรีท่าแห่ วัดเหล่าแดง วัดบ้านชาด จะมีการทำบุญคูณลานตามแต่ว่าชาวบ้านจะอยู่ใกล้วัดไหน ทางเทศบาลมีวิธีจัดการกับประเพณีดังกล่าว ดังนี้เข้ามีส่วนร่วมในประเพณีบุญคูณลานโดยการสนับสนุนงบประมาณช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการประเพณี เป็นต้นว่าค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับภัตตาหารของพระสงฆ์ตามวัดต่างๆ สมทบทุนร่วมกับชาวบ้านเกี่ยวกับจตุปัจจัยเครื่องไทยทาน นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมในงานบุญคูณลานโดยเวียนไปตามวัดต่าง ๆ ภายในเขตเทศบาลจนครบ ประชาสัมพันธ์งานประเพณีบุญคูณลานผ่านเสียงตามสายและหน่วยรถโฆษณาเคลื่อนที่ของทางเทศบาล

ภาพประกอบ 80 เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา ร่วมประเพณีบุญคูณลานที่หน้าที่ว่าการอำเภอ

งานประเพณีแข่งเรือ การแข่งเรือชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ จัดขึ้นประมาณกลางเดือนกันยายนของทุกปี โดยเริ่มต้นที่บริเวณท่าน้ำวัดโพธิ์ศรีท่าแห่ หมู่ที่ 10 ตำบลฆ้องชัยพัฒนา ไปเข้าเส้นชัยที่ท่าน้ำบ้านม่วง ตำบลคลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เรืองที่ใช้ในการแข่งเป็นเรือกลางขนาดไม่เกิน 40 ฝีพาย จุดประสงค์ของการแข่งขันก็คือเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและเป็นการส่งเสริมการละเล่นหลังฤดูปักดำนา ทางเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนาได้มีการจัดการเกี่ยวกับประเพณีดังกล่าว ดังนี้ (สมจิต นาถ้ำพลอย. 2555 : สัมภาษณ์) ประสานงานกับอำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างๆ เพื่อร่วมเป็นเจ้าภาพในการจัดประเพณีแข่งเรือชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ดำเนินการขอพระราชทานถ้วยรางวัลและเงินรางวัลสำหรับการแข่งเรือ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ร่วมกับหลายองค์กรในจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นเจ้าภาพหลักในการจัดประเพณีการแข่งเรือชิงถ้วยพระราชทานในฐานะเจ้าของพื้นที่ โดยมีองค์กรต่าง ๆ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ร่วมเป็นเจ้าภาพ เชิญผู้แทนจากสำนักพระราชวังมานประทานถ้วยและเงินรางวัลแก่ทีมเรือพายที่ชนะการแข่งขันรางวัลต่าง ๆ เชิญผู้ว่า

Mahasarakham University

ราชการจังหวัดกาฬสินธุ์มาให้เกียรติในการเปิดและปิดพิธีการแข่งขัน จัดกำลังอาสาสมัครป้องกันภัย พลเรือนทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในงาน

ภาพประกอบ 81 การแข่งเรือชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี จัดโดยเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา

ภาพประกอบ 82 การแข่งเรือชิงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี จัดโดยเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา

Mahasarakham University

งานประเพณีบุญบั้งไฟ เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา จัดขึ้นประมาณสัปดาห์แรกของเดือนพฤษภาคมเป็นการบูชาพญาแถนให้นำฝนฟ้ามาตกให้ทั่วท้องนาท้องไร่ จัดขึ้น ณ บริเวณทุ่งนาบ้านฆ้องชัยพัฒนา ทางเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา ได้มีการจัดการเกี่ยวกับประเพณีดังกล่าวดังนี้ (ปัญญา นาสุนทร. 2555 : สัมภาษณ์) เป็นเจ้าภาพร่วมกับประชาชนตำบลฆ้องชัยพัฒนา โดยจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ ค่าเงินรางวัลประเภทบั้งไฟเอ้ (ตกแต่งสวยงาม) รางวัลบั้งไฟประเภทขึ้นสูง ค่าใช้จ่ายทางด้านพิธีสงฆ์ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการติดตั้งประรำพิธีและเต็นท์รับรองผู้เข้าร่วมงาน เป็นต้น ประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายและหน่วยรถโฆษณาเคลื่อนที่ของทางเทศบาล เพื่อเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมงานบุญบั้งไฟ นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมงานประเพณี โดยมีนายกเทศมนตรีกล่าวเปิดและปิดงาน ตลอดจนมอบรางวัลต่าง ๆ

3.1.3 ด้านพิธีกรรม

การบวงสรวงในแต่ละปีจะตรงกับวันพุธที่สองของเดือนหก ศูนย์กลางใหญ่ของดอนปู่ตาตั้งอยู่ที่ที่ดอนปู่ตาริมกุดฆ้องบึงขยอม บ้านน้อยสามเชียง หมู่ที่ 9 ตำบลฆ้องชัยพัฒนา ซึ่งเป็นที่มาของชื่ออำเภอฆ้องชัย ทางเทศบาลได้เป็นเจ้าภาพร่วมกับประชาชน โดยมีการจัดการด้านพิธีกรรมดังกล่าวนี้ (สุทัศน์ แฝงจันดา. 2555 : สัมภาษณ์) จัดสรรงบประมาณสมทบทุนร่วมกับชาวบ้าน เพื่อใช้ดำเนินการพิธีบวงสรวงดอนปู่ตา ครอบคลุมทั้งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับเครื่องบวงสรวง ค่าสมนาคุณจ้ำบ้านผู้ประกอบพิธีกรรม ค่าอาหารเครื่องดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม จัดหาพาหนะรับส่งผู้เข้าร่วมพิธีกรรมซึ่งอยู่ห่างไกลจากดอนปู่ตา นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนาเข้าร่วมในพิธีกรรมอย่างพร้อมเพรียง

3.1.4 ด้านโบราณสถาน

ด้านโบราณสถานที่มีคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดีในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลฆ้องชัยยังไม่ถูกค้นพบ ณ เวลาปัจจุบัน แต่มีการเล่าขานเป็นตำนานต่อ ๆ กันมากว่า 285 ปี ว่า ภายใต้บึงน้ำขนาดใหญ่ของบึงขยอง เป็นเมืองโบราณที่ล่มสลาย ชาวบ้านมักได้ยินเสียงฆ้องแว่วมาจากบึงน้ำนั้นเสมอในคืนวันธรรมสวณะ (วันพระ) และเสียงฆ้องจากบึงขยอง ซึ่งตั้งอยู่ในบ้านน้อยสามเชียงนี้เป็นที่มาของชื่ออำเภอฆ้องชัย ในปัจจุบันทางเทศบาลได้จัดการเกี่ยวกับความเชื่อดังกล่าวนี้ ด้วยการจัดสรรงบประมาณในการตกแต่งบริเวณรอบๆ บึงน้ำให้มีภูมิทัศน์ที่งดงาม มีจุดนั่งพักผ่อน เพื่อเสริมบรรยากาศอันศักดิ์สิทธิ์ให้กับสถานที่ดังกล่าว ได้ประโยชน์ทั้งเป็นการสถานที่พักผ่อนและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในตำนาน

3.1.5 ด้านโบราณวัตถุ

ด้านโบราณวัตถุที่เข้าข่ายว่าเป็นสิ่งมีค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีจริงๆ ยังไม่ถูกค้นพบในพื้นที่ตำบลฆ้องชัยพัฒนาเช่นกัน แต่มีหินก้อนใหญ่ที่ได้มาจากใต้บึงขยองมีลักษณะดูขรึมขลัง ชาวบ้านเรียกกันโดยทั่วไปว่า “หินศักดิ์สิทธิ์แห่งบึงขยอง” ได้ถูกนำมาตั้งไว้ริมบึงขยอง ในเขตพื้นที่บ้านกุดฆ้องชัยพัฒนา ชาวบ้านมีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์พากันมากราบไหว้ เพื่อทำการขอหวย และบางรายโชคดี ถูกล็อตเตอรี่หรือรางวัลเลขเด็ดเลขเด่นเป็นประจำ ทางเทศบาลมีการจัดการเกี่ยวกับก้อนหินศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวในแง่ของการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยพยายามเชื่อมโยงตำนานบึงขยองกับก้อนหินศักดิ์สิทธิ์แห่งบึงขยองเข้าด้วยกัน โดยเน้นประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของตำบลฆ้องชัยพัฒนาว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

Mahasarakham University

3.1.6 ด้านศิลปหัตถกรรม

ในเขตพื้นที่ปกครองของเทศบาลฆ้องชัยพัฒนามีกลุ่มอาชีพที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นผู้ผลิตศิลปหัตถกรรมประเภทหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อยู่สองกลุ่มได้แก่ กลุ่มกระเช้าเถาวัลย์ บ้านโนนขวา หมู่ 5 และกลุ่มตัดเย็บรองเท้าสตรี บ้านน้อยสามเชียง หมู่ที่ 9 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มดังกล่าวทำการผลิตอย่างประณีตและมีรูปแบบที่หลากหลาย ทางเทศบาลจึงบริหารการจัดการด้วยการรับจดทะเบียนเป็นสินค้าประเภทหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และให้เงินสนับสนุนกลุ่มเพื่อให้กลุ่มดังกล่าวใช้เป็นทุนเริ่มต้นธุรกิจ

3.1.7 ด้านการละเล่น

การละเล่นพื้นบ้านที่มีจุดกำเนิดจากตำบลฆ้องชัยอย่างแท้จริงไม่มีปรากฏเป็นหลักฐานให้เห็น การละเล่นประกอบกิจกรรมในเทศกาลต่าง ๆ มักเป็นการละเล่นที่ดัดแปลงมาจากการละเล่นท้องถิ่นอื่นแทบทั้งสิ้น อาจกล่าวง่าย ๆ ว่าเป็นการละเล่นของวัฒนธรรมไทยแกนกลางคือมีการเล่นกันโดยทั่วไปในทั่วทุกภาค และบางส่วนเป็นวัฒนธรรมไทย-ลาวสองฝั่งโขง ดังนั้นทางเทศบาลจึงกันมาจัดการด้านนี้ด้วยความมุ่งเน้นไปที่ภาคกีฬาสากลและกีฬาพื้นบ้านเพื่อสุขภาพของชุมชน และเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในชุมชนและเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นเกราะคุ้มภัยแก่ประชาชนให้รอดพ้นจากพิษร้ายจากยาเสพย์ติด ทางเทศบาลจึงมีการจัดการในสองแนวทางหลัก ๆ ดังนี้ ให้งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมกีฬาพื้นบ้านและกีฬาสากลเพื่อส่งเสริมสุขภาพและความสามัคคี กิจกรรมที่จัดขึ้นได้แก่ การแข่งขันฟุตบอลฆ้องชัยพัฒนาคัพ การแข่งขันกีฬาพื้นบ้านประเภทชักเย่อ วิ่งกระสอบ เดินกะลา เดินโถกเถก เป็นต้น ซื้ออุปกรณ์กีฬาและอุปกรณ์เพื่อการออกกำลังกายแก่โรงเรียนต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา ปรับปรุงภูมิทัศน์รอบ ๆ บึงขยอง บ้านฆ้องชัยพัฒนา และบ้านน้อยสามเชียงให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและออกกำลังกาย โดยมีจุดพักผ่อนชมวิวทางวิ่งรอบบึง และจุดออกกำลังกายซึ่งมีอุปกรณ์ง่าย ๆ ติดตั้ง เป็น บาร์ต่างระดับ ตอไม้ต่างระดับ เป็นต้น

สภาพปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้ (สมพร กุดแถลง. 2555 : สัมภาษณ์ ; นิตยา วิชาชัย. 2555 : สัมภาษณ์)

1. ด้านความเชื่อ

ตามความเชื่อหลัก ๆ ของชาวอีสาน เป็นต้นว่าความเชื่อเกี่ยวกับการบวงสรวงดอนปู่ตายังคงดำรงอยู่ ทางเทศบาลได้มีการจัดการเชิงรุกคือเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมและเป็นเสมือนสมาชิกจำนวนหนึ่งของชุมชน ด้วยการสมทบทุนช่วยเหลือและเข้าร่วมด้วยใจ จึงถือได้ว่าไม่มีปัญหาในเชิงการจัดการและรูปแบบการจัดการ แต่ปัญหาที่น่าเป็นห่วงจากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตพบก็คือ เยาวชนหนุ่มสาวเข้าร่วมในพิธีกรรมดังกล่าวน้อยมาก ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่จึงเป็นผู้อาวุโส ผู้อยู่ในวัยผู้ใหญ่กว่า และเด็กที่มากับพ่อแม่ผู้ปกครอง ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตก็คือคนรุ่นต่อไปอาจไม่มีลักษณะแห่งสังคมปัจเจกบุคคลมากขึ้น กล่าวคือมีความเป็นส่วนตัวสูง เชื่อมั่นในตนเอง มีการคบหากันในเชิงผลประโยชน์มากขึ้น

2. ด้านประเพณี

สำหรับทางเทศบาลตำบลตำบลฆ้องชัยพัฒนาแล้ว ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านประเพณีถือได้ว่าไม่มีในภาพรวม แต่หากเจาะลึกลงไปจะพบว่า ทางเทศบาลดำเนินการจัดการตามกรอบหลัก ๆ ของหน้าที่ประจำเท่านั้น ยังขาดความเอาใจใส่ในรายละเอียดนั่นก็คือไม่ได้

Mahasarakham University

มุ่งเน้นถึงการบริหารจัดการให้เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่เข้าสู่เนื้อหาหรือคุณค่าทางวัฒนธรรมของประเพณีเหล่านั้น อาทิเช่น วัยรุ่นบางคนไม่เข้าใจความมุ่งหมายของการจัดงานประเพณีสงกรานต์ หรือลอยกระทง รู้แต่เพียงว่าเป็นเทศกาลแห่งความสนุกสนานบันเทิงเท่านั้น การจัดการด้านการให้ความรู้แก่เยาวชนเกี่ยวกับความมุ่งหมายของประเพณีแต่ละอย่าง เป็นปัญหาหลักซึ่งทางเทศบาลหน่วยงานทางวัฒนธรรมและประชาชนทุกคนต้องร่วมมือกันจัดการแก้ไขต่อไป

3. ด้านพิธีกรรม

พิธีการบวงสรวงดอนปู่ตายังคงดำรงอยู่ ทางเทศบาลได้มีการจัดการเชิงรุกคือเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมและเป็นเสมือนสมาชิกจำนวนหนึ่งของชุมชน ด้วยการสมทบทุนช่วยเหลือและเข้าร่วมด้วยใจ จึงถือได้ว่าไม่มีปัญหาในเชิงการจัดการและรูปแบบการจัดการ แต่ปัญหาที่น่าเป็นห่วงจากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตพบก็คือ เยาวชนหนุ่มสาวเข้าร่วมในพิธีกรรมดังกล่าวน้อยมาก ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่จึงเป็นผู้อาวุโส ผู้อยู่ในวัยผู้ใหญ่กว่า และเด็กที่มากับพ่อแม่ผู้ปกครอง ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคตก็คือคนรุ่นต่อไปอาจไม่มีลักษณะแห่งสังคมปัจเจกบุคคลมากขึ้น กล่าวคือมีความเป็นส่วนตัวสูง เชื่อมั่นในตนเอง มีการคบหากันในเชิงผลประโยชน์มากขึ้น

4. ด้านโบราณสถาน

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านนี้ถือว่าไม่มีเพราะปัจจุบันยังไม่มีการค้นพบโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีในเขตเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนาเคยตำนานเสาบานเกี่ยวกับความเป็นมาของเมืองโบราณที่ล่มสลายกลางบึงขยองยังคงเป็นเพียงตำนานที่รอการพิสูจน์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. ด้านโบราณวัตถุ

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านโบราณวัตถุ สำหรับเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนาถือได้ว่าไม่มี เพราะปัจจุบันยังไม่มีการค้นพบโบราณวัตถุศักดิ์สิทธิ์แต่อาจจะยังไม่เข้าข่ายโบราณวัตถุแต่สิ่งที่ทางเทศบาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องบริหารจัดการเป็นการล่วงหน้าก็คือการจัดการด้านการสร้างจิตสำนึกแก่คนรุ่นใหม่เกี่ยวกับคุณค่าของโบราณวัตถุอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นของประเทศชาติและของโลก

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

ปัญหาของการจัดการด้านศิลปหัตถกรรมสำหรับเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนาถือได้ว่าไม่มีในภาพรวมของการทำหน้าที่จดทะเบียนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และการสนับสนุนเงินทุนเริ่มต้นธุรกิจ แต่สำหรับกลุ่มอาชีพหรือผู้ผลิตแล้วยังมีความต้องการความคิดใหม่ ๆ การออกแบบผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อขยายสินค้าไปยังตลาดใหม่ ๆ อีกด้วย

7. ด้านการละเล่น

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านนี้ถือได้ว่าไม่มี ถ้ามองในแง่ของการทำหน้าที่ของเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา เพราะปัจจุบันยังไม่ปรากฏว่ามีการละเล่นที่มีจุดกำเนิดภายในเขตเทศบาลตำบลชัยพัฒนา เพราะปัจจุบันยังไม่ปรากฏว่ามีการละเล่นที่มีจุดกำเนิดภายในเขตเทศบาลตำบลฆ้องชัยอย่างแท้จริง การส่งเสริมและสนับสนุนกีฬาและนันทนาการเพื่อสุขภาพของประชาชนและป้องกันอันตรายจากพิษร้ายยาเสพติด หรือกีฬาเพื่อสร้างความรักความสามัคคีของผู้คนในชุมชนจึงเป็นทางเลือก ปัญหาที่ทางเทศบาลต้องร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็คือจะมีวิธีกระตุ้นอย่างไรให้ชาวชุมชนคิดการละเล่นใหม่ ๆ ซึ่งมีเอกลักษณ์ของตนเองขึ้นมาเพื่อฝากไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมในอนาคต

Mahasarakham University

3.2 เทศบาลตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

สภาพปัจจุบันของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้ (ปาลิตา อาษาศรี. 2555 : สัมภาษณ์ ; ปรีดี ไพรินทร์. 2555 : สัมภาษณ์ ; วิไลรัตน์ นาชัยเริ่ม. 2555 : สัมภาษณ์ ; ถวิล สุภาษี. 2555 : สัมภาษณ์)

3.2.1 ด้านความเชื่อ

ความเชื่อของชาวบ้านในเขตเทศบาลหนองแปน เช่น ดอนปู่ตา ตาแฮก หรือวิญญาณบรรพบุรุษ เป็นความเชื่อพื้นฐานหยั่งรากลึกในสังคมอีสาน ที่ตำบลหนองแปนมีความเชื่อว่าถ้าใครได้ไปถวายต้นดอกเผิ่ง ในวันเพ็ญเดือนยี่ที่โนนสาวเอ้ แล้วจะอยู่เย็นเป็นสุข

3.2.2 ด้านประเพณี

ประเพณีที่เทศบาลตำบลหนองแปนเน้นเป็นพิเศษเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดกาฬสินธุ์ก็คือ “ประเพณีสรงน้ำพระธาตุยาคู” หรือพระธาตุใหญ่ ประเพณีนี้จัดขึ้นในช่วงต้นเดือนพฤษภาคมของทุกปี (ประมาณวันที่ 4-5 พฤษภาคม) มีการแห่ขบวนบั้งไฟ บวชชีพราหมณ์ เวียนเทียน เซิ้งบั้งไฟ รำบวงสรวง และปิดท้ายด้วยพิธีสรงน้ำพระธาตุ โดยวันแรกของงานจะมีการแห่ขบวนบั้งไฟพร้อมเครื่องไทยธรรมจากจุดเริ่มต้นที่วัดโพธิ์ชัยเสมารามไปยังพระธาตุยาคู โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ทำพิธีเปิดงาน ทางเทศบาลตำบลหนองแปน มีการจัดการเกี่ยวกับประเพณีดังกล่าว ดังนี้ ประสานงานกับอำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนในจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเชิญชวนเป็นเจ้าภาพร่วมในประเพณีสรงน้ำพระธาตุยาคู จัดกำลังเจ้าหน้าที่ของเทศบาลทำงานร่วมกับประชาชนในการทำความสะอาดบริเวณพื้นที่ที่จะทำการจัดงาน ประชาสัมพันธ์งานประเพณีสรงน้ำพระธาตุยาคูผ่านเสียงตามสายและหน่วยรถโฆษณาเคลื่อนที่ของเทศบาลเป็นการบอกกล่าวล่วงหน้า จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดงานประเพณีสรงน้ำพระธาตุยาคูในฐานะเจ้าภาพหลัก โดยให้ครอบคลุมค่าใช้จ่ายทั้งหมดของการจัดงาน เป็นต้นว่า ค่าพิธีกรรมทางสงฆ์ ค่ากิจกรรมของชาวบ้านที่เข้าร่วมงาน ค่าระบบแสงสีเสียงภายในงาน ค่ามหรสพเฉลิมฉลอง จัดกำลังอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือนทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยภายในงาน จัดกำลังเจ้าหน้าที่ของทางเทศบาลทำงานร่วมกับประชาชนในการเก็บกวาดทำความสะอาดสถานที่หลังการจัดงาน ทำการรวบรวมข้อมูล ประเมินผลการจัดงาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดงานครั้งต่อไป

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 83 ประเพณีสรงน้ำพระธาตุยาคู จัดโดยเทศบาลตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

3.2.3 ด้านพิธีกรรม

พิธีกรรมของชาวบ้านในเขตเทศบาลหนองแปน เช่น พิธีกรรม“บุญดอกเผิ่ง” ต้นดอกเผิ่ง (ดอกผึ้ง) ซึ่งจะนำไปถวายพ่อปู่สาวเอ้ ก่อนที่จะนำไปถวายพระสงฆ์ในวัด ทำด้วยวัสดุท้องถิ่นเช่น หยวกกล้วย ใบตอง และวัสดุอื่น ๆ ที่หาได้ในท้องถิ่น มีการประดับประดาด้วยสิ่งของเครื่องใช้ เช่น สมุด ดินสอ ไม้ขีด อาหารแห้ง ธนบัตร เป็นต้น พิธีกรรมในช่วงเช้าเป็นการทำบุญตักบาตรในวัดของแต่ละคุ้มบ้าน หลังจากนั้นชาวบ้านแต่ละคุ้มจะนำต้นเผิ่งไปที่โนนสาวเอ้ เพื่อถวายพ่อปู่สาวเอ้ ขอพรจากพ่อปู่แล้วแห่ต้นเผิ่งเวียนขวารอบพระธาตุโนนสาวเอ้ 3 รอบ แล้วนำเข้าศาลา ผู้นำพิธีกรรมกล่าวคำนำไหว้พระ รับศีลจากพระสงฆ์ ถวายสังฆทาน ถวายต้นเผิ่ง แล้วถวายภัตตาหารเพลแก่พระเป็นอันเสร็จพิธีทางสงฆ์หลังจากนั้นมีกิจกรรมประกอบอื่น ๆ ที่ชาวบ้านจัดขึ้นเพื่อความบันเทิงบางครั้งก็ไม่มี และทางเทศบาลตำบลหนองแปนได้มีการจัดการเกี่ยวกับพิธีกรรมโดยการ ให้เงินสนับสนุนโดยร่วมสมทบทุนในการสร้างและตกแต่งต้นเผิ่งของแต่ละหมู่บ้าน นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมงานทุกคน เทศบาลจะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสาย และรถโฆษณาเคลื่อนที่ของเทศบาล จัดทำป้ายโฆษณาชวนประชาชนในพื้นที่และใกล้เคียงเข้าร่วมงาน

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 84 ชาวบ้านแห่ดอกเผิ่งรอบโนนสาวเอ้

ภาพประกอบ 85 การแห่บุญดอกเผิ่ง

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 86 เทศบาลตำบลหนองแปนร่วมประเพณีบุญบั้งไฟโนนสาวเอ้

3.2.4 ด้านโบราณสถาน

โบราณสถานในเขตเทศบาลตำบลหนองแปนมีหลายแห่ง ได้แก่ พระธาตุใหญ่ (พระธาตุยาคู) โนนสาวเอ้ (โบสถ์ร้างและสระน้ำเมืองฟ้าแดดสงยาง) คูเมืองโบราณ เจดีย์รายวัดชัยเสมาราม (เชื่อว่าเป็นวัดโบราณประจำเมืองฟ้าแดดสงยางในอดีต) ทางเทศบาลตำบลหนองแปนมีการจัดการด้านโบราณสถาน ดังนี้ ประสานงานร่วมมือกับกรมศิลปากร วัฒนธรรมจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมในการอนุรักษ์ บูรณะซ่อมแซมโบราณสถานที่ชำรุดทรุดโทรมภายในเขตเทศบาลตำบลหนองแปน จัดสรรงบประมาณสมทบทุนกับหน่วยงานอื่น ในการบูรณะซ่อมแซมโบราณสถานที่ชำรุดทรุดโทรมภายในเขคเทศบาลตำบลหนองแปน จัดทำแผนแม่บทพัฒนาเมืองฟ้าแดดสงยางร่วมกับจังหวัดกาฬสินธุ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และตัวแทนภาคประชาชนเพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์โบราณสถานอย่างยั่งยืน

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 87 โนนสาวเอ้ ในเขตเทศบาลตำบลหนองแปน อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

3.2.5 ด้านโบราณวัตถุ

โบราณวัตถุในเขตเทศบาลตำบลหนองแปน มีมากมายหลายชิ้น เป็นต้นว่า ใบเสมาทวารวดี พระพุทธเมืองฟ้าแดดสงยาง จารึกบนแผ่นหิน รูปเคารพในพุทธศาสนา ลดลายปูนปั้น เศียรพระพุทธรูป เศียรเทวดา พระพิมพ์ดินเผา เครื่องมือเครื่องใช้ทำด้วยโลหะ เครื่องประดับ เครื่องปั้นดินเผา และโครงกระดูกมนุษย์ ทางเทศบาลตำบลหนองแปนมีการจัดการเกี่ยวกับโบราณวัตถุ ดังนี้ ประสานความร่วมมือกับกรมศิลปากร จัดสรรงบประมาณสมทบทุนในการบูรณะซ่อมแซมอาคาร เก็บรักษาโบราณวัตถุในวัดโพธิ์ชัยเสมาราม

3.2.6 ด้านศิลปหัตถกรรม

กลุ่มอาชีพผลิตงานศิลปหัตถกรรมที่ได้รับการจดทะเบียนและรับการสนับสนุนเงินทุนเริ่มต้นธุรกิจ ได้แก่ กลุ่มทอผ้าบ้านโนนโพธิ์ศรี หมู่ที่ 6 และกลุ่มอาชีพเย็บหมอนบ้านเสมา หมู่ที่ 7 ทางเทศบาลตำบลหนองแปนมีการจัดการด้านศิลปหัตถกรรม ดังนี้ รับจดทะเบียนการเป็นหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์ชุมชน จัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อเป็นทุนเริ่มต้นธุรกิจ

3.2.7 ด้านการละเล่น

การละเล่นพื้นบ้านที่มีจุดกำเนิดในตำบลหนองแปน ไม่มีปรากฏ ดังนั้นทางเทศบาลจึงจัดการด้านการละเล่นโดยมุ่งเน้นไปที่การกีฬาเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ต้านยาเสพย์ติด และเชื่อมความสามัคคีระหว่างสมาชิกภายในชุมชน เจ้าหน้าที่กับประชาชน ทางเทศบาลมีวิธีการจัดการคือการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการกีฬาสากลและกีฬาพื้นบ้านภายในเทศบาลตำบลหนองแปนทุกโครงการ อาทิเช่น โครงการจัดส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาท้องที่สามัคคีสัมพันธ์ โครงการแข่งขัน

Mahasarakham University

กีฬาประชาชนตำบลหนองแปน จัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อซื้ออุปกรณ์การกีฬาและการออกกำลังกายแก่โรงเรียนต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตำบลหนองแปน

สภาพปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้ (ปาลิตา อาษาศรี. 2555 : สัมภาษณ์ ; ปรีดี ไพรินทร์. 2555 : สัมภาษณ์ ; วิไลรัตน์ นาชัยเริ่ม. 2555 : สัมภาษณ์ ; ถวิล สุภาษี. 2555 : สัมภาษณ์)

1. ด้านความเชื่อ

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านความเชื่อ ของเทศบาลตำบลหนองแปน หากพิจารณาตามการทำหน้าที่ในฐานะหน่วยงานหรือองค์การถือว่าไม่มี แต่สำหรับเรื่องความเชื่อเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนกว่าการทำงานตามบทบาทหน้าที่ ปัญหาหลักของการพัฒนาการจัดการด้านนี้ก็คือ ทางเทศบาลยังไม่ได้มีการจัดการด้านการสร้างความตระหนักในคุณค่าของความเชื่อแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นผู้สืบทอดความเชื่อต่อไปในอนาคตอย่างเพียงพอ ความถี่ ความต่อเนื่องในการให้ความรู้ ผ่านการใช้สื่อแบบบูรณาการยังเป็นปัญหาหลักที่ยังคงต้องแก้ไขปรับปรุงต่อไป (ดวงใจ หงษ์จันทร์. 2555 : สัมภาษณ์)

2. ด้านประเพณี

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านประเพณีเป็นปัญหาที่มีลักษณะคล้ายกับปัญหาด้านความเชื่อ-พิธีกรรม คือทางเทศบาลใช้การจัดการในลักษณะองค์การของรัฐที่ปฏิบัติตามกรอบของภารกิจหน้าที่ แต่ยังไม่ได้ก้าวล่วงไปในการจัดการเชิงรุกทางวัฒนธรรม โดยการเจาะลึกไปที่รากเหง้าของปัญหานั่นก็คือ เยาวชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในความมุ่งหมายของประเพณีในแต่ละประเพณี จึงทำให้ไม่เกิดความตระหนักในคุณค่ะความจำเป็นของการที่ต้องมีประเพณีและการปฏิบัติตามประเพณี จึงทำให้ไม่เกิดความตระหนักในคุณค่าความจำเป็นของการที่ต้องมีประเพณีและการปฏิบัติตามประเพณี การจัดการด้านการให้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติแก่เด็กและเยาวชนจึงเป็นภารกิจหลักที่ทางเทศบาลเอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาชนต้องร่วมมือกันหาทางออกที่ดีเกี่ยวกับเรื่องนี้

3. ด้านพิธีกรรม

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านพิธีกรรมของเทศบาลตำบลหนองแปน หากพิจารณาตามการทำหน้าที่ในฐานะหน่วยงานหรือองค์การถือว่าไม่มี แต่สำหรับเรื่อง พิธีกรรมเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนกว่าการทำงานตามบทบาทหน้าที่ ปัญหาหลักของการพัฒนาการจัดการด้านนี้ก็คือ ทางเทศบาลยังไม่ได้มีการจัดการด้านการสร้างความตระหนักในคุณค่าของ พิธีกรรมแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นผู้สืบทอดพิธีกรรมต่อไปในอนาคตอย่างเพียงพอ (ดวงใจ หงษ์จันทร์. 2555 : สัมภาษณ์)

4. ด้านโบราณสถาน

การบุกรุกเข้าไปขุดค้นหาโบราณวัตถุในเขตโบราณสถานยังคงมีอยู่บ้างแต่ไม่ใช่ปัญหาใหญ่ เพราะทางเทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการจัดกำลังเจ้าหน้าที่คอยดูแลอยู่ในบริเวณพื้นที่เขตโบราณสถาน ปัญหาหลักของการบุกรุกเข้าไปขุดค้นโบราณวัตถุในเขตโบราณสถานอยู่ที่ความบกพร่องทางจิตสำนึกของบุคคล การบริหารจัดการที่ถูกจุดต้องไปเริ่มต้น ณ จุดนั้น การจัดการเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักหรือจิตสำนึกในการหวงแหนโบราณสถานไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแก่ลูกหลานคือ ปัญหาหลักที่ทางเทศบาลเองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องร่วมมือกันหาทางออก

Mahasarakham University

5. ด้านโบราณวัตถุ

เป็นปัญหาทางการจัดการเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักหรือจิตสำนึกในการเห็นคุณค่าและหวงแหนโบราณวัตถุไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแก่ลูกหลานรุ่นต่อไปเช่นกัน จะมีวิธีการจัดการอย่างไรกับขบวนการและบุคคลที่อยู่ในแวดวงค้าวัตถุโบราณ จะมีวิธีกระตุ้นจิตสำนึกร่วมของชาวชุมชนอย่างไรจึงจะมีพลังในการอนุรักษ์สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมของชาติเอาไว้

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

ปัญหาหลักของการพัฒนาการจัดการด้านศิลปหัตถกรรมของเทศบาลก็คือการขาดการติดตามประเมินผลเกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มอาชีพหรือผู้ผลิตศิลปหัตถกรรมที่อยู่ในเขตรับผิดชอบ เป็นความจริงที่ว่าทางเทศบาลรับจดทะเบียนให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน และจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเป็นทุนเริ่มต้นธุรกิจ แต่สิ่งที่ทางเทศบาลขาดการจัดการอีกด้านก็คือ การติดมประเมินผลและคอยเป็นพี่เลี้ยงยามที่ผู้ผลิตหรือกลุ่มอาชีพต้องการ เป็นต้นว่า การจัดหาวิทยากรให้ความรู้ด้านการตลาด การบริหารธุรกิจ การบริหารการเงิน หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์

7. ด้านการละเล่น

ปัญหาหลัก ๆ ของการพัฒนาการจัดการด้านการละเล่นอยู่ที่ว่า ทางเทศบาลตำบลหนองแปนในฐานะที่อยู่ในบ่อเกิดแห่งอารยธรรมแห่งเมืองฟ้าแดดสงยาง จะมีวิธีกระตุ้นหรือโน้มนาวอย่างไรให้ประชาชนคิดสร้างสรรค์การละเล่นที่มีเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของเมืองฟ้าแดดสงยางขึ้นมาด้วย ความภาคภูมิใจว่าต่อไปในอนาคตการละเล่นที่คิดสร้างสรรค์ขึ้นนี้จะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาวเมืองฟ้าแดดสงยางของประเทศไทยตลอดจนของโลก

3.3 เทศบาลตำบลเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

สภาพปัจจุบันของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้ (ปัน เชิดสุนทร. 2555 : สัมภาษณ์ ; สุบิน นันเชียงเครือ. 2555 : สัมภาษณ์ ; บุญ สำราญภูมิ. 2555 : สัมภาษณ์ ; ผุย บุญยะบุตร. 2555 : สัมภาษณ์ ; สม ชาสุนทร. 2555 : สัมภาษณ์)

3.3.1 ด้านความเชื่อ

ความเชื่อหลัก ๆ ของชาวบ้านในเขตเทศบาลเหนือได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณบรรพบุรุษซึ่งคอยปกปักษ์รักษาลูกหลานของแต่ละชุมชน ดังนั้นพิธีกรรมที่ชาวตำบลเหนือคงยังธำรงไว้เช่นเมื่อครั้งอดีต การบวงสรวงปู่ตา ซึ่งจะกระทำขึ้นในวันพุธแรก เดือนหกของทุกปี พิธีกรรมก็คล้ายกันกับที่อื่น ๆ ในภาคอีสาน เครื่องบวงสรวง ประกอบด้วยไก่ 3 ตัว เหล้า 1 ขวด บุหรี่ ยาสูบ หมากพลู ผ้าชิ่น ดอกไม้ ธูป เทียน ผู้ทำหน้าที่ผู้นำพิธีกรรมคือ ขะจ้ำ ผู้ซึ่งสามารถติดต่อสื่อสารกับวิญญาณบรรพบุรุษ ทางเทศบาลได้มีการจัดการเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรม ดังนี้ ร่วมเป็นเจ้าภาพในพิธีบวงสรวงปู่ตากับชาวตำบลเหนือ โดยสมทบทุนช่วยเหลือ ทั้งด้านเครื่องบวงสรวง อาหาร เครื่องดื่มนายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมพิธีกรรมโดยพร้อมเพรียง จัดหาพาหนะรับ-ส่งผู้เข้าร่วมพิธี ซึ่งอยู่ห่างไกลจากดอนปู่ตา กรณีไม่มีพาหนะส่วนบุคคล นอกจากพิธีบวงสรวงปู่ตาแล้ว ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ยังมีพิธีสรงน้ำดอนปู่ตาอักด้วย ทางเทศบาลเข้าร่วมพิธีกรรมและมีวิธีการจัดการพิธีกรรมคล้าย ๆ กัน

Mahasarakham University

3.3.2 ด้านประเพณี

ประเพณีที่ทางเทศบาลตำบลเหนือเน้นเป็นพิเศษเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ “ประเพณีบุญคูณลานสู่ขวัญข้าว” จัดขึ้นในช่วงต้นเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี มีการสร้างปราสาทรวงข้าวที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ปราสาทรวงข้าวที่สร้างขึ้นนี้สร้างจากรวงข้าวถึง 3,000,000 รวง เป็นรวงข้าวที่ชาวบ้านร่วมมือร่วมใจกันนำมาประดับตกแต่งปราสาท ความสูงของประสาทมากกว่า 20 เมตร ใช้เวลาในการสร้างประมาณสามเดือน มีการเฉลิมฉลองประเพณีถึง 3 วัน 3 คืน โดยมีมหรสพสมโภช อาทิเช่น ดนตรีลูกทุ่ง-หมอลำ ภาพยนตร์ ภายในงานมีการออกร้านและการจำหน่ายสินค้าของทั้งภาคราชการและเอกชน ทางเทศบาลตำบลเหนือมีการจัดการเกี่ยวกับประเพณีดังกล่าว ดังนี้ ประสานความร่วมมือกับอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมเป็นเจ้าภาพในการจัดงานประเพณีบุญคูณลานสู่ขวัญให้ยิ่งใหญ่อลังการ เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดกาฬสินธุ์ ประสานความร่วมมือกับภาคประชาชนในการสร้างปราสาทรวงข้าวที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย โดยขอความอนุเคราะห์ให้ชาวตำบลเหนือบริจาครวงข้าวเพื่อประดับตกแต่งปราสาทสัญลักษณ์ของงาน ประสานกับอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือนและเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดกำลังรักษาความสงบเรียบร้อยภายในงาน เรียนเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ให้เกียรติเป็นผู้ทำพิธีเปิด-ปิดงาน เก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดงาน แล้วนำมาวิเคราะห์ประเมินผลเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดงานครั้งต่อไป

ภาพประกอบ 88 ปราสาทรวงข้าวงานประเพณีบุญคูณลานสู่ขวัญข้าวที่เทศบาลตำบลเหนือ

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 89 นายยงยุทธ วิชัยดิษฐ เปิดงานบุญคูนลานสู่ขวัญข้าวที่เทศบาลตำบลเหนือ

เทศบาลตำบลเหนือร่วมกับสภาวัฒนธรรมตำบลเหนือ และกำนันผู้ใหญ่บ้านร่วมกันจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟ ตะไลใหญ่บูชาพระยาแถน ซึ่งจัดขึ้นทุกปี ในงานก็มีขบวนแห่บั้งไฟมีการประกวดขบวนแห่บั้งไฟสวยงาม ผาแดง-นางไอ่ ขบวนฟ้อนของแต่ละหมู่บ้าน ที่เข้าร่วมงานโดยทางเทศบาลตำบลเหนือจะเป็นเจ้าภาพในการจัดงาน เริ่มต้นตั้งแต่การจัดสถานที่ และสนับสนุนงบประมาณขบวนแห่ของแต่ละหมู่บ้าน พร้อมทั้งจัดหารางวัลให้แก่ขบวนแห่บั้งไฟที่ชนะเลิศและในงานก็มีการประกวดการจุดบั้งไฟด้วย

ภาพประกอบ 90 ผาแดง-นางไอ่ ในงานบุญบั้งไฟ เทศบาลตำบลเหนือ

Mahasarakham University

ภาพประกอบ 91 การจุดบั้งไฟในงานบุญบั้งไฟเทศบาลตำบลเหนือ

3.3.3 ด้านพิธีกรรม

พิธีการบวงสรวงปู่ตา ซึ่งจะกระทำขึ้นในวันพุธแรก เดือนหกของทุกปี พิธีกรรมก็คล้ายกันกับที่อื่น ๆ ในภาคอีสาน เครื่องบวงสรวง ประกอบด้วยไก่ 3 ตัว เหล้า 1 ขวด บุหรี่ ยาสูบ หมากพลู ผ้าซิ่น ดอกไม้ ธูป เทียน ผู้ทำหน้าที่ผู้นำพิธีกรรมคือ ขะจ้ำ ผู้ซึ่งสามารถติดต่อสื่อสารกับวิญญาณบรรพบุรุษ ทางเทศบาลได้มีการจัดการเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรม ดังนี้ ร่วมเป็นเจ้าภาพในพิธีบวงสรวงปู่ตากับชาวตำบลเหนือ โดยสมทบทุนช่วยเหลือ ทั้งด้านเครื่องบวงสรวง อาหาร เครื่องดื่ม นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่เข้าร่วมพิธีกรรมโดยพร้อมเพรียง จัดหาพาหนะรับ-ส่งผู้เข้าร่วมพิธี ซึ่งอยู่ห่างไกลจากดอนปู่ตา กรณีไม่มีพาหนะส่วนบุคคล นอกจากพิธีบวงสรวงปู่ตาแล้ว ในช่วงเทศกาลสงกรานต์ยังมีพิธีสรงน้ำดอนปู่ตาอักด้วย ทางเทศบาลเข้าร่วม
พิธีกรรมและมีวิธีการจัดการพิธีกรรมคล้ายๆ กัน

3.3.4 ด้านโบราณสถาน

ปัจจุบันยังไม่มีการค้นพบโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีในเขตเทศบาลตำบลเหนือ ดังนั้น การพัฒนาการจัดการด้านโบราณสถานจึงยังคงไม่มี ทางเทศบาลจึงบริหารจัดการด้านนี้ด้วยการจัดสรรงบประมาณสมทบทุนในการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ที่ชำรุดทรุดโทรม ภายในวัดต่าง ๆ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาล เช่น วัดสว่างอรุณ วัดศเวตะวันวนาราม วัดสว่างชัยศรี วัดสว่างสามัคคี วัดสว่างโพธิ์ชัย และวัดป่ากกไม้แดง

3.3.5 ด้านโบราณวัตถุ

ในเขตเทศบาลตำบลเหนือเมืองมีพระพุทธรูปหลวงปู่ใหญ่ (หลวงปู่หนองเทา) (องค์เก่า) และ พระพุทธรูปหลวงปู่ใหญ่ (หลวงปู่หนองเทา) (องค์ปัจจุบัน) ปรางสุโขทัย ขนาดหน้าตักกว้าง 4 ศอก 1 คืบ สูง 6 ศอก ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้สร้าง จากการสันนิษฐานตามสภาพแวดล้อมต่างๆ อาจสร้างขึ้นในสมัยสุโขทัยตอนปลาย เมื่อ พ.ศ. 2330 ราษฎรถางป่าเพื่อสร้างบ้านต้อน ก็พบพระพุทธรูปองค์ใหญ่ 2 องค์ ซึ่งนั่งประทับอยู่ในซากปรักหักพังของโบสถ์วิหารเก่ามีไม้ใหญ่ปกคลุม ปัจจุบันเหลือพระพุทธรูปอยู่องค์เดียว เพราะอีกองค์ต้นโพธิ์ได้โค่นทับพระเศียรหักทลายในปี พ.ศ.

Mahasarakham University

2458 หลวงอนุกูลเพชรเกษตร นายอำเภอสมัยนั้น พร้อมราษฎร ร่วมกันบูรณะซ่อมแซม ใช้ปูนพอกห่อหุ้ม มีขนาดเท่าองค์เดิม ปี พ.ศ. 2494 กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ราษฎร สร้างมณฑปคลุมปี พ.ศ. 2529 พระชัยยนต์เทพวชิราภรณ์ แห่งวัดเบญจมบพิตรกรุงเทพฯ ได้นำญาติผู้มีจิตศรัทธาทำการบูรณใหม่จนถึงปัจจุบัน ทางเทศบาลตำบลเหนือส่งเสริมในการจัดงานสรงน้ำพระพุทธรูปในเทศกาลสรงน้ำพระโดยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมสรงน้ำพระขึ้น

ภาพประกอบ 92 พระพุทธรูปหลวงปู่ใหญ่ (หลวงปู่หนองเทา) (องค์เก่า)

ภาพประกอบ 93 พระพุทธรูปหลวงปู่ใหญ่ (หลวงปู่หนองเทา) (องค์ปัจจุบัน)

Mahasarakham University

3.3.6 ด้านศิลปหัตถกรรม

กลุ่มอาชีพที่ทำการผลิตศิลปหัตถกรรมภายในเขตเทศบาลตำบลเหนือมี กลุ่มจักสาน กลุ่มทอผ้าฝ้ายและผ้าไหม หมู่ที่ 7 บ้านต้อนใต้ กลุ่มสตรีทอผ้า หมู่ที่ 3 บ้านหนาดใต้ และกลุ่มสตรีทำหมอนบิด หมู่ที่ 12 บ้านหลักใต้ ทางเทศบาลตำบลเหนือได้มีการจัดการเกี่ยวกับการผลิตศิลปหัตถกรรมของกลุ่มอาชีพดังกล่าว ดังนี้ รับจดทะเบียนการเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อผลประโยชน์ทางการค้าของกลุ่ม จัดสรรงบประมาณสนับสนุน เพื่อเป็นทุนเริ่มต้นธุรกิจกลุ่มละเท่า ๆ กัน และอยากให้เทศบาลหาตลาดในการจำหน่ายให้ด้วย

ภาพประกอบ 94 ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มจักสานในเขตเทศบาลตำบลเหนือ

3.3.7 ด้านการละเล่น

ปัจจุบันยังไม่ปรากฏว่ามีการละเล่นใด ๆ ที่มีจุดกำเนิดในเขตเทศบาลตำบลเหนืออย่างแม้จริง การละเล่นที่มีอยู่เป็นการละเล่น ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภายนอกชุมชนทั้งสิ้น ส่วนมากจะนำมาดัดแปลงเล่นเป็นกิจกรรมประกอบประเพณีหลัก ๆ เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง การละเล่นดังกล่าว สามารถพบได้ในทุกภาคของประเทศไทย ยกตัวอย่างเช่น เรือบก เดินโถกเถก เดินกะลา วิ่งประสอบ ชักเย่อ กอล์ฟคนจน ดังนั้น ทางเทศบาลจึงมีการจัดการด้านการละเล่นที่มีอยู่ ดังนี้ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการกีฬาสากลและการสะเล่นพื้นบ้านที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างความรักความสามัคคี ระหว่างสมาชิกในชุมชน ระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชน หรือระหว่างเจ้าหน้าที่เทศบาลกับหน่วยงานอื่น ตลอดจนกีฬาเพื่อส่งเสริมสุขภาพและต้านยาเสพย์ติดจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการซื้ออุปกรณ์กีฬาและการออกกำลังกายให้กับโรงเรียนต่าง ๆ ภายในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลเหนือ ประชาสัมพันธ์และสนับสนุนให้แต่ละหมู่บ้านจัดหาพื้นที่สำหรับใช้เป็นลานกีฬาเพื่อสุขภาพโดยสนับสนุนอุปกรณ์การออกกำลังกายตามความเหมาะสมกับสถานที่

Mahasarakham University

สภาพปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรม จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้ (ปัน เชิดสุนทร. 2555 : สัมภาษณ์ ; สุบิน นันเชียงเครือ. 2555 : สัมภาษณ์ ; บุญ สำราญภูมิ. 2555 : สัมภาษณ์ ; ผุย บุญยะบุตร. 2555 : สัมภาษณ์ ; สม ชาสุนทร. 2555 : สัมภาษณ์)

1. ด้านความเชื่อ

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านความเชื่อของเทศบาลตำบลเหนือมีความคล้ายกับที่อื่น ๆ นั่นก็คือ จะทำอย่างไรให้เยาวชนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าในพิธีกรรมความเชื่อซึ่งจะนำไปสู่ความรักความสามัคคีของชาวชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณปู่ตา การบริหารจัดการด้านจิตสำนึกแห่งการเป็นพวกพ้องหรือการเป็นคนบ้านเดียวกัน มีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติจากบรรพบุรุษ ผู้ก่อตั้งชุมชน นับว่าเป็นปัญหาหลักที่ทุกฝ่ายต้องหาทางปรับปรุงแก้ไข (ดวงใจ หงษ์จันทร์. 2555 : สัมภาษณ์)

2. ด้านประเพณี

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านประเพณี หากพิจารณาถึงความยั่งยืนในอนาคตแล้ว ประเพณีที่น่าเป็นห่วงก็คือประเพณีในฮีตสิบสองบางประเพณี เช่น บุญซำฮะบ้าน บุญเบิกบ้าน หรือประเพณีบางอย่างที่เริ่มจางหายไปจากการปฏิบัติของชาวบ้าน แม้จะไม่ใช่อยู่ในวัยเยาวชนก็ตาม ประเพณีที่มีความแข็งแกร่งและฝังรากลึกในสังคมทุกภูมิภาค อย่างเช่น สงกรานต์ ลอยกระทง หรือประเพณีที่เป็นวัฒนธรรมแกนกลางของไทยไม่น่าเป็นห่วง ดังนั้นทางเทศบาลตำบลเหนือ วัฒนธรรมจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนทุกภาคส่วนต้องช่วยกันหาทางออกให้กับเรื่องนี้อย่างเร่งด่วน

3. ด้านพิธีกรรม

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้าน พิธีกรรมของเทศบาลตำบลเหนือมีความคล้ายกับที่อื่น ๆ นั่นก็คือ จะทำอย่างไรให้เยาวชนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าในพิธีกรรมความเชื่อซึ่งจะนำไปสู่ความรักความสามัคคีของชาวชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณปู่ตา การบริหารจัดการด้านจิตสำนึกแห่งการเป็นพวกพ้องหรือการเป็นคนบ้านเดียวกัน มีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติจากบรรพบุรุษ ผู้ก่อตั้งชุมชน นับว่าเป็นปัญหาหลักที่ทุกฝ่ายต้องหาทางปรับปรุงแก้ไข (ดวงใจ หงษ์จันทร์. 2555 : สัมภาษณ์)

4. ด้านโบราณสถาน

เนื่องจากปัจจุบันในเขตเทศบาลตำบลเหนือยังไม่มีการค้นพบโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี ดังนั้น ปัญหาของการพัฒนาการจัดการจัดการด้านนี้จึงถือว่าไม่มี

5. ด้านโบราณวัตถุ

ด้วยเหตุผลเดียวกันกับการพัฒนาการจัดการด้านโบราณสถาน คือ ปัจจุบันยังไม่มีการค้นพบโบราณวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลเหนือ ดังนั้นจึงถือได้ว่าปัญหาด้านนี้ไม่มี

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านศิลปหัตถกรรมหลัก ๆ ได้แก่ การขาดการติดตามประเมินผล หลังจากที่ได้จดทะเบียนผลิตภัณฑ์ตำบลให้กับแต่ละกลุ่มอาชีพและได้สนับสนุน

Mahasarakham University

เงินทุนเริ่มต้นไปแล้ว การติดตามประเมินผลจะทำให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของแต่ละกลุ่มอาชีพ และจะได้ทำการช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องในเวลาที่เหมาะสม ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านนี้เป็นสิ่งที่ทางเทศบาลตำบลเหนือต้องดำเนินการแก้ไขต่อไป

7. ด้านการละเล่น

ปัจจุบันยังไม่ปรากฏว่ามีการละเล่นใด ๆ ที่มีจุดกำเนิดในเขตเทศบาลตำบลเหนืออย่างแม้จริง การละเล่นที่มีอยู่เป็นการละเล่น ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภายนอกชุมชนทั้งสิ้น ส่วนมากจะนำมาดัดแปลงเล่นเป็นกิจกรรมประกอบประเพณีหลัก ๆ จึงไม่มีปัญหา จากการสำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ทำให้ทราบปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลแต่ละแห่ง พอจำแนกได้ ดังตาราง

ตาราง 1 สรุปสภาพปัจจุบันของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน

ประเภทของวัฒนธรรม	จังหวัดมหาสารคาม	จังหวัดร้อยเอ็ด	จังหวัดกาฬสินธุ์
ความเชื่อ	-มีการจัดการด้านความเชื่อและศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศาลเจ้า ตามความเชื่อของบรรพบุรุษ ศาสนา โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม สนับสนุนงบประมาณบางส่วน	- มีการจัดการส่งเสริมสนับสนุนโดยการให้คนรุ่นหลังสืบสานความเชื่ออย่างต่อเนื่องและป้องกันความเชื่อใหม่ๆ จากโลกออนไลน์	-มีจัดการโดยการสร้างความตระหนักในคุณค่าของความเชื่อในชุมชนให้แก่เด็กและเยาวชน

Mahasarakham University

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเภทของวัฒนธรรม	จังหวัดมหาสารคาม	จังหวัดร้อยเอ็ด	จังหวัดกาฬสินธุ์
ประเพณี	-มีการประชาสัมพันธ์ประสานร่วมกับชุมชนสนับสนุนงบประมาณพร้อมอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม	-มีการจัดการโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จัดสรรงบประมาณในการจัดกิจกรรม สถานที่ พร้อมอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน	-มีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นสืบทอดวัฒนธรรม
พิธีกรรม	-พิธีกรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความเชื่อจึงมีการจัดการโดยการเข้าไปมีส่วนร่วม การประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้	- มีการจัดการส่งเสริมสนับสนุนโดยการให้คนรุ่นหลังสืบสานความเชื่ออย่างต่อเนื่องและสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องพิธีกรรมดั่งเดิม	-มีจัดการเช่นเดียวกันกับความเชื่อโดยการสร้างความตระหนักในคุณค่าของความเชื่อในชุมชนให้แก่เด็กและเยาวชน
โบราณสถาน	-มีการประสานงานกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัดในการบูรณะซ่อมแซมพร้อมสนับสนุนงบประมาณ ส่งเสริมประชาสัมพันธ์เรื่องการท่องเที่ยว	-มีการร่วมมือกับชุมชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในสนับสนุนงบประมาณในการอนุรักษ์ซ่อมแซม โบราณสถานประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ส่งเสริมการท่องเที่ยว	-มีการร่วมมือกับชุมชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในสนับสนุนงบประมาณในการอนุรักษ์ซ่อมแซมประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และสร้างความตระหนักในอนุรักษ์ทรัพย์สินของส่วนรวม
โบราณวัตถุ	-มีการประสานงานกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัดในการบูรณะซ่อมแซมพร้อมสนับสนุนงบประมาณ ส่งเสริมประชาสัมพันธ์	-มีการสนับสนุนงบประมาณในการอนุรักษ์ ซ่อมแซมโบราณวัตถุของชุมชนสร้างความตระหนักในการหวงแหนทรัพย์สินของส่วนรวม	-มีการร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์ซ่อมแซมประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และสร้างความตระหนักในการหวงแหนทรัพย์สินของส่วนรวม

Mahasarakham University

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเภทของวัฒนธรรม	จังหวัดมหาสารคาม	จังหวัดร้อยเอ็ด	จังหวัดกาฬสินธุ์
ศิลปหัตถกรรม	-มีการประชาสัมพันธ์สนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมชุมชนโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน	-มีการส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณให้แต่ละชุมชนเพื่อเป็นเงินทุนเริ่มต้นธุรกิจสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ มีการจดทะเบียนรองรับสินค้า	-มีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนทุนเริ่มธุรกิจ มีการจดทะเบียนรองรับสินค้า
การละเล่น	-มีการประสานงานกับชุมชนในการจัดกิจกรรมกีฬาพื้นบ้านและการละเล่นต่างๆ ประชาสัมพันธ์ อำนวยความสะดวกในการสถานที่ สนับสนุนงบประมาณ ในการดำเนินกิจกรรมและการเข้ามีส่วนร่วมกับกิจกรรม	-มีการส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมกีฬาต้านยาเสพติด กีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับชุมชนเป็นประจำทุกปี	-มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการกีฬาสากลและกีฬาพื้นบ้านของชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขภาพและต่อต้านยาเสพติด

การนำหลักการบริหารจัดการ 4 M มาวิเคราะห์ร่วมกับสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน โดยแยกตามวัฒนธรรมทั้ง 7 ด้าน ผลการวิเคราะห์มี ดังนี้

1. ด้านความเชื่อ

การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล เทศบาลตำบลทั้ง 9 เทศบาลได้มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการไม่ให้ความสนใจในเรื่องความเชื่อของเด็กและเยาวชน บุคคลบางกลุ่มที่ไม่ให้การยอมรับ โดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อให้เห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมตามความเชื่อและจุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม ทั้งนี้ได้สอดแทรกความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเชื่อนั้นๆ เพื่อลดความเชื่อผิดๆ และงมงายเกินจริงของชาวบ้าน

การบริหารจัดการงบประมาณ ปัญหาการเบิกจ่ายงบประมาณที่ไม่มีระเบียบรองรับการเบิกจ่ายตรง ทางเทศบาลตำบลได้มีแนวทางบริหารจัดการโดยการจัดทำโครงการรองรับการการจัดกิจกรรมประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อของชุมชนเอาไว้ เพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวของชุมชนในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบล

Mahasarakham University

การบริหารวัสดุในการดำเนินงานในการบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานนั้น ทางเทศบาลได้ใช้งบประมาณที่เบิกจ่ายผ่านโครงการที่ตั้งไว้ มาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตาม ระเบียบว่าโดยการดำเนินงานโครงการ

กระบวนการจัดการบริหารองค์รวม เทศบาลตำบลมีบทบาทในการจัดการ องค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัด กิจกรรมด้านความเชื่อต่างๆ จัดสรรงบประมาณ เข้าร่วมกิจกรรมตลอดจนการจัดเตรียมและตกแต่ง สถานที่ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ แก่ชุมชน

2. ด้านประเพณี

การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ด้านประเพณีเทศบาลตำบลได้มีการ บริหารจัดการ โดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสาร เรื่องการจัดงานประเพณีต่างๆ ประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้าน พร้อมส่งเสริมให้เด็กและยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดเพื่อให้เห็น คุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมตามความเชื่อและจุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่แฝงอยู่ในประเพณี

การบริหารจัดการงบประมาณ ทางเทศบาลตำบลได้มีแนวทางบริหารจัดการ โดยการจัดทำโครงการจัดกิจกรรมประเพณี ของชุมชนเอาไว้และสามารถเบิกจ่ายได้โดยตรง เพื่อใช้ใน การสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวของชุมชนในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบล

การบริหารวัสดุในการดำเนินงานในการบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานนั้น ทางเทศบาลได้ใช้งบประมาณที่เบิกจ่ายผ่านโครงการที่ตั้งไว้ มาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตาม ระเบียบว่าโดยการดำเนินงานโครงการ

กระบวนการจัดการบริหารองค์รวมเทศบาลตำบลมีบทบาทในการจัดการ องค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัด งานประเพณีต่างๆ จัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนการ จัดเตรียมและตกแต่งสถานที่ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ แก่ชุมชน

3. ด้านพิธีกรรม

การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล พิธีกรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวเนื่องมาจาก ความเชื่อ ในบางครั้งจะไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลบางกลุ่ม ดังนั้นเทศบาลตำบลได้มีการบริหาร จัดการ โดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อให้เห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมตามความเชื่อและ จุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม ผ่านปราชญ์ชาวบ้านเพื่ออนุรักษ์พิธีกรรมอันดีสืบต่อไป

การบริหารจัดการงบประมาณในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพิธีกรรมนั้นมี ปัญหาการเบิกจ่ายงบประมาณคือ ไม่มีระเบียบรองรับการเบิกจ่ายตรง ดังนั้นทางเทศบาลตำบล ต้องการจัดทำโครงการรองรับการการจัดกิจกรรม พิธีกรรม ความเชื่อของชุมชนเอาไว้ เพื่อใช้ในการ สนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวของชุมชนในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบล

การบริหารวัสดุในการดำเนินงาน ในการบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงาน นั้น ทางเทศบาลได้ใช้งบประมาณที่เบิกจ่ายผ่านโครงการที่ตั้งไว้ มาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตาม ระเบียบว่าโดยการดำเนินงานโครงการ

กระบวนการจัดการบริหารองค์รวมเทศบาลตำบลมีบทบาทในการจัดการ องค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัด

Mahasarakham University

กิจกรรมด้านพิธีกรรมต่างๆ จัดสรรงบประมาณ เข้าร่วมกิจกรรมตลอดจนการจัดเตรียมและตกแต่งสถานที่ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆแก่ชุมชน

4. ด้านโบราณสถาน

การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล เทศบาลตำบลได้มีการบริหารจัดการโดยประสานงานกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัด ในการบูรณะซ่อมแซมและอนุรักษ์โบราณสถาน และมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวได้ทราบถึงประวัติ เห็นคุณค่าความสำคัญของโบราณสถาน และร่วมอนุรักษ์โบราณสถานต่อไป

การบริหารจัดการงบประมาณในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับโบราณสถานนั้นมีปัญหาการเบิกจ่ายงบประมาณคือ ไม่มีระเบียบรองรับการเบิกจ่ายตรง ดังนั้นทางเทศบาลตำบลต้องการจัดทำโครงการรองรับการการจัดกิจกรรม โดยชุมชนร้องของบประมาณสนับสนุนมา เทศบาลดำเนินการจัดทำโครงการให้เพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว

การบริหารวัสดุในการดำเนินงานในการบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานนั้นทางเทศบาลไม่มี การบริหารจัดการด้านนี้ เนื่องจากอยู่นอกเหนือความรับผิดชอบของเทศบาล

กระบวนการจัดการบริหารองค์รวมเทศบาลตำบลมีบทบาทในการจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บูรณะซ่อมแซม และอนุรักษ์โบราณสถานต่างๆ จัดสรรงบประมาณ และเข้าร่วมเป็นหนึ่งในการอนุรักษ์โบราณสถานของชุมชน

5. ด้านโบราณวัตถุ

การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล เทศบาลตำบลได้มีการบริหารจัดการโดยประสานงานกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัด ในการบูรณะซ่อมแซมและอนุรักษ์โบราณวัตถุและมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวได้ทราบถึงประวัติ เห็นคุณค่าความสำคัญของโบราณวัตถุ และร่วมอนุรักษ์โบราณวัตถุต่อไป

การบริหารจัดการงบประมาณในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับโบราณวัตถุนั้นมีปัญหาการเบิกจ่ายงบประมาณคือ ไม่มีระเบียบรองรับการเบิกจ่ายตรง ดังนั้นทางเทศบาลตำบลต้องการจัดทำโครงการรองรับการการจัดกิจกรรม โดยจัดงานการกุศลร่วมกับชุมชน เพื่อหางบประมาณมาใช้สนับสนุนในด้านนี้โดยเฉพาะ

การบริหารวัสดุในการดำเนินงานในการบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานนั้นทางเทศบาลไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ จึงไม่มีการบริหารจัดการด้านนี้

กระบวนการจัดการบริหารองค์รวมเทศบาลตำบลมีบทบาทในการจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์โบราณวัตถุต่างๆ ร่วมจัดสรรงบประมาณจากการจัดงานการกุศล

6. ด้านศิลปหัตถกรรม

การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล เทศบาลตำบลได้มีการบริหารจัดการโดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสาร เรื่องการส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมชุมชน ประสานงานกับชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีพ พร้อมส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพื่อให้เห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น

Mahasarakham University

การบริหารจัดการงบประมาณ ทางเทศบาลตำบลได้มีแนวทางบริหารจัดการโดยการจัดทำโครงการส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมชุมชนและสามารถเบิกจ่ายได้โดยตรง เพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว โดยชุมชนเสนอโครงการหรือผลิตภัณฑ์เข้ามาของบประมาณ แล้วทางเทศบาลตำบลจะดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตชิ้นงานให้เอง

การบริหารวัสดุในการดำเนินงานในการบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานนั้น ทางเทศบาลได้ใช้งบประมาณที่เบิกจ่ายผ่านโครงการที่ตั้งไว้ มาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตามระเบียบว่าโดยการดำเนินงานโครงการ

กระบวนการจัดการบริหารองค์รวมเทศบาลตำบลมีบทบาทในการจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมศิลปหัตถกรรมชุมชน จัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมและขึ้นทะเบียนรับรองให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลอดจนอำนวยความสะดวกด้านต่างๆแก่ชุมชน

7. ด้านการละเล่น

การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ด้านการละเล่น เทศบาลตำบลได้มีการบริหารจัดการ โดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสาร เรื่องการจัดงานแข่งขันกีฬา เช่น กีฬาเทศบาลสัมพันธ์ ประสานงานกับชาวบ้าน พร้อมส่งเสริมให้เด็กและยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดเพื่อให้เห็นคุณค่าความสำคัญของการจัดกิจกรรม ซึ่งได้รับความนิยมมาก การละเล่นพื้นบ้านจะสอดแทรกลงในกิจกรรมกีฬาตามความเหมาะสมตามเพศและวัยของผู้เล่น

การบริหารจัดการงบประมาณ ทางเทศบาลตำบลได้มีแนวทางบริหารจัดการโดยการจัดทำโครงการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของชุมชนเอาไว้ ในรูปแบบของโครงการกีฬาต่างๆ และสามารถเบิกจ่ายได้โดยตรง เพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวของชุมชนในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบล

การบริหารวัสดุในการดำเนินงานในการบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานนั้น ทางเทศบาลได้ใช้งบประมาณที่เบิกจ่ายผ่านโครงการที่ตั้งไว้ มาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตามระเบียบว่าโดยการดำเนินงานโครงการโดยทางเทศบาลตำบลเป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการทุกอย่างเอง

กระบวนการจัดการบริหารองค์รวมเทศบาลตำบลมีบทบาทในการจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการ ประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดงานกีฬาต่างๆ จัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนการจัดเตรียมและตกแต่งสถานที่ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆแก่ชุมชน

จากการศึกษาโดยแยกองค์ประกอบด้านวัฒนธรรม 7 ด้าน มีการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลมีสภาพปัญหาดังตาราง 2

Mahasarakham University

ตาราง 2 สรุปสภาพปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน

ประเภทของวัฒนธรรม	สภาพปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล
ความเชื่อ	- เด็กและเยาชนคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจในเรื่องความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมดั้งเดิม - ผู้เข้าร่วมบางคนไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของพิธีกรรมตามความเชื่อประเพณีพิธีกรรมดั้งเดิม - เทศบาลตำบลไม่เคยทำหน้าที่ในการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีกรรมตามความเชื่อต่าง ๆ
ประเพณี	- เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางประเพณี (เลือกเข้าร่วมเฉพาะบางประเพณีเท่านั้น) - ผู้เข้าร่วมบางคนไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของประเพณีแต่ละประเพณี - ทางเทศบาลตำบลไม่ได้ปฏิบัติทำหน้าที่ในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆเท่าที่ควร เช่น ประเพณีบุญคูณลานสู่ขวัญข้าว
พิธีกรรม	- เด็กและเยาชนคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจเข้าร่วมในพิธีกรรมหลักของชุมชนหลักของชุมชน - ผู้เข้าร่วมบางคนไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของพิธีกรรมตามความเชื่อ - เทศบาลตำบลไม่เคยทำหน้าที่ในการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีกรรมตามความเชื่อต่าง ๆ
โบราณสถาน	- ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงคุณค่าในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโบราณสถาน - เทศบาลตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีวิธีจัดการที่จริงจังกับปัญหาการบุกรุกโบราณสถาน เพื่อหาโบราณวัตถุในเชิงการค้า - เทศบาลตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของโบราณสถานแก่ประชาชนโดยทั่วไปเท่าที่ควร
โบราณวัตถุ	- ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงคุณค่าในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโบราณวัตถุ - เทศบาลตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีวิธีการที่จริงจังกับขบวนการโจรกรรมโบราณวัตถุเพื่อการค้า - ทางเทศบาลตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของโบราณวัตถุแก่ประชาชนโดยทั่วไปอยู่ในระดับต่ำ

Mahasarakham University

ตาราง 2 (ต่อ)

ประเภทของวัฒนธรรม	สภาพปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล
ศิลปหัตถกรรม	-การขาดการติดตามประเมินผล หลังจากที่ได้จดทะเบียนผลิตภัณฑ์ตำบลให้กับแต่ละกลุ่มอาชีพและได้สนับสนุนเงินทุนเริ่มต้นแล้ว -การติดตามประเมินผลจะทำให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของแต่ละกลุ่มอาชีพ และจะได้ทำการช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องในเวลาที่เหมาะสม ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านนี้เป็นสิ่งที่ทางเทศบาลตำบลต้องดำเนินการแก้ไขต่อไป
การละเล่น	-ปัจจุบันยังไม่ปรากฏว่ามีการละเล่นใด ๆ ที่มีจุดกำเนิดในเขตเทศบาลตำบลอย่างแม้จริง -การละเล่นที่มีอยู่เป็นการละเล่น ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภายนอกชุมชนทั้งสิ้น ส่วนมากจะนำมาดัดแปลงเล่นเป็นกิจกรรมประกอบประเพณีหลัก

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นถึงปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ซึ่งทางเทศบาลตำบลแต่ละแห่งจะต้องหาทางออกที่เหมาะสมต่อไป

จากปัญหาที่สรุปในตาราง 2 จึงได้มีการดำเนินการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน โดยนำหลักการบริหารจัดการ 4M มาวิเคราะห์ร่วมกับองค์ประกอบของวัฒนธรรม 7 ด้าน ปรากฏผลดังตาราง 3

Mahasarakham University

ตาราง 3 สรุปการนำหลักการบริหารจัดการ 4 M มาจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

ประเภทของวัฒนธรรม	**การบริหารจัดการ 4 M**			
	การบริหารทรัพยากรบุคคล (Man)	‘การบริหารงบประมาณ (Money)	การบริหารวัสดุ (Material)	การบริหารองค์รวม (Management)
1.ด้านความเชื่อ ความเชื่อของชาวบ้านเป็นความเชื่อพื้นฐานที่หยั่งรากลึกในสังคมอีสาน คือความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณบรรพบุรุษ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ภูตผี เช่น ความเชื่อศรัทธาต่อศาลเจ้าพ่อหนองแวง ในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลแวงน่าง ทั้งนี้ชุมชนในเขตรับผิดชอบของเทศบาลทั้ง 9 แห่ง ก็มีความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์ในชุมชนของตนเช่นกัน	-มอบหมายให้บุคลากรเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการไม่ให้ความสนใจในเรื่องความเชื่อของเด็กและเยาวชนโดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อให้เห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมตามความเชื่อและจุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม ทั้งนี้ได้สอดแทรกความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเชื่อนั้นๆ เพื่อลดความเชื่อผิดๆ และงมงายเกินจริงของชาวบ้าน เช่น การขอหวยจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์	- การบริหารจัดการงบประมาณ ปัญหาการเบิกจ่ายงบประมาณที่ไม่มีระเบียบรองรับการเบิกจ่ายตรง ทางเทศบาลตำบลได้มีแนวทางบริหารจัดการโดยการจัดทำโครงการรองรับการจัดกิจกรรมประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อของชุมชนเอาไว้ เพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวของชุมชนในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบล	- การบริหารวัสดุในการดำเนินงานในการบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานนั้นทางเทศบาลได้ใช้งบประมาณที่เบิกจ่ายผ่านโครงการที่ตั้งไว้ มาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตามระเบียบว่าโดยการดำเนินงานโครงการ -	กระบวนการจัดการบริหารองค์รวม เทศบาลตำบลมีบทบาทในการจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมด้านความเชื่อต่างๆ จัดสรรงบประมาณ เข้าร่วมกิจกรรมตลอดจนการจัดเตรียมและตกแต่งสถานที่ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆแก่ชุมชน

ตาราง 3 (ต่อ)

ประเภทของวัฒนธรรม	การบริหารจัดการ 4 M			
	การบริหารทรัพยากรบุคคล (Man)	‘การบริหารงบประมาณ (Money)	การบริหารวัสดุ (Material)	การบริหารองค์รวม (Management)
2.ประเพณีวัฒนธรรมด้านประเพณีที่ชุมชนในเขตรับผิดชอบทั้ง 9 เทศบาลตำบล ได้ดำเนินการ คือ ประเพณี 12 เดือนและประเพณีการเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีบุญผะเหวด ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น	- มีการบริหารจัดการโดยประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้าน และประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสาร เรื่องการจัดงานประเพณีต่างๆพร้อมส่งเสริมให้เด็กและยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดเพื่อให้เห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมตามความเชื่อและจุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่แฝงอยู่ในประเพณี	- การบริหารจัดการงบประมาณ ทางเทศบาลตำบลได้มีแนวทางบริหารจัดการโดยการจัดทำโครงการจัดกิจกรรมประเพณีของชุมชนเอาไว้และสามารถเบิกจ่ายได้โดยตรง เพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวของชุมชนในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบล	- การบริหารวัสดุในการดำเนินงานในการบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานนั้น ทางเทศบาลได้ใช้งบประมาณที่เบิกจ่ายผ่านโครงการที่ตั้งไว้ มาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตามระเบียบว่าโดยการดำเนินงานโครงการ	- เทศบาลตำบลมีบทบาทในการจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดงานประเพณีต่างๆ จัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรมตลอดจนการจัดเตรียมและตกแต่งสถานที่ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆแก่ชุมชน เพื่อประสิทธิภาพสูงสุด

ตาราง 3 (ต่อ)

ประเภทของวัฒนธรรม	การบริหารจัดการ 4 M			
	การบริหารทรัพยากรบุคคล (Man)	‘การบริหารงบประมาณ (Money)	การบริหารวัสดุ (Material)	การบริหารองค์รวม (Management)
3.พิธีกรรม เป็นวิธีการในการดำเนินการต่อเนื่องจากความเชื่อ ทั้งนี้พิธีกรรมที่ทั้ง 9 เทศบาลรับผิดชอบจะเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น เช่น เทศบาลหนองแปน มีการเซ่นไหว้พระธาตุยาคู พระธาตุโนนสาวเอ้เพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุข เทศบาลตำบลเหนือ มีพิธีกรรมสรงน้ำหลวงพ่อใหญ่ เทศบาลฆ้องชัยพัฒนา มีการบวงสรวงศาลปู่ตา	- พิธีกรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวเนื่องมาจากความเชื่อ ในบางครั้งจะไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลบางกลุ่ม ดังนั้น เทศบาลตำบลได้มีการบริหารจัดการ โดยการอาศัยความร่วมมือของชุมชน ผ่านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อให้เห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมตามความเชื่อและจุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม ผ่านปราชญ์ชาวบ้านเพื่ออนุรักษ์พิธีกรรมอันดีสืบต่อไป	- การบริหารจัดการงบประมาณในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพิธีกรรมนั้นมีปัญหาการเบิกจ่ายงบประมาณคือ ไม่มีระเบียบรองรับการเบิกจ่ายตรง ดังนั้นทางเทศบาลตำบลต้องการจัดทำโครงการรองรับการการจัดกิจกรรมพิธีกรรม ความเชื่อของชุมชนเอาไว้ เพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวของชุมชนในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบล	- การบริหารวัสดุในการดำเนินงานนั้น ทางเทศบาลได้ใช้งบประมาณที่เบิกจ่ายโดยผ่านโครงการที่ตั้งไว้ มาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตามระเบียบว่าโดยการดำเนินงานโครงการ -	-กระบวนการจัดการบริหารองค์รวมเทศบาลตำบลมีบทบาทในการจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมด้านพิธีกรรมต่างๆ จัดสรรงบประมาณ เข้าร่วมกิจกรรมตลอดจนการจัดเตรียมและตกแต่งสถานที่ พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ แก่ชุมชน

ตาราง 3 (ต่อ)

ประเภทของวัฒนธรรม	การบริหารจัดการ 4 M			
	การบริหารทรัพยากรบุคคล (Man)	‘การบริหารงบประมาณ (Money)	การบริหารวัสดุ (Material)	การบริหารองค์รวม (Management)
4.โบราณสถาน -เทศบาลตำบลแวงน่าง ไม่มี -เทศบาลตำบลมิตรภาพ ไม่มี -เทศบาลตำบลนาดูน มีพระบรมธาตุนาดูน กู่สันตรัตน์ กู่น้อย บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น -เทศบาลตำบลหัวช้าง ไม่แน่ชัด -เทศบาลตำบลมะอึ มีปราสาทหนองกู่หรือปรางกู่ -เทศบาลตำบลชัยวารี มีหลวงพ่อใหญ่ขามเปี้ย -เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา มีวัดที่เป็นศาสนสถาน -เทศบาลตำบลหนองแปน มีพระธาตุยาคู พระธาตุโนนสาวเอ้ ฯ -เทศบาลตำบลเหนือ มีวัดที่เป็นศาสนสถาน	- การบริหารจัดการ โดยประสานงานกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัด ในการบูรณะซ่อมแซมและอนุรักษ์โบราณสถาน และมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวได้ทราบถึงประวัติ เห็นคุณค่าความสำคัญของโบราณสถานและร่วมอนุรักษ์โบราณสถานต่อไป	- การบริหารจัดการงบประมาณในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับโบราณสถานนั้นมีปัญหาการเบิกจ่ายงบประมาณคือ ไม่มีระเบียบรองรับการเบิกจ่ายตรง ดังนั้นทางเทศบาลตำบลต้องการจัดทำโครงการรองรับการการจัดกิจกรรมโดยชุมชนร้องของบประมาณสนับสนุนมา เทศบาลดำเนินการจัดทำโครงการให้เพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว	- การบริหารวัสดุในการดำเนินงานในการบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานนั้นทางเทศบาลไม่มี การบริหารจัดการด้านนี้ เนื่องจากอยู่นอกเหนือความรับผิดชอบของเทศบาล	-กระบวนการจัดการบริหารองค์รวมเทศบาลตำบลมีบทบาทในการจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บูรณะซ่อมแซมและอนุรักษ์โบราณสถานต่างๆ จัดสรรงบประมาณและเข้าร่วมเป็นหนึ่งในการอนุรักษ์โบราณสถานของชุมชน

ตาราง 3 (ต่อ)

ประเภทของวัฒนธรรม	การบริหารจัดการ 4 M			
	การบริหารทรัพยากรบุคคล (Man)	‘การบริหารงบประมาณ (Money)	การบริหารวัสดุ (Material)	การบริหารองค์รวม (Management)
5.โบราณวัตถุ -เทศบาลตำบลแวงน่าง มีรูปเหมือนหลวงพ่อโล่ สมเด็จหลวงปู่องค์คำ -เทศบาลตำบลมิตรภาพ ไม่มี -เทศบาลตำบลนาดูน มีพระพิมพ์ดินเผา -เทศบาลตำบลหัวช้าง ไม่มี -เทศบาลตำบลมะอึ มีทับหลังหินทราย เสากรอบประตูศิลา -เทศบาลตำบลชัยวารี ไม่มี -เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา ไม่มีโบราณวัตถุ -เทศบาลตำบลหนองแปน มีใบเสมาทวารวดี จารึกแผ่นหิน -เทศบาลตำบลเหนือ มีพระหลวงพ่อใหญ่	- การบริหารจัดการ โดยประสานงานกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัด ในการบูรณะซ่อมแซมและอนุรักษ์โบราณวัตถุและมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเพื่อให้ชาวบ้านและนักท่องเที่ยวได้ทราบถึงประวัติ เห็นคุณค่าความสำคัญของโบราณวัตถุและร่วมอนุรักษ์โบราณวัตถุต่อไป	- การบริหารจัดการงบประมาณในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับโบราณวัตถุนั้นมีปัญหาการเบิกจ่ายงบประมาณคือ ไม่มีระเบียบรองรับการเบิกจ่ายตรง ดังนั้นทางเทศบาลตำบลต้องการจัดทำโครงการรองรับการการจัดกิจกรรมโดยจัดงานการกุศลร่วมกับชุมชน เพื่อหางบประมาณมาใช้สนับสนุนในด้านนี้โดยเฉพาะ	- การบริหารวัสดุในการดำเนินงานในการบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานนั้นทางเทศบาลไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ จึงไม่มีการบริหารจัดการด้านนี้	- กระบวนการจัดการบริหารองค์รวมเทศบาลตำบลมีบทบาทในการจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์โบราณวัตถุต่างๆ ร่วมจัดสรรงบประมาณจากการจัดงานการกุศล

ตาราง 3 (ต่อ)

ประเภทของวัฒนธรรม	การบริหารจัดการ 4 M			
	การบริหารทรัพยากรบุคคล (Man)	‘การบริหารงบประมาณ (Money)	การบริหารวัสดุ (Material)	การบริหารองค์รวม (Management)
6.ศิลปหัตถกรรม -เทศบาลตำบลแวงน่าง มีการทอผ้า การจักสานไม้ไผ่ ตะกร้า -เทศบาลตำบลมิตรภาพ มีการทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย ไม้กวาดทำมือ -เทศบาลตำบลนาดูน มีทอผ้าไหม -เทศบาลตำบลหัวช้าง มีการจักสาน -เทศบาลตำบลมะอึ มีการประดิษฐ์ดอกไม้ ผลิตเฟอร์นิเจอร์ -เทศบาลตำบลชัยวารี มีการจักสาน ดอกไม้ประดิษฐ์ -เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา มีการผลิตกระถาวัลย์ -เทศบาลตำบลหนองแปน มีการเย็บหมอน ทอเสื่อ -เทศบาลตำบลเหนือ มีกลุ่มทำหมอนขิด ทอผ้า ทอเสื่อกก	- การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล เทศบาลตำบลได้มีการบริหารจัดการโดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสารเรื่องการส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมชุมชน ประสานงานกับชาวบ้านผู้เชี่ยวชาญด้านอาชีพ พร้อมส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดเพื่อให้เห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น	- การบริหารจัดการงบประมาณ มีแนวทางบริหารจัดการโดยการจัดทำโครงการส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมชุมชนและสามารถเบิกจ่ายได้โดยตรงเพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าว โดยชุมชนเสนอโครงการหรือผลิตภัณฑ์เข้ามาของบประมาณ แล้วทางเทศบาลตำบลจะดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตชิ้นงานให้เอง	- การบริหารวัสดุในการดำเนินงานในการบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานนั้นทางเทศบาลได้ใช้งบประมาณที่เบิกจ่ายผ่านโครงการที่ตั้งไว้ มาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตามระเบียบว่าโดยการดำเนินงานโครงการ	- กระบวนการจัดการบริหารองค์รวมเทศบาลตำบลมีบทบาทในการจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมศิลปหัตถกรรมชุมชน จัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมและขึ้นทะเบียนรับรองให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลอดจนอำนวยความสะดวกด้านต่างๆแก่ชุมชน

ตาราง 3 (ต่อ)

ประเภทของวัฒนธรรม	การบริหารจัดการ 4 M			
	การบริหารทรัพยากรบุคคล (Man)	‘การบริหารงบประมาณ (Money)	การบริหารวัสดุ (Material)	การบริหารองค์รวม (Management)
7.การละเล่น ด้านการละเล่นที่ชุมชนในเขตรับผิดชอบทั้ง 9 เทศบาลตำบลได้ดำเนินการ คือ กีฬาพื้นบ้าน เช่น วิ่งสามขา วิ่งกระสอบ ปิดตาตีปีบ เป็นต้น ทั้งนี้ได้จัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้าน ร่วมกับการจัดกิจกรรมการกีฬาที่ทางเทศบาลตำบลจัดขึ้น	- การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ด้านการละเล่น โดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ชาวบ้านได้รับรู้ข่าวสารเรื่องการจัดงานแข่งขันกีฬา เช่น กีฬาเทศบาลสัมพันธ์ ประสานงานกับชาวบ้านพร้อมส่งเสริมให้เด็กและยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดเพื่อให้เห็นคุณค่าความสำคัญของการจัดกิจกรรม ซึ่งได้รับความนิยมมาก การละเล่นพื้นบ้านจะสอดแทรกลงในกิจกรรมกีฬาตามความเหมาะสมตามเพศและวัยของผู้เล่น	- การบริหารจัดการงบประมาณ ทางเทศบาลตำบลได้มีแนวทางบริหารจัดการโดยการจัดทำโครงการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของชุมชนเอาไว้ ในรูปแบบของโครงการกีฬาต่างๆ และสามารถเบิกจ่ายได้โดยตรงเพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวของชุมชนในความรับผิดชอบของเทศบาลตำบล	- การบริหารวัสดุในการดำเนินงานในการบริหารวัสดุที่ใช้ในการดำเนินงานนั้น ทางเทศบาลได้ใช้งบประมาณที่เบิกจ่ายผ่านโครงการที่ตั้งไว้ มาบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตามระเบียบว่าโดยการดำเนินงานโครงการโดยทางเทศบาลตำบลเป็นผู้ดำเนินการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการทุกอย่างเอง	- กระบวนการจัดการบริหารองค์รวมเทศบาลตำบลมีบทบาทในการจัดการองค์รวมตั้งแต่การจัดทำโครงการประชาสัมพันธ์ ประสานงานบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดงานกีฬาต่างๆ จัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนการจัดเตรียมและตกแต่งสถานที่พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆแก่ชุมชน

ตอนที่ 3 การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน

สืบเนื่องมาจากปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมดังที่แสดงไว้ในตาราง 1 ผู้วิจัยจึงได้ขอความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านวัฒนธรรมในพื้นที่วิจัยทำการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผลของการจัดสัมมนากลุ่มทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรม โดยจำแนกตามประเภทของวัฒนธรรมได้ ดังนี้

1. การพัฒนาการจัดการด้านความเชื่อ

การพัฒนาการจัดการด้านความเชื่อ-พิธีกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่ให้ความสนใจไม่เข้าร่วม หรือไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของพิธีกรรมตามความเชื่อ ของทั้ง 9 เทศบาลตำบลดังนี้

1.1 เทศบาลตำบล ควรทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้านความเชื่อ-พิธีกรรม จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เชี่ยวชาญจากคณะมานุษยวิทยาวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญจากคณะโบราณคดีหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาให้ความรู้ในเชิงลึกหรือความมุ่งหมายที่แท้จริง ซึ่งแฝงอยู่ในพิธีกรรมตามความเชื่อแก่บุคลากรทั้งในและนอกองค์กรตลอดประชาชนทั่วไป ณ สถานที่ที่เป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน

1.2 นอกจากให้ความรู้ทางตรงในลักษณะของการถ่ายทอดโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว ทางเทศบาลควรมีการผลิตสื่อแบบบูรณาการ เพื่อเผยแพร่และให้ความรู้กับบุคคลทั่วไป โดยมุ่งเน้นให้เห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมตามความเชื่อ จุดมุ่งหมายที่แท้จริงซึ่งแฝงอยู่ในพิธีกรรม การใช้สื่อแบบบูรณาการคือ การใช้สื่อหลากลายชนิด เช่น สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อแบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สื่อประเพณี หรือสื่อพื้นบ้าน เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีกรรมตามความเชื่อแก่กลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชน

1.3 ควรใช้ความถี่หรือความต่อเนื่องของการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อบูรณาการ เพื่อให้เกิดความตอกย้ำซ้ำทวน เป็นการเสริมย้ำความรู้ความเข้าใจด้านความเชื่อ-พิธีกรรม แก่กลุ่มเป้าหมายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

1.4 ควรใช้การออกแบบเนื้อหาของสารให้ง่ายต่อความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้นว่า ใช้สำนวนภาษที่กะทัดรัด สั้น ง่าย มีเหตุมีผล และเป็นวิทยาศาสตร์ แม้จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความเชื่อก็ตาม ผู้เรียบเรียงจะต้องเรียบเรียงเนื้อหาในเชิงวิทยาศาสตร์สังคม คืออธิบายเชิงปรากฏการณ์ของความจำเป็นของการต้องมีความเชื่อร่วมกันของสมาชิกภายในสังคม

2. การพัฒนาการจัดการด้าน พิธีกรรม

การพัฒนาการจัดการด้านพิธีกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่ให้ความสนใจ ไม่เข้าร่วม หรือไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของพิธีกรรมตามความเชื่อ อาจทำได้ดังนี้

2.1 เทศบาลตำบล ควรทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้านความเชื่อ-พิธีกรรม จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เชี่ยวชาญจากคณะมานุษยวิทยาวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญจากคณะโบราณคดีหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาให้ความรู้ในเชิงลึกหรือความมุ่งหมายที่แท้จริง ซึ่งแฝงอยู่ในพิธีกรรมตามความเชื่อแก่บุคลากรทั้งในและนอกองค์กรตลอดประชาชนทั่วไป ณ สถานที่ที่เป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน

2.2 นอกจากให้ความรู้ทางตรงในลักษณะของการถ่ายทอดโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว ทางเทศบาลควรมีการผลิตสื่อแบบบูรณาการ เพื่อเผยแพร่และให้ความรู้กับบุคคลทั่วไป โดยมุ่งเน้นให้เห็น

Mahasarakham University

คุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมตามความเชื่อ จุดมุ่งหมายที่แท้จริงซึ่งแฝงอยู่ในพิธีกรรม การใช้สื่อแบบบูรณาการคือ การใช้สื่อหลากลายชนิด เช่น สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อเครือข่ายคอมพิวเตอร์ สื่อประเพณี หรือสื่อพื้นบ้าน เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีกรรมตามความเชื่อแก่กลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชน

2.3 ควรใช้ความถี่หรือความต่อเนื่องของการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อบูรณาการเพื่อให้เกิดความตอกย้ำซ้ำทวน เป็นการเสริมย้ำความรู้ความเข้าใจด้านความเชื่อ-พิธีกรรม แก่กลุ่มเป้าหมายให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง

2.4 ควรใช้การออกแบบเนื้อหาของสารให้ง่ายต่อความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้นว่า ใช้สำนวนภาษที่กะทัดรัด สั้น ง่าย มีเหตุมีผล และเป็นวิทยาศาสตร์ แม้จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความเชื่อก็ตาม ผู้เรียบเรียงจะต้องเรียบเรียงเนื้อหาในเชิงวิทยาศาสตร์สังคม คืออธิบายเชิงปรากฏการณ์ของความจำเป็นของการต้องมีความเชื่อร่วมกันของสมาชิกภายในสังคม

3. การพัฒนาการจัดการด้านประเพณี

การพัฒนาการจัดการด้านประเพณี เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่ให้ความสนใจ ไม่เข้าร่วม เลือกเข้าร่วมเฉพาะบางกรณี หรือไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของประเพณีแต่ละประเพณี อาจทำได้ดังนี้

3.1 เทศบาลตำบลควรเป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญจากคณะมานุษยวิทยาวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณประเพณี มาให้ความรู้ในเชิงลึกหรือความมุ่งหมายที่แท้จริง ซึ่งแฝงอยู่ในประเพณีต่าง ๆ แก่บุคลากรทั้งในและนอกองค์กรตลอดจนประชาชนทั่วไป ณ สถานที่ที่เป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน

3.2 ควรมีการใช้สื่อในลักษณะบูรณาการเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆ ไปยังบุคคลทั่วไป โดยมุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายเห็นคุณค่าของประเพณี เข้าใจความมุ่งหมายของแต่ละประเพณี ประโยชน์ของการเข้าร่วมในประเพณีต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชน การใช้สื่อที่หลากเป็น สื่อคอมพิวเตอร์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ โทรทัศน์ฯลฯ ช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงความรู้ได้ง่ายและมีทางเลือกในการใช้ช่องทางในการรับสารมากขึ้น

3.3 ควรมีการใช้ความถี่หรือความต่อเนื่องของการเผยแพร่ความรู้ด้านประเพณีผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต สื่อพื้นบ้าน เช่น หมอลำ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมย้ำซ้ำทวนให้กลุ่มประชาชนเป้าหมายเกิดความรู้ความเข้าใจในประเพณีแต่ละประเพณีอย่างแท้จริง

3.4 ควรมีการออกแบบเนื้อหาของสารให้ง่ายต่อความเข้าใจของประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ใช้สำนวนที่กะทัดรัด สั้น เข้า เข้าใจง่าย มีเหตุมีผล เป็นสำนวนที่เยาวชนและคนรุ่นใหม่เข้าใจได้ไม่ยากการอธิบายคุณค่าและความมุ่งหมาย ตลอดจนประโยชน์ของการเข้าร่วมในประเพณีต้องอธิบายอย่างมีเหตุมีผลตามหลักวิทยาศาสตร์ สังคมซึ่งเน้นความจำเป็นของมนุษย์ซึ่งต้องรวมตัวกันเป็นกลุ่ม

Mahasarakham University

4. การพัฒนาการจัดการด้านโบราณสถาน

การพัฒนาการจัดการด้านโบราณสถาน เพื่อแก้ไขปัญหาการไม่ตระหนักถึงคุณค่าของโบราณสถาน การบุกรุกโบราณสถานเพื่อหาโบราณวัตถุในเชิงการค้า อาจทำได้ดังนี้

4.1 เทศบาลตำบลควรเป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณสถานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เชี่ยวชาญจากกรมศิลปากร ผู้เชี่ยวชาญจากคณะโบราณคดี หรือผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ มาให้ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของโบราณสถานทั้งในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะ และวัฒนธรรมแก่คนรุ่นหลัง โดยเปิดโอกาสให้บุคคลากร ทั้งในและนอกองค์กร ตลอดจนผู้ที่สนใจทั่วไปได้รับฟัง ณ สถานที่ที่เป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน

4.2 ควรมีการใช้สื่อแบบบูรณาการเพื่อเผยแพร่ความรู้และสร้างความตระหนักในคุณค่าของโบราณสถาน ผ่านสื่อหลาย ๆ ช่องทางมีการออกแบบเนื้อหาสาระที่ทุกคนสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายใช้ความถี่หรือความต่อเนื่องในการเผยแพร่ความรู้ โดยเน้นไปที่คุณค่าและความจำเป็นหรือเหตุผลของการอนุรักษ์โบราณสถาน

5. การพัฒนาการจัดการด้านโบราณวัตถุ

การพัฒนาการจัดการด้านโบราณวัตถุเพื่อแก้ไขปัญหา การไม่ตระหนักถึงคุณค่าของโบราณวัตถุจากการโจรกรรมโบราณวัตถุอาจทำได้ดังนี้

5.1 เทศบาลตำบลควรเป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณวัตถุจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เชี่ยวชาญจากกรมศิลปากร ผู้เชี่ยวชาญจากคณะโบราณคดีหรือประวัติศาสตร์ มาให้ความรู้ในเชิงลึกแก่บุคคลทั่วไป เกี่ยวกับคุณค่าในด้านต่างๆ ของโบราณวัตถุและเหตุผลของการอนุรักษ์รักษาไว้เพื่อให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแก่คนรุ่นต่อไป โดยจัดขึ้น ณ สถานที่ที่เป็นจุดศูนย์กลางของชุมชน

5.2 ควรมีการใช้สื่อแบบบูรณาการเพื่อเผยแพร่ความรู้และสร้างความตระหนักในคุณค่าของโบราณวัตถุ ผ่านสื่อหลายๆ ช่องทาง มีการออกแบบเนื้อหาสาระที่ทุกคนสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย ใช้ความถี่หรือความต่อเนื่องในการเผยแพร่ความรู้ โดยเน้นไปที่คุณค่าและความจำเป็นหรือของการอนุรักษ์โบราณวัตถุ

5.3 ควรมีมาตรการที่รัดกุมในการป้องกันการโจรกรรมโบราณวัตถุเพื่อหาประโยชน์ในทางการค้า ควรมีการจัดจ้างเจ้าหน้าที่คอยดูแลรักษาโบราณวัตถุ ควบคู่กับการออกกฎหมายลงโทษผู้ที่ทำการโจรกรรมในระวางโทษสูงสุด และกระตุ้นจิตสำนึกของผู้คนในชุมชนให้คอยช่วยสอดส่องดูแลโบราณวัตถุร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

6. การพัฒนาการจัดการด้านศิลปหัตถกรรม

การพัฒนาการจัดการด้านศิลปหัตถกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดการติดตามประเมินผลความสำเร็จ และการขาดการให้ความรู้ด้านการบริหารธุรกิจ การตลาด และการออกแบบผลิตภัณฑ์ อาจทำได้ดังนี้

6.1 เทศบาลตำบลควรมีระบบติดตามประเมินผลความสำเร็จของกลุ่มอาชีพหรือผู้ผลิตศิลปหัตถกรรม หลังจากที่มีการจดทะเบียนให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และให้บงประมาณสนับสนุนเป็นทุนเริ่มต้นธุรกิจแก่ผู้ผลิตไปแล้ว

6.2 การติดตามประเมินผลความสำเร็จควรทำในลักษณะของการเป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษา ไม่ใช่ในลักษณะของการคอยจับผิด

Mahasarakham University

6.3 หากพบปัญหาหรือจุดอ่อนของกลุ่มผู้ผลิต ควรให้ความช่วยเหลือทันที เป็นต้นว่า หากพบว่าผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมีจุดอ่อนด้านการออกแบบมาสาธิตการออกแบบ และให้ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด

6.4 อำนวยความสะดวกด้านสถานที่ในการออกร้านแก่ผู้ผลิตในช่วงเทศกาลสำคัญ เช่น ช่วงเทศกาลสงกรานต์ ลอยกระทงหรืองานประเพณีท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อให้สินค้าซึ่งเป็นศิลปหัตถกรรมของผู้ผลิตจำหน่ายได้และเป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป

7. การพัฒนาการจัดการด้านการละเล่น

การพัฒนาการจัดการด้านการละเล่น เพื่อริเริ่มสร้างสรรค์การละเล่นใหม่ ๆ โดยเชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของชุมชนท้องถิ่น จนเกิดเป็นการละเล่นที่มีเอกลักษณ์ของตนเองและเมื่อกาลเวลาผ่านไปการละเล่นเหล่านี้จะกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมในที่สุด ทางเทศบาลตำบลอาจทำได้ ดังนี้

7.1 เทศบาลตำบลควรเป็นหน่วยงานหลักในการกระตุ้นให้ประชาชนคิดสร้างสรรค์การละเล่นที่เป็นอัตลักษณ์ของตัวเองขึ้นมาโดยเชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของชุมชน

7.2 เทศบาลตำบลควรส่งเสริมให้กับประชาชนได้มีโอกาสแสดงการละเล่นที่คิดสร้างสรรค์ขึ้นมาโดยเฉพาะ ในช่วงเทศกาลสำคัญ หรือเปิดโอกาสที่พิเศษให้เป็นการเฉพาะ เช่น ทุกวันเสาร์จะมีการแสดงการละเล่นใหม่ ๆ ที่ลานกีฬาของชุมชน เป็นต้น

7.3 เทศบาลตำบลควรมีการติดตามประเมินผลการใช้ประโยชน์จากอุปกรณ์กีฬาหรืออุปกรณ์การออกกำลังกายซึ่งทางเทศบาลจัดสรรงบประมาณให้ ว่ามีการใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงไม่มีการสูญเปล่า

8. การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมในภาพรวม

การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมในภาพรวมของเทศบาลตำบลในภาคอีสาน มีดังนี้

8.1 เทศบาลตำบลแต่ละแห่ง ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูล และแสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ในลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือพิพิธภัณฑ์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

8.2 เทศบาลตำบลแต่ละแห่ง ควรมีการส่งเสริมความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เน้นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการวิจัยและเผยแพร่ผลการวิจัยและข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น

8.3 เทศบาลตำบลแต่ละแห่ง มีฝ่ายการศึกษาศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมชัดเจนอยู่แล้ว ควรสนับสนุนฝ่ายดังกล่าวให้ทำงานในเชิงรุกมากขึ้นเป็นต้นว่า มีการวางแผนการส่งเสริมสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรม มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการด้านวัฒนธรรมมีการนำแผนการส่งเสริมด้านวัฒนธรรมในปฏิบัติ มีการควบคุมติดตามการปฏิบัติตามแผน มีการประเมินผลโครงการด้านวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ

8.4 เทศบาลตำบลแต่ละแห่ง ควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคคลากรที่เกี่ยวข้องเข้ารับการอบรมด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม กับหน่วยงานด้านวัฒนธรรมที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ

Mahasarakham University

8.5 เทศบาลตำบลแต่ละแห่งควรสนับสนุนให้ภาคประชาชนตั้งชมรมด้านวัฒนธรรมขึ้นมาภายในชุมชน เปิดโอกาสให้แต่ละชมรมมีเวทีแสดงออก มีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นอนุรักษ์ พัฒนา และสืบสานในวัฒนธรรมท้องถิ่นดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

สรุปกลยุทธ์การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมในภาพรวมดังนี้

1. การพัฒนาการจัดการด้านความเชื่อ

จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วยเทศบาลตำบลแวงน่าง เทศบาลตำบลมิตรภาพ เทศบาลตำบลนาดูน มีแนวทางการจัดการด้านความเชื่อ ในส่วนของการบริการจัดการทรัพยากรบุคคล มีแนวทางในการบริหารจัดการคือ ศึกษาพื้นฐานความเชื่อของชาวบ้านในเขตรับผิดชอบว่ามีความเชื่อด้านใดบ้าง จากนั้นก็จัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการในส่วนของพิธีกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อเพื่อให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมตามความเชื่อและจุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม ทั้งนี้ในการเข้าร่วมกิจกรรม พิธีกรรมต่างๆ ทั้ง 3 เทศบาลตำบลได้สอดแทรกความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเชื่อนั้นๆ เพื่อลดความเชื่อผิดๆ และงมงายเกินจริงของชาวบ้าน

จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย เทศบาลตำบลหัวช้าง เทศบาลตำบลมะอึ เทศบาลตำบลชัยวารี มีแนวทางการจัดการด้านความเชื่อเกี่ยวกับ ศาสนา ภูติ ผี วิญญาณบรรพบุรุษ โดยการบริหารจัดการจากพื้นฐานการเข้าใจที่ถูกต้องของชาวบ้าน มีการสนับสนุนงบประมาณในส่วนพิธีกรรมความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติจนกลายเป็นวัฒนธรรมในท้องถิ่น พร้อมทั้งเข้าไปช่วยเหลือในการเสริมสร้างให้ความรู้แก่ชาวบ้านเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีที่มีต่อความเชื่อนั้น จนก็เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา เทศบาลตำบลหนองแปน เทศบาลตำบลเหนือ มีแนวทางการจัดการด้านความเชื่อ เกี่ยวกับดอนปู่ตา วิญญาณบรรพบุรุษซึ่งคอยปกปักรักษาลูกหลาน โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมความเชื่อต่างๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันในท้องถิ่น ประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้าน มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการ เช่น การจัดการเครื่องเซ่นไหว้ การจัดหาพาหนะรับ-ส่งชาวบ้านที่เข้าร่วมพิธี สร้างความตระหนักในคุณค่าความเชื่อแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นผู้สืบทอดความเชื่อในอนาคตผ่านการใช้สื่อแบบบูรณาการ

2. การพัฒนาการจัดการด้านประเพณี

จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย เทศบาลตำบลแวงน่าง เทศบาลตำบลมิตรภาพ เทศบาลตำบลนาดูน มีการจัดการด้านประเพณี โดยการมอบหมายงานให้บุคลากรของเทศบาลตำบลรับผิดชอบงานด้านที่ตนเองถนัดแล้ว ประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดงาน มีการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลและท้องที่ใกล้เคียง ทั้งนี้ทางเทศบาลตำบลพยายามที่จะปลูกฝังการเข้าร่วมประเพณีที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฮีต 12 ให้กับเด็กและเยาวชนเพื่อให้ประเพณีเหล่านี้ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องสืบไป

จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วยเทศบาลตำบลหัวช้าง เทศบาลตำบลมะอึ เทศบาลตำบลชัยวารี มีการจัดการด้านประเพณี 12 เดือนและประเพณีการเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย โดยเริ่มจากการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมระหว่างเทศบาลตำบลกับชาวบ้าน ในการจัดกิจกรรมในงานประเพณี การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนซึ่งมุ่งเน้นที่คุณค่าของประเพณี พร้อมสร้าง

Mahasarakham University

ความตระหนักให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมประเพณีอย่างเห็นคุณค่าความสำคัญมิใช่เป็นเพียงกิจกรรมบันเทิงประกอบประเพณีเท่านั้น

จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วยเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา เทศบาลตำบลหนองแปน เทศบาลตำบลเหนือ มีการจัดการด้านประเพณีโดยเฉพาะประเพณีเดือนสิบสองบางประเพณีที่อาจสูญหายไป เช่น บุญคูนลาน รับขวัญข้าว ซึ่งเป็นประเพณีที่ไม่มีความบันเทิงแอบแฝงทำให้ไม่ได้รับความสนใจที่จะสืบทอดจากเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ ดังนั้นทางเทศบาลตำบลจึงมุ่งเน้นบริหารจัดการที่ทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่น ให้เห็นคุณค่าของประเพณีสำคัญเหล่านี้จากการเข้าไปมีส่วนร่วม การประชาสัมพันธ์การสนับสนุนงบประมาณในการสร้างองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านพร้อมสร้างความเข้าใจอันดีให้แก่เด็กและเยาวชนต่อไป

3. การพัฒนาการจัดการด้านพิธีกรรม

จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย เทศบาลตำบลแวงน่าง เทศบาลตำบลมิตรภาพ เทศบาลตำบลนาดูน มีแนวทางการจัดการด้านพิธีกรรมที่สอดคล้องกับความเชื่อ ประเพณี โดยการบริหารจัดการเชิงรุกแบบบูรณาการในฐานะเจ้าภาพหลักในการประกอบพิธีกรรม ประชาสัมพันธ์งาน ประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้านผู้ประกอบพิธี จัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานในพิธีกรรมต่างๆ ที่สำคัญนายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ต้องเข้าร่วมพิธีกรรมนั้นๆด้วย ในส่วนการสืบทอด สืบสานพิธีกรรมทางเทศบาลตำบลได้มีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นต่อไป

จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย เทศบาลตำบลหัวช้าง เทศบาลตำบลมะอึ เทศบาลตำบลชัยวารี มีการจัดการด้านพิธีกรรมจากการเข้าเป็นมีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรมของชุมชน จัดงบสนับสนุนการดำเนินงาน ประสานงานระหว่างชุมชน ชาวบ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมสนับสนุนการสืบสานพิธีกรรมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนแก่เยาวชนรุ่นใหม่

จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา เทศบาลตำบลหนองแปน เทศบาลตำบลเหนือ มีการจัดการด้านพิธีกรรม โดยการเป็นเจ้าภาพร่วมกับประชาชน พร้อมเข้าร่วมพิธีกรรมอย่างพร้อมเพรียง มีการจัดสรรงบประมาณสมทบทุนช่วยชาวบ้านเพื่อใช้ในการดำเนินการพิธีกรรมต่างๆ ประชาสัมพันธ์งานและอำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้านในการเดินทางไปร่วมพิธี ส่วนการจัดการด้านความตระหนักในคุณค่าของพิธีกรรมแก่เด็กและเยาวชนยังไม่มีการจัดการที่เป็นรูปธรรม

4. การพัฒนาการจัดการด้านโบราณสถาน

จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย เทศบาลตำบลแวงน่าง เทศบาลตำบลมิตรภาพ มีการจัดการด้านโบราณสถานโดยการจัดสรรงบประมาณในการบูรณะศาสนสถานเนื่องจากทั้ง 2 เทศบาลไม่มีโบราณสถานในความรับผิดชอบ ส่วนเทศบาลตำบลนาดูน มีการบริหารจัดการโดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจัดสรรงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมพระบรมธาตุนาดูน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของพระธาตุนาดูน และอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้

Mahasarakham University

จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย เทศบาลตำบลหัวช้าง เทศบาลตำบลชัยวารี มีการจัดการด้านโบราณสถาน โดยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ตามวัดต่างๆ เนื่องจาก ทั้ง 2 เทศบาลตำบลนั้นไม่มีโบราณสถาน ส่วนเทศบาลตำบลมะอึ มีโบราณสถานคือปรางกู่หรือปราสาทหนองกู่ แนวทางบริหารจัดการคือ ประสานงานกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัดในการอนุรักษ์โบราณสถาน จัดสรรงบประมาณบูรณะซ่อมแซม และส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และสร้างความตระหนักให้เยาวชน ผู้เยี่ยมชมเห็นคุณค่าของโบราณสถาน

จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา มีการจัดการด้านโบราณสถานที่เกิดจากความเชื่อเรื่องเมืองล่มใต้บึงขยองใหญ่ โดยการจัดสรรงบประมาณในการตกแต่งบริเวณบริเวณรอบๆบึงน้ำ เพื่อเสริมบรรยากาศอันศักดิ์สิทธิ์ ส่วนเทศบาลตำบลหนองแปน มีโบราณสถานหลายแห่งจึงมีการบริหารจัดการคือ ประสานงานร่วมมือกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมในการอนุรักษ์ บูรณะซ่อมแซมโบราณสถานที่ทรุดโทรม พร้อมจัดทำแผนแม่บทพัฒนาเมืองฟ้าแดดสูงยางร่วมกับจังหวัดกาฬสินธุ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และตัวแทนภาคประชาชน เพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์โบราณสถานอย่างยั่งยืน ส่วนเทศบาลตำบลเหนือ นั้นไม่มีโบราณสถานจึงได้บริหารจัดการโดยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ตามวัดต่างๆ

5. การพัฒนาการจัดการด้านโบราณวัตถุ

จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย เทศบาลตำบลแวงน่าง เทศบาลตำบลมิตรภาพ ซึ่งทั้ง 2 เทศบาลไม่มีโบราณวัตถุ จึงได้บริหารจัดการโดยการจัดสรรงบประมาณในการบูรณะศาสนสถาน ส่วนเทศบาลตำบลนาดูน มีการบริหารจัดการโดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น กรมศิลปากร วัฒนธรรมจังหวัด และจัดสรรงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมพระบรมธาตุนาดูน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของพระธาตุนาดูน และอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของโบราณวัตถุแห่งนครจัมปาศรีในอดีต

จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย เทศบาลตำบลหัวช้าง เทศบาลตำบลมะอึ มีการจัดการด้านโบราณวัตถุ โดยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ตามวัดต่างๆ เนื่องจาก ทั้ง 2 เทศบาลตำบลนั้นไม่มีโบราณวัตถุ ส่วนเทศบาลตำบลมะอึ มีโบราณวัตถุที่มีอยู่ในโบราณสถานคือปรางกู่หรือปราสาทหนองกู่ แนวทางบริหารจัดการคือ ประสานงานกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัดในการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ จัดสรรงบประมาณบูรณะซ่อมแซมเก็บรักษาโบราณวัตถุ และส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และสร้างความตระหนักให้เยาวชน ผู้เยี่ยมชมเห็นคุณค่าของโบราณวัตถุ ซึ่งการบริหารจัดการของทั้ง 3 เทศบาลด้านนี้จะสอดคล้องกับการบริหารจัดการด้านโบราณสถาน

จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา มีการจัดการด้านโบราณวัตถุ คือ หินศักดิ์สิทธิ์แห่งบึงขยอง โดยการจัดสรรงบประมาณในการตกแต่งบริเวณบริเวณรอบๆบึงน้ำ เพื่อเสริมบรรยากาศอันศักดิ์สิทธิ์ พร้อมส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ด้วย ส่วนเทศบาลตำบลหนองแปน มีโบราณวัตถุหลายชิ้น เช่น ใบเสมาทวารวดี พระพิมพ์ดินเผา ซึ่งทางเทศบาลมีการบริหารจัดการคือ ประสานงานร่วมมือกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมในการอนุรักษ์ บูรณะซ่อมแซมโบราณสถานที่ทรุดโทรม สร้าง

Mahasarakham University

อาคารเก็บรักษาโบราณวัตถุในวัดโพธิ์ชัยเสมาราม เพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์โบราณสถานอย่างยั่งยืน ส่วนเทศบาลตำบลเหนือ นั้นไม่มีโบราณสถานจึงได้บริหารจัดการโดยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ตามวัดต่างๆ

6. การพัฒนาการจัดการด้านศิลปหัตถกรรม

จากการสัมภาษณ์ลงพื้นที่ของทั้ง 9 เทศบาลตำบลนั้นพบว่า มีการจัดการด้านศิลปหัตถกรรมโดยการรับจดทะเบียนรับรองให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน และสนับสนุนเงินทุนเริ่มต้นธุรกิจติดตามและให้ความรู้ทางวิชาการและด้านธุรกิจการตลาด และสนับสนุนการสร้างงานศิลปหัตถกรรมใหม่ๆ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชน

7. การพัฒนาการจัดการด้านการละเล่น

การละเล่นของชุมชนในเทศบาลตำบลภาคอีสาน มีรูปแบบการละเล่นที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่จะเป็นการละเล่นพื้นบ้าน เช่น เดินโถกเถก เดินกะลา หลับตาตีปี๊บ ดังนั้นในการบริหารจัดการในด้านนี้เทศบาลตำบลทั้ง 9 เทศบาล จึงมีแนวทางในการจัดการคือ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมซึ่งปกติจะนิยมจัดขึ้นในช่วงการจัดการแข่งขันกีฬาของเทศบาลเอง โดยมีการจัดรายการแข่งขันที่มีการสลับกันระหว่างกีฬา และการละเล่นพื้นบ้าน เน้นความสนุกสนาน สานสามัคคี ทั้งนี้ได้มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการแข่งขัน อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน มีการเสริมขวัญกำลังใจโดยการมอบรางวัล สำหรับผู้ร่วมแข่งขัน

Mahasarakham University

ตาราง 4 สรุปการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลในภาคอีสาน

ประเภทวัฒนธรรม	สภาพปัญหา	วิธีดำเนินการ	พื้นที่ดำเนินการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
ด้านความเชื่อ -มีความเชื่อเกี่ยวกับภูตผีและวิญญาณ ศาลเจ้าต่างๆ ผีปู่ตา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำท้องถิ่น	- เด็กและเยาชนคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจในเรื่องความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมดั้งเดิม - ผู้เข้าร่วมบางคนไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของพิธีกรรมตามความเชื่อประเพณี พิธีกรรมดั้งเดิม - เทศบาลตำบลไม่เคยทำหน้าที่ในการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีกรรมตามความเชื่อต่าง ๆ	1.เป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2.สนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมความรู้ด้านความเชื่อที่ถูกต้องในลักษณะสื่อบูรณาการ 3.มีการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อบูรณาการ 4.เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาของชุมชนอย่างต่อเนื่อง	จังหวัดมหาสารคาม -เทศบาลตำบลแวงน่าง -เทศบาลตำบลมิตรภาพ -เทศบาลตำบลนาดูน จังหวัดร้อยเอ็ด -เทศบาลตำบลหัวช้าง -เทศบาลตำบลมะอึ -เทศบาลตำบลชัยวารี จังหวัดกาฬสินธุ์ -เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา -เทศบาลตำบลหนองแปน -เทศบาลตำบลเหนือ	-การให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมด้านความเชื่อของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 70 โดยการประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรม -มีการสืบทอดความเชื่อดั่งเดิมอย่างต่อเนื่อง

ตาราง 4 (ต่อ)

ประเภทวัฒนธรรม	สภาพปัญหา	วิธีดำเนินการ	พื้นที่ดำเนินการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
ด้านประเพณี -มีการสืบทอดประเพณีอยู่ 2 แบบ คือ แบบที่ 1 เป็นประเพณีเกี่ยวกับการดำรงชีวิต การเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย แบบที่ 2 เป็นประเพณี 12 เดือน เช่น บุญคูนข้าวคูนลาน บุญข้าวจี่ บุญผะเหวด ประเพณีสงกรานต์ บุญบั้งไฟ แห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีวันออกพรรษา ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น	- เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางประเพณี (เลือกเข้าร่วมเฉพาะบางประเพณีเท่านั้น) - ผู้เข้าร่วมบางคนไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของประเพณีแต่ละประเพณี - ทางเทศบาลตำบลไม่ได้ปฏิบัติทำหน้าที่ในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆเท่าที่ควร เช่น ประเพณีบุญคูณลานสู่ขวัญข้าว	1.การมอบหมายงานให้บุคลากรของเทศบาลตำบลรับผิดชอบ 2.จัดสรรงบประมาณในการจัดงาน 3.มีการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลข่าวสารปลูกฝังการเข้าร่วมประเพณี ให้กับเด็กและเยาวชน 4.ประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน มีการ	จังหวัดมหาสารคาม -เทศบาลตำบลแวงน่าง -เทศบาลตำบลมิตรภาพ -เทศบาลตำบลนาดูน จังหวัดร้อยเอ็ด -เทศบาลตำบลหัวช้าง -เทศบาลตำบลมะอึ -เทศบาลตำบลชัยวารี จังหวัดกาฬสินธุ์ -เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา -เทศบาลตำบลหนองแปน -เทศบาลตำบลเหนือ	-การให้ความร่วมมือในการจัดงานประเพณีของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 80 โดยการประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรม -มีการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ตาราง 4 (ต่อ)

ประเภทวัฒนธรรม	สภาพปัญหา	วิธีดำเนินการ	พื้นที่ดำเนินการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
พิธีกรรม -เนื่องจากประชาชนในเขตเทศบาลตำบลทั้ง 9 เทศบาลส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนาจึงมีพิธีกรรมตามแบบชาวพุทธทั่วไป ขึ้นอยู่กับบริบทของพื้นที่ เช่น พิธีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อต่างๆ พิธีบวงสรวงดอนปู่ตา พิธีบวงสรวงพระธาตุนาดูน พิธีบวงสรวงพระพรหม พิธีบวงสรวงศาลเจ้าปู่ พิธีเซ่นไหว้พระธาตุยาคู พระธาตุโนนสาวเอ้ เป็นต้น	- เด็กและเยาชนคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจเข้าร่วมในพิธีกรรมหลักของชุมชนหลักของชุมชน - ผู้เข้าร่วมบางคนไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของพิธีกรรมตามความเชื่อ - เทศบาลตำบลไม่เคยทำหน้าที่ในการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีกรรมตามความเชื่อต่าง ๆ	1.เป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2.สนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมความรู้ด้านความเชื่อที่ถูกต้องในลักษณะสื่อบูรณาการ 3.มีการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อบูรณาการ 4.เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาของชุมชนอย่างต่อเนื่อง	จังหวัดมหาสารคาม -เทศบาลตำบลแวงน่าง -เทศบาลตำบลมิตรภาพ -เทศบาลตำบลนาดูน จังหวัดร้อยเอ็ด -เทศบาลตำบลหัวช้าง -เทศบาลตำบลมะอึ -เทศบาลตำบลชัยวารี จังหวัดกาฬสินธุ์ -เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา -เทศบาลตำบลหนองแปน -เทศบาลตำบลเหนือ	-การให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมพิธีกรรมของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 70 โดยการประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรม -มีการสืบทอดความเชื่อพิธีกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ตาราง 4 (ต่อ)

ประเภทวัฒนธรรม	สภาพปัญหา	วิธีดำเนินการ	พื้นที่ดำเนินการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
โบราณสถาน -ถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่เคารพบูชาของประชาชน เช่น พระบรมธาตุนาดูน ปราสาทหนองกู่ หลวงพ่อใหญ่ขามเปี้ย พระธาตยาคู พระธาตุโนนสาวเอ้ ปรางกู่ยาคู และในบางเทศบาลตำบลมีวัดเป็นศาสนาสถานที่ประชานเคารพนับถือมาแต่บรรพบุรุษ	- ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงคุณค่าในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโบราณสถาน - เทศบาลตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีวิธีจัดการที่จริงจังกับปัญหาการบุกรุกโบราณสถาน เพื่อหาโบราณวัตถุในเชิงการค้า - เทศบาลตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของโบราณสถานแก่ประชาชนโดยทั่วไปเท่าที่ควร	1.การประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2.จัดสรรงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมโบราณสถาน 3.ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ 4.ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ดูแลทรัพย์สินส่วนรวมร่วมกันของชุมชนและนักท่องเที่ยว	จังหวัดมหาสารคาม -เทศบาลตำบลนาดูน จังหวัดร้อยเอ็ด -เทศบาลตำบลมะอึ -เทศบาลตำบลชัยวารี จังหวัดกาฬสินธุ์ -เทศบาลตำบลหนองแปน -เทศบาลตำบลเหนือ	-การให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพย์สินของชุมชนร้อยละ 70 โดยการประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรม -การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ดูแลทรัพย์สินส่วนรวมร่วมกันของชุมชน และนักท่องเที่ยวได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ตาราง 4 (ต่อ)

ประเภทวัฒนธรรม	สภาพปัญหา	วิธีดำเนินการ	พื้นที่ดำเนินการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
โบราณวัตถุ -เป็นวัตถุมงคลที่ประชาชนเคารพบูชา รูปเหมือนหลวงปู่โล่ สมเด็จหลวงปู่องคำ พระพิมพ์ดินเผา ทับหลังหินทรายรูปคนนั่งช้าง กรอบประตูศิลาสลักรูปฤาษี ใบเสมาทวารวดี พระพุทธฟ้าแดดสงยาง รูปเคารพในพุทธศาสนา พระหลวงพ่อใหญ่	- ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงคุณค่าในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโบราณวัตถุ - เทศบาลตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีวิธีการที่จริงจังกับขบวนการโจรกรรมโบราณวัตถุเพื่อการค้า - ทางเทศบาลตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของโบราณวัตถุแก่ประชาชนโดยทั่วไปอยู่ในระดับต่ำ	โบราณวัตถุ 1.การประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2.จัดสรรงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมโบราณสถาน 3.ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ 4.ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ดูแลทรัพย์สินส่วนรวมร่วมกันของชุมชนและนักท่องเที่ยว	จังหวัดมหาสารคาม -เทศบาลตำบลแวงน่าง -เทศบาลตำบลนาดูน จังหวัดร้อยเอ็ด -เทศบาลตำบลมะอึ จังหวัดกาฬสินธุ์ -เทศบาลตำบลหนองแปน -เทศบาลตำบลเหนือ	-การให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพย์สินของชุมชนร้อยละ 70 โดยการประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรม -การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ดูแลทรัพย์สินส่วนรวมร่วมกันของชุมชน และนักท่องเที่ยวได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ตาราง 4 (ต่อ)

ประเภทวัฒนธรรม	สภาพปัญหา	วิธีดำเนินการ	พื้นที่ดำเนินการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
ศิลปหัตถกรรม -การสืบทอดวัฒนธรรมทางศิลปหัตถกรรมนั้น เทศบาลตำบลทั้ง 9 แห่ง มีดังนี้ -กลุ่มอาชีพสานตะกร้าพลาสติก -กลุ่มทอผ้าฝ้าย-ผ้าไหม -กลุ่มทำไม้กวาดมือเสือ -กลุ่มอาชีพจักสาน -กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ -กลุ่มผลิตเฟอร์นิเจอร์ -กลุ่มผลิตกระเช้าเถาวัลย์ -กลุ่มทอเสื่อ -กลุ่มทำหมอนขิด -กลุ่มทำขนม	-การขาดการติดตามประเมินผล หลังจากที่ได้จดทะเบียนผลิตภัณฑ์ตำบลให้กับแต่ละกลุ่มอาชีพและได้สนับสนุนเงินทุนเริ่มต้นแล้ว -การติดตามประเมินผลจะทำให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของแต่ละกลุ่มอาชีพและจะได้ทำการช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องในเวลาที่เหมาะสม ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านนี้เป็นสิ่งที่ทางเทศบาลตำบลต้องดำเนินการแก้ไขต่อไป	1.มีการประสานงานกับชุมชน วิทยากรที่มีความรู้เฉพาะด้านศิลปหัตถกรรมเชิงพานิช 2.จัดสรรงบประมาณส่งเสริมให้ประชาชนสร้างผลิตภัณฑ์ของชุมชน 3.มีระบบติดตามประเมินผลความสำเร็จของกลุ่มอาชีพหรือผู้ผลิตศิลปหัตถกรรมหลังจากที่มีการจดทะเบียนให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ 4.ส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมและมุ่งเป้าหมายการรวมกลุ่มสร้างอาชีพในชุมชน	จังหวัดมหาสารคาม -เทศบาลตำบลแวงน่าง -เทศบาลตำบลมิตรภาพ -เทศบาลตำบลนาดูน จังหวัดร้อยเอ็ด -เทศบาลตำบลหัวช้าง -เทศบาลตำบลมะอึ -เทศบาลตำบลชัยวารี จังหวัดกาฬสินธุ์ -เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา -เทศบาลตำบลหนองแปน -เทศบาลตำบลเหนือ	-การจัดตั้งกลุ่มอาชีพของชุมชน คิดเป็นร้อยละ 60 โดยการประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรม -มีประกอบอาชีพเสริมรายได้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ตาราง 4 (ต่อ)

ประเภทวัฒนธรรม	สภาพปัญหา	วิธีดำเนินการ	พื้นที่ดำเนินการ	ตัวชี้วัดความสำเร็จ
การละเล่น -ม้าก้านกล้วย -เดินโถกเถก -เดินกะลา -วิ่งกระสอบ -หลับตาตีปี๊บ -ชักคะเย่อ -วิ่งสามขา การละเล่นพื้นบ้านส่วนมากจะเล่นและแข่งขันในเทศกาลงานรื่นเริง การแข่งขันกีฬาของเทศบาลตำบลทั้ง 9 เทศบาล	-ปัจจุบันยังไม่ปรากฏว่ามีการละเล่นใด ๆ ที่มีจุดกำเนิดในเขตเทศบาลตำบลอย่างแม้จริง -การละเล่นที่มีอยู่เป็นการละเล่น ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภายนอกชุมชนทั้งสิ้น ส่วนมากจะนำมาดัดแปลงเล่นเป็นกิจกรรมประกอบประเพณีหลัก	การละเล่น 1.เป็นหน่วยงานหลักในการกระตุ้นให้ประชาชนคิดสร้างสรรค์การละเล่นที่เป็นลักษณ์ของตัวเองขึ้นมาโดยเชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของชุมชน 2.สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการละเล่นและกีฬาชุมชน 3.มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมพร้อมอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน 4.ส่งเสริมให้กับประชาชนได้มีโอกาสแสดงการละเล่นที่คิดสร้างสรรค์ขึ้นมาโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญ หรือเปิดโอกาสที่พิเศษให้เป็นการเฉพาะ	จังหวัดมหาสารคาม -เทศบาลตำบลแวงน่าง -เทศบาลตำบลมิตรภาพ -เทศบาลตำบลนาดูน จังหวัดร้อยเอ็ด -เทศบาลตำบลหัวช้าง -เทศบาลตำบลมะอึ -เทศบาลตำบลชัยวารี จังหวัดกาฬสินธุ์ -เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา -เทศบาลตำบลหนองแปน -เทศบาลตำบลเหนือ	-การให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมการละเล่นของชุมชน ร้อยละ 80 โดยการประเมินจากการเข้าร่วมกิจกรรม -มีการจัดกิจกรรมการละเล่นและการแข่งขันกีฬาของชุมชนอย่างต่อเนื่อง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบานตำบล ภาคอีสาน ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อการศึกษาความเป็นมาของการจัดการด้านวัฒนธรรมเทศบาลส่วนตำบลภาคอีสาน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมขงเทศบาลตำบลภาคอีสาน

สรุปผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน ครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลตามความมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ความเป็นมาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน จังหวัดมหาสารคาม

มีการพัฒนาการจัดการด้านความเชื่อ โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

เทศบาลตำบลแวงน่าง เทศบาลตำบลมิตรภาพ เทศบาลตำบลนาดูน มีแนวทางการจัดการด้านความเชื่อ ในส่วนของการบริการจัดการทรัพยากรบุคคล มีแนวทางในการบริหารจัดการคือ ศึกษาพื้นฐานความเชื่อของชาวบ้านในเขตรับผิดชอบว่ามีความเชื่อด้านใดบ้าง จากนั้นก็จัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการในส่วนของพิธีกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อเพื่อให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมตามความเชื่อและจุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม ทั้งนี้ในการเข้าร่วมกิจกรรม พิธีกรรมต่างๆ ทั้ง 3 เทศบาลตำบลได้สอดแทรกความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเชื่อนั้นๆ เพื่อลดความเชื่อผิดๆ และงมงายเกินจริงของชาวบ้าน

มีการพัฒนาการจัดการด้านประเพณี โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

โดยการมอบหมายงานให้บุคลากรของเทศบาลตำบลรับผิดชอบงานด้านที่ตนเองถนัดแล้ว ประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดงาน มีการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชาวบ้านใน

Mahasarakham University

เขตเทศบาลตำบลและท้องที่ใกล้เคียง ทั้งนี้ทางเทศบาลตำบลพยายามที่จะปลูกฝังการเข้าร่วมประเพณีที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเพณีฮีต 12 ให้กับเด็กและเยาวชนเพื่อให้ประเพณีเหล่านี้ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องสืบไป

การพัฒนาการจัดการด้านพิธีกรรม โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

เนื่องจากการพิธีกรรมมีความสอดคล้องกับประเพณี เทศบาลตำบลแวงน่าง เทศบาลตำบลมิตรภาพ เทศบาลตำบลนาดูน จึงได้บริหารจัดการเชิงรุกแบบบูรณาการในฐานะหน่วยงานหลักในการดำเนินการสนับสนุนช่วยเหลือการประกอบพิธีกรรม ประชาสัมพันธ์งานประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้านผู้ประกอบพิธี จัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานในพิธีกรรมต่างๆ ที่สำคัญนายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ต้องเข้าร่วมพิธีกรรมนั้นๆด้วย ในส่วนการสืบทอด สืบสานพิธีกรรมทางเทศบาลตำบลได้มีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นต่อไป

มีการพัฒนาการจัดการด้านโบราณสถาน โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

การจัดการด้านโบราณสถานของทั้ง 3 เทศบาล โดยการจัดสรรงบประมาณในการบูรณะศาสนสถานเนื่องจาก ทั้ง 2 เทศบาลไม่มีโบราณสถานในความรับผิดชอบ ส่วนเทศบาลตำบลนาดูน มีการบริหารจัดการโดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจัดสรรงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมพระบรมธาตุนาดูน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของพระธาตุนาดูนและอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้

มีการพัฒนาการจัดการด้านโบราณวัตถุ โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

โดยเทศบาลตำบลแวงน่าง เทศบาลตำบลมิตรภาพ ซึ่งทั้ง 2 เทศบาลไม่มีโบราณวัตถุ จึงได้บริหารจัดการโดยการจัดสรรงบประมาณในการบูรณะศาสนสถาน ส่วนเทศบาลตำบลนาดูน มีการบริหารจัดการโดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น กรมศิลปากร วัฒนธรรมจังหวัด และจัดสรรงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมพระบรมธาตุนาดูน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของพระธาตุนาดูน และอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของโบราณวัตถุแห่งนครจัมปาศรีในอดีต

มีการพัฒนาการจัดการด้านศิลปหัตถกรรม โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

จากการสัมภาษณ์ลงพื้นที่ของทั้ง 3 เทศบาลตำบลนั้นพบว่า มีการจัดการด้านศิลปหัตถกรรมโดยการรับจดทะเบียนรับรองให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน และสนับสนุนเงินทุนเริ่มต้นธุรกิจติดตามและให้ความรู้ทางวิชาการและด้านธุรกิจการตลาด และสนับสนุนการสร้างงานศิลปหัตถกรรมใหม่ๆ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชน

มีการพัฒนาการจัดการด้านการละเล่น โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

การละเล่นของชุมชนในเทศบาลตำบลภาคอีสาน มีรูปแบบการละเล่นที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่จะเป็นการละเล่นพื้นบ้าน เช่น เดินโถกเถก เดินกะลา ปิดตาตีปี๊บ ดังนั้นในการบริหารจัดการในด้านนี้เทศบาลตำบลทั้ง 9 เทศบาล จึงมีแนวทางในการจัดการคือ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมซึ่งปกติจะนิยมจัดขึ้นในช่วงการจัดการแข่งขันกีฬาของเทศบาลเอง โดยมีการจัดรายการแข่งขันที่มีการสลับกันระหว่างกีฬา และการละเล่นพื้นบ้าน เน้นความสนุกสนาน สานสามัคคี ทั้งนี้ได้มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการแข่งขัน อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน มีการเสริมขวัญกำลังใจโดยการมอบรางวัล สำหรับผู้ร่วมแข่งขัน

Mahasarakham University

จังหวัดร้อยเอ็ด

มีการพัฒนาการจัดการด้านความเชื่อ โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M ประกอบด้วยเทศบาลตำบลหัวช้าง เทศบาลตำบลมะอึ เทศบาลตำบลชัยวารี มีแนวทางการจัดการด้านความเชื่อเกี่ยวกับ ศาสนา ภูติ ผี วิญญาณบรรพบุรุษ โดยการบริหารจัดการจากพื้นฐานการเข้าใจที่ถูกต้องของชาวบ้าน มีการสนับสนุนงบประมาณในส่วนพิธีกรรมความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติจนกลายเป็นวัฒนธรรมในท้องถิ่น พร้อมทั้งเข้าไปช่วยเหลือในการเสริมสร้างให้ความรู้แก่ชาวบ้านเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีที่มีต่อความเชื่อนั้น จนก็เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

มีการพัฒนาการจัดการด้านประเพณี โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

โดยเทศบาลตำบลหัวช้าง เทศบาลตำบลมะอึ เทศบาลตำบลชัยวารี มีการจัดการด้านประเพณี 12 เดือนและประเพณีการเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย เริ่มจากการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมระหว่างเทศบาลตำบลกับชาวบ้าน ในการจัดกิจกรรมในงานประเพณี การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนซึ่งมุ่งเน้นที่คุณค่าของประเพณี พร้อมสร้างความตระหนักให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมประเพณีอย่างเห็นคุณค่าความสำคัญมิใช่เป็นเพียงกิจกรรมบันเทิงประกอบประเพณีเท่านั้น

มีการพัฒนาการจัดการด้านพิธีกรรม โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

โดย เทศบาลตำบลหัวช้าง เทศบาลตำบลมะอึ เทศบาลตำบลชัยวารี มีการจัดการด้านพิธีกรรมจากการเข้าเป็นมีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรมของชุมชน จัดงบสนับสนุนการดำเนินงาน ประสานงานระหว่างชุมชน ชาวบ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมสนับสนุนการสืบสานพิธีกรรมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนแก่เยาวชนรุ่นใหม่

มีการพัฒนาการจัดการด้านโบราณสถาน โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

ประกอบด้วย เทศบาลตำบลหัวช้าง เทศบาลตำบลชัยวารี มีการจัดการด้านโบราณสถาน โดยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ตามวัดต่างๆ เนื่องจาก ทั้ง 2 เทศบาลตำบลนั้นไม่มีโบราณสถาน ส่วนเทศบาลตำบลมะอึ มีโบราณสถานคือปรางกู่หรือปราสาทหนองกู่ แนวทางบริหารจัดการคือ ประสานงานกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัดในการอนุรักษ์โบราณสถาน จัดสรรงบประมาณบูรณะซ่อมแซม และส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและสร้างความตระหนักให้เยาวชน ผู้เยี่ยมชมเห็นคุณค่าของโบราณสถาน

มีการพัฒนาการจัดการด้านโบราณวัตถุ โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

เริ่มจาก เทศบาลตำบลหัวช้าง เทศบาลตำบลมะอึ มีการจัดการด้านโบราณวัตถุ โดยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ตามวัดต่างๆ เนื่องจาก ทั้ง 2 เทศบาลตำบลนั้นไม่มีโบราณวัตถุ ส่วนเทศบาลตำบลมะอึ มีโบราณวัตถุที่มีอยู่ในโบราณสถานคือปรางกู่หรือปราสาทหนองกู่ แนวทางบริหารจัดการคือ ประสานงานกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัดในการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ จัดสรรงบประมาณบูรณะซ่อมแซมเก็บรักษาโบราณวัตถุ และส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และสร้างความตระหนักให้เยาวชน ผู้เยี่ยมชมเห็นคุณค่าของโบราณวัตถุ ซึ่งการบริหารจัดการของทั้ง 3 เทศบาลด้านนี้จะสอดคล้องกับการบริหารจัดการด้านโบราณสถาน

การพัฒนาการจัดการด้านศิลปหัตถกรรมโดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

จากการสัมภาษณ์ลงพื้นที่ของทั้ง 3 เทศบาลตำบลนั้นพบว่า มีการจัดการด้านศิลปหัตถกรรมโดยการรับจดทะเบียนรับรองให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน และสนับสนุนเงินทุนเริ่มต้น

Mahasarakham University

ธุรกิจ ติดตามและให้ความรู้ทางวิชาการและด้านธุรกิจการตลาด และสนับสนุนการสร้างงานศิลปหัตถกรรมใหม่ๆ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชน

มีการพัฒนาการจัดการด้านการละเล่น โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

การละเล่นของชุมชนในเทศบาลตำบลภาคอีสาน มีรูปแบบการละเล่นที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่จะเป็นการละเล่นพื้นบ้าน เช่น เดินโถกเถก เดินกะลา ปิดตาตีปี๊บ ดังนั้นในการบริหารจัดการในด้านนี้เทศบาลตำบลทั้ง 9 เทศบาล จึงมีแนวทางในการจัดการคือ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมซึ่งปกติจะนิยมจัดขึ้นในช่วงการจัดการแข่งขันกีฬาของเทศบาลเอง โดยมีการจัดรายการแข่งขันที่มีการสลับกันระหว่างกีฬา และการละเล่นพื้นบ้าน เน้นความสนุกสนาน สานสามัคคี ทั้งนี้ได้มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการแข่งขัน อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน มีการเสริมขวัญกำลังใจโดยการมอบรางวัล สำหรับผู้ร่วมแข่งขัน

จังหวัดกาฬสินธุ์

มีการพัฒนาการจัดการด้านความเชื่อ โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

ประกอบด้วยเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา เทศบาลตำบลหนองแปน เทศบาลตำบลเหนือ มีแนวทางการจัดการด้านความเชื่อ เกี่ยวกับดอนปู่ตา วิญญาณบรรพบุรุษซึ่งคอยปกปักรักษาลูกหลาน โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมความเชื่อต่างๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันในท้องถิ่น ประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้าน มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการเช่น การจัดการเครื่องเซ่นไหว้ การจัดหาพาหนะรับ-ส่งชาวบ้านที่เข้าร่วมพิธี สร้างความตระหนักในคุณค่าความเชื่อแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นผู้สืบทอดความเชื่อในอนาคตผ่านการใช้สื่อแบบบูรณาการ

การพัฒนาการจัดการด้านประเพณี โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา เทศบาลตำบลหนองแปน เทศบาลตำบลเหนือ มีการจัดการด้านประเพณีโดยเฉพาะประเพณีเดือนสิบสองบางประเพณีที่อาจสูญหายไป เช่น บุญคูนลาน รับขวัญข้าว ซึ่งเป็นประเพณีที่ไม่มีความบันเทิงแอบแฝงทำให้ไม่ได้รับความสนใจที่จะสืบทอดจากเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ ดังนั้นทางเทศบาลตำบลจึงมุ่งเน้นบริหารจัดการที่ทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นให้เห็นคุณค่าของประเพณีสำคัญเหล่านี้จากการเข้าไปมีส่วนร่วม การประชาสัมพันธ์การสนับสนุนงบประมาณในการสร้างองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านพร้อมสร้างความเข้าใจอันดีให้แก่เด็กและเยาวชนต่อไป

การพัฒนาการจัดการด้านพิธีกรรม โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

ประกอบด้วย เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา เทศบาลตำบลหนองแปน เทศบาลตำบลเหนือ มีการจัดการด้านพิธีกรรม โดยการเป็นเจ้าภาพร่วมกับประชาชนพร้อมเข้าร่วมพิธีกรรมอย่างพร้อมเพรียง มีการจัดสรรงบประมาณสมทบทุนช่วยชาวบ้านเพื่อใช้ในการดำเนินการพิธีกรรมต่างๆ ประชาสัมพันธ์งานและอำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้านในการเดินทางไปร่วมพิธี ส่วนการจัดการด้านความตระหนักในคุณค่าของพิธีกรรมแก่เด็กและเยาวชนยังไม่มีการจัดการที่เป็นรูปธรรม

มีการพัฒนาการจัดการด้านโบราณสถานโดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

เริ่มจากเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา มีการจัดการด้านโบราณสถานที่เกิดจากความเชื่อเรื่องเมืองล่มใต้บึงขยองใหญ่ โดยการจัดสรรงบประมาณในการตกแต่งบริเวณบริเวณรอบๆบึงน้ำ เพื่อเสริมบรรยากาศอันศักดิ์สิทธิ์ ส่วนเทศบาลตำบลหนองแปน มีโบราณสถานหลายแห่งจึงมีการบริหารจัดการคือ ประสานงานร่วมมือกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

Mahasarakham University

กับศิลปวัฒนธรรมในการอนุรักษ์ บูรณะซ่อมแซมโบราณสถานที่ทรุดโทรม พร้อมจัดทำแผนแม่บทพัฒนาเมืองฟ้าแดดสูงยางร่วมกับจังหวัดกาฬสินธุ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และตัวแทนภาคประชาชน เพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์โบราณสถานอย่างยั่งยืน ส่วนเทศบาลตำบลเหนือ นั้นไม่มีโบราณสถานจึงได้บริหารจัดการโดยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ตามวัดต่างๆ

พัฒนาการจัดการด้านโบราณวัตถุ โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา มีการจัดการด้านโบราณวัตถุ คือ หินศักดิ์สิทธิ์แห่งบึงขยอง โดยการจัดสรรงบประมาณในการตกแต่งบริเวณบริเวณรอบๆบึงน้ำ เพื่อเสริมบรรยากาศอันศักดิ์สิทธิ์ พร้อมส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ด้วย ส่วนเทศบาลตำบลหนองแปน มีโบราณวัตถุหลายชิ้น เช่น ใบเสมาทวารวดี พระพิมพ์ดินเผา ซึ่งทางเทศบาลมีการบริหารจัดการ คือ ประสานงานร่วมมือกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมในการอนุรักษ์ บูรณะซ่อมแซมโบราณสถานที่ทรุดโทรม สร้างอาคารเก็บรักษาโบราณวัตถุในวัดโพธิ์ชัยเสมาราม เพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์โบราณสถานอย่างยั่งยืน ส่วนเทศบาลตำบลเหนือ นั้นไม่มีโบราณสถานจึงได้บริหารจัดการโดยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ตามวัดต่างๆ

การพัฒนาการจัดการด้านศิลปหัตถกรรมโดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

จากการสัมภาษณ์ลงพื้นที่ของทั้ง 3 เทศบาลตำบลนั้นพบว่า มีการจัดการด้านศิลปหัตถกรรมโดยการรับจดทะเบียนรับรองให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน และสนับสนุนเงินทุนเริ่มต้นธุรกิจติดตามและให้ความรู้ทางวิชาการและด้านธุรกิจการตลาด และสนับสนุนการสร้างงานศิลปหัตถกรรมใหม่ๆ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชน

การพัฒนาการจัดการด้านการละเล่น โดยการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M

การละเล่นของชุมชนในเทศบาลตำบลภาคอีสาน มีรูปแบบการละเล่นที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่จะเป็นการละเล่นพื้นบ้าน เช่น เดินโถกเถก เดินกะลา ปิดตาตีปี๊บ ดังนั้นในการบริหารจัดการในด้านนี้เทศบาลตำบลทั้ง 9 เทศบาล จึงมีแนวทางในการจัดการคือ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมซึ่งปกติจะนิยมจัดขึ้นในช่วงการจัดการแข่งขันกีฬาของเทศบาลเอง โดยมีการจัดรายการแข่งขันที่มีการสลับกันระหว่างกีฬา และการละเล่นพื้นบ้าน เน้นความสนุกสนาน สานสามัคคี ทั้งนี้ได้มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการแข่งขัน อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน มีการเสริมขวัญกำลังใจโดยการมอบรางวัล สำหรับผู้ร่วมแข่งขัน

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน

สรุปสภาพปัจจุบันด้านการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลจังหวัดมหาสารคาม

ด้านความเชื่อ มีการจัดการด้านความเชื่อและศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ศาลเจ้าตามความเชื่อของบรรพบุรุษ ศาสนา โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม สนับสนุนงบประมาณบางส่วน

Mahasarakham University

ด้านประเพณี มีการประชาสัมพันธ์ประสานร่วมกับชุมชน สนับสนุนงบประมาณ พร้อมอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม

ด้านพิธีกรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความเชื่อจึงมีการจัดการโดยการเข้าไปมีส่วนร่วม การประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้

ด้านโบราณสถาน มีการประสานงานกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัดในการบูรณะซ่อมแซม พร้อมสนับสนุนงบประมาณ ส่งเสริมประชาสัมพันธ์เรื่องการท่องเที่ยว

ด้านโบราณวัตถุ มีการประสานงานกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัดในการบูรณะซ่อมแซม พร้อมสนับสนุนงบประมาณ ส่งเสริมประชาสัมพันธ์

ด้านศิลปหัตถกรรม มีการประชาสัมพันธ์สนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมงานศิลปหัตถกรรมชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

ด้านการละเล่น มีการประสานงานกับชุมชนในการจัดกิจกรรมกีฬาพื้นบ้านและการละเล่นต่างๆ ประชาสัมพันธ์ อำนวยความสะดวกในการสถานที่ สนับสนุนงบประมาณ ในการดำเนินกิจกรรมและการเข้ามีส่วนร่วมกับกิจกรรม

จังหวัดร้อยเอ็ด

ด้านความเชื่อ มีการจัดการส่งเสริมสนับสนุนโดยการให้คนรุ่นหลังสืบสานความเชื่ออย่างต่อเนื่องและป้องกันความเชื่อใหม่ๆจากโลกออนไลน์

ด้านประเพณี มีการจัดการโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน จัดสรรงบประมาณในการจัดกิจกรรม สถานที่ พร้อมอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน

ด้านพิธีกรรม มีการจัดการส่งเสริมสนับสนุนโดยการให้คนรุ่นหลังสืบสานความเชื่ออย่างต่อเนื่องและสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องพิธีกรรมดั่งเดิม

ด้านโบราณสถาน มีการร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในสนับสนุนงบประมาณในการอนุรักษ์ ซ่อมแซม โบราณสถาน ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ส่งเสริมการท่องเที่ยว

ด้านโบราณวัตถุ มีการสนับสนุนงบประมาณในการอนุรักษ์ ซ่อมแซม โบราณวัตถุของชุมชน สร้างความตระหนักในการหวงแหนทรัพย์สินของส่วนรวม

ด้านศิลปหัตถกรรม มีการส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณให้แต่ละชุมชนเพื่อเป็นเงินทุนเริ่มต้นธุรกิจสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ มีการจดทะเบียนรองรับสินค้า

ด้านการละเล่น มีการส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมกีฬาต้านยาเสพติด กีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับชุมชนเป็นประจำทุกปี

จังหวัดกาฬสินธุ์

ด้านความเชื่อ มีจัดการโดยการสร้างความตระหนักในคุณค่าของความเชื่อในชุมชนให้แก่เด็กและเยาวชน

ด้านประเพณี มีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นสืบทอดวัฒนธรรม

ด้านพิธีกรรม มีจัดการเช่นเดียวกันกับความเชื่อโดยการสร้างความตระหนักในคุณค่าของความเชื่อในชุมชนให้แก่เด็กและเยาวชน

Mahasarakham University

ด้านโบราณสถาน มีการร่วมมือกับชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในสนับสนุนงบประมาณในการอนุรักษ์ ซ่อมแซมประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และสร้างความตระหนักในการหวงแหนทรัพย์สินของส่วนรวม

ด้านโบราณวัตถุ มีการร่วมมือกับชุมชน ในการอนุรักษ์ ซ่อมแซมประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และสร้างความตระหนักในการหวงแหนทรัพย์สินของส่วนรวม

ด้านศิลปหัตถกรรม มีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนทุนเริ่มธุรกิจ มีการจดทะเบียนรองรับสินค้า

ด้านการละเล่น มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการกีฬาสากลและกีฬาพื้นบ้านของชุมชน เพื่อส่งเสริมสุขภาพและต่อต้านยาเสพติด

พบว่า เทศบาลตำบลในภาคอีสานมีการจัดการด้านวัฒนธรรมโดยการมีส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมของแต่ละหมู่บ้านเป็นเจ้าภาพจัดงานและออกค่าใช่จ่ายทุกกิจกรรมเช่น ค่าอาหาร - เครื่องดื่ม ค่าภัตตาหารสำหรับพระสงฆ์ ค่าจตุปัจจัยสำหรับพระสงฆ์ ค่าเครื่องบวงสรวงพร้อมทั้งจัดหาพาหนะบริการรับ – ส่งผู้เข้าร่วมกิจกรรม อีกทั้งประชาสัมพันธ์งานที่เทศบาลจัดขึ้นผ่านระบบเสียงตามสายและหัวหน้าชุมชน นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลเข้าร่วมในกิจกรรมทุกครั้ง มีการจัดระดมอาสาสมัคร ป้องกันภัยพลเรือนทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในงาน ระดมพนักงานด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมทำงานร่วมกันกับชาวบ้านในการเก็บกวาด ทำความสะอาดบริเวณสถานที่จัดงานทั้งก่อนและหลังจัดกิจกรรม เป็นเจ้าภาพในการจัดซื้อจัดหารางวัดสำหรับกิจกรรมที่มีการแข่งขัน ในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมทุกครั้ง ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานส่วนมากจะเป็นการทะเลาะวิวาทกันสาเหตุมาจารกการดื่มเหล้า เยาวชนไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม เช่น ในงานบุญผะเหวดจะไม่เข้าร่วมฟังเทศน์มหาชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ปัญหาที่เกิดจากกลุ่มศิลปหัตถกรรมที่ต้องการให้เทศบาลตำบลจัดหาตลาดรองรับในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้อย่างต่อเนื่อง

สรุปปัญหาด้านการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน

ด้านความเชื่อ เด็กและเยาชนคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจในเรื่องความเชื่อประเพณี พิธีกรรมดั้งเดิม ผู้เข้าร่วมบางคนไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของพิธีกรรมตามความเชื่อประเพณีพิธีกรรมดั้งเดิม เทศบาลตำบลบางแห่งไม่เคยทำหน้าที่ในการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีกรรมตามความเชื่อต่าง ๆ

ด้านประเพณี เด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมทางประเพณี (เลือกเข้าร่วมเฉพาะบางประเพณีเท่านั้น) ผู้เข้าร่วมบางคนไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของประเพณีแต่ละประเพณี ทางเทศบาลตำบลไม่ได้ปฏิบัติทำหน้าที่ในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆเท่าที่ควร เช่น ประเพณีบุญคูณลานสู่ขวัญข้าว

ด้านพิธีกรรม เด็กและเยาชนคนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจเข้าร่วมในพิธีกรรมหลักของชุมชนหลักของชุมชน ผู้เข้าร่วมบางคนไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของพิธีกรรมตามความเชื่อ เทศบาลตำบลบางแห่ง ไม่เคยทำหน้าที่ในการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีกรรมตามความเชื่อต่าง ๆ

ด้านโบราณสถาน ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงคุณค่าในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโบราณสถาน เทศบาลตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีวิธีจัดการที่จริงจังกับปัญหาการบุกรุกโบราณสถาน เพื่อหาโบราณวัตถุในเชิงการค้า เทศบาลตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

Mahasarakham University

ยังไม่มีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของโบราณสถานแก่ประชาชนโดยทั่วไปเท่าที่ควร

ด้านโบราณวัตถุ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงคุณค่าในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของโบราณวัตถุ เทศบาลตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีวิธีการที่จริงจังกับขบวนการโจรกรรมโบราณวัตถุเพื่อการค้า ทางเทศบาลตำบลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทหน้าที่ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของโบราณวัตถุแก่ประชาชนโดยทั่วไปอยู่ในระดับต่ำ

ด้านศิลปหัตถกรรม การขาดการติดตามประเมินผล หลังจากที่ได้จดทะเบียนผลิตภัณฑ์ตำบลให้กับแต่ละกลุ่มอาชีพและได้สนับสนุนเงินทุนเริ่มต้นแล้ว การติดตามประเมินผลจะทำให้ทราบความต้องการที่แท้จริงของแต่ละกลุ่มอาชีพ และจะได้ทำการช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องในเวลาที่เหมาะสม ปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านนี้เป็นสิ่งที่ทางเทศบาลตำบลต้องดำเนินการแก้ไขต่อไป

ด้านการละเล่น ปัจจุบันยังไม่ปรากฏว่ามีการละเล่นใด ๆ ที่มีจุดกำเนิดในเขตเทศบาลตำบลอย่างแม้จริง การละเล่นที่มีอยู่เป็นการละเล่น ซึ่งได้รับอิทธิพลจากภายนอกชุมชนทั้งสิ้น ส่วนมากจะนำมาดัดแปลงเล่นเป็นกิจกรรมประกอบประเพณีหลัก

ตอนที่ 3 การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน พบว่า

การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมในภาพรวมของเทศบาลตำบลในภาคอีสาน ควรมีแนวทางดังนี้ เทศบาลตำบลแต่ละแห่ง ควรมาการเก็บรวบรวมข้อมูล และแสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ในลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือพิพิธภัณฑ์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น เทศบาลตำบลแต่ละแห่ง ควรมีการส่งเสริมความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เน้นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการวิจัยและเผยแพร่ผลการวิจัยและข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น เทศบาลตำบลแต่ละแห่ง มีฝ่ายการศึกษาศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมชัดเจนอยู่แล้ว ควรสนับสนุนฝ่ายดังกล่าวให้ทำงานในเชิงรุกมากขึ้นเป็นต้นว่า มีการวางแผนการส่งเสริมสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรม มีการจัดสรรงบประเมินสำหรับโครงการด้านวัฒนธรรมมีการนำแผนการส่งเสริมด้านวัฒนธรรมในปฏิบัติ มีการควบคุมติดตามการปฏิบัติตามแผน มีการประเมินผลโครงการด้านวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบเทศบาลตำบลแต่ละแห่งควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคคลกรที่เกี่ยวข้องเข้ารับการอบรมด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมกับหน่วยงานด้านวัฒนธรรมที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ เทศบาลตำบลแต่และแห่งควรสนับสนุนให้ภาคประชาชนตั้งชมรมด้านวัฒนธรรมขึ้นมาภายในชุมชน เปิดโอกาสให้แต่ละชมรมมีเวทีแสดงออกมีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นอนุรักษ์ พัฒนา และสืบสานในวัฒนธรรมท้องถิ่นดำรงอยู่อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยจึงขอสรุปการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมดังนี้

1. การพัฒนาการจัดการด้านความเชื่อ

จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วยเทศบาลตำบลแวงน่าง เทศบาลตำบลมิตรภาพ เทศบาลตำบลนาดูน มีแนวทางการจัดการด้านความเชื่อ ในส่วนของการบริการจัดการทรัพยากรบุคคล มีแนวทางในการบริหารจัดการคือ ศึกษาพื้นฐานความเชื่อของชาวบ้านในเขตรับผิดชอบว่ามีความเชื่อด้านใดบ้าง จากนั้นก็จัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการในส่วนของพิธีกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อเพื่อให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมตามความเชื่อและจุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม ทั้งนี้ในการเข้าร่วมกิจกรรม พิธีกรรมต่างๆ ทั้ง 3 เทศบาล

Mahasarakham University

ตำบลได้สอดแทรกความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเชื่อนั้นๆ เพื่อลดความเชื่อผิดๆ และงมงายเกินจริงของชาวบ้าน

จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย เทศบาลตำบลหัวช้าง เทศบาลตำบลมะอึ เทศบาลตำบลชัยวารี มีแนวทางการจัดการด้านความเชื่อเกี่ยวกับ ศาสนา ภูติ ผี วิญญาณบรรพบุรุษ โดยการบริหารจัดการจากพื้นฐานการเข้าใจที่ถูกต้องของชาวบ้าน มีการสนับสนุนงบประมาณในส่วนพิธีกรรมความเชื่อที่ยึดถือปฏิบัติจนกลายเป็นวัฒนธรรมในท้องถิ่น พร้อมทั้งเข้าไปช่วยเหลือในการเสริมสร้างให้ความรู้แก่ชาวบ้านเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีที่มีต่อความเชื่อนั้น จนก็เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา เทศบาลตำบลหนองแปน เทศบาลตำบลเหนือ มีแนวทางการจัดการด้านความเชื่อ เกี่ยวกับดอนปู่ตา วิญญาณบรรพบุรุษซึ่งคอยปกปักรักษาลูกหลาน โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมความเชื่อต่างๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันในท้องถิ่น ประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้าน มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการเช่น การจัดการเครื่องเซ่นไหว้ การจัดหาพาหนะรับ-ส่งชาวบ้านที่เข้าร่วมพิธี สร้างความตระหนักในคุณค่าความเชื่อแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นผู้สืบทอดความเชื่อในอนาคตผ่านการใช้สื่อแบบบูรณาการ

2. การพัฒนาการจัดการด้านประเพณี

จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย เทศบาลตำบลแวงน่าง เทศบาลตำบลมิตรภาพ เทศบาลตำบลนาดูน มีการจัดการด้านประเพณี โดยการมอบหมายงานให้บุคลากรของเทศบาลตำบลรับผิดชอบงานด้านที่ตนเองถนัดแล้ว ประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดงาน มีการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลและท้องที่ใกล้เคียง ทั้งนี้ทางเทศบาลตำบลพยายามที่จะปลูกฝังการเข้าร่วมประเพณีที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฮีต 12 ให้กับเด็กและเยาวชนเพื่อให้ประเพณีเหล่านี้ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องสืบไป

จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วยเทศบาลตำบลหัวช้าง เทศบาลตำบลมะอึ เทศบาลตำบลชัยวารี มีการจัดการด้านประเพณี 12 เดือนและประเพณีการเกิด การบวช การแต่งงาน การตาย โดยเริ่มจากการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมระหว่างเทศบาลตำบลกับชาวบ้าน ในการจัดกิจกรรมในงานประเพณี การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนซึ่งมุ่งเน้นที่คุณค่าของประเพณี พร้อมสร้างความตระหนักให้เด็กและเยาวชนเข้าร่วมประเพณีอย่างเห็นคุณค่าความสำคัญมิใช่เป็นเพียงกิจกรรมบันเทิงประกอบประเพณีเท่านั้น

จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วยเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา เทศบาลตำบลหนองแปน เทศบาลตำบลเหนือ มีการจัดการด้านประเพณีโดยเฉพาะประเพณีเดือนสิบสองบางประเพณีที่อาจสูญหายไป เช่น บุญคูนลาน รับขวัญข้าว ซึ่งเป็นประเพณีที่ไม่มีความบันเทิงแอบแฝงทำให้ไม่ได้รับความสนใจที่จะสืบทอดจากเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ ดังนั้นทางเทศบาลตำบลจึงมุ่งเน้นบริหารจัดการที่ทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่น ให้เห็นคุณค่าของประเพณีสำคัญเหล่านี้จากการเข้าไปมีส่วนร่วม การประชาสัมพันธ์การสนับสนุนงบประมาณในการสร้างองค์ความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านพร้อมสร้างความเข้าใจอันดีให้แก่เด็กและเยาวชนต่อไป

Mahasarakham University

3. การพัฒนาการจัดการด้านพิธีกรรม

จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย เทศบาลตำบลแวงน่าง เทศบาลตำบลมิตรภาพ เทศบาลตำบลนาดูน มีแนวทางการจัดการด้านพิธีกรรมที่สอดคล้องกับความเชื่อ ประเพณี โดยการบริหารจัดการเชิงรุกแบบบูรณาการในฐานะเจ้าภาพหลักในการประกอบพิธีกรรม ประชาสัมพันธ์งาน ประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้านผู้ประกอบพิธี จัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานในพิธีกรรมต่างๆ ที่สำคัญนายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ต้องเข้าร่วมพิธีกรรมนั้นๆด้วย ในส่วนการสืบทอด สืบสานพิธีกรรมทางเทศบาลตำบลได้มีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นต่อไป

จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย เทศบาลตำบลหัวช้าง เทศบาลตำบลมะอึ เทศบาลตำบลชัยวารี มีการจัดการด้านพิธีกรรมจากการเข้าเป็นมีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรมของชุมชน จัดงบสนับสนุนการดำเนินงาน ประสานงานระหว่างชุมชน ชาวบ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมสนับสนุนการสืบสานพิธีกรรมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนแก่เยาวชนรุ่นใหม่

จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา เทศบาลตำบลหนองแปน เทศบาลตำบลเหนือ มีการจัดการด้านพิธีกรรม โดยการเป็นเจ้าภาพร่วมกับประชาชน พร้อมเข้าร่วมพิธีกรรมอย่างพร้อมเพรียง มีการจัดสรรงบประมาณสมทบทุนช่วยชาวบ้านเพื่อใช้ในการดำเนินการพิธีกรรมต่างๆ ประชาสัมพันธ์งานและอำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้านในการเดินทางไปร่วมพิธี ส่วนการจัดการด้านความตระหนักในคุณค่าของพิธีกรรมแก่เด็กและเยาวชนยังไม่มีการจัดการที่เป็นรูปธรรม

4. การพัฒนาการจัดการด้านโบราณสถาน

จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย เทศบาลตำบลแวงน่าง เทศบาลตำบลมิตรภาพ มีการจัดการด้านโบราณสถานโดยการจัดสรรงบประมาณในการบูรณะศาสนสถานเนื่องจากทั้ง 2 เทศบาลไม่มีโบราณสถานในความรับผิดชอบ ส่วนเทศบาลตำบลนาดูน มีการบริหารจัดการโดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจัดสรรงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมพระบรมธาตุนาดูน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของพระธาตุนาดูน และอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้

จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย เทศบาลตำบลหัวช้าง เทศบาลตำบลชัยวารี มีการจัดการด้านโบราณสถาน โดยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ตามวัดต่างๆ เนื่องจาก ทั้ง 2 เทศบาลตำบลนั้นไม่มีโบราณสถาน ส่วนเทศบาลตำบลมะอึ มีโบราณสถานคือปรางกู่หรือปราสาทหนองกู่ แนวทางบริหารจัดการคือ ประสานงานกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัดในการอนุรักษ์โบราณสถาน จัดสรรงบประมาณบูรณะซ่อมแซม และส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และสร้างความตระหนักให้เยาวชน ผู้เยี่ยมชมเห็นคุณค่าของโบราณสถาน

จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา มีการจัดการด้านโบราณสถานที่เกิดจากความเชื่อเรื่องเมืองล่มใต้บึงขยองใหญ่ โดยการจัดสรรงบประมาณในการตกแต่งบริเวณบริเวณรอบๆบึงน้ำ เพื่อเสริมบรรยากาศอันศักดิ์สิทธิ์ ส่วนเทศบาลตำบลหนองแปน มีโบราณสถานหลายแห่งจึงมีการบริหารจัดการคือ ประสานงานร่วมมือกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมในการอนุรักษ์ บูรณะซ่อมแซมโบราณสถานที่ทรุด

Mahasarakham University

โทรม พร้อมจัดทำแผนแม่บทพัฒนาเมืองฟ้าแดดสูงยางร่วมกับจังหวัดกาฬสินธุ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และตัวแทนภาคประชาชน เพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์โบราณสถานอย่างยั่งยืน ส่วนเทศบาลตำบลเหนือ นั้นไม่มีโบราณสถานจึงได้บริหารจัดการโดยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ตามวัดต่างๆ

5. การพัฒนาการจัดการด้านโบราณวัตถุ

จังหวัดมหาสารคาม ประกอบด้วย เทศบาลตำบลแวงน่าง เทศบาลตำบลมิตรภาพ ซึ่งทั้ง 2 เทศบาลไม่มีโบราณวัตถุ จึงได้บริหารจัดการโดยการจัดสรรงบประมาณในการบูรณะศาสนสถาน ส่วนเทศบาลตำบลนาดูน มีการบริหารจัดการโดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น กรมศิลปากร วัฒนธรรมจังหวัด และจัดสรรงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมพระบรมธาตุนาดูน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของพระธาตุนาดูน และอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของโบราณวัตถุแห่งนครจัมปาศรีในอดีต

จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย เทศบาลตำบลหัวช้าง เทศบาลตำบลมะอึ มีการจัดการด้านโบราณวัตถุ โดยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ตามวัดต่างๆ เนื่องจาก ทั้ง 2 เทศบาลตำบลนั้นไม่มีโบราณวัตถุ ส่วนเทศบาลตำบลมะอึ มีโบราณวัตถุที่มีอยู่ในโบราณสถานคือปรางกู่หรือปราสาทหนองกู่ แนวทางบริหารจัดการคือ ประสานงานกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัดในการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุ จัดสรรงบประมาณบูรณะซ่อมแซมเก็บรักษาโบราณวัตถุ และส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และสร้างความตระหนักให้เยาวชน ผู้เยี่ยมชมเห็นคุณค่าของโบราณวัตถุ ซึ่งการบริหารจัดการของทั้ง 3 เทศบาลด้านนี้จะสอดคล้องกับการบริหารจัดการด้านโบราณสถาน

จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย เทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา มีการจัดการด้านโบราณวัตถุ คือ หินศักดิ์สิทธิ์แห่งบึงขยอง โดยการจัดสรรงบประมาณในการตกแต่งบริเวณบริเวณรอบๆ บึงน้ำ เพื่อเสริมบรรยากาศอันศักดิ์สิทธิ์ พร้อมส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ด้วย ส่วนเทศบาลตำบลหนองแปน มีโบราณวัตถุหลายชิ้น เช่น ใบเสมาทวารวดี พระพิมพ์ดินเผา ซึ่งทางเทศบาลมีการบริหารจัดการคือ ประสานงานร่วมมือกับกรมศิลปากรและวัฒนธรรมจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมในการอนุรักษ์ บูรณะซ่อมแซมโบราณสถานที่ทรุดโทรม สร้างอาคารเก็บรักษาโบราณวัตถุในวัดโพธิ์ชัยเสมาราม เพื่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์โบราณสถานอย่างยั่งยืน ส่วนเทศบาลตำบลเหนือ นั้นไม่มีโบราณสถานจึงได้บริหารจัดการโดยการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการบูรณะซ่อมแซมอาคารสถานที่ตามวัดต่างๆ

6. การพัฒนาการจัดการด้านศิลปหัตถกรรม

จากการสัมภาษณ์ลงพื้นที่ของทั้ง 9 เทศบาลตำบลนั้นพบว่า มีการจัดการด้านศิลปหัตถกรรมโดยการรับจดทะเบียนรับรองให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน และสนับสนุนเงินทุนเริ่มต้นธุรกิจติดตามและให้ความรู้ทางวิชาการและด้านธุรกิจการตลาด และสนับสนุนการสร้างงานศิลปหัตถกรรมใหม่ๆ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชน

7. การพัฒนาการจัดการด้านการละเล่น

การละเล่นของชุมชนในเทศบาลตำบลภาคอีสาน มีรูปแบบการละเล่นที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่จะเป็นการละเล่นพื้นบ้าน เช่น เดินโถกเถก เดินกะลา หลับตาตีปิ๊บ ดังนั้นในการ

Mahasarakham University

บริหารจัดการในด้านนี้เทศบาลตำบลทั้ง 9 เทศบาล จึงมีแนวทางในการจัดการคือ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมซึ่งปกติจะนิยมจัดขึ้นในช่วงการจัดการแข่งขันกีฬาของเทศบาลเอง โดยมีการจัดรายการแข่งขันที่มีการสลับกันระหว่างกีฬา และการละเล่นพื้นบ้าน เน้นความสนุกสนาน สานสามัคคี ทั้งนี้ได้มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดการแข่งขัน อำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน มีการเสริมขวัญกำลังใจโดยการมอบรางวัล สำหรับผู้ร่วมแข่งขัน

ซึ่งในกลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมทั้ง 7 ด้านนี้ ทางเทศบาลตำบลทั้ง 9 แห่ง ได้ดำเนินการแล้วร้อยละ 70 ประเมินจากการศึกษาและลงพื้นที่สำรวจ

อภิปรายผล

การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน ครั้งนี้ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามความมุ่งหมายดังนี้

ความเป็นมาของการจัดการด้านวัฒนธรรมเทศบาลส่วนตำบลภาคอีสาน พบว่าเทศบาลตำบลในภาคอีสานมีการจัดการด้านวัฒนธรรมโดยการส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณในการจัดการเรื่องความเชื่อและพิธีกรรม งานประเพณี งานศิลปหัตถกรรมโบราณสถาน โบราณวัตถุ และส่งเสริมการละเล่น โดยการจัดเป็นเจ้าภาพงานทุนอย่าง สนับสนุนในเรื่องอาคารสถานที่ การบริการ และจัดหาอุปกรณ์ในการดำเนินงาน จัดของขวัญของที่ระลึก ให้แก่ผู้สูงอายุ และมีการจัดกีฬาสัมพันธ์ระหว่างเทศบาลตำบลและประชาชน

สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน พบว่า เทศบาลตำบลในภาคอานมีการจัดการด้านวัฒนธรรมโดยการมีส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมของแต่ละหมู่บ้าน เป็นเจ้าภาพจัดงานและออกค่าใช้จ่ายทุกกิจกรรม เช่น ค่าอาหาร-เครื่องดื่ม ค่าภัตตาหารสำหรับพระสงฆ์ ค่าจตุปัจจัยสำหรับพระสงฆ์ ค่าเครื่องบวงสรวง พร้อมทั้งจัดหาพาหนะบริการรับ-ส่งผู้เข้าร่วมกิจกรรม อีกทั้งประชาสัมพันธ์งานที่เทศบาลจัดขึ้นผ่านระบบเสียงตามสายและหัวหน้าชุมชน นายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลเข้าร่วมในกิจกรรมทุกครั้ง มีการจัดระดมอาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือนทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในงาน ระดมพนักงานด้านสาธารณะสุขและสิ่งแวดล้อมทำงานร่วมกับชาวบ้านในการเก็บกวาดทำความสะอาดบริเวณสถานที่จัดงานทั้งก่อนและหลังจัดกิจกรรม เป็นเจ้าภาพในการจัดซื้อจัดหารางวัลสำหรับกิจกรรมที่มีการแข่งขัน ในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมทุกครั้ง ปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานส่วนมากจะเป็นการทะเลาะวิวาทกันสาเหตุมาจากการดื่มเหล้า เยาวชนไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม เช่น ในงานบุญผะเหวดจะไม่เข้าร่วมฟังเทศน์มหาชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ปัญหาที่เกิดจากกลุ่มศิลปหัตถกรรมที่ต้องการให้เทศบาลตำบลจัดหาตลาดรองรับสนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ดังนี้ Malinowski (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2544 : 113 ; อ้างอิงมาจาก Malinowski. 1995 : 194) ได้เสนอความคิดในทฤษฎีหน้าที่ โดยมีความเห็นร่วมกันว่าสังคมต้องมีโครงสร้างที่ดีเพื่อปฏิบัติงานอย่างมีเอกภาพ องค์ประกอบในโครงสร้างต้องเอื้ออำนวยระหว่างกันตามวิถีที่ควรจะเป็น เพื่อรักษาดุลยภาพของระบบส่วนรวม ดังนั้น ขนบธรรมเนียมประเพณี และสถาบันต่าง ๆ ควรมีหน้าที่สนับสนุนระหว่าง กันอย่างต่อเนื่อง ประการที่สำคัญคือระบบสังคมและวัฒนธรรม ควรมีหน้าที่เป็นสื่อกลางให้สมาชิกในสังคมสามารถปรับตัว

Mahasarakham University

จนเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ ควรทำหน้าที่เป็นสื่อกลางให้สมาชิกในสังคมให้เข้ามาร่วมกันทำงาน ทำกิจกรรมทางสังคมอย่างมีเสถียรภาพ อย่างไรก็ตามนักทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ก็ยอมรับว่ายังมีความไม่สมดุลและความขัดแย้งภายในสังคมอยู่บ้าง อาจสรุปได้ว่าทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่มีความเชื่อว่าสังคมมีแนวโน้มจะรักษาเสถียรภาพและพยายามสร้างความผูกพันภายในสังคมให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ที่สะท้อนให้เห็นโครงสร้างความคิดร่วมกันของมนุษยชาติ ลักษณะธรรมชาติของทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ได้มีข้อสมมติที่สำคัญกล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ดังนี้ 1) ทุกสังคมประกอบขึ้นด้วยการบูรณาการรวมหน่วย (Integration) ของหน่วยต่าง ๆ หรือส่วนประกอบ หรือองค์ประกอบต่าง ๆ ทางสังคม 2) ทุกองค์ประกอบของสังคมแต่ละส่วนจะทำหน้าที่หรือทำประโยชน์ซึ่งกันและกันเพื่อความสมบูรณ์และความอยู่รอดทางสังคม 3) ทุกสังคมมีแนวโน้มที่จะรักษาสมดุลยภาพ และ 4) ทุกสังคมจะมีความมั่นคง เนื่องจากสมาชิกภายในสังคมมีความสอดคล้องและเข้าใจซึ่งกันและกันในเรื่องของสถานภาพ ค่านิยม เป็นต้น

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทองปัก คลังกลาง (2544 : 105) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านส่งเสริมศาสนา คือ การจัดงบประมาณอุดหนุนวัดการบรรพชาสามเณร ภาคฤดูร้อน การอบรมธรรมสำหรับประชาชนตั้งงบประมาณช่วยเหลือวัดและศาสนสถานที่ประสบภัยธรรมชาติและภัยพิบัติ สนับสนุนสิ่งของเครื่องใช้ในงานพิธีทางศาสนาปัญหาที่พบ คือ งบประมาณจำกัดไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจทางศาสนาช่วยวางแผนให้กับ อบต. ให้ความสำคัญงานทางด้านศาสนาน้อยกว่าทางด้านสิ่งก่อสร้างที่เป็นรูปธรรมส่วนด้านการส่งเสริมด้านวัฒนธรรมพบว่า อบต. ร่วมกับสภาวัฒนธรรมท้องถิ่นจัดงานอนุรักษ์วัฒนธรรม จัดการประกวดแข่งขันศิลปะพื้นบ้าน สนับสนุนชุนในการจัดงานประเพณี ปัญหาที่พบ คือ งบประมาณจำกัด ขาดแคลนบุคลากรด้านวัฒนธรรมในการจัดทำแผนงานด้านวัฒนธรรม อบต. ไม่ค่อยให้ความสนใจกับงานด้านวัฒนธรรม

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ (2544 : 9) ได้ศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น โดยอุดหนุนงบประมาณในการฟื้นฟูประเพณีดังเดิม แม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีบทบาทหน้าที่ครอบคลุมปัญหาและงานพัฒนาแทบทุกด้าน แต่ปรากฏว่าองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เน้นงานด้านโครงสร้างพื้นฐานเป็นหลักและอาจมีการกล่าวขานถึงการตรวจสอบความโปร่งใสในการใช้จ่ายเงินงบประมาณ จึงต้องมีแนวคิดหลักที่เสริมสร้างความเข้มแข็งและเสริมสร้างพฤติกรรมวัฒนธรรมองค์กรให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลโดยการพัฒนาตัวองค์การบริหารส่วนตำบลเอง ให้มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์มีกระบวนการการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม อย่างมีขึ้นตอนที่สามารถนำไปใช้ได้ ในการวางแผนและการจัดทำงบประมาณ ได้ครอบคลุมปัญหาทางวัฒนธรรมสำคัญ ๆ ของตำบล และการรวมพลังสร้างสรรค์วัฒนธรรมของตำบลให้เป็นวิถีชีวิตที่ดีเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชีวิต โดยการประกอบกิจกรรมพิธีกรรม หรือการเจรจาการที่องค์กรมีวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานที่ดียังก่อให้เกิด การประพฤติปฏิบัติที่อยู่ในระเบียบ มีความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีความรักสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียว มีความเชื่อ มีสภาพความรู้สึก นึกคิด สภาพทางจิตใจที่จะกระทำแต่ความดี การเสียสระร่วมกันมีการประกอบพิธีและกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

Mahasarakham University

สอดคล้องกับทฤษฎีสัญลักษณ์ ดังที่ Mead ได้เน้นถึงความสัมพันธ์ของสัญลักษณ์ที่มนุษย์ได้ใช้ร่วมกัน การร่วมกลุ่มทางสังคมมิได้เกิดขึ้นจากการร่วมกัน แต่มาจากความตั้งใจ การกระทำก็ด้วยความตั้งใจด้านสัญลักษณ์จะเป็นเครื่องกระตุ้นให้บุคคลหนึ่งแสดงโต้ตอบความหมายนั้นๆ จนเกิดความสัมพันธ์กันขึ้นจึงมองเป็นการจัดระเบียบอย่างหนึ่ง Blamer (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2544 : 137-142 ; อ้างอิงมาจาก Blamer. 1962) ได้อธิบายการจัดระเบียบทางสังคมว่าความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มต่างๆ เกิดจากผลของการที่บุคคลแปลหรือกำหนดความหมายของการกระทำต่อกัน การมีปฏิกิริยาโต้ตอบมิได้มีโดยตรงต่อการกระทำของบุคคลแต่เพราะปฏิกิริยาต่อความหมายของการกระทำต่อกัน หรือปฏิกิริยาต่อกันต้องอยู่ในรูปแบบของกระบวนการที่บุคคลทั้งหลายเข้าใจในเหตุการณ์ สามารถประเมินเหตุการณ์ ให้ความหมายและตัดสินใจที่จะมีการทำโต้ตอบ

แนวทางการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลภาคอีสาน พบว่าแนวทางการพัฒนาการจัดการทางด้านวัฒนธรรมในภาพรวมของเทศบาลตำบลในภาคอีสาน ควรมีแนวทางดังนี้ เทศบาลตำบลแต่ละแห่ง ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูล และแสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ในลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือพิพิธภัณฑ์ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น เทศบาลตำบลแต่ละแห่ง ควรมีการส่งเสริมความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เน้นคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการวิจัยและเผยแพร่ผลการวิจัยและข้อเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นเทศบาลตำบลแต่ละแห่ง มีฝ่ายการศึกษาศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมชัดเจนอยู่แล้ว ควรสนับสนุนฝ่ายดังกล่าวให้ทำงานในเชิงรุกมากขึ้นเป็นต้นว่า มีการวางแผนการส่งเสริมสนับสนุนงานด้านวัฒนธรรมในปฏิบัติ มีการควบคุมติดตามการปฏิบัติตามแผน มีการประเมินผลโครงการด้านวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบเทศบาลตำบลแต่ละแห่ง ควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้ารับการอบรมด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม กับหน่วยงานด้านวัฒนธรรมที่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ เทศบาลตำบลแต่ละแห่งควรสนับสนุนให้ภาคประชาชนตั้งชมรมด้านวัฒนธรรมขึ้นมาภายในชุมชน เปิดโอกาสให้แต่ละชมรมมีเวทีแสดงออก มีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นอนุรักษ์ พัฒนา และสืบสานในวัฒนธรรมท้องถิ่นดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

การพัฒนาการจัดการด้านความเชื่อ ในส่วนของการบริการจัดการทรัพยากรบุคคล มีแนวทางในการบริหารจัดการคือ ศึกษาพื้นฐานความเชื่อของชาวบ้านในเขตรับผิดชอบว่ามีความเชื่อด้านใดบ้าง จากนั้นก็จัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการในส่วนของพิธีกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อเพื่อให้ชาวบ้านเห็นคุณค่าความสำคัญของพิธีกรรมตามความเชื่อและจุดมุ่งหมายที่แท้จริงที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม ทั้งนี้ในการเข้าร่วมกิจกรรม พิธีกรรมต่างๆ ทั้ง 9 เทศบาลตำบลได้สอดแทรกความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเชื่อนั้นๆ เพื่อลดความเชื่อผิดๆ และงมงายเกินจริงของชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับ คำกล่าวของ พุทธทาส อินทปัญโญ (2538 : 56) ว่า อำนาจของความกลัวและความงมงายทำให้คนต้องกันเข้าหาที่พึ่งภายนอก คือแทนที่จะพึ่งความดีที่ตนเองกระทำ กลับไปพึ่งที่พึงภายนอก แล้วแต่เขาจะมีความงมงายไปทางไหน อาจจะถือที่พึ่งเป็นผีสางเทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลก หรือแม้ที่สุดการคิดพึ่งผู้อื่นอะไรก็ให้คนอื่นเขาช่วยเสียเรื่อยไป ถ้าไม่มีใครช่วยก็ถือว่าไม่ยุติธรรม อย่างนี้ก็ควรถือว่าเป็นการถือที่พึ่งภายนอกด้วยเหมือนกัน มีใครสักกี่คนที่มีความแน่ใจในการพึ่งการกระทำของตนเอง คือพึ่งความดี พึ่งการกระทำที่ถูกต้องของตนเอง แทบจะกล่าวได้ว่า คนที่มีจิตใจแน่วแน่กล้าหาญเฉียบขาดอย่างนี้หาได้ยากที่สุด มีแต่คนที่จะคิดพึ่งผู้อื่นแล้วยิ่งได้รับการสอนการอบรมมาผิด ๆ ก็ยิ่งคิดจะพึ่งผีสางนางไม้ พึ่งอะไรที่มองไม่เห็นตัวเหล่านั้นมากยิ่งขึ้น วัดความงมงายของ

Mahasarakham University

คนได้ด้วยเหตุที่มีศาลพระภูมิมากขึ้น มีการดูฤกษ์ยามมากขึ้น ถ้ามีศาลพระภูมิ หรือมีหมอสะเดาะเคราะห์มากขึ้น ก็เป็นเครื่องแสดงที่แน่ชัดที่สุดว่า คนเราหวังที่พึ่งภายนอกมากขึ้น ๆ แทนการหวังที่พึงภายในคือการกระทำอันถูกต้องคลองธรรมด้วยสติปัญญาที่รุ่งเรืองตามองค์พระพุทธ พระธรรม และพระอริยสงฆ์ที่แท้จริง ซึ่งได้แก่การกระทำที่ถูกต้อง จนเกิดความสะอาด สว่าง สงบขึ้นในใจ

การพัฒนาการจัดการด้านประเพณี โดยการมอบหมายงานให้บุคลากรของเทศบาลตำบลรับผิดชอบงานด้านที่ตนเองถนัดแล้ว ประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของชุมชน มีการจัดสรรงบประมาณในการจัดงาน มีการประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลและท้องที่ใกล้เคียง ทั้งนี้ทางเทศบาลตำบลพยายามที่จะปลูกฝังการเข้าร่วมประเพณีที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฮีต 12 ให้กับเด็กและเยาวชนเพื่อให้ประเพณีเหล่านี้ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องสืบไป ซึ่งสอดคล้องกับ กฤษณ์ ทิพเลิศ (2555 : 11) ได้กล่าวว่า ค**นอีสาน** มี วัฒนธรรมประจำชาติและประจำท้องถิ่น มาแต่โบราณกาลแล้วนับศตวรรษ จนถือเป็นฮีตเป็นคลองต้องปฏิบัติสืบกันมาจนเป็นประเพณีที่รู้จักกันดี ประเพณีทั้งสิบสองเดือนที่ชาวอีสานถือปฏิบัติกันมานั้นล้วนเป็น ประเพณีที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ออกมาร่วมกิจกรรมพบปะสังสรรค์เพื่อความ สนุกสนานรื่นเริงและเพื่อความสมานสามัคคีมีความรักใคร่กันของคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการสืบทอดสิ่งที่ดีงามมาจวบจนปัจจุบัน

การพัฒนาการจัดการด้านพิธีกรรม ที่สอดคล้องกับความเชื่อ ประเพณี โดยการบริหารจัดการเชิงรุกแบบบูรณาการในฐานะเจ้าภาพหลักในการประกอบพิธีกรรม ประชาสัมพันธ์งาน ประสานงานกับปราชญ์ชาวบ้านผู้ประกอบพิธี จัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานในพิธีกรรมต่างๆ ที่สำคัญนายกเทศมนตรีและเจ้าหน้าที่ต้องเข้าร่วมพิธีกรรมนั้นๆด้วย ในส่วนการสืบทอด สืบสาน พิธีกรรมทางเทศบาลตำบลได้มีการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ สมชาย ลำดวน (2555 : 109) ได้กล่าวว่า การทำพิธีกรรมหรือเข้ามาร่วมในพิธีกรรมนี้ เป็นการฝึกคนให้เริ่มรู้จักระเบียบแบบแผน ให้เริ่มที่จะไม่ทำตามใจชอบของตน นี่แหละคือการเริ่มรู้จักควบคุมพฤติกรรมของตัวเองได้ อย่างเด็กๆ ก่อนจะไป ควบคุมตัวเองในเรื่องใหญ่ ๆ ได้ ก็อาศัยการฝึกในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก่อนแต่เราจะต้องรู้จักโยงให้มันไปเชื่อมโยงต่อกัน เรื่องของพิธีกรรมจึงเป็นการฝึกวินัยหรือเป็นวินัยเบื้องต้นที่จะนำเข้าสู่การที่จะเป็นคนมีศีล พิธีกรรมจึงจัดอยู่ในฝ่ายของศีลด้วย พิธีกรรมถ้าจะทำให้ถูกต้องก็ต้องเข้าใจความมุ่งหมายอันนี้พิธีกรรมก็จึงกลายเป็นลักษณะหรือเป็นรูปแบบเฉพาะแห่งวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ อย่างที่เรียกว่าเป็นเอกลักษณ์ อันนี้ก็เป็นคุณค่าอีกด้านหนึ่งของพิธีกรรม ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับศีล อันสืบเนื่องจากวินัยที่แสดงผลออกมาทางด้านวัฒนธรรม เป็นเรื่องของชีวิตชุมชน หรือของหมู่คณะ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของสังคม

การพัฒนาการจัดการด้านโบราณสถาน มีการบริหารจัดการโดยการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจัดสรรงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมพระบรมธาตุนาดูน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของพระธาตุนาดูน และอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และสร้างความตระหนักให้เยาวชน ผู้เยี่ยมชมเห็นคุณค่าของโบราณสถาน

การพัฒนาการจัดการด้านโบราณวัตถุ จึงได้บริหารจัดการโดยการจัดสรรงบประมาณในการบูรณะศาสนสถาน ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น กรมศิลปากร วัฒนธรรมจังหวัด และจัดสรรงบประมาณในการบูรณะซ่อมแซมโบราณวัตถุ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของ

Mahasarakham University

โบราณวัตถุ และอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความตระหนักในคุณค่าของโบราณวัตถุ สอดคล้องกับ เสรี เสริฐสนิท (2540 : 78) กล่าวว่า พระพิมพ์ดินเผาพระธาตุนาดูน เป็นหลักฐานที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในอดีต เป็นหลักฐานที่แสดงถึงความเลื่อมใสศรัทธาอย่างสูงยิ่งของพุทธศาสนิกชน ที่มีต่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนาเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรม ที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ ด้านศาสนาระหว่างอาณาจักรต่างๆ ในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพิมพ์ดินเผานาดูนเป็นหลักฐานเก่าแก่ และมีจำนวนมากที่สุดในดินแดนแถบนี้ ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันว่านครจำปาศรีในอดีตคือศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาใน ภูมิภาคนี้

การพัฒนาการจัดการด้านศิลปหัตถกรรม โดยการรับจดทะเบียนรับรองให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน และสนับสนุนเงินทุนเริ่มต้นธุรกิจ ติดตามและให้ความรู้ทางวิชาการและด้านธุรกิจการตลาด และสนับสนุนการสร้างงานศิลปหัตถกรรมใหม่ๆ เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ของชุมชน

การพัฒนาการจัดการด้านการละเล่นของเทศบาลตำบลภาคอีสาน มีรูปแบบการละเล่นที่ใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่จะเป็นการละเล่นพื้นบ้าน เช่น เดินโถกเถก เดินกะลา หลับตาตีปิ๊บ ดังนั้นในการบริหารจัดการในด้านนี้จึงเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมซึ่งปกติจะนิยมจัดขึ้นในช่วงการจัดการแข่งขันกีฬาของเทศบาลเอง โดยมีการจัดรายการแข่งขันที่มีการสลับกันระหว่างกีฬา และการละเล่นพื้นบ้าน เน้นความสนุกสนาน สานสามัคคี มีการเสริมขวัญกำลังใจโดยการมอบรางวัล สำหรับผู้ร่วมแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับ ไกด์อุบล (2551 : 2) กล่าวไว้ว่า การ ละเล่นพื้นบ้านของอีสานบ้านเรานี้มีข้อดีหลายอย่าง ทั้งช่วยสร้างความสามัคคี ความสนุกสนาน ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการนำสิ่งใกล้ตัวมาประดิษฐ์เป็นของเล่น ซึ่งทำให้ประหยัดเงินในกระเป๋า และแถมอุปกรณ์ที่นำมาเป็นเครื่องเล่นยังไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

จากข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology Theory) ที่ Julian H. Steward ที่ได้ศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสังคมมีแนวความคิดว่าวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือช่วยให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมมีการปรับตัวอย่างไรให้เข้ากับสภาพแวดล้อม สภาพแวดล้อมที่ต่างกันทำให้วิถีการผลิตและสภาพความเป็นอยู่ตลอดจนวัฒนธรรมต่างกันความแตกต่างนี้เกิดจากการปรับตัวให้เข้าสภาพแวดล้อม เทคโนโลยีและโครงสร้างสังคมเป็นหลักวัฒนธรรมกับสภาพแวดล้อมจึงมีความแนบแน่นใกล้ชิดและส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างแยกไม่ออกในยุคสมัยที่พัฒนาการด้านเทคโนโลยียังอยู่ในระดับต่ำ มนุษย์จำเป็นต้องปรับเข้ากับสภาพแวดล้อมและทำให้สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลเป็นตัวกำหนดรูปแบบวัฒนธรรม แต่เมื่อเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากขึ้นมนุษย์ย่อมมีศักยภาพในการเปลี่ยนหรือดัดแปลงสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น อิทธิพลของสภาพแวดล้อมก็เริ่มลดลงหากแต่รูปแบบและขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างจะยังคงอยู่ และได้รับการสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

สอดคล้องกับผลการวิจัยของพิชัย สุขวุ่น (2547 : บทคัดย่อ) ที่ได้วิจัยการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่าสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จากสังคมเกษตรสู่สังคมทุนนิยมการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวทำให้โครงสร้างของภาคเกษตรประสบปัญหาหลายด้าน ทั้งปัญหาความยากจนปัญหาด้านทรัพยากร ความแตกต่างของรายได้ส่งผลให้คนในภาคชนบทละทิ้งวิถีชีวิตแบบเดิมด้วน

Mahasarakham University

ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ในขณะเดียวกันก็ละทิ้งศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไปพร้อม ๆ กัน ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจนต้องเปลี่ยนแปลงไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจตามนโยบายของรัฐ ถึงแม้กฎหมายรัฐธรรมนูญจะให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนในการดูแลปกป้องศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่หากว่าโครงการสร้างเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ยังไม่เปลี่ยนแปลงโอกาสที่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจะกลับมาสร้างความสมดุลให้กับชุมชนก็เป็นไปได้ยาก แนวทางแก้ไขดังกล่าว อบต. จึงควรร่วมมือกับประชาชนในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในเชิงของคุณค่าทางวัฒนธรรมเพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความสมดุลของชุมชนนอกจากนั้น รัฐควรจัดงบประมาณในการทำงานด้านศิลปวัฒนธรรมให้มากว่าที่เป็นอยู่ หลักจากที่พัฒนาแต่เพียงโครงสร้างพื้นฐานมาเป็นเวลานาน แม้กระนั้นรัฐควรดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ให้รู้ถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มากกว่าที่ใช้สื่อเป็นเพียงเครื่องมือประชาสัมพันธ์ด้านการค้า รวมทั้งควรแก้ไขปัญหาของช่องว่างรายได้ระหว่างภาคชนบทกับคนเมืองให้แคบเข้า เพื่อแก้ไขปัญหาการละทิ้งถิ่นฐานและต่อเนื่องไปถึงการตัดตอนทางวัฒนธรรม และสิ่งที่สำคัญ คือ ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริง

เป็นไปตามที่ ยศ สันตสมบัติ (2540 : 34-35) กล่าวถึง นิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Culture Ecology) ว่าเป็นแนวคิดทางมนุษย์วิทยาแนวหนึ่งที่สนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม โดยเน้นอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ว่าเป็นตัวกำหนดกระบวนการวิวัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรม Julian Steward นักมนุษย์วิทยาชาวอเมริกัน ได้อธิบายแนวคิดไว้ว่า เป็นการศึกษากระบวนการการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัว (Adaptation) ของสังคม แนวความคิดนี้มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัตรหรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยมีพื้นฐานสำคัญ คือ เทคโนโลยีการผลิต โครงสร้างสังคม และลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ เป็นเงื่อนไขหลักกำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนมอง “วัฒนธรรม” ว่าเป็นเครื่องมือช่วยให้มนุษย์ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม

สอดคล้องกับผลการวิจัยของจำรัส ปัตตานัง (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการศึกษา ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ สภาพการปฏิบัติงาน ปัญหา และข้อเสนอแนะด้านวัฒนธรรม อบต. คิดว่าควรจะอนุรักษ์วัฒนธรรม ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมตำบล จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีในวันสำคัญ และสรรหาผู้ที่ดีมีผลงานดีเด่นด้านวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 เทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการด้านวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรม ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้โดยการนำไปปรับใช้ตามความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

Mahasarakham University

1.2 ผลจากการวิจัยพบว่าการใช้หลักการบริหารจัดการ 4 M สามารถนำไปใช้ในการจัดการด้านวัฒนธรรมสำหรับพนักงานบุคลากรในองค์กรของเทศบาลตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ในการพัฒนาและส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนส่งเสริมทั้ง กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา วัฒนธรรมจังหวัด วัฒนธรรมอำเภอ

1.4 การพัฒนาการจัดการวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน ควรมีการส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่ยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมให้กลุ่มเยาวชนมีบทบาทในการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรมในชุมชน หมู่บ้าน อำเภอ และจังหวัด เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมอันดีของชุมชนสืบไป

2.2 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการฟื้นฟู ส่งเสริมวัฒนธรรมด้านการละเล่นในท้องถิ่นให้มีความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน หมู่บ้าน อำเภอ และจังหวัด เพื่อสร้างจุดแข็งในการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการจัดการสำรวจแหล่งโบราณสถานและโบราณวัตถุในชุมชน หมู่บ้าน อำเภอ และจังหวัดอย่างจริงจัง

Mahasarakham University

บรรณานุกรม

Mahasarakham University

บรรณานุกรม

กุหลาบ มัลลิกามาส. วิธีการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2528.

กรกนก ทิพรส. องค์การและการจัดการ. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2543.

กรมการปกครอง. กฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2539.

————. คู่มือการกำกับดูแลสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลของผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ. กรุงเทพฯ : กรมการปกครอง, 2543.

กระทรวงวัฒนธรรม. แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2550-2559). กรุงเทพฯ : สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, ม.ป.ป.

กระทรวงวัฒนธรรม. ภารกิจและแนวทางการบริหารภารกิจของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2548.

————. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาข้าราชการกระทรวงวัฒนธรรมทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค. กรุงเทพฯ : กระทรวงวัฒนธรรม, 2550.

กฤษณ์ ทิพเลิศ. วิทยาศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์จัดโครงการจริยธรรมสัญจรสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น. กาฬสินธุ์ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2555.

กุหลาบ มัลลิกามาส. แบบฝึกหัดปฏิบัติชุดวิชาภาษาไทย 8 22415 หน่วยที่ 1-7, หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2528.

โกวิทย์ พวงงาม. การปกครองท้องถิ่นไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2544.

————. ปัญหาหรือความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2542.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดกาฬสินธุ์. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2542 ก.

————. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดขอนแก่น. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2542 ข.

————. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดมหาสารคาม. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2542 ค.

————. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดร้อยเอ็ด. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2542 ง.

งามพิศ สัตย์สงวน. หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : รามาการพิมพ์, 2543.

จำนง ทองประเสริฐ. หลักการครองตน. นนทบุรี : สนุกอ่าน, 2541.

จำรัส ปัตตานัง. การศึกษาการปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอพล จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541.

Mahasarakham University

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย, 2547.

ชลิต ชัยครรชิต และคณะ. สังคมและวัฒนธรรมอีสาน : เอกสารประกอบนิทรรศการถาวรอีสานนิทัศน์. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น : สำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549.

โชคชัย เทวานฤมิตร. วัฒนธรรมกับการพัฒนาหมู่บ้าน : กรณีศึกษาบ้านสวายสอ ตำบลเมืองไผ่ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2543.

ทิตยา สุวรรณชฎ. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2527.

ณัฐพล ขันธไชย. “แนวความคิดและทฤษฎีในการพัฒนาประเทศและการพัฒนาชนบท,” ใน การบริหารงานพัฒนาชุมชน. หน้า 1-25. กรุงเทพฯ : โอเดี้ยนสโตร์, 2527.

ดุสิทธิ์ พันธ์กาฬสินธุ์. การศึกษาปัญหาการบริหารงานเทศบาลของฝ่ายบริหารและพนักงานส่วนท้องถิ่นของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.

ติน ปรัชญพฤทธิ์. ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

ทรงคุณ จันทจร. การวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม. มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2549.

————. ทฤษฎีวัฒนธรรมและสังคม. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา 1605902. มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน, 2553.

ทองปัก คลังกลาง. การปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.

เทวรัฐ โตไทยะ. การศึกษาการดำเนินงานด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นของศึกษาธิการอำเภอเขตการศึกษา 11. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2538.

ธงชัย สันติวงษ์. หลักการจัดการ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2543.

ธีรทัต ชูคำ. การศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และพนักงานเทศบาลตำบลในจังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2543.

นเรศน์ เขียวพรหม. บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการพัฒนาองค์กร : ศึกษากรณีตำบลโนนแดง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2545.

นันทวัฒน์ บรมานันท์ และแก้วคำ ไกรสรพงษ์. การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : วิญญูชน, 2544.

นิยพรรณ (ผลวัฒนะ) วรรณศิริ. มานุษยวิทยาและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.

Mahasarakham University

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. “ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาชุมชน หน่วยที่ 1-7. หน้า 1-47. พิมพ์ครั้งที่ 8. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2534.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ และพูนศิริ วัจนะภูมิ. “ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาคหกรรมศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน หน่วยที่ 1-7. หน้า 1-47. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2534.

บัวศรี ศรีสูง. ฮีต - คองอีสานและปกิณกะคดี พ่อจารย์บัวศรี ศรีสูง. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2535.

บุษกร ประวะโข. วัฒนธรรมองค์กรขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุดรธานีในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.

ปกรณ์ ปรียากร. “ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา,” ใน การบริหารการพัฒนา. หน้า 18-65. กรุงเทพฯ : สามเจริญพานิช, 2538.

ประจักษ์ สายแสง. “แนวทางในการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้าน,” ใน แนวทางการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย. หน้า 74-75. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2531.

พระมหาจันเติม มะเดื่อ. ประสิทธิภาพในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอค้อวัง จังหวัดยโสธร. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2546.

พระมหาปรีชา ปริญญาโน. ประเพณีโบราณไทยอีสาน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2540.

“พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546.” พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2546.

พัทยา สายหู. วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย, ม.ป.ป.

พิชัย สุขวุ่น. การศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2547.

พุทธทาส อินทปัญโญ. “ความเชื่อที่งมงาย,” วารสารธรรมจักษุ์. 79(6) : 12-14 ; ตุลาคม, 2538.

ไพบูลย์ ช่างเรียน. วัฒนธรรมการบริหาร. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2532.

มนูญชัย ทัพเจริญ. การดำเนินการส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541.

Mahasarakham University

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. งานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์, 2529.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลสำหรับพนักงานส่วนตำบล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์, 2545.

ยศ สันตสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

ยุทธ ศักดิ์เดชยนต์. สังคมศาสตร์ : ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมมนุษย์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. การพัฒนาชุมชน : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : บางกอกบล็อก, 2534.

————. รายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการสารภี. กรุงเทพฯ : ศูนย์สารภี, 2526.

ราชกิจจานุเบกษา. “พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546,” ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา. เล่มที่ 120. ตอนที่ 109 ก. หน้า 5. 4 พฤศจิกายน 2546.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2538.

————. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2524.

————. สารานุกรมไทย. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, 2546.

เริงชัย ตั้งรุ่งเรืองอยู่. การศึกษาปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่กิ่งอำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.

วนิดา พุฒิพิมพ์. การศึกษาสภาพการณ์และปัญหาในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.

วัลลภ ศรีธรราษฎร์. การศึกษาสภาพการปฏิบัติงานส่งเสริมศาสนา ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. เทศบาลตำบล. 2 มกราคม 2554. <http://www.wikipedia.org/wiki/เทศบาลตำบล> 20 กันยายน 2554.

วิชิต โพธาราม. การศึกษาการดำเนินงานของเทศบาลตำบลในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.

วิทยา ประวะโข. การจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในอำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2545.

Mahasarakham University

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานขอองรัฐ. กรุงเทพฯ : สายส่งรวมเพื่อน, 2548.

————. การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น : สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่นและไทย. กรุงเทพฯ : โฟร์เพซ, 2545.

————. เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารท้องถิ่น (Local Administrative). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2536.

วิวัธน์ นาคุณทรง. การศึกษากระบวนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.

วิสูตร จงชูวณิชย์. การศึกษาความคิดเห็นขอบประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบรบือ ต่อการบริหารงานของเทศบาลบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2549.

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. ภูมิปัญญาไทยพัฒนาไทย. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ, 2542.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : ธีระฟิลม์แอนด์ไซเท็กซ์, 2545.

ศุภชาติ บุญยะเพ็ญ. การส่งเสริมงานวัฒนธรรมท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.

สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2547.

สนิท สมัครการ. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคมไทย. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร, 2534.

สมชาย บำรุงทรัพย์ และณัฐวิภา โฆษิตตันติบุณย์. รวมกฎหมายปกครอง. กรุงเทพฯ : สกายบุ๊กส์, 2547.

สมชาย ลำดวน. มรดกทางวัฒนธรรมด้านจารึกอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2555.

สมพงศ์ เกษมสิน. การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เกษมสุวรรณ, 2514.

————. การบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. อบต. ในอุดมคติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การศึกษาสังคมและวัฒนธรรม. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544.

————. สังคมไทยแนวทางการวิจัยและพัฒนา. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2525.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

Mahasarakham University

สายสุรี จุติกุล. บทสัมภาษณ์เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ เรื่อง การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย วันที่ 10-12 สิงหาคม 2530. ณ โรงแรมสุคนธา หาดใหญ่, 2530.

สาร สาระทัศนานันท์. ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ (ฉบับย่อ). เลย : เมืองเลยการพิมพ์, 2534.

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 11. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. นิราศเมืองไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2532.

————. หออัครศิลปิน แหล่งการเรียนรู้ และขุมทรัพย์ทางปัญญา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2545.

สุนทรี โคมิน. “ผลกระทบของการพัฒนาในแง่มุมของจิตวิทยาสังคม,” พัฒนบริหารศาสตร์. 19(3) : 374-396 ; กรกฎาคม, 2522.

สุเนตร โพธิสาร. ทฤษฎีวัฒนธรรมและสังคม. มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน, 2553.

สุภัทรมาศ จริยเวชช์วัฒนา. การศึกษาการบริหารการจัดการของเทศบาลตำบลบ้านฉางตามหลักธรรมาภิบาล. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2546.

สุรัสวดี ราชกุลชัย. การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ มหาวิทยาลัยสยาม, 2543.

สุริยา สมุทคุปติ์. หนังประโมทัยของอีสาน : การแพร่กระจายและการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน. ขอนแก่น : ห้องปฏิบัติการทางมานุษยวิทยาของอีสาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2535.

เสรี เสริฐสนิท. การศึกษาพระพิมพ์ดินเผากรุนาดูนจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ศศม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2540.

เสรี หวังในธรรม. บทสัมภาษณ์เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ เรื่อง การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย วันที่ 10-12 สิงหาคม 2530. ณ โรงแรมสุคนธา หาดใหญ่, 2530.

เสด็จ หมวดนา. ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลนาหนัง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2541.

เสถียร เชยประทับ. การสื่อสารและการพัฒนา. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

Mahasarakham University

อดุลย์ รัตตานนท์. บทสัมภาษณ์เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติเรื่อง การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย วันที่ 10-12 สิงหาคม 2530. ณ โรงแรมสุคนธา หาดใหญ่, 2530.

อนันต์ เกตุวงศ์. การบริหารการพัฒนา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523.

เอมอร โกลละสุด. การศึกษาปัญหาในการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2545.

Boroughs, Bryan. Social Networking Websites and Voter Turnout. Doctor's Thesis, Georgetown : Georgetown University, 2011.

Celik, Wiltse, Evren. After the Fog of Reform : Democratic Consolidation in Mexico and Turkey. Doctor's Thesis, Massachusetts : University of Massachusetts Amherst, 2010.

Certo, Samuel C. Modern Management Upper Saddle River. New Jersey : Pearson Prentice-Hall, 2000.

Chase, Michelle. A Contradictory Liberation : The Politics of Gender in the Cuban Revolution 1952-1962. Doctor's Thesis, New York : Prentice-Hall, 2010 .

Chee, W. Chow and others. "The Organizational Culture of Public Accounting Firms: Evidence From Taiwanese Local and US Affiliated Firms," Accounting Organizational and Society. 27(4-5) : 347-360 ; May-July, 2002.

Chin-Loy, Claudette. "Assessing the Influence of Organizational Culture on Knowledge Management Success," Dissertation Abstracts International. 64(10) : 3750-A ; April, 2004.

Coletto, David. Matter of Quality? Candidates in Canadian Constituency Elections. Doctor's Thesis, Canada : University of Calgary, 2010.

Haviland, William A. Cultural Anthropology. New York : Holt Rinchart and Winston, 1990.

Howard-Granville, Jennifer A. "Inside the "BLACK BOX" : How Organizational Culture and Subcultures Inform Interpretations and Actions on Environmental Issues," Organization & Environment. 19(1) : 46-73 ; March, 2006.

Joseph, H. Fitcher. Sociology. Chicago : The University of Chicago, 1957.

Judson, R. Landis. Sociology : Concepts and Characteristics. Belmont : Ca Wadworth Publishing Company, 1971.

Mahasarakham University

Keyes, Charles F. "Millennialism, Thevada Buddhism and the Society," Journal of Asian Studies. 36(2) : 283-302 ; February, 1977.

Kroeber, L. Alfred. The Nature of Culture. Chicago : Chicago University Press, 1952.

Lawson, Sheron. "Examining the Relationship between Organizational Culture and Knowledge Management," Dissertation Abstracts International. 64(8) : 2975-A ; February, 2004.

Lemon, M. and P. S. Sahota. "Organizational Culture as a Knowledge Repository for Increased Innovative Capacity," Technovation. 24(6) : 483-498 ; June, 2004.

Macionis, John J. Sociology : A Global Introduction. New York : Prentice-Hall, 1993.

Malinowski, Bronislaw. Magic Science and Religion. New York : Doubleday, 1995.

Mathews, David. Elements of a Strong Civil Society and Healthy Public Life : Ohio Kettering. Ohio : Foundation, 1996.

Petterson, Jonathan Cody. All This Dies With Us : The Decline and Revision of a Mestizo Gentry (Chumbivilcas, Cuzco, Peru). Doctor's Thesis, California : San Diego, University of California, 2010.

Ricky, W. Grffin. Organization Behavior : Managing People and Organizations. Boston : Houghton Miffin Company, 1999.

Schermerhorn, John R. Organizational Behavior. New York : Wiley, 1999.

Stephen, P. Robbins. The Administrative Process. New Delhi : Prentice-Hall of India Private limited, 1997.

Streeten, Paul. The Frontiers of Development Studies. London : Macmillan, 1972.

Syler, Rhonda Anita. "Exploring the Fit of Organizational Culture Traits and Information Technology Infrastructure Flexibility : A Partial Least Squares Latent Variable Modeling Approach," Dissertation Abstracts International. 64(6) : 2171-A ; December, 2003.

Mahasarakham University

UNESCO. Basic Concepts and Considerations in Educational Planning and Management, Bangkok : UNESCO Regional office for education in Asia and the Pacific (Basic Training Programme in Educational Planning and Management Book 1) The United National Educational, Scientific and Cultural Organization. USA. : UNESCO, 1982.

Wissier, Clark. Man and Culture. New York : Macmillan, 1923.

Mahasarakham University

ภาคผนวก

Mahasarakham University

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

Mahasarakham University

แบบสำรวจเบื้องต้น
เรื่อง การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

1. วัน, เวลา, สถานที่.....
2. สภาพทั่วไป
   ชุมชน .....
   เทศบาลตำบล.....
   ลักษณะภูมิประเทศ.....
   อาชีพ.....
3. การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลในการพัฒนาด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล

.....
.....
.....
.....

4. การบริหารจัดการงบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล

.....
.....
.....
.....

5. การบริหารวัสดุในการดำเนินงานที่ใช้ในการพัฒนาด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล

.....
.....
.....
.....

6. กระบวนการจัดการบริหารองค์รวมที่ใช้ในการพัฒนาด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล

.....
.....
.....
.....

6. ผู้สำรวจ.....(ผู้วิจัย)
7. ร่วมกับ.....(ผู้ช่วย)

Mahasarakham University

แบบสัมภาษณ์
(สำหรับกลุ่มผู้รู้ และผู้ปฏิบัติ)
เรื่อง การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ .....นามสกุล.....
   บ้านเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....
   จังหวัด.....
2. เพศ .....
3. สถานภาพ.....
4. ระดับการศึกษา.....
5. อาชีพ .....

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

ด้านความเชื่อ (เช่น เชื่อในเรื่องผีหรือเทวดา จิตวิญญาณ เชื่อกฎแห่งกรรม เป็นต้น)

1. เทศบาลมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและแสดงข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อหรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

2. เทศบาลมีการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความเชื่อในท้องถิ่นแก่บุคลากรและประชาชน หรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

3. เทศบาลมีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ด้านความเชื่อในท้องถิ่น หรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

Mahasarakham University

4. เทศบาลมีการเผยแพร่ข้อมูลในเรื่องความเชื่อในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

5. เทศบาลมีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมในเรื่องความเชื่อในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

6. เทศบาลมีการวางแผนพัฒนาในเรื่องความเชื่อในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

7. เทศบาลมีการจัดงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมในเรื่องความเชื่อในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

8. เทศบาลมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมกิจกรรมเรื่องความเชื่อในท้องถิ่นหรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

9. เทศบาลมีการจัดเตรียมพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมในเรื่องความเชื่อท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

10. เทศบาลมีการวัดผลและการประเมินผลการส่งเสริมในเรื่องความเชื่อในท้องถิ่น หรือไม่.....

อย่างไร.....

.....

Mahasarakham University

ตอนที่ 3 การจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

1. ด้านความเชื่อ (เช่น เชื่อในเรื่องผีหรือเทวดา จิตวิญญาณ การระลึกชาติ เชื่อกฎแห่งกรรม)

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องของคน (Man) หรือไม่ อย่างไร .....
.....
.....
.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องเงิน (Money) หรือไม่ อย่างไร .....
.....
.....
.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องวัตถุดิบ (Material) หรือไม่ อย่างไร .....
.....
.....
.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องการบริหาร (Management) หรือไม่ อย่างไร .....
.....
.....
.....

ผู้สัมภาษณ์.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

Mahasarakham University

แบบสัมภาษณ์
(สำหรับกลุ่มผู้รู้ และผู้ปฏิบัติ)
เรื่อง การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

1. ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ .....นามสกุล.....
   บ้านเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....
   จังหวัด.....
2. เพศ .....
3. สถานภาพ .....
4. ระดับการศึกษา.....
5. อาชีพ .....

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

ด้านประเพณี (เช่น บุญคูนลาน , แห่ข้าวประดับดิน, บุญข้าวสาก, บุญสงกรานต์, บุญบั้งไฟ,เข้าพรรษา, ออกพรรษา, บุญกฐิน, บุญพระเวส, บุญซำฮะ , ลอยกระทง, ไหลเรือไฟ เป็นต้น)

1. เทศบาลมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและแสดงข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีในท้องถิ่นหรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

2. เทศบาลมีการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประเพณีในท้องถิ่นแก่บุคลากรและประชาชน หรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

3. เทศบาลมีการศึกษา ค้นคว้า วิจัยด้านประเพณีในท้องถิ่น หรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

Mahasarakham University

4. เทศบาลมีการเผยแพร่ข้อมูลในเรื่องประเพณีในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

5. เทศบาลมีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมในเรื่องประเพณีในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

6. เทศบาลมีการวางแผนพัฒนาในเรื่องประเพณีในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

7. เทศบาลมีการจัดงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมในเรื่องประเพณีในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

8. เทศบาลมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมกิจกรรมเรื่องประเพณีในท้องถิ่นหรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

9. เทศบาลมีการจัดเตรียมพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมประเพณีในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

Mahasarakham University

10. เทศบาลมีการวัดผลและการประเมินผลการส่งเสริมประเพณีในท้องถิ่นหรือไม่.....
อย่างไร.....
.....

3. การจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

ด้านประเพณี (เช่น บุญบั้งไฟ, ลอยกระทง, ไหลเรือไฟ, แห่ข้าวประดับดิน, บุญข้าวสาก, บุญสงกรานต์, เข้าพรรษา, ออกพรรษา, บุญพระเวส, บุญซำฮะ ,บุญกฐิน เป็นต้น)

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องของคน (Man) หรือไม่ อย่างไร .....
.....
.....
.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องเงิน (Money) หรือไม่ อย่างไร .....
.....
.....
.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องวัตถุดิบ (Material) หรือไม่ อย่างไร .....
.....
.....
.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องการบริหาร (Management) หรือไม่ อย่างไร .....
.....
.....
.....

ผู้สัมภาษณ์.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

Mahasarakham University

แบบสัมภาษณ์
(สำหรับกลุ่มผู้รู้ และผู้ปฏิบัติ)
เรื่อง การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

1. ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ .....นามสกุล.....
   บ้านเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....
   จังหวัด.....
2. เพศ .....
3. สถานภาพ .....
4. ระดับการศึกษา.....
5. อาชีพ .....

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

ด้านพิธีกรรม (เช่น เลี้ยงผีปู่ตา, พิธีสู่ขวัญ, พิธีกองฮด, พิธีบวงสรวง เป็นต้น)

1. เทศบาลมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและแสดงข้อมูลเกี่ยวกับพิธีกรรมในท้องถิ่นหรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

2. เทศบาลมีการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพิธีกรรมในท้องถิ่นแก่บุคลากรและประชาชน หรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

3. เทศบาลมีการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ด้านพิธีกรรมในท้องถิ่น หรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

Mahasarakham University

4. เทศบาลมีการเผยแพร่ข้อมูลพิธีกรรมในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

5. เทศบาลมีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพิธีกรรมในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

6. เทศบาลมีการวางแผนพัฒนาพิธีกรรมในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

7. เทศบาลมีการจัดงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมพิธีกรรมในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

8. เทศบาลมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมกิจกรรมพิธีกรรมในท้องถิ่นหรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

9. เทศบาลมีการจัดเตรียมพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมพิธีกรรมในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

10. เทศบาลมีการวัดผลและการประเมินผลการส่งเสริมพิธีกรรมในท้องถิ่น หรือไม่.....

อย่างไร.....

.....

.....

Mahasarakham University

3. การจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

ด้านพิธีกรรม (เช่น เลี้ยงผีปู่ตา, พิธีสู่ขวัญ, พิธีกองฮด, พิธีบวงสรวง เป็นต้น)

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องของคน (Man) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องเงิน (Money) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องวัตถุดิบ (Material) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องการบริหาร (Management) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

Mahasarakham University

แบบสัมภาษณ์
(สำหรับกลุ่มผู้รู้ และผู้ปฏิบัติ)
เรื่อง การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

1. ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ .....นามสกุล.....
   บ้านเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....
   จังหวัด.....
2. เพศ .....
3. สถานภาพ .....
4. ระดับการศึกษา.....
5. อาชีพ .....

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

ด้านโบราณสถาน (เช่น พระธาตุ, เจดีย์, ปรางค์, กู่, ปราสาท)

1. เทศบาลมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและแสดงข้อมูลเกี่ยวกับโบราณสถานในท้องถิ่นหรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

2. เทศบาลมีการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโบราณสถานในท้องถิ่นแก่บุคลากรและประชาชน หรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

3. เทศบาลมีการศึกษา ค้นคว้า วิจัยด้านโบราณสถานในท้องถิ่น หรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

Mahasarakham University

4. เทศบาลมีการเผยแพร่ข้อมูลโบราณสถานในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

5. เทศบาลมีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมโบราณสถานในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

6. เทศบาลมีการวางแผนพัฒนาโบราณสถานในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

7. เทศบาลมีการจัดงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมโบราณสถานในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

8. เทศบาลมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมกิจกรรมโบราณสถานในท้องถิ่นหรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

9. เทศบาลมีการจัดเตรียมพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมพิธีกรรมในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

10. เทศบาลมีการวัดผลและการประเมินผลการส่งเสริมโบราณสถานในท้องถิ่น หรือไม่.....

อย่างไร.....

.....

.....

Mahasarakham University

3. การจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

ด้านโบราณสถาน (เช่น วัด, เจดีย์, มณฑป, ปรางค์, กู่, ปราสาท)

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องของคน (Man) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องเงิน (Money) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องวัตถุดิบ (Material) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องการบริหาร (Management) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

Mahasarakham University

แบบสัมภาษณ์
(สำหรับกลุ่มผู้รู้ และผู้ปฏิบัติ)
เรื่อง การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

1. ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ .....นามสกุล.....
   บ้านเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....
   จังหวัด.....
2. เพศ .....
3. สถานภาพ .....
4. ระดับการศึกษา.....
5. อาชีพ .....

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

ด้านโบราณวัตถุ (พระพุทธรูป, , เทวรูป รูปเคารพต่างๆ เครื่องประดับ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เช่น แหวน กำไลสัมฤทธิ์, ถ้วยชามสังคโลก, หม้อดินเผา,)

1. เทศบาลมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและแสดงข้อมูลเกี่ยวกับโบราณวัตถุในท้องถิ่นหรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

2. เทศบาลมีการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโบราณวัตถุในท้องถิ่นแก่บุคลากรและประชาชน หรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

3. เทศบาลมีการศึกษา ค้นคว้า วิจัยด้านโบราณวัตถุในท้องถิ่น หรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

Mahasarakham University

4. เทศบาลมีการเผยแพร่ข้อมูลโบราณวัตถุในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

5. เทศบาลมีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมโบราณวัตถุในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

6. เทศบาลมีการวางแผนพัฒนาโบราณวัตถุในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

7. เทศบาลมีการจัดงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมโบราณวัตถุในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

8. เทศบาลมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมกิจกรรมโบราณวัตถุในท้องถิ่นหรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

9. เทศบาลมีการจัดเตรียมพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมโบราณวัตถุในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

10. เทศบาลมีการวัดผลและการประเมินผลการส่งเสริมโบราณวัตถุในท้องถิ่น หรือไม่.....

อย่างไร.....

.....

.....

Mahasarakham University

3. การจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

ด้านโบราณวัตถุ (พระพุทธรูป, พระพิมพ์ดินเผา, เทวรูป, รูปเคารพต่างๆ เครื่องประดับ และเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ เช่น, แหวน, กำไล)

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องของคน (Man) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องเงิน (Money) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องวัตถุดิบ (Material) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องการบริหาร (Management) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

Mahasarakham University

แบบสัมภาษณ์
(สำหรับกลุ่มผู้รู้ และผู้ปฏิบัติ)
เรื่อง การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

1. ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ .....นามสกุล.....
   บ้านเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....
   จังหวัด.....
2. เพศ .....
3. สถานภาพ .....
4. ระดับการศึกษา.....
5. อาชีพ .....

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

ด้านศิลปหัตถกรรม (งานจักสาน, งานปั้น, งานแกะสลัก, งานถักทอ)

1. เทศบาลมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและแสดงข้อมูลเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่นหรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

2. เทศบาลมีการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่นแก่บุคลากรและประชาชน หรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

3. เทศบาลมีการศึกษา ค้นคว้า วิจัยด้านศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่น หรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

Mahasarakham University

4. เทศบาลมีการเผยแพร่ข้อมูลศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

5. เทศบาลมีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

6. เทศบาลมีการวางแผนพัฒนาศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

7. เทศบาลมีการจัดงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

8. เทศบาลมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมกิจกรรมศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่นหรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

9. เทศบาลมีการจัดเตรียมพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

10. เทศบาลมีการวัดผลและการประเมินผลการส่งเสริมศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่น หรือไม่.....

อย่างไร.....

Mahasarakham University

3. การจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

6. ด้านศิลปหัตถกรรม (งานจักสาน, งานปั้น, งานแกะสลัก, งานถักทอ)

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องของคน (Man) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องเงิน (Money) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องวัตถุดิบ (Material) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องการบริหาร (Management) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

Mahasarakham University

แบบสัมภาษณ์
(สำหรับกลุ่มผู้รู้ และผู้ปฏิบัติ)
เรื่อง การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

1. ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ .....นามสกุล.....
   บ้านเลขที่.....หมู่.....ตำบล.....อำเภอ.....
   จังหวัด.....
2. เพศ .....
3. สถานภาพ .....
4. ระดับการศึกษา.....
5. อาชีพ .....

2. สภาพปัจจุบันและปัญหาของการพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

ด้านการละเล่น (พายเรือ, วิ่งขาโถกเถก, งูกินหาง, วิ่งกระสอบ, ปิดตาตีปี๊บ สะบ้า เป็นต้น)

1. เทศบาลมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและแสดงข้อมูลเกี่ยวกับการละเล่นในท้องถิ่นหรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

2. เทศบาลมีการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการละเล่นในท้องถิ่นแก่บุคลากรและประชาชน หรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

3. เทศบาลมีการศึกษา ค้นคว้า วิจัยด้านการละเล่นในท้องถิ่น หรือไม่

.....
อย่างไร.....
.....
.....

Mahasarakham University

4. เทศบาลมีการเผยแพร่ข้อมูลการละเล่นในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

5. เทศบาลมีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการละเล่นในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

6. เทศบาลมีการวางแผนพัฒนาการละเล่นในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

7. เทศบาลมีการจัดงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมการละเล่นในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

8. เทศบาลมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมกิจกรรมการละเล่นในท้องถิ่นหรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

9. เทศบาลมีการจัดเตรียมพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการละเล่นในท้องถิ่น หรือไม่

.....

อย่างไร.....

.....

.....

10. เทศบาลมีการวัดผลและการประเมินผลการส่งเสริมการละเล่นในท้องถิ่น หรือไม่.....

อย่างไร.....

.....

.....

Mahasarakham University

3. การจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

ด้านการละเล่น (พายเรือ, วิ่งขาโถกเถก, งูกินหาง, วิ่งกระสอบ, ปิดตาตีปี๊บ เป็นต้น)

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องของคน (Man) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องเงิน (Money) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องวัตถุดิบ (Material) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

เทศบาลมีการจัดการในเรื่องการบริหาร (Management) หรือไม่ อย่างไร .....

.....

.....

.....

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

Mahasarakham University

แบบสังเกตเพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

ผู้สังเกต.....

สถานที่สังเกต.....

วัน เดือน ปี.....เวลา.....ที่สังเกต

ประเด็นการสังเกต	ผลการสังเกต	หมายเหตุ
1.การพัฒนาจัดการด้านวัฒนธรรม กิจกรรม ส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ และฟื้นฟู วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบล		
2.พฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาล ที่แสดงออกในช่วงดำเนินกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น		

ลงชื่อ.....ผู้สังเกต

(.....)

Mahasarakham University

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

เรื่อง การพัฒนาการจัดการด้านวัฒนธรรมของเทศบาลตำบล ภาคอีสาน

จัดการสนทนากลุ่ม วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .....

เริ่มเวลา ..... สิ้นสุดเวลา ..... สถานที่จัดการสนทนากลุ่ม .....

1.รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

1. ชื่อ ..... นามสกุล ..... บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ .....
   ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....
2. ชื่อ ..... นามสกุล ..... บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ .....
   ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....
3. ชื่อ ..... นามสกุล ..... บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ .....
   ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....
4. ชื่อ ..... นามสกุล ..... บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ .....
   ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....
5. ชื่อ ..... นามสกุล ..... บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ .....
   ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....
6. ชื่อ ..... นามสกุล ..... บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ .....
   ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....
7. ชื่อ ..... นามสกุล ..... บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ .....
   ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....
8. ชื่อ ..... นามสกุล ..... บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ .....
   ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....
9. ชื่อ ..... นามสกุล ..... บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ .....
   ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....
10. ชื่อ ..... นามสกุล ..... บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ .....
    ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....
11. ชื่อ ..... นามสกุล ..... บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ .....
    ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....
12. ชื่อ ..... นามสกุล ..... บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ .....
    ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด .....

หัวข้อในการสนทนา

1. การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล
2. การบริหารจัดการงบประมาณ
3. การบริหารวัสดุในการดำเนินงาน
4. กระบวนการจัดการบริหารองค์รวม

2. บันทึกรายละเอียด

Mahasarakham University

2.1 การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล

.....

.....

.....

.....

2.2 การบริหารจัดการงบประมาณ

.....

.....

.....

.....

2.3 การบริหารวัสดุในการดำเนินงาน

.....

.....

.....

.....

2.4 กระบวนการจัดการบริหารองค์รวม

.....

.....

.....

.....

3. สรุปการสนทนากลุ่ม .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้บันทึกการสนทนากลุ่ม ชื่อ ..... นามสกุล .....

Mahasarakham University

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

Mahasarakham University

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

กันจนา พุดดี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลมะอึ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2555.

คำจันทร์ แก้วกัลยา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ศาลากลางบ้านหมู่ 1 แวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2555.

จิตร สารยา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2555.

เฉลิม โยทะคง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2555.

ชณินธร ศิริวรินทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2555.

ชัยยุทธ นียากร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2555.

เชษฐา เจริญศิริ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2555.

เชษฐา เวียงสิมา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลมะอึ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2555.

ตุ่น เพ็งจันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ศาลากลางบ้านหมู่ 1 แวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2555.

ถวิล สุภาษี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 112 หมู่ 7 ตำบลหนองแปน อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2555.

ทองดี ลีโย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2555.

น้อม นามเพ็ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2555.

นิตยา วิชาชัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 37 หมู่ 4 ตำบลฆ้องชัยพัฒนา อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2555.

นิพนธ์ ชูศรีวาส์น เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลมะอึ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2555.

บัวเรียน สิทธิดา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2555.

บุญ สำราญภูมิ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 158 หมู่ 6 ตำบลเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2555.

บุญรอด หงส์โยธี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 39 หมู่ 1 บ้านยาง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2555.

Mahasarakham University

บุญหนา หาฉวี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 15 หมู่ 6 บ้านยาง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2555.

บุญโฮม นามรักษา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 53 หมู่ 1 บ้านยาง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2555.

ประกาย ปังสี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2555.

ปรีดี ไพรินทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลหนองแปน ตำบลหนองแปน อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2555.

ปัญญา นาสุนทร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลฆ้องชัยพัฒนา อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2555.

ปัน เชิดสุนทร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 14 หมู่ 6 ตำบลเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2555.

ปาลิตา อาษาศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 91 หมู่ 7 ตำบลหนองแปน อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2555.

ผุย บุญยะบุตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 42 หมู่ 6 ตำบลเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2555.

พัสกร มูลศรี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลเหนือ ตำบลเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2555.

รังสรรค์ สุ่มมาตย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 114 หมู่ 8 ตำบลมะอึ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2555.

ราชศักดิ์ สมีแจ้ง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2555.

วิมลรัตน์ สารทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 170 หมู่ 2 ตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2555.

วิไลรัตน์ นาชัยเริ่ม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 37 หมู่ 3 ตำบลหนองแปน อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2555.

สม ชาสุนทร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 59 หมู่ 6 ตำบลเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2555.

สมพร กุดแถลง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 42 หมู่ 5 ตำบลฆ้องชัยพัฒนา อำเภอฆ้องชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2555.

สุบิน นันเชียงเครือ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 93 หมู่ 6 ตำบลเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2555.

สุปัน สุขโนนจารย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2555.

Mahasarakham University

สุพรรนี สุนทร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2555.

สุพัตรา อันศรีวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 63 หมู่ 4 ตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2555.

สุวรรณ สิงห์สถิต เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 79/2 หมู่ 1 ตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2555.

สุวิมล ปังสี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2555.

เสน ตะภา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่ศาลากลางบ้านหมู่ 1 แวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2555.

อรพันธ์ วรวิเศษ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่สำนักงานเทศบาลตำบลมะอึ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2555.

อาวรณ์ ไชวิตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 107 หมู่ 6 ตำบลมะอึ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2555.

เอกชัย ไชยศิรินทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, โกศล นามโร เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเลขที่ 103 หมู่ 8 ตำบลมะอึ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2555.

Mahasarakham University

ประวัติย่อของผู้วิจัย

Mahasarakham University

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นายโกศล นามโร

วันเกิด วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2518

สถานที่เกิด อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 11 ตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด รหัสไปรษณีย์ 45180 โทรศัพท์ 0-4353-1158 มือถือ 09-1353-7075, 08-3662-1605

ตำแหน่งหน้าที่การงาน นักบริหารงานเทศบาล (ปลัดเทศบาล)

สถานที่ทำงานปัจจุบัน เทศบาลตำบลหัวช้าง อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด 45180
E - mail : Titepat_14@hotmail.com

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2535 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมะค่าวิทยาคม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

พ.ศ. 2538 มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสารคามพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

พ.ศ. 2541 ปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) วิชาเอกการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พ.ศ. 2550 ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม.) สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2553 ประกาศนียบัตรบัณฑิต (ป.บัณฑิต) สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2556 ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาวัฒนาธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University